

4. BASKI

Güncellenmiş ve Genişletilmiş

MALİYE
HESAP UZMANLARI
DERNEĞİ

VERGİSEL ve YENİ TTK YÖNÜYLE ANONİM ve LİMİTED ŞİRKETLERDE TASFİYE, DEVİR, BİRLEŞME, BÖLÜNME ve TÜR DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ

ERSİN NAZALI BSc, LLB, MSc, LL.M.
Avukat, E. Hesap Uzmanı

NAZALI

ERGÜN AVUKATLIK nOSU
Av. Çağdaş Evrim ERGÜN
Tepe Prime C Blok No:27 Çankaya
Tel:(0312) 220 30 60 • Ankara
Maht'P! Vergi Dairesi :588 465 476 92

VERGİSEL VE YENİ TÜRK TİCARET KANUNU
YÖNÜYLE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERDE

TASFİYE, DEVİR, BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ

Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı

Ersin NAZALI
BSc, LLB, MSc, LL.M.
AVUKAT,
E.HESAP UZMANI

2015

Bu kitabın tüm yayın hakları Maliye Hesap Uzmanları Derneğine aittir.
Maliye Hesap Uzmanları Derneğinin izni olmaksızın hiçbir amaçla
çoğaltılamaz, kopya edilemez, manyetik ortama
(Bilgisayar, CD, Disket v.s.) aktarılamaz.

ISBN: 978-605-9146-03-6

MALİYE HESAP UZMANLARI DERNEĞİ

Kemankeş Mah. Necatibey Cad. No:72/6 Karaköy-İSTANBUL
(0212) 252 34 12 - 244 00 45

Baskı-Cilt:

Acar Basım ve Cilt Sanayi A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cd. No: 26
Haramidere / Beylikdüzü / İSTANBUL
Tel: (0212) 422 18 34

Bu kitapta yer alan bilgilerin hiç birisi hukuki mütalaa niteliğinde olmayıp, konuya ilişkin olarak yazarın akademik ve şahsi görüşlerini içermektedir. Yazarın şu an veya daha önce çalıştığı kurumlar ile ilişkilendirilemez ve kişilerin bu kitapta yer alan görüşlere uymasından kaynaklanan hiçbir sorumluluk yazarı ve kitabevini bağlamaz. Kitapta belirtilen konularda bir işlem yapmadan önce bir uzmana danışmanız tavsiye olunur.

*Hesap Uzmanları Kurulu ve
Rahmetli babam Mehmet Nazalı'nın hatırasına.....*

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

2015 yılının ilk aylarını yaşadığımız bugünlerde yaklaşık 9 yıl önce yüksek lisans tez çalışması olarak başlayan bu kitabın dördüncü baskıyı yapıyor olmasından mutlu olduğumu ifade etmeyelim. Vergi hukuku alanında çok teknik bir konuyu ele alan bu kitabın dördüncü baskıyı yapıyor olması aynı zamanda sorunun önemini de gözler önüne sermektedir.

Farklı ortamlarda akedemisyen olarak çalışan veya pratikle uğraşan bir çok kişiden aldığım izlenim bu kitabın aslında önemli bir boşluğu doldurduğudur. Kitabın bu aşamaya gelerek dördüncü baskıyı yapmasında, katkısı olan değerli hocam Prof. Dr. S. Ateş Oktar ve Hesap Uzmanı olarak yetişmemde katkısını tarif edemediğim üstadım Can Doğan'a sonsuz teşekkür ediyorum. Onlar olmasaydı böyle bir çalışmanın da hayat bulması mümkün değildi.

Kitabın kapsamının ve içeriğinin genişletilmesi elbette mümkündür. Ancak bazen mükemmeli aramak iyi olanların gözardı edilmesi anlamına gelebilecektir. Bu durumdan kaçınmak için de, bizler kısa sürede 3.baskısı tükenen bu kitabın 4.baskı olarak çıkmasında bir sakınca görmedik. Dolayısıyla her baskıda kitabımızı biraz daha iyileştirerek yola devam etme anlayışımızı aynen sürdürüyoruz.

Kitabın içinde yer alan hususların geliştirilmesi için şu ana kadar düşüncelerini ileten herkese ayrıca teşekkür ediyorum. Bizim gözardı ettiğimiz veya kitapta yer vermediğimiz hususlarda şu ana kadar olduğu gibi, değerli meslektaşlarımın yine bizimle iletişime geçmeye devam edeceklerini inanıyoruz. Dolayısı ile bu kitap sadece benim değil, yaklaşık 13 yıllık meslek hayatım boyunca karşılaştığım, bilgi alışverişinde bulunduğum akedemisyen ve pratikle uğraşan herkesin ortak eseridir.

DÖRDÜNCÜ BASKIYA SUNUŞ

Sayın Ersin Nazalı'yı, Maliye Hesap Uzmanları Kurulu'nun genç üyelerinden biri olduğu dönemde, başkanlığını yürüttüğüm İstanbui Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk yüksek lisans programındaki eğitimi vesilesi ile tanıdım. Çalışma şevki, azmi ve kararlılığının üst düzeyde olduğunu memnuniyetle gördüğüm Sayın Nazalı 'nın, son derecede başarılı bir ders dönemini takiben, yüksek lisans tez konusu olarak, anonim ve limited şirketlerde tasfiye, devir, birleşme, bölünme ve tür değişimi işlemlerini ticaret hukuku ve vergi hukuku açısından inceleme yönündeki isteğini danışmanı olarak uygun bulmamla tez çalışma süreci başlamış oldu.

Karmaşıklığına rağmen konuyu üstün bir çaba ve büyük bir beceriyle işleyen Sayın Ersin Nazalı, konunun ticaret hukuku ve vergi hukuku boyutlarının başarılı bir sentezini de ortaya koymak suretiyle etkin bir şekilde anlaşılabilirliğini ve kavranılabilirliğini sağlayarak bu kitabın kaynağı olan yüksek lisans tez çalışmasını üstün bir başarıyla tamamlamıştır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olan yazarın daha sonra Hukuk Fakültesine kayıt yaptırarak bu alanda da lisans derecesi elde etmesi, kendisinin mükemmeliyetçi karakterinin bir yansımasıdır. Sayın Nazalı, eğitim ve çalışma hayatında edindiği birikim ve deneyimi bugün yeminli mali müşavir, bağımsız denetçi ve avukat kimlikleri ile toplumun istifadesine sunmakla birlikte, sadece uygulama çalışmaları ile yetinmeyerek alanında en iyiye ulaşabilmek için Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda başladığı doktora çalışmalarına da tez aşamasında devam etmektedir.

Kaynağı bir tez olan kitapların veya monografik çalışmaların birden fazla defa basılmasının yaygın olmamasına rağmen, Sayın Nazalı'nın bu kitabı dördüncü baskıya ulaşmıştır. Bu durum da esere okur ilgisinin ve dolayısıyla atfolunan değerin açık bir ifadesidir.

Mesleki ve akademik başarılarının yanında örnek kişiliği ile de temayüz eden sevgili öğrencim ve dostum Sayın Ersin Nazalı'yı içtenlikle kutluyor, kendisine sağlık, huzur, refah ve başarılarla dolu bir hayat diliyorum.

Prof. Or. S. Ateş Oktar
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Maliye Bölümü ve Mali Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tezi olarak üzerinde çalışmaya başlanılan kitabın ilk baskısından bu yana yaklaşık 5 yıl geçti. Yaklaşık 6 ay önce de 2.baskısını yapan kitabın ikinci baskısı da kısa bir sürede tükendi.

İkinci baskının yayına hazırlanması sırasında Türk Ticaret Kanunu (TTK) değişmiş, devir ve bölünme işlemleri konusunda vergi idaresi de çok sayıda mukteza ile konuya ilişkin görüşlerini açıklamıştı. Normal koşullarda bu 6 aylık sürede önemli miktarda güncellemeyi gerektirecek bir yeni düzenleme olmadığı düşünülebilir. Ancak TTK'nın yayımlanmasından sonra ikincil mevzuat olarak birçok düzenleme yapıldı ve ilave olarak da hala yapılması planlanıyor ve üzerinde çalışmalar devam ediyor.

Ne yazık ki zaman kısıtlılığı ve kitabımıza olan talep nedeniyle bu baskıda herhangi bir güncelleme ve ekleme yapılamamış olup, üçüncü baskısı kitabımızın bir öncekinin tıpkıbasımıdır. Herhangi bir ilave ve ekleme yapılmamıştır.

Ancak itiraf etmeliyim ki, bu durum şahsımda yeni baskının hazırlıklarının şimdiden başlaması için bir motivasyon oluşturmuştur. Bu nedenle 4.baskının çalışmalarına şimdiden başladığımı kitabın ilgililerine belirtmek istiyorum.

Kısa bir sürede kitabımın üçüncü baskısını yapıyor olması siz değerli okuyucuların ve uygulamacıların kitaba göstermiş olduğu ilgiyi açıkca ortaya koymaktadır. Ümit ediyorum ki kitap şu ana kadar olduğu gibi bundan sonra da hem uygulamacıların hem de akademisyenlerin aradıklarını buldukları bir kaynak olur.

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın ilk baskısından bu yana yaklaşık 4 yıl geçti. Uzun bir süreden beri kitabın baskısı tükenmesine karşın çeşitli nedenlerle bir türlü ikinci baskının güncellemeleri için fırsat bulamadık.

Bu dört yıllık süreçte başta Türk Ticaret Kanunu olmak üzere çok önemli değişiklikler olmuştur. Bu nedenle bu baskıda Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerine yer verilmiş olmakla birlikte, özellikle ticaret hukuku konularında bizzat konu hakkında yazılmış eserlerin referans alınmasını tavsiye ediyoruz. Zira kitabımız, adından da anlaşılacağı üzere birleşme, devir ve bölünme işlemlerini sadece vergi kanunları açısından ele almaktadır. Dolayısı ile uzmanlığına sahip olmadığımız bir alan olan ticaret hukuku alanında söz söylemek zannederseniz çok da uygun olmayacaktır.

Şüphesiz ki, ekonomik hayattaki işlemler üzerinden kendisine bir çıkarımda bulunan vergi hukukunun, ekonomik hayattaki değişimlerden etkilenmemesi düşünülemez. Kitabımızın bu baskısında özellikle pratik hayatta karşılaştığımız ilave özellikli konulara yer verilmiştir. Ayrıca çok fazla olmamakla birlikte konuya ilişkin örnekler de ilgili kısımlara ilave edilmiştir. Ulaşabildiğimiz kadarı ile elde etmiş olduğumuz özetler de ilgili kısımlara yerleştirilmiştir.

Bu kitabın ikinci baskısının hazırlanması sırasında en çok desteği kuşkusuz eşim Pınar göstermiştir. Çünkü şu ana kadar olan tümeğitim çalışmalarım hep ona ayırmam gereken zamandan çalınan dönemlerde yapılmıştır. Ayrıca bir Hesap Uzmanı olarak yetişmemde ve mesleğe bakış açımın şekillenmesinde muavinlik dönemimden bu yana beni yönlendiren, kahrımı çeken üstadım Can Doğan'a sonsuz teşekkür ediyorum. Bu kitap için gerekli olan muktezaları benim adıma derleyen Hesap Uzmanı Emre ZENGİN'e, bu baskının gerekli okumalarını yapan Hesap Uzmanları Cemal ABA, Yunus ORUÇ, Ali DEMİRELLER'e ve Erdal AYDIN'a tekrar tekrar teşekkür ediyorum.

Son olarak da şahsım dahil birçok değerli yönetici ve uzman yetiştiren Hesap Uzmanları Kurulu'nun adını anmadan önsöz yazmak vefasızlık olur diye düşünüyorum. Bugün hukuk sistemi Hesap Uzmanları Kurulu diye bir yapıyı tanımasa dahi, Hesap Uzmanları Kurulu'nun yetiştirdiği Hesap Uzmanları şu ana kadar olduğu gibi bundan sonra da bu ülkeye hizmet etmeye devam edecekler ve almış oldukları bu değerli mirası, yanında çalıştıkları herkese aktarmayı sürdüreceklerdir.

İKİNCİ BASKIYA SUNUŞ

Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu'nun yazım komisyonunda görevli olduğumuz dönemde, devir, birleşme, bölünme, hisse değişimi ve tasfiye hükümlerinin yer aldığı maddeleri "Kurumlarda Yeniden Yapılanma" başlığı altında toplama eğilimindeydik. Bu başlık, anılan hükümlerin doğasını daha gerçekçi biçimde yansıtabilecekti.

Eski alışkanlıklardan olsa gerek, yasalaşan metinde bu başlık kullanılmadı. Ama bu düzenlemelerin, ağırlıklı olarak, şirketlerin küreselleşen dünyada ayakta kalabilmek için ihtiyaç duyduğu yeniden yapılanma gereksinimlerini karşılamayı ön planda tuttuğu, bize göre fazlasıyla açıktı.

Hiç kuşkusuz bu düzenlemelere hakim olan yeniden yapılandırma işlevinin varlığı ve gerekliliği, vergi idareleri tarafından da paylaşılır. Ancak diğer yandan, bu uygulamaların "elden çıkarma"ya bağlı değer artış kazançlarına isabet edecek vergileri "öteleme" işlevleri de, vergi idarelerinin gözünde yeniden yapılanma işlevinden daha az ciddi değildir.

Vergisel düzenlemelerde yorum olanaklarını veya olasılıklarını üslup ile amaç arasında gidip gelen sonu gelmez bir mücadeleye indirgeyen yaklaşımların vergisel uygulamalara yansımalarının da, yol açabileceği olumsuz sonuçları itibarıyla, yukarıdaki işlevsel farklılaşmalardan daha az ciddi olabileceği düşünülmemelidir. Bu güne dek pek çok şirket, yeterli düzeyde iktisadi gerekçelerle süslenmiş masum yeniden yapılanma planlarının, gözden kaçırılan küçük bir ayrıntı yüzünden nasıl gerçek bir karabasana dönüşebileceğini de bizzat tecrübe etmiştir.

Vergi hukukunda "bilmek" bu yüzden önemli. Vergi yasalarının basitleştirilmesi hiç kimsenin kolayca karşı çıkmayacağı yararlı bir hedef olabilir, bu doğru. Ama gerçek çoğu zaman basit anlatımlarla karmaşık mekanizmalar arasında bir yerde durur; bir uzmanın keskin bakışıyla keşfedilmeyi ya da gözden kaçırılmamayı bekler, vurgulanmaya ihtiyaç duyar.

Ersin NAZALI, elinizde ikinci baskısını tuttuğunuz bu kitapla, okuyucuya bu değerli bilgileri sunuyor, hatırlatıyor, açığa çıkarıyor.

Hesap Uzmanları, kendilerini yetiştiren Kurullarına olan gönül borçlarını ödemenin bir yolunun da, yeni Hesap Uzmanlarının, yeni muavinlerin yetiştirilmesine katkıda bulunmak olduğuna inanırlardı. Ben de aynı inançla yetişmesine katkı sağlamaya çalıştığım muavin arkadaşlarımla her zaman gurur duydum; onların yaptığı çalışmaları, kimi zaman uzaktan da olsa, takdir ederek izledim. Ersin de bu geleneği başından beri hiç bozmadı; sadece yaptığı çalışmalar ile değil, yapmaya muktedir olduğunu bildiğim ve yapacağından emin olduğum müstakbel çalışmalar ile de gurur vesilesi olmayı sürdürecektir, benim için, bizim için ...

Kapatılan bir Kurul, yetiştirdiği değerleriyle, kapandıktan sonra bile hala ışık saçmaya devam ediyor. Başka söze ne hacet ...

Eylül 2012
Can DOĞAN
E. Başhesap Uzmanı

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

1980'li yıllardan sonra serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, kapitalizmin baskıları sonucu az gelişmiş ülkelerdeki iniş ve çıkışlar, gümrük sınırlarının hafifletilmesi ve küreselleşmenin tüm dünyaya egemen olmaya başlaması ile birlikte hem ulusal hem de uluslararası ölçekte birleşme, devralma ve bölünme şeklinde ifade edebileceğimiz şirket yeniden yapılanmaları önemli bir boyut kazanmıştır.

Yeniden yapılandırma eğilimlerinin bir sonucu olarak da ülkeler ulusal mevzuatlarında bu konuları düzenlemeye başlamışlar, varolan mevzuatlarını da yabancı sermayeyi teşvik etmek veya ulusal sermayenin daha da güçlenmesine imkan verecek şekilde değiştirmişlerdir. Çünkü artık ulusal mevzuatta yapılan bir değişiklik veya düzenleme o ülkede yerleşik şirketlerin rekabet gücünü ve dolayısıyla o ülkenin dünya ekonomisinden aldığı payı belirlemeye başlamıştır.

Bu çalışmada anonim ve limited şirketlerin tasfiye, birleşme, devir, bölünme, hisse ve tür değişimi işlemlerinin sadece vergi hukukunu ilgilendiren boyutu ele alınmamış, ayrıca anonim ve limited şirketleri bu işlemleri yapmaya iten nedenler de ortaya konmaya çalışılmıştır. Tüm bunlar yapılırken olayın ticaret hukukunu ilgilendiren kısımları hakkında da kısa açıklamalar yapılmıştır. Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan değişikliklerin de dikkate alınması gereği olduğundan, konunun tam olarak açıklığa kavuşturulabilmesi için Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun konuya ilişkin düzenlenmelerine yer verilmiştir.

Çalışmanın bu aşamaya gelmesinde çok kıymetli zamanını bana ayıran ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. S. Ateş OKTAR'a, mensubu olmaktan her zaman gurur duyduğum Hesap Uzmanları Kurulu'na sonsuz teşekkür etmeyi bir borç kabul etmekteyim.

BİRİNCİ BASKI SUNUŞ

Globalleşme ile birlikte para ve sennayenin çok hızlı yer değiştirebilmesi, ülkelerin kalkınmalarını da önemli ölçüde etkilemiştir. İstikrarlı ve yüksek büyüme hızına kavuşmak isteyen ülkeler, sıcak para dışında özellikle yatırım nitelikli yabancı sermayeye ulaşım yarışına girmiştir. Yabancı sennayenin ülkeye ginnesi ya spekülatif olarak tabir edilen sıcak para veya doğrudan yatırım olarak tabir edebileceğimiz şirket satın alma, birleşme, hisse devralma vb. şekillerde gerçekleşmektedir. Şirket satın alma, birleşme veya bölünme yoluyla şirketlerin reorganizasyonu; aynı zamanda büyümek, yeni fırsatlar yaklamak, yeni teknolojilere ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşmak anlamına gelmektedir. Türkiye ise bu konuda oldukça mesafe almış olmasına rağmen, yapılanların yeterli olduğunu söylemek henüz mümkün değildir.

Ülkemizde şirket bileşmeleri, şirket devralmaları veya bölünme suretiyle gerçekleşecek reorganizasyon sürecinden beklenen faydanın elde edilebilmesi için hukuki yapının diğer ülkelerin hukuki yapılarıyla uyumlaştırılması ve sistemimizin eksik yönlerinin tamamlanması gerekmektedir.

Hesap Uzmanları Kurulu, kurulduğu günden bugüne kamunun nitelikli denetim, araştırma ve danışma kurumu kimliğini onurla taşımıştır. Hesap Uzmanları Kurulu, yerine getirdiği vergi denetimi hizmeti ile edindiği bilgi birikimi ve deneyimini, yaptığı teknik bilimsel çalışmalar ve vergi mevzuatı dışında yerine getirdiği işlevler yoluyla ilgililerin hizmetine sunmayı ilke edinmiştir.

Hesap Uzmanı Ersin NAZALI tarafından kaleme alınan elinizdeki eser de bu ilkeye hizmet etmektedir. Bu eserde anonim şirketlerin tasfiye, birleşme, devir, bölünme, hisse ve nevi değişimi işlemleri meri Türk Ticaret Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı açısından ayn ayn ele

alınmış; anonim şirketlerin bu işlemleri yapma nedenleri ve elde edebilecekleri muhtemel faydalar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Konunun, kurumlar vergisini ilgilendiren bölümleri ise ayrıca ve kapsamlı olarak ele alınmış, uygulamada karşılaşılmaması muhtemel sorunlar ile ilgili olarak görüş ve önerilerde bulunulmuştur.

"Hesap Uzmanı" kimliğinin verdiği sorumluluk, meslek ahlakı ve disiplinine uygun olarak bu değerli çalışmayı gerçekleştiren Ersin NAZALI ile bu eseri, yayınlamak suretiyle maliye yazınına kazandıran Hesap Uzmanları Derneği yöneticilerini kutlar, okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

KASIM 2008
MAHMUT VURAL
Hesap Uzmanları Kurulu
Başkanı

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı Geçen Eser
a.g.etd.	:Adı Geçen Etüd
a.g.m.	:Adı Geçen Makale
a.g.r.	:Adı Geçen Rapor
a.g.t.	:Adı Geçen Tez
AATUHK	:Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AET	:Avrupa Ekonomik Topluluğu
AŞ	:Anonim Şirket
Bkz	:Bakınız
ÇUŞ	:Çok Uluslu Şirketler
D.	:Daire
Dn.	:Danıştay
E.	:Esas
FTK	:Federal Ticaret Komisyonu
GT	:Genel Tebliğ
GVK	:Gelir Vergisi Kanunu
HUK	:Hesap Uzmanları Kurulu
İbid	:Aynı eserin aynı sayfasında
ÜK	:İcra İflas Kanunu
K.	:Karar
KDV	:Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	:Kurumlar Vergisi Kanunu
Md.	:Madde
MK.	:Medeni Kanun
Mük.	:Mükerrer
OECD	:Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
R.G.	:Resmi Gazete
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
SPK	:Sermaye Piyasası Kanunu
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	:Türkiye Cumhuriyeti
TSN	:Ticaret Sicil Nizamnamesi
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
Ü.	:Üniversite
TTKT	:Türk Ticaret Kanunu Tasarısı
VUK	:Vergi Usul Kanunu

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
1. ANONİM _YE LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE BÖLÜNME NEDENLERİ VE TURLERİ	7
1.1. ŞİRKET VE ANONİM-LİMİTED ŞİRKET KAVRAMLARININ İÇERİKLERİ.....	7
1.1.1. ŞİRKET KAVRAMI.....	7
1.1.1.1. Geniş Anlamda Şirket	7
1.1.1.2. Dar Anlamda Şirket.....	8
1.1.2. ANONİM ŞİRKET	8
1.1.2.1. Anonim Şirketin Önemi.....	8
1.1.2.2. Anonim Şirketin Fonksiyonları.....	9
1.1.2.3. Anonim Şirketin Tanımı Ve Unsurları	9
1.1.2.4. Anonim Şirketlerin Tasnifi.....	12
1.1.3. LİMİTED ŞİRKET.....	13
1.2. ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE BÖLÜNME NEDENLERİ VE TURLERİ	14
1.2.1. BİRLEŞME NEDENLERİ VE TURLERİ	14
1.2.1.1. İşletmelerin Birleşme Nedenleri	17
1.2.1.2. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması.....	22
1.2.2. ANONİM Ve LİMİTED ŞİRKETLERİN BÖLÜNME NEDENLERİ VE TURLERİ	28
1.2.2.1. Bölünme Nedenleri	29
1.2.2.2. Bölünme Türleri.....	30
2. TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYE, BİRLEŞME, BÖLÜNME VE NEVİ DEĞİŞİMİ.35	
2.1. ANONİM ŞİRKETLERİN SONA ERMESİ VE TASFİYESİ	35
2.1.1. SONA ERME SEBEPLERİ.....	35
2.1.1.1. Genel Sebepler	35
2.1.1.2. Özel Haller.....	35
2.1.1.3. Sonuçları.....	36
2.1.1.4. İflas Halinde Tasfiye.....	36
2.1.1.5. Şirket Organlarının Durumu	37
2.1.2. TASFİYE.....	37
2.1.2.1. Tasfiye Memurları.....	37
2.1.2.2. Tasfiye Memurlarının Görevden Alınması	37
2.1.2.3. Aktifleri Satma Yetkisi.....	37
2.1.2.4. Tasfiye Memurlarının Yetkilerin Sınırlandırılması Ve Genişletilmesi.....	38
2.1.2.5. Tasfiye İşlemleri.....	38
2.1.2.6. Ek Tasfiye	40
2.1.2.7. Tasfiyeden Vazgeçilmesi	40
2.2. LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYESİ.....	41
2.3. ANONİM ŞİRKET VE LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER.....	42

2.3.1.	TTK'DA BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN HÜKÜMLERİN YERİ.....	42
2.3.2.	TTK'DA YER ALAN KAVRAMLARIN TANIMLARI.....	43
2.3.3.	BİRLEŞME	43
2.3.3.1.	Birleşme Tanımı Ve Türleri	44
2.3.3.2.	Tasfiye Halindeki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması	45
2.3.3.3.	Sermayenin Kaybı Veya Borca Batıklık Halinde Birleşmeye Katılma	45
2.3.3.4.	Ortaklık Payları Ve Hakları	46
2.3.3.5.	Ayrılma Akçesi	46
2.3.3.6.	Sermaye Artırımı, Yeni Kuruluş Ve Ara Bilanço	46
2.3.3.7.	Birleşme Kararı İle Birleşme Tarihi Arasındaki Artış Ve Azalışlar.....	46
2.3.3.8.	Birleşme Sözleşmesi Ve Birleşme Raporu.....	48
2.3.3.9.	İnceleme Hakkı Ve Malvarlığında Değişiklikler	49
2.3.3.10.	Malvarlığındaki Değişikliklerle İlgili Bilgiler	49
2.3.3.11.	Birleşme Kararı.....	50
2.3.3.12.	Birleşmenin Hukuki Sonuçları.....	50
2.3.3.13.	Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmesi.....	50
2.3.3.14.	Bölünme	50
2.3.3.15.	Tür Değiştirme.....	50

3.. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, NEVİ DEĞİŞTİRME, BÖLÜNME VE HİSSE DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ63

3.1.	GENEL AÇIKLAMA.....	63
3.2.	TASFİYE	63
3.2.1.	TASFİYE DÖNEMİ.....	64
3.2.2.	TASFİYE DÖNEMİNDE ÖNCEKİ DÖNEMDEN DEVREDEN ZARARLARIN MAHSUBUNDA DİKKATE ALINACAK SÜRE.....	66
3.2.3.	TASFİYE DÖNEMİNİN ZARARLA SONUÇLANMASI DURUMU	68
3.2.4.	TASFİYE İŞLEMLERİNDE ZAMANAŞIMI	73
3.2.5.	TASFİYEDEN VAZGEÇİLMESİ.....	74
3.2.6.	TASFİYE BEV.....	75
3.2.7.	SERVET DEĞERİ KAVRAMI.....	77
3.2.7.1.	Tasfiye Dönemi Başındaki Ve Sonundaki Servet Değeri.	77
3.2.7.2.	Tasfiye Dönemi Başındaki Öz Sermayeye Dahil Olan Ve Olmayan Unsurlar	78
3.2.8.	TASFİYE KARININ HESAPLANMASI	81
3.2.8.1.	Tasfiye Döneminin Başındaki Servet Değerine Yapılacak ilaveler	82
3.2.8.2.	Tasfiye Dönemi Sonundaki Servet Değerine Yapılacak ilaveler.....	82
3.2.8.3.	Tasfiye Sırasında Giderler	83
3.2.8.4.	Tasfiye Sırasında Transfer Fiyatlandırması	83
3.2.9.	TASFİYE MEMURLARININ SORUMLULUĞU	83
3.2.9.1.	Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu.....	85
3.2.9.2.	Vergi Usul Kanunu'na (VUK) Göre Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu	90
3.2.9.3.	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Uyarınca Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu.....	91

3.2.10.	<i>MÜNFESİH ŞİRKETLER HAKKINDA TASFİYE SONRASI</i>	
	<i>YAPILACAK İNCELEMELER.....</i>	92
3.2.11.	<i>TASFİYE İŞLEMLERİNİN İNCELENMESİ</i>	93
3.2.12.	<i>TASFİYE BEYANNAMELERİ.....</i>	94
3.2.12.1.	Tasfiye Sürecinin Aynı Takvim Yılı İçinde Tamamlanması Halinde	94
3.2.12.2.	Tasfiye Sürecinin Birden Fazla Dönemi Kapsaması Halinde.....*	94
3.2.13.	<i>TASFİYE KARI ÜZERİNDEN TARH OLUNAN VERGİLERİN ÖDENMESİ</i>	96
3.2.14.	<i>TASFİYEDE ÖZELLİKLİ DURUMLAR.....</i>	96
3.2.14.1.	Zarar Mahsubu	96
3.2.14.2.	Özel Maliyet Bedelleri.....	97
3.2.14.3.	Yenileme Fonu.....	97
3.2.14.4.	İlk Tesis Ve Taazzuv Giderleri Ve Peştemallıklar	98
3.2.14.5.	Taşınmaz, İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, intifa Senetleri Ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç istisnası	99
3.2.14.6.	Enflasyon Düzeltmesinden Kaynaklanan Olumlu Farkların Tasfiyesi Ve Vergilendirilmesi	100
3.2.14.7.	Tasfiye Sonunda Sermaye Hesabının Ortaklara Dağıtımı Ve Tevkifat.....	100
3.2.14.8.	Maliye Bakanlığı'na Tanınan Yetki	107
3.3.	<i>BİRLEŞME.....</i>	107
3.3.1.	<i>BİRLEŞME TASFİYE HÜKMÜNDEDİR</i>	108
3.3.2.	<i>BİRLEŞME KARI.....</i>	109
3.3.3.	<i>DEĞİŞTİRME BİRİMİ VE BİRLEŞME PRİMİ</i>	111
3.3.4.	<i>BİRLEŞME KARININ BEYAN EDİLMESİ VE ÖDENMESİ.....</i>	112
3.3.5.	<i>BİRLEŞME HALİNDE SORUMLULUK.....</i>	113
3.3.6.	<i>BİRLEŞME ÖNCESİ DÖNEMLERDEKİ SORUMLULUK.....</i>	113
3.3.7.	<i>BİRLEŞME İLE İLGİLİ ÖZELLİKLİ DURUMLAR.....</i>	114
3.3.7.1.	Taşınmaz, İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri Ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç İstisnası.....	114
3.3.7.2.	Birleşme Giderleri.....	114
3.3.7.3.	Birleşilen Kurumlara İlişkin Zararlar.....	114
3.3.7.4.	Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirketin Sermaye Payına Sahip Olması	115
3.3.7.5.	Birleşilen Şirketin, Birleşen Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması	115
3.4.	<i>DEVİR.....</i>	115
3.4.1.	<i>DEVİR İÇİN ARANAN ŞARTLAR</i>	116
3.4.1.1.	Birleşme Sonucunda İnfisah Eden Kurum İle Birleşilen Kurum Tam Mükellef Kurum Olmalıdır	116
3.4.1.2.	Devir Tarihi Nedir?	117
3.4.1.3.	Münfesi Kurumun Devir Tarihindeki Bilanço Değerlerinin, Birleşilen Kurum Tarafından Kül Halinde Devir Alınması	119
3.4.2.	<i>DEVİR HALİNDE VERGİLENDİRME ŞARTLARI.....</i>	120
3.4.2.1.	Kurumlar Vergisi Beyannamelerinin Verilmesi	121
3.4.2.2.	Taahhütname Verilmesi	123
3.4.3.	<i>VERGİLENDİRİLMEME ŞARTLARI/NA UYULMAMASI</i>	124
3.4.4.	<i>DEVİR HALİNDE VERGİNİN ÖDENMESİ</i>	124
3.4.5.	<i>DEĞİŞTİRME BİRİMİNİN SAPTANMASI.....</i>	125

3.4.6.	<i>DEVİRİŞLEMİ İLE İLGİLİ OLARAK ÖZELLİKLI HUSUSLAR.....</i>	126
3.4.6.1.	Devir Giderleri	126
3.4.6.2.	Devir Halinde Amortisman Uygulaması	126
3.4.6.3.	Devrolan Şirket Tarafından Ödenen Ve Mahsup Yada İade Konusu Yapılacak Vergiler	126
3.4.6.4.	Devir Halinde Geçici Vergi Beyannamesi	127
3.4.6.5.	Devir Halinde Eksik Sermaye Arttırımı Ve İştirak İlişkisi.....	128
3.4.6.6.	Devir Halinde Ortaya Çıkan Birleşme Primi Veya Farkı.....	129
3.4.6.7.	Devir Halinde KDV Ve Muhtasar Beyannamelerinin Verilmesi.....	130
3.4.6.8.	Devir Halinde Form Ba Ve Form Bs Girişi	130
3.4.6.9.	Devir Halinde Kıst Beyannamesinin Her İki Kurum Tarafından İmzalanmasını Nasıl Anlamalıyız?	130
3.4.6.10.	Devir Halinde Gayrimenkul Ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası.	131
3.4.6.11.	Devir Nedeniyle Alınan Hisse Senetlerinin Durumu	132
3.4.6.12.	Devir Durumunda Alınan Hisselerin İktisap Tarihi	132
3.4.6.13.	Devir Halinde Devir Kararının Alınması İle Devir Tarihi Arasında Ortaya Çıkacak Farklar	134
3.4.6.14.	Hisseleri Krediyile Satın Alınan Firmaların Ana Firmaya Devri Halinde Finansman Giderlerinin Durumu.....	135
3.4.6.15.	Devir Nedeniyle Ortaya Çıkan Şerefiyenin Özsermaye Hesaplamalarında Dikkate Alınıp Alınmayacağı.	136
3.4.6.16.	Devir Durumunda Zarar Mahsubu	139
3.4.7.	<i>DEVİR İŞLEMİNE İLİŞKİN ÖRNEK.....</i>	143
3.5.	<i>TÜR DEĞİŞİMİ.....</i>	146
3.5.1.	<i>TÜR DEĞİŞİMİ ÖNCESİ VE SONRASINDAKİ KURUMLAR TAM MÜKELLEF OLACAKTIR.....</i>	147
3.5.2.	<i>ESKİ TÜRDEKİ KURUMUN BİLANÇO DEĞERLERİNİN YENİ TÜRDEKİ KURUM TARAFINDAN KÜL HALİNDE DEVRALINIP AYKEN BİLANÇOYA GEÇİRİLMESİ</i>	147
3.5.3.	<i>TÜR DEĞİŞİKLİĞİ SIRASINDA ORTAK SAYILARININ DEĞİŞMESİ SORUNU.....</i>	148
3.5.4.	<i>TÜR DEĞİŞİKLİĞİ SIRASINDA ALINAN HİSSELERİN İKTİSAP TARİHİ</i>	148
3.6.	<i>BÖLÜNME</i>	148
3.6.1.	<i>KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE BÖLÜNME.....</i>	148
3.6.1.1.	Tam Bölünme	151
3.6.1.2.	Kısmi Bölünme.....	174
3.7.	<i>VUK'UN MÜK.298 VE GEÇİCİ 25.MADDELERİNDE YER ALAN ENFLASYON DÜZELTMESİ HÜKÜMLERİNİN TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, VE BÖLÜNME HALLERİNDE UYGULANMASI</i>	218
3.7.1.	<i>GENEL AÇIKLAMA.....</i>	218
3.7.2.	<i>ENFLASYON DÜZELTME FARKLARI</i>	219
3.7.3.	<i>KONUYA İLİŞKİN MUKTEZALAR</i>	221
3.7.4.	<i>KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ</i>	223
3.7.4.1.	Başka Bir Hesaba Nakil	223
3.7.4.2.	İşletmeden Çekilme	224

3.8.	DEVİR VE BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİLENDİRME	230
3.8.1.	DEVİR VE TAM BÖLÜNME HALİNDE VERGİLEME VE BEYAN.....	230
3.8.2.	KİSMİ BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİLEME.....	231
3.8.3.	BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİNİN ÖDENMESİ.....	232
3.8.3.1.	Tam Bölünme İşlemlerinde Verginin Ödenmesi.....	232
3.9.	HİSSE DEĞİŞİMİ	233
3.9.1.	HİSSEYİ DEVRALACAK ŞİRKETİN TAM MÜKELLEF OLMASI.....	234
3.9.2.	ŞİRKETİN YÖNETİMİ VE HİSSE SENEDİ ÇOĞUNLUĞUNU ELDE EDECEK ŞEKİLDE VE BELLİ BÜYÜKLÜKTE HİSSELERİN DEVRALINMASI.....	234
3.9.3.	DEVRAL/NAN HİSSE SENETLERİNİN KARŞILIĞINDA BU ŞİRKETİN ORTAKLAR/NA KENDİ ŞİRKETİNİN SERMAYESİNİ TEMSİL EDEN İŞTİRAK HİSSELERİNİN VERİLMESİ.....	234
3.9.4.	HİSSELERİ DEVRALANLA HİSSELERİ DEĞİŞİME KONU EDİLEN KURUMLAR SERMAYE ŞİRKETİ OLMALIDIR.....	235
3.9.5.	EN FAZLA YÜZDE ONLUK BİR NAKİT ÖDEME YAPILABİLİR	235
4.	DİĞER VERGİ KANUNLARINDA YER ALAN DEVİR VE BÖLÜNMEYE İLİŞKİN DÜZENLEMELER.....	239
4.1.	GELİR VERGİSİ KANUNU'NDA BİRLEŞME VE BÖLÜNME İŞLEMLERİ	239
4.2.	KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME İŞLEMLERİ	239
4.2.1.	TAM BÖLÜNME HALİNDE DEVREDEN KDV'NİN BÖLEN KURUMLARDA PAYLAŞILMASI	241
4.2.2.	KİSMİ BÖLÜNME HALİNDE DEVREDEN KDV'NİN DURUMU	243
4.3.	DAMGA VERGİSİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ	244
4.4.	HARÇLAR KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ	244
4.5.	GİDER VERGİLERİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ	245
5.	BİRLEŞME VE BÖLÜNMEYE İLİŞKİN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ	249
5.1.	KURUMLAR VERGİSİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER	249
5.1.1.	KVK HÜKÜMLERİ	249
5.1.1.1.	Tasfiye.....	249
5.1.1.2.	Birleşme	252
5.1.1.3.	Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi.....	252
5.1.1.4.	Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergilendirme	253
5.1.1.5.	Ödeme Süresi.....	255
5.1.2.	KVK TEBLİGLERİNDE YER ALAN DÜZENLEMELER	255
5.1.2.1.	Örnek 1.....	256
5.1.2.2.	Örnek 2	256
5.1.2.3.	17.1.1. Tasfiyenin Zararla Kapanması Halinde Düzeltme.....	256
5.1.2.4.	17.1.2. Tasfiyede Zamanaşımı.....	257
5.1.2.5.	17.2. Tasfiyeden Vazgeçilmesi.....	258
5.1.2.6.	17.3. Tasfiye Beyannameleri	258
5.1.2.7.	17.4. Tasfiye Karı.....	259

5.1.2.8.	17.5. Servet Değeri.....	260
5.1.2.9.	17.6. Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu.....	260
5.1.2.10.	17.7. Tasfiye İşlemlerinin İncelenmesi.....	261
5.1.2.11.	17.8. Tasfiye Edilerek Ticaret Sicilinde Tüzel Kişiliği Sona Eren Kurumlar Vergisi Mükellefleri Hakkında Yapılacak Tarhiyatlar.....	262
5.1.2.12.	18. Birleşme	262
5.1.2.13.	19.2.3. Bölünme İşlemlerinde Hisse Devri	274
5.1.2.14.	19.3. Devir Ve Bölünmeye İlişkin Ortak Hususlar	274
5.1.2.15.	19.3.1. Alınan Hisse Senetlerinin Durumu	274
5.1.2.16.	19.3.2. Amortisman Uygulaması	276
5.1.2.17.	19.3.3. Devir Ve Bölünmelerde Elde Edilen Hisselerin İktisap Tarihi.	276
5.1.2.18.	19.4. Hisse Değişimi.....	276
5.1.2.19.	20. Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergilendirme	279
5.1.2.20.	20.1. Devir Halinde Vergilendirme Ve Beyan.....	279
5.1.2.21.	20.2. Tam Bölünme Halinde Vergileme Ve Beyan.....	280
5.1.2.22.	20.3. Kısmi Bölünme Ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergileme.....	282
5.1.2.23.	21. Verginin Ödenmesi.....	282
5.1.2.24.	21.1. Ödeme Süresi	282
5.1.2.25.	21.2. Tasfiye Ve Birleşme İşlemlerinde Verginin Ödenmesi.....	282
5.1.2.26.	21.3. Devir Ve Tam Bölünme İşlemlerinde Verginin Ödenmesi.....	283
5.1.2.27.	21.4. Muhtasar Beyannameler Üzerinden Tahakkuk Eden Vergilerin Ödenmesi.....	284
5.2.	TÜRK TİCARET KANUNU HÜKÜMLERİ.....	284
5.2.1.	F) BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞTİRME	284
5.2.1.1.	1 - Uygulama Alanı Ve Kavramlar.....	284
5.2.1.2.	il - Birleşme	285
5.2.1.3.	111 - Bölünme	296
5.2.1.4.	iV- Tür Değişirme	304
5.2.1.5.	V - Ortak Hükümler	308
5.2.1.6.	VI- Ticari İşletme ile ilgili Birleşme Ve Tür Değişirme	309
5.3.	BAKANLIK TARAFINDAN ÇIKARILAN GENELGE VE TASLAKLAR.....	309
5.3.1.	TÜR DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME ÖRNEĞİ.....	309

GİRİŞ

1980'li yıllardan itibaren dünya ekonomisinin giderek hızlanan bir küreselleşme sürecine girmesiyle birlikte, uluslararası ticaret hacminde meydana gelen artışlar, ülkelerin ekonomik ve mali sistemlerinde önemli etkiler meydana getirmiştir. Bu yeni uluslararası ekonomik düzenin bir zorlaması ve gereği olarak ülkeler ticaret ve sermaye piyasalarını hızla liberalize etmişler ve uluslararası sermayenin serbestçe hareket etmesine imkan tanımışlardır.

Küresel anlamda meydana gelen bu gelişmeler bazı çevrelerce olumlu olarak nitelendirilirken, bazen de sebep olduğu ekonomik bağımlılık, finansal krizler, kültürel yozlaşma ve çevresel sorunlar nedeniyle eleştirilmiştir. Bu süreçte ülkelerin endişe ettikleri en önemli konulardan birisi de küreselleşmenin ülkelerin vergi sistemlerini ve vergi gelirlerini ne şekilde etkileyeceği ile ilgilidir. Küreselleşme ile artan uluslararası bütünleşmenin ortaya çıkardığı hızlı teknolojik gelişmeler, ülkelerin vergileme hak ve kapasiteleri üzerinde önemli etkiler yapmıştır.

Küreselleşmenin vergi sistemlerini etkilemeye başlaması, doğal olarak ülkelerin vergilemeye ilişkin politikalarını gözden geçirmelerine yol açmıştır. Küreselleşme; ülkeleri, bir yandan vergi oranlarını indirmek suretiyle vergi tabanlarını genişleterek vergilendirme kaynaklı olası olumsuzlukları ortadan kaldırmaya zorlarken, diğer taraftan sermaye hareketlerindeki serbestleşmeden mümkün olduğu kadar çok yararlanabilme amacıyla daha uygun ortamlar yaratma konusunda da teşvik oluşturmıştır. Gerçekten de sermaye hareketlerinin önündeki engellerin ortadan kalkması ve teknolojideki gelişmeler vergiyi uluslararası ticaret ve yatırım kararlarında önemli bir faktör haline getirmektedir. Artan teknolojik olanaklarla desteklenmiş yeni uluslararası ortam, çok uluslu şirketler açısından, mekansal farklılıkların giderek önem kaybetmesine ve fiziki yerleşmenin karar süreçlerindeki eski öneminin azalmasına yol açmaktadır.

Bu kapsamda ülkeler ulusal mevzuatlarını bu uluslararası konjonktüre uygun hale getirmeye çalışmaktadır. Hiç kuşkusuz ülkemizde 21.06.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu¹ da bu kapsamda yapılmış olan bir değişikliktir. Bu kanunda tasfiye, birleşme, devir, bölünme, nevi değişimi ve hisse değişimi işlemleri 5422

¹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 21.06.2006 Tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun² aksine daha detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Tasfiye, birleşme, devir, bölünme, nevi değişimi ve hisse değişimi işlemleri dar anlamda vergi hukukunu ilgilendirmesine karşın; aslında bu işlemler işletme iktisadında "yeniden yapılandırma" olarak adlandırılmaktadır.

Genel olarak sermaye şirketlerinin faaliyet alanlarında ve yapılarında gerçekleştirilen değişiklikler yeniden yapılanma olarak adlandırılır. Sermaye şirketleri açısından yeniden yapılandırma modelleri yukarıda belirttiğimiz üzere tasfiye, birleşme, nevi değişikliği, hisse değişimi ve bölünme olarak sınıflandırılabilir.

Yeniden yapılandırma modellerinin ortak nedenleri; yaşanan ekonomik krizler neticesinde maliyetlerdeki artış sonucunda kaynak temininde yaşanan sıkıntıya, verimliliğin artırılması veya atıl ve verimsiz işletmelerin ekonomiye kazandırılması düşüncesine, belirli sektörlerde yaşanan arz fazlalığı nedeniyle yatırımları bu sektörlerle yöneltme güdüsüne; ortaklar arasında yaşanan ihtilaflar neticesinde şirket yapısının değiştirilmesi ihtiyacına, vergisel anlamda korunma sağlanma düşüncesine, rekabet kabiliyetinin artırılması isteğine; verimli olmayan alanlarda gerçekleştirilen yatırımların tasfiyesine, aynı şirket çatısı altında gerçekleştirilen birden çok faaliyetin ayrıştırılmasına ve mevzuat değişikliklerinin yeniden yapılandırmayı gerektirmesine dayanmaktadır.³

Gelişim ve gerekçelerine yer verdiğimiz yeniden yapılandırma modelleri arasında yer alan birleşme ve nevi değişikliği müesseselerine yönelik hukuki düzenlemeler 21.yüzyılın ikinci yarısından itibaren çoğu ülke hukuk sistemlerinde, şirketlerin kuruluş hükümleri ile birlikte yerini almış iken; piyasa yapısında meydana gelen değişiklikler, yeni ekonomik piyasa düzeni, rekabet koşullarında ve maliyetlerde yaşanan artış sebepleri ile yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulan bölünme müessesesine ise yakın tarihlerde hukuk sistemlerinde yer vermeye başlanmıştır.⁴

Tüm bu gelişmelerin sonucunda günümüzde birleşme, devralma ve bölünme işlemleri anonim ve limited şirketler açısından önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle ülkemiz açısından yabancı sermaye girişinin hızlandığı son birkaç yıl içinde birleşme ve devralmalar ayrı bir önem kazanmıştır. Çok uluslu yabancı şirketler ülkemiz iç pazarına devralmalar yolu ile hızlı bir şekilde girmeye başlamışlardır. Dolayısı ile vergi hukukumuzda yer alan düzenlemeler de bu girişimleri bazı durumlarda

² 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 10.06.1949 Tarih ve 7229 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

³ Mehmet Akugur, Türk Hukukunda Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, Vedat Kitapçılık, 2005, İstanbul, s. 5.

⁴ Hülya Coştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, Turhan, Ankara, 2004, s.5.

engellememek, bazı durumlarda ise teşvik etmek amacı ile konuyu ele almaktadır.

Hiç kuşkusuz vergi hukuku tasfiye, birleşme, devir, bölünme, nevi ve hisse değişimi işlemlerinin sonucu ile ilgilenmektedir. Bu işlemler temel olarak ticaret hukuku alanında meydana gelmektedir. Ancak aslında olay bu kadar da basit değildir. Çünkü hisse senetleri borsada işlem gören bir bankanın içinde bulunduğu birleşme veya devralma işleminin ticaret hukukunu, vergi hukukunu, banka hukukunu, sermaye piyasası hukukunu ve belli bir ölçeğin üzerinde olan bankalar için de rekabet hukukunu ilgilendiren yönleri bulunmaktadır. Tasfiye, birleşme, devir, bölünme, nevi ve hisse değişimi işlemlerinin bu kadar çok hukuk dalını ilgilendirmesine karşın tüm bu işlemlerin incelenmesi bu çalışmamızın amacını aşacaktır. Bu nedenle de, bu çalışmada temel olarak bu işlemlerin vergi hukukunu ilgilendiren yönleri ele alınacaktır. Fakat ticaret hukuku açısından da kanun maddeleri esas alınarak kısaca bilgi verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ve LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE BÖLÜNME NEDENLERİ VE TÜRLERİ

1. ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE BÖLÜNME NEDENLERİ VE TÜRLERİ

1.1. ŞİRKET VE ANONİM-LİMİTED ŞİRKET KAVRAMLARININ İÇERİKLERİ

1.1.1. ŞİRKET KAVRAMI

İktisadi hayatın temel kavramlarından biri ticarettir. Zira insanlar arasında mübadele yolu ile alışveriş yapılması olarak nitelendirebileceğimiz ticaretin kapsamı aynı zamanda bize, bir toplumun veya devletin iktisadi hayatının olumlu veya olumsuz seyri hakkında önemli bilgiler verecektir. Bu yapıyla ticaret, iktisadi hayatın bir parçası niteliğindedir ve oldukça eski bir tarihe sahiptir.

Ticari faaliyet kişisel olarak yerine getirilebileceği gibi, birkaç kişiden oluşan gruplarca, yani kollektif olarak da yürütülebilir. Gerek kişisel gerek kollektif girişim ve faaliyetler ticaret hukuku içerisinde yer alırlar. Şirketler hukukunun konusu ortak girişim ve faaliyetlerdir.

Şirket ilişkisinin tarifi, Fransız Medeni Kanunu'nda şu şekilde yer almaktadır: "Şirket, iki veya daha fazla kimsenin kazanç paylaşmak amacıyla herhangi bir şeyi birleştirmek hususunda anlaştıkları akittir".⁵

Ortaklık veya şirket kavramı, kapsamı bakımından geniş ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır.

1.1.1.1. Geniş Anlamda Şirket

Geniş anlamda şirket, sözlük anlamı itibarıyla şirkettir. Bununla, bir girişimde, bir faaliyette, hukuki veya fiili bir durumda, herhangi bir tarafta birden fazla kişinin bir araya gelmesi anlatılmak istenir.⁶ Bu haliyle şirket kavramı oldukça geniş bir anlam ifade eder. Öyle ki, özel hukuka giren birçok müessese (dernek, vakıf, ticaret şirketleri, miras şirketi... gibi) bu kavrama dahil olduğu gibi, kamu hukuku içinde yer alan bazı kuruluşlar dahi geniş anlamda şirket (ortaklık) olarak kabul edilirler.

Geniş anlamda *şirket* ifadesi kullanıldığında önemli olan husus, birden fazla kişinin bir araya gelmiş olmalarıdır. Bu kişilerin ne için bir araya geldiklerinin hiçbir önemi yoktur.

⁵ Reha Poroy-Ünal Tekinalp-Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 8.Baskı, İstanbul, Beta, 2000, s. 8.

⁶ İbrahim Arslan, Şirketler Hukuku Bilgisi, 10.Baskı, Konya, Mimoza, 2005, s.3

Bu anlamdaki şirketlerin bazıları tüzel kişilik kazanmış olabilirler. Buna karşılık diğer bazılarının, kendilerini oluşturan kişilerden farklı ve onlardan bağımsız kişilikleri bulunmayabilir. Örneğin; demek, vakıf ve ticaret şirketlerinin tüzel kişiliklerinin bulunmalarına karşılık miras **şirketi** ve adi şirketin tüzel kişilikleri yoktur. Bunlarda, söz konusu şirket **ilişkisi** doğrudan doğruya ortaklar üzerinde etkisini gösterir.

1.1.1.2. Dar Anlamda Şirket

Sözlük anlamından ve geniş anlamda şirket kavramından farklı olarak dar anlamda şirket kazanç sağlamayı hedef edinen mal ve kişi topluluklarıdır. Geniş anlamda şirkette, topluluğun hangi amaçlarla ve nasıl bir araya geldiği önem taşımaz; oysa dar anlamda şirketten söz edebilmek için kazanç sağlama amacının varlığı gereklidir.⁷

1.1.2. ANONİM ŞİRKET

Anonim şirketler modern ekonomik sistem içinde yer alan bütün toplumlar açısından büyük önem taşımaktadır. Bu önem kendisini özellikle sermayenin tabana yayılması ve tasarrufların yatırıma dönüşmesi bakımından hissettirir. Şahıs şirketlerinde payın devredilmesi veya ortaklar arasında değişiklik yapılması oldukça zordur ve kural olarak oy birliğini gerektirir. Anonim şirketlerde ise, hisse senetlerinin ciro yoluyla devredilmesi ortaklar arasındaki değişiklikleri oldukça kolaylaştırmaktadır.

1.1.2.1. Anonim Şirketin Önemi

Anonim şirketler esasen çok ortaklı olarak düşünülmüştür. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu⁸ (TTK) uyarınca kuruluşta en az beş kişiye ihtiyaç bulunmasına karşılık, ortak sayısının üst sınırı bakımından herhangi bir limit yoktu. Bununla birlikte 6102 Sayılı yeni İTK⁹ uyarınca anonim şirketler, tek bir gerçek kişi veya tüzel kişi tarafından da kurulabilmektedir.

Genel anlamda şirket sözleşmesi, ortaklar arasındaki iktisadi birliği sağladığına göre, ortaklar için anonim şirketin önemi ortak sayısı ile doğru orantılı olarak artacaktır. Çünkü şirket ilişkisine giren çok sayıda

⁷ İbid.

⁸ 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu 09.07.1956 Tarih ve 9353 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁹ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu 14.02.2011 Tarih ve 27846 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

insanın anonim şirketten beklentileri olan kar payının elde edilebilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekecektir.

Anonim şirket sadece ortaklar bakımından değil, toplum açısından da önemlidir. Çünkü anonim şirket ortakları şirket borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı sınırlı sorumludur. Bu sınırlı sorumluluk nedeniyle, gerektiğinde toplumun bilgilendirilmesi ve korunması gerekir.

1.1.2.2. Anonim Şirketin Fonksiyonları

Anonim şirketlerin en önemli fonksiyonu, küçük ve atıl tasarrufların değerlendirilerek yatırıma yönlendirilmesine yardımcı olmasıdır. Anonim şirketin bu fonksiyonu özellikle halka açık şirketlerde kendisini gösterir. Kapalı anonim şirketler ise daha çok aile veya yakınlar arasında kurulduğu için bu fonksiyonun işlerlik kazandığı söylenemez.

Anonim şirketlerin diğer bir fonksiyonu mülkiyetin tabana yayılmasına yardımcı olmasıdır. Sınırlı sorumluluk esas çerçevesinde şirket çalışanlarının, işçilerin, memurların, serbest meslek mensuplarının ve diğer kimselerin anonim şirkete rahatlıkla ortak olmaları mümkündür.

1.1.2.3. Anonim Şirketin Tanımı ve Unsurları

1.1.2.3.1. Anonim Şirketin Tanımı

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 329.maddesinde yapılan tanıma göre; *"Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir."* Aynı maddenin 2.fıkrasında *"Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur."* hükmü yer almaktadır.

1.1.2.3.2. Anonim Şirketin Unsurları

Ticaret Ünvanı

Ünvan, anonim şirketlere özgü bir unsur değildir. Bütün ticaret şirketlerinin tanımlarında *"ünvan"* unsuru mevcuttur ve şirket sözleşmelerinin de mecburi kayıtlarındandır. Ayrıca ticaret şirketleri TTK'nın 16.maddesi gereğince tacirdirler ve bu sıfatla bir unvan seçip kullanmak mecburiyetindedirler (TTK Md. 18). Anonim şirketlerin kullanacakları ticaret unvanının yapısı ve şekli Kanun'da belirtilmiştir (TTK Md.39-49). Buna göre, anonim şirketin ticaret unvanı şirketin konusunu ve nevini gösterecek bir ibareyi ihtiva etmelidir. Ancak, şirketi

diğer şirketlerden ayırt edebilmek için ticaret unvanına bazı ekler getirilebilir (TTK Md.46).

Sermaye ve Özellikleri

Diğer şirketlerden farklı olarak anonim şirket sermayesinin bazı özellikleri vardır. Bu özellikler kısaca:

1.1.2.3.2.1.1. Esas sermaye

Anonim şirketlerde kural olarak esas sermaye sistemi geçerlidir. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 329.maddesi bütün anonim şirketlerin bu sisteme tabi olduğu izlenimi vermekte ise de Sermaye Piyasası Kanunu (SPK Md.12) ile Türk Hukukunda bazı anonim şirketlerin kayıtlı sermaye sistemini benimsemeleri mümkün hale gelmiştir.¹¹

1.1.2.3.2.1.2. Muayyen (Belirli) Sermaye

Esas sermaye olarak sözleşmeye geçirilen miktar muayyen (belirli) hale getirilmektedir. Anonim şirketlerde geçerli olan esas sermaye sisteminde, ortaklar tarafından taahhüt edilen sermaye paylarının toplamı muayyen sermayeyi oluşturur.

Bu sistemin bir gereği olarak gerek şirketin kuruluşu gerek sermaye arttırımı yapılması durumunda şirket sermayesi belirlenerek sözleşmeye geçirilir. Ticaret siciline tescil edilir ve bu miktarın değiştirilebilmesi için kanunda aranan şekil şartlarının yerine getirilmesi gerekir.

Muayyen sermaye özelliğinin diğer bir sonucu da, anonim şirketlerde kuruluşun gerçekleştirilebilmesi için öngörülen asgari sermaye miktarının ortaklar tarafından taahhüt edilmesidir.¹²

1.1.2.3.2.1.3. Paylara Bölünmüş Sermaye

Anonim şirket sermayesinin en önemli özelliği paylara bölünmüş olmasıdır. Çünkü bu şirketlerde ortak kavramından çok pay kavramı önem

¹⁰ 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 30/7/1981 tarihli ve 17416 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

: Ruknettin Kurnkale, Anonim Şirketler, Seçkin Ankara, 2003, s.60.

Osman Kıper, Uygulamada Ticaret Şirketleri, İstanbul, Beta, 1996, s.441.

taşır. Genel kurul toplantılarında alınacak kararların görüşülmesi sırasında önemli olan ortak sayısı değil pay sayısıdır. Bu sebeple, her ortağın oy hakkı, temsil ettiği paya göre belirlenir. Şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm olmadıkça, yani imtiyazlı paylar teşkil ettirilmedikçe bu kuralın değiştirilmesi mümkün değildir. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu ile kabul edilen oydan yoksun paylar bu kuralın istisnasını teşkil eder.¹³

Tüzel Kişiliğin Bulunması

Tüm ticaret şirketlerinde olduğu gibi anonim şirketin de tüzel kişiliği vardır. Tüzel kişilik, kuruluş işlemlerinin tamamlanarak şirket esas sözleşmesinin ticaret siciline tescil edilmesiyle kazanılır. Tüzel kişiliğin kazanılmasından itibaren anonim şirket hak ve yetkilerini kullanmaya başlar. Yükümlülük altına girebilir. Şirketin tescilden önce yaptığı işlemler "adi şirket" hükümlerine tabidir. Tescilden önceki dönemde girilen yükümlülükler kural olarak kuruculara aittir. Bunların anonim şirkete ait olabilmesi için tescilden itibaren üç ay içinde şirket tarafından kabul edilmiş olması gerekir (TTK Md.355/2).

Şirketin Bütün Mal Varlığı İle Sorumlu Olması

Anonim şirket esas sermayeli olmasına rağmen şirket alacaklılarına karşı sorumluluğunun sınırını mal varlığı oluşturur. Türk Ticaret Kanunu'nda borçlarından dolayı anonim şirketin mameleki (mal varlığı) ile sorumlu olduğu belirtilmiştir (TTK Md.329). Ancak bunu sınırsız sorumluluk olarak anlamak daha doğru olur. Çünkü borçlar hukuku sistemimizde kural olarak kabul edilen sınırsız sorumluluğun esasını mal varlığı ile sorumluluk oluşturmaktadır. Yani, herhangi bir şahsın alacaklıya karşı sorumluluğunun ölçüsü, sahip olduğu mal varlığıdır.¹⁴

Ortakların Sınırlı Sorumlu Olması

Şirket tüzel kişiliğinin sorumluluğundan farklı olarak, şirket borçlarından dolayı ortakların sorumluluğu, şirkete getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlıdır. Anonim şirketin sınırlı sorumlu olma özelliği buradan kaynaklanmaktadır. Burada sınırlı sorumlu olan, anonim şirketin kendisi değil ortaklardır.

¹³ Arslan, a.g.e., s.143.

¹⁴ Kumkale, a.g.e., s.186.

Her Türlü İktisadi Amaç ve Konuda Faaliyet Gösterebilme

Anonim şirketin amacına ulaşabilmesi için hangi alanda faaliyet göstereceğinin önceden bilinmesi gerekir. Bu sebeple, anonim şirketin konusu esas sözleşmede açıkça gösterilmek zorundadır (TTK Md.339/2). Çünkü, tüzel kişiliği haiz bulunan anonim şirketin ve organlarının ehliyeti, "şirketin konusu" diye tabir edilen faaliyet alanlarına göre belirlenecektir. Konu haricinde yapılan işlemlerin herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

Borçlar hukuku ile ticaret hukuku arasındaki bağlantı dikkate alındığında kanuna, kamu düzenine, ahlak ve adaba aykırı olmamak şartıyla, her türlü iktisadi konularla iştigal etmek üzere anonim şirket kurulması mümkündür. Bu şirketin ehliyeti, esas sözleşmesinde belirlenen konu çerçevesinde mevcuttur. Konu dışına çıkıldığında gerek şirket gerek temsilci organları ehliyetsiz durumdadır ve yapılan işlemlerin bir bağlayıcılığı yoktur. Fakat esas sözleşmede belirlenen konular dışında da faaliyet gösterilmek isteniyorsa öncelikle sözleşmenin ilgili maddesinin genel kurul kararı ile değiştirilmesi gerekir.¹⁵

1.1.2.4. Anonim Şirketlerin Tasnifi

Ülkemizde sermaye piyasasının yerleşmesiyle birlikte bazı faaliyetlerin ancak anonim şirketler tarafından yerine getirilebileceği esası kabul edilmiştir. Bu durum, diğer şirketlere nazaran anonim şirkete verilen önemin en belirgin göstergesidir. Çünkü, sadece anonim şirketlere hasredilen faaliyet konuları genellikle büyük sermaye birimlerini ve güveni gerektirmektedir. Bankacılık, sigortacılık, döviz büfesi işletilmesi gibi faaliyetler ancak anonim şirketler tarafından gerçekleştirilebilir. Ayrıca bu şirketlerin kendilerine has mevzuatları bulunmaktadır. Dolayısıyla kuruluşlarına ve sermayelerine ilişkin hükümlerle bu şirketlerin işleyişleri çoğu zaman Türk Ticaret Kanunu'na göre farklılıklar arz etmektedir. Ancak bu şirketlerin kendi mevzuatında hüküm bulunmaması durumunda doğal olarak Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketle ilgili maddeleri (TTK Md.329-563) uygulanacaktır.

Anonim şirket tasnifinde kullanılan klasik kıstaslardan biri şirketin halka açık olması veya kapalı şirket olmasıdır. Anonim şirketler bütün dünyada çok ortaklı yapılar olarak tasavvur edilmektedir. Ancak bazı avantajlarından yararlanmak düşüncesiyle az sayıda ortağın veya ailelerin ticari faaliyetlerini anonim şirket adı altında yürüttükleri bir gerçektir.

¹⁵ Arslan, a.g.e., s.8.

Kapalı anonim şirket denilen bu şirketlere sonradan katılmak genellikle çok zordur.

Buna karşılık, yapısına uygun olarak bazı anonim şirketlerin çok sayıda ortaktan oluştuğu görülür. Genellikle düşük oranlı paya sahip ortakların oluşturduğu halka açık anonim şirketlerde yönetici kadro bazı yönlerden diğer ortaklardan ayrılır. Bu şirketlerde esasen başkalarının mal varlığını yönetme ilkesi geçerlidir.¹⁶

Hangi anonim şirketlerin halka açık sayılacağı Sermaye Piyasası Kanunu'nda (SPK) belirlenmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu halka açık anonim şirket sayılabilmek için iki ölçü kullanmaktadır. Bunlardan birincisi, hisse senetlerinin halka arz edilmesidir. Şayet hisse senetleri açısından halka arz gerçekleşmişse, bu senetleri kaç kişinin aldığına bakılmaksızın o şirket halka açık anonim şirket olarak kabul edilecektir (SPK Md.3/9).

Halka açık şirket sayılma bakımından kullanılan ikinci ölçü ortak sayısıdır. Sermaye Piyasası Kanunu'na göre, hisse senetlerinin halka arz edilmesi söz konusu olmasa bile, ortak sayısının 250'yi aştığı tespit edildiği takdirde o anonim şirket halka açık anonim şirket olarak kabul edilir.

1.1.3. LİMİTED ŞİRKET

Daha önceki mülga TTK'da olduğu gibi yeni TTK da limited şirket konusunda detaylı düzenlemeler yapmamış bir çok konuda anonim şirketlere atfen konuyu düzenlemiş, sadece ayırık durumlarda limited şirketler konusunda hükümlere yer vermiştir. Biz de burada limited şirket konusunda detaylı açıklamalar yerine limited şirket hakkında sadece temel bilgileri vermekle yetineceğiz.

Limited şirket TTK'nın 573.maddesinde tanımlanmıştır. Söz konusu maddede, limited şirketin, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulacağı; esas sermayesinin belirli olup, bu sermayenin esas sermaye paylarının toplamından oluştuğu belirtilmiştir.

Anonim şirketlerde olduğu gibi limited şirket de bir sermaye şirketi olduğundan, ortaklar, şirket borçlarından sorumlu değildir ve sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Yine limited şirketler anonim şirketler gibi kanunen yasak olmayan her türlü

¹⁶ Arslan, a.g.e., s. 156.

ekonomik amaç ve konu için kurulabilmekle birlikte (**TTK Md. 573**), diğer kanunlarda yer alan kısıtlamalar nedeniyle bazı faaliyet konularını❖. limited şirketler tarafından yerine getirilmesi fiilen mümkün değildir (Özellikle Bankacılık Kanunu ile Sermaye Piyasası Kanunu'nda buna ilişkin kısıtlamalar yer almaktadır).

Ancak limited şirketlerde ortak sayısı elli (50) aşamaz ve limited şirket tek ortağı kendisi olacak şekilde kendi paylarını iktisap edemez. Limited şirketin ayrıca asgari on bin (10.000) türk lirası sermayeye sahip olması gerekir.

Limited şirketler hakkında sadece bu kadar bilgi verilecek olup, detaylı bilginin başka kaynaklardan bakılması gerekmektedir.

1.2. ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE BÖLÜNME NEDENLERİ VE TÜRLERİ

1.2.1. BİRLEŞME NEDENLERİ VE TÜRLERİ

İki veya daha fazla anonim şirketin bir araya gelmek suretiyle tüzel kişiliklerini kaybedip yeni bir tüzel kişilik oluşturmaları birleşme (konsolidasyon) kavramı ile ifade edilmektedir.¹⁷

Birleşmeye ilişkin Türk ve yabancı literatürde farklı tanımlamalar mevcuttur. Bu tanımlarda genel itibarıyla birleşme ve devir birlikte kullanılmıştır. Farklı çevrelerde birleşme ve devir yerine geçen füzyon, acquisition, merger, konsolidasyon kelimeleri kullanılmaktadır. Literatürde yer alan bazı tanımlar şu şekildedir:¹⁸

Genel anlamda füzyon iki ya da daha fazla işletmenin faaliyetlerinin birleştirilmesine verilen addır. Füzyon, satın alma-devralma veya birleşme şeklinde iki yöntemle olabilmektedir. Satın alma veya devralma (acquisition); bir işletmenin diğer bir işletme veya işletmeleri tüm aktif ve pasifleriyle satın almasıdır. Satın almada, devralınan işletmenin tüzel kişiliği sona erer, devralan işletmenin tüzel kişiliği devam eder. Birleşmede (merger, konsolidasyon) ise; her iki şirketin (şirketlerin) tüzel kişilikleri sona erer ve yeni bir tüzel kişiliğe sahip bir işletme kurulur. Birleşen işletmeler hem ekonomik hem de hukuksal bağımsızlıklarını

¹⁷ Öztin Akgüç, Finansal Yönetim, İstanbul, Muhasebe Enstitüsü Yayını, No.63, 1994, s.42.

¹⁸ Orhan Çelik, Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999, s.23.

kaybeder ve ortaya yeni bir işletme çıkar.¹⁹ İşlemenin başka bir işletmeyi nakit veya başka değerler vererek elde etmesine satın alma, kendi iştirak payları karşılığında devralınan şirketleri kendi şirketine ortak yaparak yapılan alımlara ise devir diyebiliriz.²⁰

Literatürde genelde işletme birleşmelerini ifade eden "merger, acquisition, consolidation" sözcükleri eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bir kısım yazarlar, yaklaşık aynı büyüklükteki işletmelerin birleşmelerini ifade etmekte acquisition (satın alma-devralma) kavramını kullanmışlardır. Birleşen işletmelerin kişiliklerini ortadan kaldırıp yeni bir işletmenin ortaya çıkması şeklinde olan birleşmeleri ifade etmede consolidation (konsolidasyon) kavramı kullanılmıştır.²¹

Devralma yoluyla birleşme (acquisition) ve yeni şirket kurulması yoluyla birleşme (merger, consolidation) hukuksal açıdan farklı olaylar olsalar da genellikle finans biliminde birlikte yer almakta ve birleşme (merger veya fusion) terimi her ikisini de kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

Fusion kelimesinin kökeni Latince'den gelmekte, *merger* Anglo-Sakson hukuk çevrelerinde kullanılmakta, İngiltere'de *amalgamation*, Amerikan çevrelerinde ise *consolidation* kullanılmaktadır.²² Bu nedenle farklı kullanımların kökeni lisan farklılığından ve farklı yörelerde farklı terimin kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Yapılan tanımlamalarda karmaşıklık olduğu ve farklı çevrelerde birbirlerinin yerine kullanıldığı ve tanımsal bir birliğe gidilemediği açıktır.

Türk mevzuatında yer alan tanımlamalara bakacak olursak;

6762 Sayılı Eski TTK'da birleşmenin tanımı 146.maddede yapılmış ve kanundaki diğer şartlara da uyulması halinde birleşmenin gerçekleşeceği belirtilmiştir. Tanım şu şekildedir:

"Birleşme, iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbiriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir yahut daha fazla

¹⁹ Pınar Gönülaçan, "İşletmelerde Birleşme Yöntemleri ve Bir Uygulama Örneği", Dokuz Eylül Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s.46.

²⁰ Haluk Sumer, Helmut Pernstemer, Şirket Birleşmeleri, Alfa, İstanbul, 2004, s. 363.

²¹ Nurhan Aydın, İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği, Ankara, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, 1990, s. 10.

²² Hikmet Sami Türk, Ticaret Ortaklarının Birleşmesi, Ankara, Banka ve Tic. Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 185, 1986, s.4.

ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesinden ibarettir. "

Teknik ve hukuki anlamda birleşme bir veya birden çok şirketin mal varlığının, tasfiye olmaksızın içlerinden birine veya yeni kurulan bir şirkete, kendiliğinden ve külli halefiyet yoluyla geçmesi; bu suretle mal varlıklarının birleşmesi ve intikal eden mal varlığının karşılığı olarak, infisah eden şirketin ortaklarının hesaplanan bir değişim oranına göre, bünyesinde birleşilen şirkette şirket payı kazanmasıdır.²³

6102 Sayılı Yeni TTK'nın 136'ncı maddesinde ise birleşme,

"Şirketler;

a) Bir şirketin diğerini devralması, teknik terimle "devralma şeklinde birleşme" veya

b) Yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle "yeni kuruluş şeklinde birleşme",

yoluyla birleşebilirler.

(2) 136 ila 158 inci maddelerin uygulamasında, kabul eden şirket "devralan", katılan şirket "devrolunan" diye adlandırılır.

(3) Birleşme, devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir. Birleşme sözleşmesi 141 inci maddenin ikinci fıkrası anlamında ayrılma akçesini de öngörebilir.

(4) Birleşmeyle, devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün halinde devralır. Birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir." hükümleri ile düzenlenmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda (KVK) ise 18. ve 19.maddelerde birleşme ve devre ilişkin açıklamalar yapılmıştır. İlgili maddelerde tanıma gidilmemesine karşın devir ve birleşme arasındaki vergisel farklılık belirtilmiştir. Buna göre KVK'nın 19.maddesinde aşağıda yazılı şartlar dahilinde vaki olan birleşmelerin devir hükmünde olacağı anlaşılmaktadır❖

1- Birleşme neticesinde infisah eden kurum ile birleşen kurumun kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunacaktır.

²³ Tekinalp Ünal- Reha PORAY, Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 7. Baskı, İstanbul 1997, s.99.

2- Münfesih kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerini birleşen (devralan) kurum, kül halinde devralacak ve aynen bilançosuna geçirecektir.

Açıklamalardan anlaşıldığı üzere, dünyada ve Türkiye'de finans çevrelerinde devir ve birleşmeye ilişkin farklı tanımlamalar yapılsa da 6762 sayılı Eski TTK'nın 146.maddesinde tek bir tanımlamaya gidilmiş; KVK'da ise bu tanımdan yola çıkılmış, ancak belli koşulların var olması halinde devrin (vergisiz birleşme) gerçekleşeceği belirtilmiştir.

Birleşme ve devir arasındaki ana farklılığa teorik açıdan değinecek olursak; birleşmede (merger), her iki şirketin (şirketlerin) tüzel kişilikleri sona erer ve yeni bir tüzel kişiliğe sahip bir işletme kurulur. Birleşen işletmeler hem ekonomik hem de hukuksal bağımsızlıklarını kaybeder ve ortaya yeni bir işletme çıkar. Satın alma veya devralma (acquisition), bir işletmenin diğer bir işletme veya işletmeleri tüm aktif ve pasifleriyle satın almasıdır. Satın almada devralınan işletmenin tüzel kişiliği sona erer, devralan işletmenin tüzel kişiliği ise devam eder.²⁴

1.2.1.1. İşletmelerin Birleşme Nedenleri

Anonim ve limited şirketler; ekonomik, hukuki ve teknik nedenlerle birleşme yolunu seçebilirler.²⁵ Birleşmede temel neden büyüme olmakla birlikte büyüme gerçekleştirilirken başka amaçlara da ulaşılmaktadır. Birleşme sonucunda ulaşılan ekonomik güç, birleşen firmaların ekonomik varlıklarının tek tek toplamından daha yüksektir. Diğer bir ifade ile tek tek işletmelerin üretim, yatırım ve pazarlama güçlerinden daha büyük bir değer ortaya çıkmaktadır. "Synergy" etkisi ile (2+2=5) açıklanan bu durum, bütünün, kendisini oluşturan parçaların toplamından daha yüksek bir değere sahip olacağını ifade etmektedir.²⁶

Finansal açıdan bakıldığında şirketlerin birleşmeler vb. yöntemlerle yeniden yapılandırılmalarında iki ana amaç söz konusudur.²⁷

- Pay sahiplerinin elindeki pay senetlerinin piyasa değerini yükseltmek,

²⁴ Metin Ulusoy, Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması, Ankara, Yaklaşım, 2004, s.35.

²⁵ Muhasebecinin El Kitabı, İSMMMO Mevzuat Komisyonu, İSMMMO Yayınları Yayın No.13, İstanbul, 1997, s.397.

²⁶ Niyazi Berk, Finansal Yönetim, 2.Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1995, s.383.

²⁷ Hakkı İsmail Güneş, Ali Arslan Akbıyık, İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları, İSMMMO Yayın No:35, İstanbul, 2002, s.27.

- Mevcut yönetim kademesinin refah düzeyini yükseltmek.

Bu kısa açıklamadan sonra işletmeleri birleşmeye iten nedenler şu şekilde sıralanabilir:

1.2.1.1.1. Büyük Ölçekte Faaliyette Bulunmanın Sağlayacağı İmkanlardan (Ölçek Ekonomileri) Yararlanma

Birleşme sonucunda işletmeler doğal olarak daha büyükölçe²⁸te faaliyette bulunacaklardır. Daha büyük ölçekte faaliyette bulunma ise makinaların daha verimli kullanılmasını, atıl üretim araçlarının üretim sürecine girmesini sağlayacaktır.

Birleşmeler, işletmeler arası teknik bilgi akışını kolaylaştırır. Ayrıca işletme ölçeğinin küçük olması nedeniyle uygulanamayan büyük araştırma-geliştirme projeleri uygulanabilir hale gelir. Çünkü büyük araştırma-geliştirme projelerini büyük işletmeler daha kolay finanse eder.

Birleşme sonucunda pazarlama olanakları da artacaktır. İşletmeler dağıtım kanallarını birleştirecek ve yeni pazarlara açılacak, pazar paylarını ve pazarlık güçlerini artıracaktır.

Birleşme ile işletmeler bazı girdilerini daha ucuza satın alma imkanına kavuşacaktır. Büyük parti alımlarda miktar iskontoları artacak, taşıma giderleri azalacaktır.

Özetle; işletmelerin birleşmesiyle gerekenden fazla tesisler kalkacak; üretim, finansman, pazarlama, araştırma-geliştirme faaliyetleri birleştirilecek ve böylece kaynaklar daha etkin kullanılacaktır.

1.2.1.1.2. Teknolojik Gelişmelerden Yararlanma

İşletmeler, yeniliğe ulaşabilmek ve bunu sürekli kılabilmek için teknolojik gelişmelere ayak uydurmak zorundadır. İleri teknolojilerdeki yoğun rekabet, bu anlamda, büyük olmayı zorunlu kılmaktadır. Ancak çoğu işletme, kendisini yeniliğe ulaştıracak ve bu yeniliği sürekli kılacak teknolojik gelişmeyi, büyük finansal kaynak gerektirmesi nedeniyle tek başına sağlayamaz. Teknolojik gelişmelerden faydalanma; teknoloji transferi ve değerli sınai haklara sahip olma, teknolojik üretim ve

²⁸ Ibid, s.29.

teknolojiyi birlikte kullanma ve nihayet iletişim teknolojisindeki gelişmelerden yararlanma olmak üzere üç değişik önem taşımaktadır.²⁹

1.2.1.1.3. Birleşmenin İçsel Büyümeye Oranla Daha Üstün Yönlerinin Olması

Birleşme yoluna gidildiğinde, büyüme içsel büyümeyle kıyasla daha hızlı gerçekleşecektir. İçsel büyümede de işletmeler üretim kapasitelerini artırabilir, yeni üretim teknolojileri geliştirebilir. Ancak bu, birleşmeye oranla daha uzun zaman alır. Üretim kapasitesinin çok çabuk genişletilmesinin zaruri olduğu zamanlarda hız etkeni daha da önem taşır. Talebin ani artış gösterdiği durumlarda kapasite derhal genişletilemezse, pazardaki elverişli durum kaybedilebilir, rakip işletmeler bu elverişli durumu kendi lehlerine kullanabilir.

Birleşme, içsel büyümeyle göre maliyet tasarrufu açısından daha caziptir. Üretim sürecine yeni araçlar daha ucuza eklenebilir. Ayrıca üretim arttıkça birim maliyetler azalacak, sabit giderler daha geniş bir üretim hacmine yayılacaktır. Bunun yanında birleşmenin içsel büyümeyle kıyasla üstün bir yönü de personel tedarikinde ortaya çıkacaktır. İçsel büyümede personel tedariki güç ve pahalı olabilir. Personeli özendirmek için yüksek ücretler teklif etmek gerekebilir. Oysa birleşme yolunda üretim araçlarının yanında personel de adeta otomatik olarak sağlanmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki; birleşme yoluyla büyümenin, maliyet açısından içsel büyümeyle göre daha avantajlı olması, birleşilecek işletmeye ödenecek bedelle doğru orantılıdır.³⁰

1.2.1.1.4. İşletme Başarısızlıklarından Kurtulma

İşletmeler yaşamları boyunca çeşitli sorunlarla karşılaşabilecekleri gibi, bu sorunların zamanında tespit edilip, çözümlenememesi, yaşamlarının sona ermesine dahi neden olabilecektir. İşletme faaliyetlerinin her aşamasında ortaya çıkabilen başarısızlık nedenleri; yönetime ilişkin problemler ve finansal problemler olmak üzere genelde iki kategoriye ayrılabilir. Genelde, finansal olmayan sorunlar zararlara, bu zararlar da finansal güçlüklerle ve sonuçta başarısızlığa yol açar.

Yönetimsel ve finansal başarısızlık içinde bulunan işletmelerin, bu güçlüklerden kurtulmasında çeşitli stratejiler denenebilir. Yönetimsel ve

²⁹ Rıza Aşıkoğlu, Yatırım ve Proje Değerlemesi, 2.Fasikül, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:827, Eskişehir, 1997, s.414.

³⁰ Gönülaçan, a.g.e., s.39.

finansal açıdan güçlü ve zayıf işletmeler arasındaki birleşme³¹ ve devralmalar, bu stratejilerin en önemlileri olarak değerlendirilebilir.

1.2.1.1.5. Yetenekli Yönetime Sahip Olma

Yetenekli bir yönetimden yoksun olan işletmeler, birleşme yoluyla bu sorunlarını çözüme ulaştırabilirler. İyi bir yönetime sahip bir işletme ile yapılacak birleşme, finans, pazarlama gibi alanlarda duyulan tecrübeli, bilgili, yetenekli yönetici ihtiyacını giderebilir.

1.2.1.1.6. Sermaye Piyasasında Olumlu Karşılama

İşletmeler arası birleşme ve devralma kararlarını teşvik eden bir başka faktör veya etmen, bu stratejilerin, sermaye piyasasında fon sunucular tarafından olumlu yönde bir gelişme olarak kabul edilmesidir.

Birleşen işletmelerin gelirleri daha düşük bir iskonto oranı ile indirgendiğinden, piyasa değerleri de yüksek olmaktadır. Birleşme ve devralma stratejileri sonucunda, karlılığın artması söz konusu olacağından, hisse başına kazanç artmakta, bu da hisse senetlerinin piyasa fiyatını³² artırmakta ve dolayısıyla işletmenin piyasa değerini yükseltmektedir.

1.2.1.1.7. İşletmenin Saygınlığını Arttırma

Birleşme ile kaynak bulma, pazarlama vb. konularda avantaj sağlama olanağı olacaktır. Bunun gibi, işletmenin pazardaki prestijini arttırmanın sağlayacağı olanaklardan faydalanma isteği işletmeleri birleşmeye iten diğer bir nedendir.

1.2.1.1.8. Kaynak Sağlama Kapasitesini Genişletme ve Düşük Maliyetle Borçlanma

İşletmelerin birleşmeleri durumundaki borçlanma kapasitesi; birleşen işletmelerin bireysel borçlanma kapasiteleri toplamından daha fazla olacaktır. Birleşme aynı zamanda elverişli koşullarla yabancı kaynak bulma imkanı da sağlayacaktır. Ayrıca birleşme sonucu yabancı kaynak maliyetlerinin düşmesi de beklenebilir.

³¹ Güneş-Akbıyık, a.g.e., s.33.

³² Aşkoğlu, a.g.e., s.414.

1.2.1.1.9. Değerli Sınai Haklara Sahip Olma

İşletmeler, değerli sınai haklara sahip işletmelerle birleşerek bu haklardan yararlanabilirler. Yeni buluş kapasitelerini genişletebilirler, patent açısından ileride sorun çıkaracak işletmelerle birleşerek patent durumlarını güçlendirebilirler.

1.2.1.1.10. Vergi Avantajları

Birçok birleşme kararında, vergi avantajlarından faydalanma isteği önemli bir etkidir. İşletmeleri birleşmeye iten Türk vergi mevzuatında yer alan açıklamalara ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

1.2.1.1.11. Finansal Nedenler

Hızlı büyüyen işletmeler bu büyümeyi gerçekleştirmede gerekli finansal kaynakları bulmakta güçlükle karşılaşabilirler. Bu büyüme hızını azaltmak yerine, büyümeyi sağlayacak finansman ihtiyacını, likiditesi yüksek işletmelerle birleşme yoluna giderek sağlayabilirler.³³

İşletmeler bireysel olarak sağlayabilecekleri finansman kaynaklarını birleşerek daha kolay ve uygun şartlarda ve daha büyük miktarlarda elde edebilirler. Bir işletme ile birleşilirken, bedelin hisse senedi verilerek ödenmesi halinde, birleşme ek bir finansman ihtiyacı duyulmadan gerçekleştirilebilir. Özellikle küçük bir işletmenin satın alınması durumunda, bu işletmenin ortaklarının, haklarını nakit olarak değil, diğer işletmenin hisse senetleri karşılığında satmayı yeğledikleri görülmektedir. Bunun yanında, kurulu kapasiteye sahip bir işletmeye kendi işletmelerinin hisse senetlerini vererek, onların elindeki hazır kapasiteye sahip olmak, yöneticilere daha cazip gelmektedir.³⁴

1.2.1.1.12. Çeşitlendirme ve Riski Azaltma

Çoğu işletmenin örgütsel, mali ve teknolojik imkanları içsel büyüme ile ürün çeşitlendirmesine gitmeye izin vermez. Bu yüzden birleşme yolu ile çeşitlendirmeye gitmek işletmeler için daha uygun olmaktadır.

Ayrıca işletmelerin tek başlarına yeni bir ürün geliştirmesi veya yeni üretim teknolojileri denemesi durumunda risk daha fazla olacak ve bu

³³ Aydın, a.g.m., s.206.

³⁴ Gönülaçan, a.g.e., s.43.

amaç için yapılan yatırımlarda zarar etme ihtimali yükselecektir. Oysa ki bir başka işletme ile birleşmeye gittiğinde, söz konusu projeyi uygulama ve yürütme imkanı doğacaktır. Çünkü denenmiş, gelir sağlayan üretim teknolojisine sahip olunacaktır. Dolayısıyla risk azalacaktır.³⁵

1.2.1.1.13. Psikolojik Etmenler

Birleşme kararlarında ekonomik nedenlerin yanında bazen psikolojik nedenler de etkili olmaktadır. Kişilerin yeteneklerini gösterme istekleri, hırsları, işletmenin devamlılığını sağlama duyguları, daha büyük bir işletmeyi yönetme arzuları gibi bireysel etkenler işletme birleşmelerinde rol oynayabilmektedir.

Bazı yöneticilerin, hızla büyümedikleri zaman, rakiplerinin onları ezeceğini düşünmeleri ve piyasadan silinecekleri korkusunu taşımaları da işletmeleri birleşmeye iten nedenler arasında sayılabilmektedir. Ayrıca değişen koşullara uyum sağlayabilmek, demode olmamak, işletmeye yeni bir soluk getirmek, kişisel yaratıcılığa daha çok yer vermek amacıyla da yöneticiler birleşme kararı alabilmektedirler.³⁶

Bunlara ilave olarak işletmeler birbirlerini tamamlayan kaynaklara sahip oldukları için de birleşebilirler. Örneğin; 1989 yılında iki elektrik üreticisi olan Utah Power&Light ile Pacificorp'un birleşmesi gibi. Utah Power'a en büyük talep, klima ihtiyacı nedeniyle yaz mevsiminde, Pacificorp'a ise ısıtma ile ilgili olarak kış mevsiminde gelir. İki firmanın üretim sistemlerinin bir araya getirilmesinden elde edilen tasarruflar 1990 yılında yıllık 45 milyon dolar olarak tahmin edilmiştir.³⁷

İşletmeleri birleşmeye iten nedenler aslında oldukça fazladır. Bu nedenlerin çeşidi ve önem derecesi, çeşitli faktörlere bağlı olarak azalır veya artar. Bu faktörleri şu şekilde özetleyebiliriz: İşletmenin yönetim felsefesi, işletmenin büyüklüğü, ülkenin gelişmişlik derecesi vb. içsel ve dışsal faktörler.³⁸

1.2.1.2. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

İşletme birleşmelerini ekonomik faaliyet alanlarına ve hukuki yapılarına göre iki grupta sınıflandırmak mümkündür.

³⁵ Akgüç, a.g.e., s.868.

³⁶ Gönlülaçan, a.g.e., s.45.

³⁷ Richard A. Brealy-Stewart C. Myers-Alan J. Marcus, İşletme finansmanının Temelleri, İstanbul, 1997, s.571.

³⁸ Gönlülaçan, a.g.e., s.45.

1.2.1.2.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre İşletme Birleşmeleri

Bu sınıflandırma, dışsal büyüme yöntemleri olarak da adlandırılmaktadır.

Yatay İşletme Birleşmeleri

Aynı iş kolundaki işletmelerin birleşmelerini ifade eder. Belirli bir malın üretim ya da satışının aynı evresinde faaliyet gösteren işletmelerin birleşmesidir. Örneğin; aynı malı satan çeşitli işletmelerin birleşmesi gibi. Bu tür birleşmelerde amaç pazar payını artırmaktır. Bir diğer amaç ise çevresel belirsizliklere karşı önlem alabilmek ve rekabet gücünü artırmaktır. Yatay birleşmelerin dezavantajı tekelleşmeye yol açabilmeleridir. Ancak günümüzde işletmeler tekelleşmeden öte uluslararası pazarlarda rekabet edebilmek düşüncesiyle yatay birleşmeyi tercih etmektedir.

Yatay birleşmelerin, işletmeler açısından birçok faydası vardır. Yatay işletme birleşmeleri; araç-gereç, makinelerde uzmanlaşma, pazarlamada etkinlik, kaynak kullanımında rasyonellik sağlar. Taşıma maliyetlerini azaltır, işletmelerin aralarındaki rekabeti ortadan kaldırır. İleri düzeydeki üretim teknolojilerinin işletmeler arasında transferini olanaklı kılar, reklam ve satış çabalarının birleştirilerek etkin kullanımını, pazarlama-satış maliyetlerinin düşmesini, reklam giderlerinden tasarrufu sağlar. Bu tür birleşmelerde rekabet ortadan kalktığı için, toplum çıkarlarına ters düşeceği gerekçesiyle devletler anti-tröst uygulamalara giderek bu durumu önlemeye çalışırlar.

Türkiye'de hem sanayi hem de hizmet sektöründe bu tip birleşmeler görülmektedir. Osmanlı Bankası'nın, Garanti Bankası ile birleşmesi örnek olabilir.

Dikey İşletme Birleşmeleri

Dikey işletme birleşmeleri; üretim ve satış faaliyetlerinin çeşitli aşamalarında yer alan işletmelerin birleşmesini ifade eder. Bu birleşmede de kontrol tek elde toplanır.

Dikey birleşmeler ya ileriye doğru en son tüketiciye kadar ya da geriye hammaddenin kaynağına doğru genişlemeyi sağlayacak biçimde olabilir. Bu birleşme türünde işletmeler kendisine girdi sunan işletmelerle birleşebileceği gibi, kendi çıktısını satın alan işletmelerle de işbirliğine gidebilir. Bu tür birleşmelerde genelde işletmeler arasında alıcı-satıcı

ilişkisi ya da aynı Ürünün farklı aşamalarında faaliyette bulunma söz konusudur. Çeşitli aşamalarda faaliyet gösteren işletmelerin birleşmesi, o üretim alanında uyum yaratacak, üretimi ve pazarı etkileme gücünü artacaktır.

Bu tür birleşmelerde amaç, bir malın üretimi için yapılan büyük yatırımların riskini azaltmaktır. Böylece işletmeler hem istediği zaman, miktar ve kalitede hammadde elde edebilme, hem de dağıtım kanalına hükmedebilme imkanına kavuşmuş olacaktırlar.

Örneğin deri imalatçısı bir işletme ile ayakkabı üreticisi bir işletmenin birleşmesi dikey birleşmedir. Kimya, demir-çelik ve otomotiv sanayilerinde bu tür birleşmelere günümüzde sık rastlanmaktadır.

Karma Birleşmeler

Karma birleşmeler, birbiriyle ilgili olmayan iş kollarında faaliyette bulunan işletmelerin birleşmesidir. Bu türde, farklı sektörlerde faaliyette bulunan ve faaliyetleri birbirinden tamamen farklı işletmelerin birleşmesi söz konusudur. Ekonomik çeşitlendirme olarak da adlandırılır. Karma birleşmelerde amaç, çeşitlendirme ile riski azaltmak ve atıl fonların etkin bir şekilde kullanımını sağlamaktır. Örneğin General Electric, ile işim firmaları olan RCA ve NBC ile bir yatırım kuruluşu olan Kidder Peabody'ye sahiptir.³⁹

A.B.D. Federal Ticaret Komisyonu (F.T.K.); karma birleşmeler_i üç alt bölüme ayırmıştır. Bunlar; ürün genişleme (product extension) şeklindeki birleşmeler, pazar genişleme (market extension) şeklindeki birleşmeler ve diğer karma birleşmelerdir.

1.2.1.2.1.1.1. Ürün Genişleme

Dairesel ya da tamamlayıcı büyüme olarak da adlandırılan bu tür birleşmelerde, birleşen işletmelerin üretim veya dağıtım sistemleri fonksiyonel olarak benzer olmaktadır. Bu şekildeki birleşmelerde işletmelerin ürettikleri veya dağıttıkları mamüller arasında doğrudan bir rekabet bulunmaz. Bu tür birleşmeye pazarlama alanında oluşan kapasiteden yararlanmak amacıyla gidilmiş olabilir.

Ürün genişleme yoluyla birleşmeye giden işletmeler, ürettikleri ya da dağıttıkları mal veya hizmetlerin etrafında yer alabilecek mal veya hizmetlerin üretim ve dağıtımını kontrol altına almaya çalışır. Çamaşır

³⁹ Brealy-Myers-Stewart -Marcus, a.g.e., s.570.

deterjanı üreten bir işletme ile sabun üreten bir işletmenin birleşmesi bu türe örnektir. Ülkemizde ise özellikle bankacılık alanında bu tür birleşmeler görülmektedir. Bankalar, genel bankacılık hizmetlerinin yanında, bir sigorta şirketiyle birleşerek sigortacılık alanına da girebilmektedir.⁴⁰

1.2.1.2.1.1.2. Pazar Genişleme

Bu tür birleşmede, birleşen işletmeler aynı ürünleri üretirler. Ancak farklı coğrafi piyasalarda pazarlarlar. Bu birleşme türü "Coğrafi Büyüme" olarak da adlandırılır. Pazar genişleme türündeki birleşmelerde işletmeler, ülke sınırlarının da ötesinde uluslararası bir nitelik gösterebilirler. HSBC'nin Demirbank'ı satın alması buna örnek olabilir.

1.2.1.2.1.1.3. Diğer Karma Birleşmeler (Saf Karma)

Çok yönlü dağılma ile büyüme modeli ya da "Ekonomik Çeşitlendirme" olarak da adlandırılan bu tür birleşmelerde, birleşen işletmeler arasında herhangi bir ilişki söz konusu değildir. Birleşme; birbirinden tamamen farklı alanlarda faaliyet gösteren işletmeler arasında olur. Saf karma birleşme de denilen bu birleşme türünde; aralarında ilgi olmayan mal veya hizmetin üretim ve dağıtımını kontrol altına alınır. Saf karma birleşmelerde, sinerji etkisinden yararlanmanın da ötesinde ekonominin birçok kesiminde pazar üstünlüğü sağlama amacı da söz konusudur.

Birleşen işletmeler birbirinden farklı alanlarda faaliyet gösterdikleri için, riski de dağıtmış olurlar. Yani yatırımlar, birbiriyle ilgili olmayan konulara yöneltildiği için riski azaltma olanağına kavuşulur. Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir işletme ile yağ üreticisi bir işletmenin birleşmesi bu türe örnek gösterilebilir.

⁴⁰ Gönillaçan, a.g.e., s.54.

1.2.1.2.2. Hukuki Vaimnnn GOrc işletme Birleşmeleri

şirketlerin Hukuki ve Ekonomik Bağımsızlıklarını Koruyarak Birleşmeleri

1)

1.2.1.2.2.1.1. Kartel

1 :ynı üretim dalındaki şirketlerin rekabeti ortadan kaldırmak ya da
?za tma y?luyla pazan etkialtında bırakmak üzere hukuksal varlıklarını
oruyarak birleşmeleridir.

b' rk Kartele dahil olan işletmeler anlaşma gereğince anlaştıkları konuda
ırı te hareket ederler. Kartele giren işletmelerin hu!ukı ve ekonomik
bağımsızları devam eder. A k faatleri gereği bazı ekonomik
kısıtlam 1 nca men
a ara uymak durumunda kalabilirler.⁴¹

Karteller anlaştıkları özelliklere göre;

- i. Fiyat kartelleri,
- ii. Satış kartelleri,
- iii. Kontenjan kartelleri,
- iv. Üretim kartelleri
- v. Ödeme koşulları;, belirleyen karteller,

biçiminde çeşitlere ayrılabilir.⁴²

1.2.1.2.2.1.2. Holding

En genel tanımıyla holding, ticari hayatta avan_taj ?ideetmek için
bir araya gelmiş şirketler topluluğudur. Şirketlerin tic?rı ve .:kono??k
o!arak bir araya gelmeleri sırasında, bir veya birkaç şir??t diğerlerinin
hı_sse senetlerini alarak, bu şirketlerin yönetim ve denet?ininde ederler.
Bir başka deyişle diğer şirketlerin hisse senetlerine sahip olarak, onları
kontrol eden bir şirket bünyesindeki muhtelif şirketler topluluğu holdingi
oluşturur.⁴³

⁴¹ İsmail Ergüneş, Banka Birleşmelerinin Bankalar Kanunu ve Yergi Hukuku Açısından İrdelenmesi, HUK, Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2001, s.14.

⁴² Ali Haydar Yıldırım, Olcay Kolotoğlu, Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nev'i Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003, s.213.

⁴³ Emre Büyüksık, "Holdinglerde Dönem sonu İşlemleri ve Konsolide Mali Tablolar", Vergi Dünyası, Sayı:225, Mayıs 2000.

1.2.1.2.2.J.3. Konsern

Konseme giren işletmeler de karteldeki gibi karlarını artırmayı amaçlarlar. Ancak buradaki işletmelerin sayısı, karteğe girenlerden daha az olur. Fakat birbiriyle çok sıkı işbirliğine giderler. Konseme giren işletmelerin finansal ve örgüt yapılarında değişiklikler yapılarak rekabete daha elverişli hale getirilirler. Neticede konsem üyeleri arasında bir iş bölümü yapılır ve konseme giren işletmeler ekonomik bağımsızlıklarını büyük ölçüde kaybederler fakat hukuki bağımsızlıklarını muhafaza ederler.⁴⁴

1.2.1.2.2.1.4. Konsorsiyum

Birden fazla şirketin belli bir projenin gerçekleştirilmesi için bir araya gelmesidir. Özellikle baraj, köprü gibi tek bir şirketin projenin tümünü tamamlamasının zor olduğu işlerde kurulur.⁴⁵

Şirketlerin Hukuki ve Ekonomik Bağımsızlıklarını Kaybederek Birleşmeleri

1.2.1.2.2.1.5. Tröst

İki veya daha çok teşebbüsün, hem ekonomik hem de yasal bağımsızlıklarını kaybederek birleşmesinden meydana gelen teşebbüse tröst denir.

Teşebbüslerin birleşmesiyle meydana gelen tröstün sermaye yapısı kuvvetlenir, yönetimi tek elden yapılır. Rekabet hemen hemen ortadan kaldırılır ve büyük karlar elde edilir. Tröst büyük bir teşebbüs olduğu için, bürokrasi artar, yönetim masrafları çoğalır. Ayrıca, tröstün başında bulunanlar, onun büyük ekonomik gücünü, politik baskı aracı olarak kullanabilirler.⁴⁶

1.2.1.2.2.1.6. Satın Alma veya Devralma

Bir şirket diğer bir şirket veya şirketleri tüm aktif ve pasifleriyle devralmakta, devralınan şirket veya şirketlerin tüzel kişilikleri ortadan kalkmaktadır.

⁴⁴ Ergüneş, a.g.etd., s.14.

⁴⁵ İsmail Hakkı Güneş, Ali Arslan Akbıyık, İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları, İstanbul İSMMMÖ, 2002, s. 39.

⁴⁶ Güneş-Akbıyık, a.g.e., s.38.

1.2.1.2.2.1.7. Birleşme

İki veya daha fazla şirketin bir araya gelerek yeni bir şirket oluşturmalarıdır. Bu durumda birleşen şirketlerin tüzel kişilikleri ortadan kalkmaktadır.⁴⁷

1.2.2. ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN BÖLÜNME NEDENLERİ VE TURLERİ

Bölünme; şirket, kooperatif veya demek gibi, herhangi bir şekilde ticari işletmeye sahip bulunan hukuk sujesinin mal varlığını, bölümler halinde ayırıp bunlardan her birini tasfiyesiz olarak mevcut veya kurulacak en az iki hukuk sujesine devredip, kendisinin infisah etmesi veya kendisinin de varlığını muhafaza ederek bir kısım mal varlığının bölümler halinde, tasfiyesiz olarak bir veya daha çok hukuk sujesine geçirmesi demektir.⁴⁸

Karşıt kavramlar gibi gözükmeyle birlikte, şirketlerin birleşmeleri gibi bölünmeleri de hem işletmelerin optimum ölçeği bulma yöntemlerinden biri hem de genel anlamda ekonomik gelişmeyi sağlayan rasyonel bir çözüm yoludur. Bölünme yoluyla özellikle büyük ölçekli şirketler, belirli bir ölçeğin üstünde azalan verim kanununun etkisini göstermesiyle hantal ve işletmesi güç bir yapıdan kurtulmak, gelişen iş koşullarına göre aynı şirketler topluluğu içinde iş bölümü ve uzmanlaşmaya gitmek, üretim, dağıtım ve pazarlama sürecinin farklı aşamalarını ayrı birimler olarak örgütlemek suretiyle ekonomik faaliyetlerinde verimliliği ve rasyonelliği sağlayıcı amaçlarını gerçekleştirebilirler. Bu nedenle de bölünme bir yeniden yapılanma aracıdır.⁴⁹

⁴⁷ Çelik, a.g.e., s.14.

⁴⁸ Ünal Tekinalp, "Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanunun İşlerliği", Mükellefin Dergisi, Sayı.106, s.32.

⁴⁹ Metin Ulusoy, Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması, Yaklaşım, Ankara, 2004, s.20.

1.2.2.1. Bölünme Nedenleri

1.2.2.1.1. Mali Nedenler

- Mali durumu bozuk hatta borca batık durumda olan şirket zararlarının paylaşarak şirketlerin ayrı şirketler halinde çalışmalarını sürdürme ihtiyacı kapsamında işletmeler bölünebilir.⁵⁰
- Sürekli zarar edilmesi karşısında, şirkete ait mal varlığının başka şirketlere devri ile daha verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla işletmeler bölünebilir.
- Yatırımların gerektirdiği yeni mali kaynaklarının bulunmaması halinde, mevcut mal varlığı kıymetlerinin başka şirketlere dağıtılıp bunlarla bütünleşerek faydalı hale getirilmesini sağlamak için şirketler bölünme yöntemini tercih edebilirler.⁵¹
- Şirketler arası kar ve zarar takasının yapılması ve bu bağlamda mevzuatın şirketlere tanıdığı vergisel avantajlardan faydalanmak için şirketler bölünme müessesesini tercih edebilirler.

1.2.2.1.2. İktisadi Nedenler

- Şirketlerin yer aldığı sektördeki gelişmeler neticesinde, bazen şirketin faaliyetlerinin yer aldığı pazarların ayrışması söz konusu olabilir. Bu durumda her pazar için daha verimli üretim ve hizmet sunmak maksadıyla şirketler bölünerek ayrı ayrı şirketler şeklinde üretim ve hizmet faaliyetlerinde bulunabilirler.
- Bazı durumlarda, şirketlerin faaliyette bulunduğu üretim veya hizmet pazarı coğrafi olarak yer değiştirebilir. Bu sebeple şirketler, pazara daha yakın üretim veya hizmet sunmak amacıyla bölünerek ayrı şirketler halinde faaliyet göstermeyi tercih edebilirler.
- Aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok faaliyet alanını daha verimli ve maliyet değerleri daha düşük bir şekilde yönetmek maksadıyla, şirketler bölünme suretiyle yeniden yapılandırılabilir.⁵²
- Şirketin faaliyet gösterdiği pazarda ürün taleplerinin değişmesi ve teknolojik gelişmeler karşısında her ürün ya da ürün

⁵⁰ Akuğur, a.g.e., s.15.

⁵¹ Oktay Güvemli, "Kurum Bölünmeleri ile İlgili Avrupa Topluluğu Konseyinin 6 Sayılı Yönergesi ve Türkiye'deki Gelişmeler, Vergi Dünyası, Sayı:23, Kasım 1991.

⁵² Çoştan, a.g.e., s.23.

grubunun ayrı şirketler tarafından daha az maliyet ile üretilmesi ihtiyacı karşısında şirketler bölünebilir.

- Şirketin faaliyet gösterdiği alandaki risk ve sorumluluğu bölmek (paylaştırmak) amacı ile bölünme müessesesi tercih edilebilir.
- Daha önce başarısız olarak gerçekleşen bir birleşmeden beklenen amacın ve faydanın gerçekleşmemesi halinde, birleşen şirketlerin bölünmesi yöntemi tercih edilebilir.

1.2.2.1.3. Teknik Nedenler

- Şirketlerin coğrafi anlamda uzak yerlerde faaliyet göstermesini gerekli kılan çevre kirliliği, bölgesel ham maddeyi elde edilen yerde değerlendirmek gibi nedenlerle şirketler, mevcut yapılarını bölünme müessesesini uygulamak suretiyle değiştirebilirler.⁵³
- Varlıkların teknik bütünlüğünün ortadan kalkması, üretim araçlarının üretim ya da hizmet yapma yeterliliğini yerine getiremeyecek derecede vasıflarını yitirmesi durumlarında, bu varlıkların başka şirketlerle birleşmesini sağlamak üzere şirketin bölünmesi yöntemi tercih edilebilir.
- Şirket yapılarının sağlıklı ve profesyonel anlamda gelişmemesi ve faaliyet alanlarının kısa zaman sürecinde hızlı ve kontrolsüz olarak büyümesi sebebiyle, şirketin bölünerek daha ufak ve kontrollü bir şekilde büyümesinin sağlanması maksadıyla bölünme müessesesi uygulanabilir.⁵⁴

1.2.2.2.BÖLÜNME TÜRLERİ

1.2.2.2.1. Bölünme Usulüne Göre Bölünme Modelleri

Mevcut Şirketlere Devir Suretiyle Bölünme (Emme Suretiyle Bölünme)

Bu bölünme, bölünen şirkete ait bütün aktif ve pasiflerin bir bütün halinde mevcut şirket veya şirketler tarafından devralınması şeklinde gerçekleşmektedir. Burada bölünen şirket tasfiyesiz olarak infisah edilebileceği gibi, bir kısım aktiflerini devredip kalanı ile faaliyetine devam edebilir.

⁵³ G^ü v^m 1^ı, a.g.m.

⁵⁴ A^k uğur, a.g.e., s.16-17.

Yeni Şirketlere Devir Suretiyle Bölünme (Yeni Şirket Kurulması Suretiyle Bölünme)

Burada bölünen şirket, bütün aktif ve pasif mal varlığını veyahut bir bölümünü yeni kurulacak şirketlere devretmektedir. Söz konusu bölünme modelinin, emme suretiyle bölünmeden en önemli farkı, bölünen şirkete ait aktif ve pasif mal varlığının yeni kurulan şirketlere intikal etmesi ve bu farklılıktan doğan özel sonuçlardır.⁵⁵

Biri Mevcut Diğeri Yeni Kurulan Şirketlere Devir Suretiyle Bölünme (Karma Bölünme Modeli)

Karma bölünme modelinde, bölünen şirket ya bütün mal varlığı kıymetlerini ya da bir bölümünü, hem mevcut şirketlere hem de bölünme neticesinde kurulacak olan yeni şirketlere aynı işlem çerçevesinde devretmektedir.

1.2.2.2.2. Mal Varlığı Devirleri Kriterlerine Göre Bölünme Modelleri

Tam Bölünme

Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir (TTK Md.159/1-a).

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığı, alacak ve borçlarını mukayyet değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak tam mükellefiyete tabi iki veya daha fazla sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi (devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi işlemin bölünme sayılmasına engel değildir) tam bölünmedir (**KVK Md.19/3-a**).⁵⁶

⁵⁵ Mehmet Akuğur, Türk Hukukunda Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 17.

⁵⁶ Bkz.Dördüncü Bölüm, 4.6.1.1

Kısmi Bölünme

Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur (TTK Md.159/1-b).

Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya bu mahiyetteki yabancı kurumun Türkiye'deki işyeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan gayrimenkuller ve iştirak hisseleri ile üretim tesisleri, hizmet işletmeleri ve bu tesis ve işletmelere bağlı gayrimaddi haklar, hammadde, yarı mamul ve mamul malların, mukayyet değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine, bu değerleri devreden şirketin ortaklarına verilmek veya devreden şirkette kalmak üzere, devralan şirketin iştirak hisseleri karşılığında ayni sermaye olarak konulmasıdır (KVK Md.19/3-b).⁵⁷

1.2.2.2.3. Bölünen Şirket Ortaklarına Dağıtılan Hisse Oranına Göre Bölünme Türleri

Eşdeğer Bölünme (Simetrik Bölünme)

Bölünmede kural olarak bölünen şirketin ortaklarına, tam ve eşit surette ve devredilen mal varlığı değeri oranında bütün haklarını karşılayan pay sahipliği hakları tahsis edilmektedir. Bu kapsamda, gerçekleştirilen bölünme işlemine "eşdeğer bölünme" ya da "eşdeğer geçişli bölünme" ya da "simetrik bölünme" adı verilir.⁵⁸

Eşdeğer Olmayan Bölünme (Asimetrik Bölünme)

Bölünen şirketin ortaklarına mevcut paylarına bakılmaksızın, devralan şirkette devredilen mal varlığına tekabül eden eş ve tam mal varlığı değerini karşılayan pay sahipliği hakkı verilmeyebilir. Bu durum, bölünmeye katılan şirketlerde, bölünen şirketin bütün ortaklarına mevcut payları oranı dışında bir oranda hisse tahsis edilmesiyle gerçekleştirilebileceği gibi, bölünen şirketin bazı ortaklarına, mevcut paylarının oranından daha fazla bir oranda hisse tahsis edilerek ortaklar arasında farklılık yaratılarak da gerçekleştirilebilir.⁵⁹

⁵⁷ Bkz. Dördüncü Bölüm, 4.6.1.3

⁵⁸ Çoşatan, a.g.e., s.27.

⁵⁹ Akuğur, a.g.e., s. 20.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYE, BİRLEŞME, BÖLÜNME VE NEVİ DEĞİŞİMİ

2. TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÜRE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYE, BİRLEŞME, BÖLÜNME VE NEVİ DEĞİŞİMİ

2.1. ANONİM ŞİRKETLERİN SONA ERMESİ VE TASFİYESİ

2.1.1. SONA ERME SEBEPLERİ

2.1.1.1. Genel Sebepler

TTK'nın 529.maddesine göre, anonim şirketler aşağıda belirtilen nedenlerden birinin ortaya çıkması durumunda sona erecektir. Bu nedenler kanunda tek tek sayılmıştır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür;

a) Sürenin sona ermesine rağmen işlere fiilen devam etmek suretiyle belirsiz süreli hale gelmemişse, esas sözleşmede öngörülen sürenin sona enmesiyle,

b) işletme konusunun gerçekleşmesiyle veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesiyle,

c) Esas sözleşmede öngörülmüş herhangi bir sona enne sebebinin gerçekleşmesiyle,

d) Sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin katılımıyla alınan genel kurul kararıyla,

e) İflasına karar verilmesiyle,

f) Kanunlarda öngörülen diğer haller sona erme nedeni olarak sayılmıştır.

2.1.1.2. Özel Haller

2.1.1.2.1. Organların Eksikliği

Anonim şirketin organlarından birinin eksik olması kanunda özel sona erme sebebi olarak düzenlenmiştir. Kanunda uzun süreden ne anlaşılması gerektiği konusu açık değildir. Kanaatimizce bu sürenin birden fazla yıl bu şekilde devam edilmesi olarak anlaşılması gerekir.

TTK'nın 530.maddesine göre; uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli olan organlarından biri mevcut değilse veya genel kurul toplanamıyorsa, pay sahipleri, şirket alacaklıları veya Sanayi ve Ticaret Bakanlığının istemi üzerine, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, yönetim kurulunu da dinleyerek şirketin durumunu kanuna uygun hale getinmesi için bir süre belirler. Bu süre içinde durum düzeltilmezse, mahkeme şirketin feshine karar verir.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Mahkeme anonim şirketin feshine karar vermek zorunda değildir. Duruma göre, mahkeme diğer önlemler de alabilir. Bu tedbirler farkı; işlemler ile şirketin yeniden yapılandırması olabilir.

2.1.1.2.2. Haklı Sebeplerle Fesih

Haklı nedenlerin ortaya çıkması durumunda, sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilirler.

Haklı nedenlerin ne olduğuna mahkeme önüne gelen hukuki uyuşmazlık konusuna göre karar verecektir. Haklı nedenleri yönetici ortakların şirketi iyiniyet kuralları ve basiretli bir tacir gibi idare etmemeleri nedeniyle zarara uğratmalarını veya bazı ortakların kanunen sahip oldukları hakları kullanmalarının engellenmesi gösterilebilir.

Mahkeme, fesih yerine, duruma göre, dava açan ortakların sahip oldukları payların gerçek değerinin ödenmesini veya söz konusu olaya göre kabul edilebilir diğer bir çözüm şeklini de öngörebilir.

2.1.1.3. Sonuçları

Sona eren şirket tasfiye haline girer. Tasfiye haline gelen şirketin amaçlarında ciddi bir değişiklik olur ve şirket artık bir an önce varlıklarını nakde dönüştürerek borçlarını ödemek suretiyle hukuki kişiliğini sona erdirmeye çalışır.

Tasfiye halindeki şirket, pay sahipleriyle olan ilişkileri de dahil, tasfiye sonuna kadar tüzel kişiliğini korur ve ticaret unvanını "tasfiye halinde" ibaresi eklenmiş olarak kullanır.

Tasfiye halinde, işlemin doğasından kaynaklı olarak şirket organlarının yetkileri tasfiye amacıyla sınırlıdır. Bu amacın dışında ve sınırları aşan hukuki tasarruflar şirketi bağlamaz.

2.1.1.4. İflas Halinde Tasfiye

İflas halinde tasfiye, iflas idaresi tarafından İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre yapılır. Şirket yetkili organları temsil yetkilerini, ancak şirketin iflas idaresi tarafından temsil edilmediği hususlar için korurlar. Dolayısı ile iflas halinde anonim şirketin neredeyse tüm işlemleri iflas idaresi tarafından yerine getirilir.

2.1.1.5. Şirket Organlarının Durumu

Şirket tasfiye haline girince, organların görev ve yetkileri, tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan, ancak nitelikleri gereği tasfiye memurlarınca yapılamayan işlemlerle sınırlıdır.

2.1.2. TASFİYE

Anonim şirketlerin tasfiyesi tasfiye memurları tarafından yerine getirilir. Genellikle yönetim kurulu aynı zamanda tasfiye memuru sıfatına sahip olur ve tasfiye işlemleri bunlar tarafından yerine getirilir.

2.1.2.1. Tasfiye Memurları

Şirket ana sözleşmesinde hüküm bulunmadığı veya genel kurul kararıyla ayrıca tasfiye memuru atanmadığı hallerde, tasfiye, yönetim kurulu tarafından yapılır. Tasfiye memurları pay sahiplerinden veya üçüncü kişilerden olabilir.

Şirketin feshine mahkemenin karar verdiği hallerde tasfiye memuru mahkemece atanır. Temsile yetkili tasfiye memurlarından en az birinin Türk vatandaşı olması ve yerleşim yerinin Türkiye'de bulunması gerekmektedir.

2.1.2.2. Tasfiye Memurlarının Görevden Alınması

Şirket ana sözleşmesi veya genel kurul kararıyla atanmış tasfiye memurları ve bu görevi yerine getiren yönetim kurulu üyeleri, genel kurul tarafından her zaman görevden alınabilir ve yerlerine yenileri atanabilir.

Mahkeme de tasfiyeye memur kişileri görevden alabilir ve yerlerine yenilerini atayabilir. Bu yolla atanan tasfiye memurları, mahkeme kararına dayanılarak tescil ve ilan olunurlar.

Şirketi temsile yetkili tasfiye memurlarından hiçbiri Türk vatandaşı değilse ve hiçbirinin Türkiye'de yerleşim yeri bulunmuyorsa, mahkeme pay sahiplerinden veya alacaklılardan birinin veya Sanayi ve Ticaret Bakanlığının istemiyle, söz konusu şarta uygun birini tasfiye memuru olarak atamak zorundadır.

2.1.2.3. Aktifleri Satma Yetkisi

Genel kurul tarafından kararlaştırılmamışsa, tasfiye memurları şirketin aktiflerini pazarlık yoluyla da satabilirler. Aynı şekilde ana sözleşme ile de tasfiye memurlarının pazarlık suretiyle satış yapma yetkileri kısıtlanabilir.

Önemli miktarda aktiflerin toptan satılabilmesi için genel kurulun kararı gereklidir. Burada önemli miktardan kasıt anonim şirketin varlıklarını oluşturan malvarlığı değerlerinin iktisadi ve teknik bütünlük ilkesi çerçevesinde elden çıkarılması olarak yorumlanmak gerektir.

2.1.2.4. Tasfiye Memurlarının Yetkilerin Sınırlandırılması ve Genişletilmesi

Tasfiye memurlarına kanunla tanınmış yetkiler devredilemez; ancak, belirli uygulama işlemlerinin yapılabilmesi için, tasfiye memurlarından biri diğerine veya üçüncü bir kişiye temsil yetkisi devredebilir.

Tasfiye memurlarının üçüncü kişilerle tasfiye amacı dışında yaptığı işlemler şirketi bağlar. Ancak üçüncü kişi yapılan bu işlemin tasfiye ile ilgisi olmadığını biliyor ise bu durumda tasfiye halindeki şirket bu işlem ile bağlı değildir.

Kanun koyucu burada iyiniyet kurallarının sınırlarını genişletmiştir. Buna göre, tasfiyenin sadece tescil ve ilan edilmesi, bu hususun bilinmesi için yeterli delil değildir. Dolayısı ile bilinme durumunun başka kanıtlar ile ortaya konması gerekmektedir.

Tasfiye memurları birden fazla ise, aksi genel kurul kararında veya ana sözleşmede öngörülmemişse, şirketin yükümlülük altına girebilmesi için imzaya yetkili iki tasfiye memurunun şirket unvanı altında imza atması gereklidir. Tasfiye halindeki şirketi tasfiye ile ilgili konularda mahkemelerde ve dış ilişkide tasfiye memurları temsil eder.

2.1.2.5. Tasfiye İşlemleri

2.1.2.5.1. İlk Envanter ve Bilançonun Çıkarılması

Tasfiye memurları görevlerine başlar başlamaz, şirketin tasfiyenin başlangıcındaki durumunu incelerler; gerekirse şirket mallarına değer biçmek için uzmanlara başvurarak, şirketin malvarlığına ilişkin durumu ile finansal durumunu gösteren bir envanter ile bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunarlar.

KVK'nın ilgili hükümleri ile uyumlu olarak tasfiye kararının alınıp ticaret siciline tescil edildiği tarih aynı zamanda tasfiye dönemi başında varlıkların tespit edilmesi gereken tarihtir.

2.1.2.5.2. Alacaklıların Korunması

Alacaklı oldukları şirket yasal defterlerinden veya diğer belgelerden anlaşılan ve yerleşim yerleri bilinen kişiler taahhütlü mektupla, diğer alacaklılar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve şirketin İnternet sitesinde ve aynı zamanda esas sözleşmede öngörüldüğü şekilde, birer hafta arayla yapılacak üç ilanla şirketin sona ermiş bulunduğu konusunda bilgilendirilirler ve alacaklarını tasfiye memurlarına bildirmeye çağırılırlar.

Alacaklı oldukları bilinenler, bildirimde bulunmazlarsa alacaklarının tutarı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 'nca belirlenecek bir bankaya yatırılır.

2.1.2.5.3. Tasfiye İle İlgili Diğer İşler

Tasfiye memurları tasfiye öncesinde başlanılan ve halen devam eden işlemleri tamamlamak, gereğinde pay bedellerinin henüz ödenmemiş olan kısımlarını tahsil etmek, aktifleri paraya çevirmek ve şirket borçlarının, ilk tasfiye bilançosundan ve alacaklılara yapılan çağrı sonucunda anlaşılan duruma göre, şirket varlığından fazla olmadığı saptanmışsa, bu borçları ödemekle yükümlüdürler.

Tasfiyenin yapılmasını zorunlu kıldığı ve halin icabından bu şekilde anlaşılanlar dışında tasfiye memurları yeni bir işlem yapamazlar.

Şirket borçları şirket varlığından fazla olduğu takdirde, tasfiye memurları durumu derhal şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bildirirler; ve mahkeme iflasın açılmasına karar vererek şirket hakkında iflas hükümleri uygulanır.

Tasfiyenin uzun sürmesi halinde, tasfiye memurları her yıl sonu için tasfiyeye ilişkin finansal tablolar ve tasfiye sonunda da kesin bilanço düzenleyerek genel kurula sunarlar.

Şirketin bütün mal ve haklarının korunması için düzenli ve basiretli bir yönetici gibi gereken önlemleri alır ve tasfiyeyi mümkün olan en kısa sürede bitirirler. Tasfiye işlemlerinin düzenli yürütülmesi ve güvenliği için gereken defterleri de tutmak tasfiye memurlarının görevidir.

Pay sahiplerine tasfiye işlerinin durumu hakkında bilgi ve istedikleri takdirde bu bilgilendirmeyi yapmak tasfiye memurlarının görevi içindedir.

2.1.2.5.4. Tasfiye Kalanının Dağıtılması

Tasfiye halinde bulunan şirketin borçları ödendikten ve pay bedelleri geri verildikten sonra kalan varlığı, tasfiye memurları tarafından

anılı c;1;1leçmede aksi kararlaştınlmamışsa pay sahipleri arasında, ödedikleri
◆rmaycJer ,•c 1mtiya1 hakları oranında dağıtılır.

Alacaklılara üçüncü kez yapılan çağrı tarihinden itibaren bir Yıl geçmedikçe.e. tasfiye memurları kalan varlıkları dağıtamaz. Ancak hal ve duruma göre alacaklıların hakları herhangi bir tehlike içinde değilse, (alacaklıların borçlarının ödendiğine ilişkin olarak belge ibrazı veya kısmi dağıtımına rağmen hala şirket için belli bir malvarlığı değeri ◆a_lıyorsa) mahkeme *bir* yıl geçmeden de tasfiye kalanını dağıtmaya izin verebilir.

Şirket ana sözleşmesinde ve genel kurul kararında aksine hüküm bulunmadıkça, tasfiye kalanı para olarak dağıtılır.

2.1.2.6. Ek tasfiye

Tasfiyenin kapanmasından sonra ek tasfiye işlemlerinin yapılmasının zorunlu olduğunun ortaya çıkması durumunda ek tasfiye işlemleri yapılır. Bu durum genellikle yasal kayıtlarda yer almayan bir borç ya da alacağın ortaya çıkması veya tasfiyeden sonra ciddi anlamda vergi borcunun olduğunun anlaşılması gibi durumlardır.

Bu durumda son tasfiye memurları, yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri veya alacaklılar, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticurci mahkemesinden, bu ek işlemler sonuçlandırılıncaya kadar, şirketin yeniden tescilini isteyebilirler.

M:ihkcme istemin yerinde olduğu yönünde karar verirse, şirketin ek tasfiyesi için yeniden tesciline karar verir ve bu işlemlerini yapmaları için son tasfiye memurlarını veya yeni bir veya birkaç kişiyi tasfiye memuru olarak tayin eder. tescil ve ilan ettirir.

2.1.2.7. Tasfiyeden Vazgeçilmesi

Tasfiyeden vazgeçilmesi hali sınırlı hallerde mümkün olarak düzenlenmiştir. Buna göre; şirket sürenin dolmasıyla veya genel kurul kararıyla sona ermiş ise, pay sahipleri arasında şirket malvarlığının dağıtımına başlamamış olmak şartıyla, genel kurul şirketin devam etme mi kararlaştırabilir. Devam kararının sermayenin en az yüzde on, mm oyu ile alınması gerekir.

Tasfiyeden vazgeçilmesine ilişkin karar ticaret siciline tescil ettirilerek ilan edilir.

Şirket, iflasın açılmasıyla sona ermiş olmasına rağmen iflas kurulmuş veya iflas, konkordatonun uygulanmasıyla sona ermişse şirket devam eder.

Tasfiye memuru iflasın kaldındığına ilişkin kararın ticaret ilciline 1eqciJ ettinr. Tescil istemine. pay bedellerinin ve tasfi- e pa lannın pay c;ahiplen arasında dağıtılmasına başlanmadığına ilişkin belge de eklenir

2.2. LiMiTED şİRKETLERi TASFiYESi

TTK'nın 573.maddesinde limited şirketin. bir \c a daha çok gercek veya tuzel kişi tarafından bir ticaret un anı altında kurulacağı. e as sermayesinin beJli olduğu duzenlenmiştir.

Limited şirket ortakJan, şirket borçlanndan sorumlu olmayıp. sadece taahhut ettikleri esas sermaye paylarını odemekle ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlölüklerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Limited şirket, kanunen yasak olmayan her tUrlil ekonomik amaç ve konu için kurulabilir.

TTK'nın birçok yerinde limited şirketlere ilişkin hükümler ayrıık tutulmak üzere, anonim şirketler hakkında duzenlenen hususların limited şirket için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle aynı durumun tasfiye usulleri içinde geçerli olduğu İTK'da belirtilmiştir.

Limited şirketlerin sona erme sebepleri ve sona ermenin sonuçları TTK'nın 636.maddesinde duzenlenmiştir. Buna göre limited şirket;

a) şirket sözleşmesinde öngörülen sona erme sebeplerinden birinin gercekleşmesiyle.

b) Genel kurul kararı ile.

c) iflasın açılması ile.

d) Kanunda öngörülen diğer sona erme hallerinde,

Sona erer.

Uzun süreden beri şirketin kanunen gerekli organlarından biri mevcut değilse veya genel kurul toplanamıyorsa, ortaklardan veya şirket alacaklılarından birinin şirketin feshini istemesi üzerine şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, müdürleri dinleyerek şirketin, durumunu Kanuna uygun hale getirmesi için bir süre belirler, buna rağmen durum düzeltilmezse, şirketin feshine karar verir. Kanunda uzun süreden ne anlaşılması gerektiği konusu açık değildir. Kanaatimizce burada asgari iki yılı aşan bir sürenin geçmesi gerekmektedir.

Haklı sebeplerin ortaya çıkması durumunda her ortak mahkemeden şirketin feshini isteyebilir. Mahkeme, şirketin sona ermesi isteminin aksine olarak, davacı ortağa payının gercek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme de hükmedebilir. Bu kabul edilebilir bir çözüm şirketin kısmi bölünmeye konu edilmesi vs. gibi kurumsal yeniden yapılandırma olacaktır.

Limited şirketin sona ermesine ilişkin olarak anonim şirketin? ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanacaktır.

Limited şirketin sona ermesi, iflasın açılması? ve mahkeme kararı dışında başka bir sebepten ortaya çıkmışsa müdür, birden fazla mOdQ • bulunması halinde en az iki müdür. bunu ticaret siciline tescil ve ıla: cttinnckle yükümlüdür.

Tasfiye usulü ile tasfiyede şirket organlarının yetkileri hakkın? anonim şirketlere ilişkin hükümler kıyas yoluyla limited şirketlere de uygulanacaktır.

2.3. A N İ M Ş İ R K E T V E L İ M İ T E !) Ş İ R K E T L E R İ N B İ R L E Ş M E , B Ö L Ü M E V E T Ü R D E Ğ İ Ş İ M İ N İ İ L İ Ş K İ H Ü K Ü M L E R

Eski TTK döneminde özellikle bölünme konusunda detaylı hükümlerin yer almaması pratikte ciddi anlamda sıkıntılara neden olmaktaydı. Ayrıca aradan geçen yaklaşık elli yıldan fazla bir zamanda dünyada ve ülkemizde çok ciddi anlamda değişimler olmuş ve ne yazık ki kanunda bu değişimler yerini bulamamıştı. Bundan dolayı yeni kanunda şirketlerin yeniden yapılandırılması olarak adlandırılacak çeşitli yeniden yapılandırılma ile seclerine yer verilmiş olmasının oldukça yerinde olduğunu söylemek bir zorunluluktur.

TTK'nın 134.maddesine göre, ticaret şirketlerinin birleşmelerine, bölünmelerine ve tür değiştirmelerine TTK'nın 134 ila 194 üncü maddelerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

2.3.1. TTK'DA BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞİMİNE İLİŞKİ HÜKÜMLERİN YERİ

TTK'nın 134.maddesi ileride uygulamada çok ciddi sorunlara yol açacak mahiyettedir. Bu maddeye göre? diğer kanunların, TTK'nın birleşme, bölünme ve tür değişimine ilişkin 135 ila 194 üncü maddelerine aykırı olmayan hükümlerin saklı olduğu ifade edilmiştir. Bu maddenin mefhumu muhalifinden, aykırı olan hükümlerin geçerli olmadığı, yürürlükten kaldırıldığı gibi bir sonuca ulaşılmaktadır. Ancak örtülü olarak ifade edilen bu husus diğer kanunlar dikkate alındığında özellikle vergi mevzuatı açısından sorunlara yol açacak mahiyettedir.

Bu maddenin temelinde bu işletmelerin yerinin TTK olduğu ve TTK'nın konusuna giren işlerde de söz hakkı TTK'nın olmalıdır anlayışı yatmaktadır.

171(!da bu hüküm varken **diğer** kanunların ilgili hOtomterini uygulamamak ya da yürOrlOJcten kaldırıldığı söylemek mümkÖndOr. .-ıncak vergi hukuku açısından bakıldığında, gelir idaresi bu)'Onımu kabul etmeyecektir. Çünkü bu kadar önemli olan bir hu usun örtülü bır kanun maddesi ile yapılmasını doğru bulmak mümkün değildir. Kaldı ki. yeniden yapılandırına yapan şirket açısından sorun bu kadar da basit değildir. Çılno birleşme ve bölünme müesseseleri bünyelerinde çok ciddi anl:ımda vergisel avantajlar barındınnakta olup, koşulun ihlali durumundaysaa çok ağır vergisel sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bu nedenle ümit ederiz ki kısa sürede ı;orun net bir kanun maddesi ile açıklığa kavuşturulur.

2.3.2. TTK'DA YER ALAN KAVRAMLARIN TANIMLARI

TTK'nın birleşme ve bölünmeye ilişkin 134 ila 194 ilncU maddelerinde yer alan ifadelerin ne anlama geldiği yine kanun maddesinde belirtilmiştir. Buna göre; "Şirket", ticaret şirketlerini: "ortak", anonim şirketlerin pay sahiplerini, limited şirketler ile şahıs şirketlerinin ve kooperatiflerin ortaklarını; "ortaklık payı", şahıs şirketlerindeki ortaklık payını, anonim şirketteki payı, limited şirketteki esas sermaye payını, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketteki ortaklık payını; "genel kurul", anonim, limited ve sermayesi paylara bölUnmilş komandit şirketlerle kooperatiflerdeki genel kurulu, şahıs şirketlerindeki ortaklar kurulunu ve gereğinde ortakların tümünü; "yönetim organı", anonim şirketler ve kooperatiflerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdürü veya müdürleri, şahıs şirketleriyle sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticiyi; "şirket sözleşmesi", anonim şirketlerde esas sözleşmeyi, şahıs şirketleriyle limited şirketlerde şirket sözleşmesini ve kooperatifte ana sözleşmeyi, ifade eder.

2.3.3. BİRLEŞME

2.3.3.1. Birleşme Tanımı ve Türleri

Birleşme, devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir. Bu durumda devrolan şirketlerin ortakları devralan şirketin ortakları haline gelecektir. Ancak birleşme sözleşmesi ayrılma akçesini de öngörebilir. Bu durumda bazı ortaklara nakit ödeme yapılarak işlemlerin hızlı bir şekilde sonuçlanması amaçlanmıştır.

Birleşme işleminde külli halefiyet prensibi geçerli olacaktır. Birleşmeyle, devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün

hıllmde devtaht 81t1eşneytc (ttvrofunan \$1ttht• e•r e tica•ı \$İciltnd'1\ cofin,1 1)nJıyt 1 1lc oorobn ,td mOnf•ih **hale** gelec:ektir.

Anrmim- e hm,1cd şirkc1d•.

a) 81t •ırlct•t,n diğenni de\",nhnası. teknik terimle "'devralma şeklinde hırJ•me",•cya

bt Yeni bir şirtet içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle uyeni kurulu şe imde bırJeşme.♦..

yoluyla bırJeşebiliiter.

Sermaye ırlcetJeri;

a) Sermaye şirtetleriyle,

b) **Kooperatiflerle** ve

cJ Devralan **şirket** olmalan şartıyla, kollektif ve komandit şirketlerle.

birleşebiJir'ler.

Şahıs şirketleri;

a) Şahı şirketleriyle,

b) Devrolunan şiricet olmaları şartıyla, sermaye şirketleriyle,

c) Devrolunan şiticet olmaları şartıyla,

kooperatiflerle, birleşebilirler.

2.J.3.2. Ta flye Hillndeki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması

Tasfiye halindeki bir şirket, malvarlığının dağıtılmasına hıı•lonınnınışsn ve devrolunan şirket olması şartıyla, birleşmeye katılabilir. Burndu nınnrlnnnn şirketi fiilen ona erdirmek yerine başka bir kurum hHn. esine kntcı•n•kismi de olsa hayatiyetine devam ettirmektir. Temel kural hurndn hcno, mnh arlığının dağıtımına başlanılmamış olmasıdır. Burada mnl\ nrlıAı dn•tımına ha,lanılrmamış olmasından anlaşılması gereken, tasfiye knrının henil1 datıtınının yapılmamış olmasıdır. Tasfiye kapsamında bazı , nrlılı.lnrının satışına başlanılmış olması burada dağıtım olarak dt•gt•rlcndirilinemelidir.

Bu i, lem için daha önce işlem denetçisi ve denetleme raporu gt•1 lı.tığı hnlde) apılan ITK değişikliği ile bu şart kaldırılmıştır. Dolayısı ile cslı.1 TTK döneminde uygulandığı gibi yine bilirkışı marifetiyle durumun h•sıtıne-dönül-. •akla mı de, am edecektir.

2-.. 'Sri ntS\fwtu Kntw tn n.m.,.... MI H I d•
B<tt<mhn•.

(°Jdenmr „cya ç, anfrm\$) ,inunı \ k ,ıkı..tlttt
tur,lımının yan, 1.anmarla ka')- , ""-rt: h \lurunda huhıtmn
(\athkları horçlını k.lr\$11amaya yemym) b,r :1 avbolan sermayevi
vc1/11 gc.1ckiyor a horca Ntıkhk durumunu .11,ılJ.tıl d.. mt,ıruu
,ıcrhcı. tac;arruf edilebıJen özvarlığa ,p huhımm hır şınd ılç
hırleşoılır Ancak trurada)ine adil pa}la·ım ,tkd rım.· mı,ct t:tlılnıdı ,c
de,rnlun ırh.1,n oıtaklannın hakları muhtel olmamalıdır

2.3.3.4. Ortaklık Payının "e Hakları

Devrolunan şirketin ortaklarına ıkı şirketin değeri ık omntılı
oluruk devralan şirkette ortaklık payı ,c haldarının \lması gerckır. Humı
ımgleyeci:ık mckanl lma hırleşme işlemı sıra ında kurulmulıdır. Bu huklur
şirkellerin malvarlıklarının değeri. oy haklarının dngılımı ve lncm tını;ıyuu
dıAcı humı.lur dıkkatc alınarak he.aplanır.

Ortaklık paylarının değışim oranları belirlenirken, devrolunun
şirketin orluklarına talu,ıs olunan ortaklık paylarının gerçek değerlerinin
ondı birini a mumaı artıyln. hır denkleştirme ödenmesi öngürUlcbilir.
Burndnki nakit lıdcınc K VK'da yer alnn % 10 nakit ödeme sınırına
henlcınektedir.

Devrolunan şirketin oydan yoksun ve imtiyazlı paylarına sahip
ortaklarını, aynı deerde devrolan şirkette eş değerde haklar veya uygun bir
karşılık verilme i zorunludur. De ir alan şirket intifa senedi sahiplerine, eş
deP,erli haklar tanımak veya intifa senetlerini, birleşme sözleşmesinin
yayıldıı tarihteki gerçek değeriyle satın almak zorundadır.

2.3.3.S. Ayrılma Akçesi

Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara,
devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak
şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında
seçim yapma hakkı tanıyabilirler.

Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece
ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler. Bu durumda ortakların bir
kısmı hisselerin cari değeri kadar bir nakdi alarak şirketten ayrılabilirler.

1.3.3.7. **Birleşme Kann ile Birleşme Tarihi Arasındaki Artış**
 ,e Azalışlar
 81rle $\diamond$ me sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında
 nltı uydun faila 73133W1 geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra,
 hırJc $\diamond$ meyc katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana
 gelmit,P.c. hır $\diamond$ meyc katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır.
 Ancak burada önemli değişiklikler olsa bile şirket yetkili kurulları bu
 konuda dc $\diamond$ i $\diamond$ ildi $\diamond$ in gerçekte olmadığına ilişkin olarak karar alabilirler.

Bu **anıdaki** değişiklik doğal olarak her iki şirketin olağan ticari
 faaliyetlerinden kaynaklanabileceği gibi önemli tasarruflarda bulunması
 m. $\diamond$ dcnı $\diamond$ le de olabilir. Kanaatımızca olağan ticari faaliyet nedeniyleort $\diamond$ ya
 \ılın trnl.hır i in herhangi bir dOzeltme gerekmez. Ancak olağan faaliyet
 $\diamond$ ıın $\diamond$ ind:ı dn çok önemli değişiklikler olmuş ise, örneğin ekonomik kriz
 ıwdt $\diamond$ nı) lı $\diamond$ ıııeı ol 1.:ıırar etmiş ve piyasa değeri önemli ölçüde düşmüş ise
 bu tfommda lar.ır almak gerekir.

Deti $\diamond$ illiller için çıkarılacak olan ara bilançoda, fiziki envanter
 $\diamond$ npılmnsı gerekli değildir. Ayrıca birleşmeye esas alınan son bilançoda
 knhul cdılcn dc-ğerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde
 dt' $\diamond$ ışrinhr: amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari
 ddlerlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate
 alınır.

1.3.3.8. Birleşme Sözleşmesi ve Birleşme Raporu

Birleşme sözleşmesi yazılı olarak yapılması gerekmektedir.
 Söt.kşme'. birleşmeye katılan şirketlerin, yönetim organlarınınca imzalanır ve
 gend kurulları tarafından onaylanır.

Birleşme sözleşmesinin içeriğinde aşağıdaki unsurların bulunması gerekmektedir;

a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,

b) Şirket paylarının değişim oranını, öngörülmüşse denkleştirme tutarını: devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,

c) Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,

d) Şirket paylarının değiştirilmesinin şeklini,

e) Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço karına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütüln özellikleri,

f) Hisse yerine ayrılma akçesinin kararlaştırılmış olması halinde bunun miktarı,

g) Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,

h) Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,

i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini, içermesi zorunludur.

Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları, ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlamak zorundadırlar.

Bu Raporda;

a) Birleşmenin amacı ve sonuçları,

b) Birleşme sözleşmesi,

c) Şirket paylarının değişim oranı ve öngörülmüşse denkleştirme akçesi; devrolunan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde tanınan ortaklık hakları,

d) Gereğinde ayrılma akçesinin tutarı ve şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin sebepleri,

e) Değişim oranının belirlenmesi yönünden payların değerlemesine ilişkin özellikler,

f) Gereğinde devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı,

g) Öngörülmüşse, devrolunan şirketin ortaklarına, birleşme dolayısıyla yüklenecek olan, ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,

h) Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlülükler,

i) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,

j) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,

k) Gerekliyse, ilgili makamlardan alınan onaylar,

hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri belirtilir.

Yeni kuruluş yoluyla birleşme işleminde birleşme raporuna yeni şirketin ana sözleşmesinin de eklenmesi gerekmektedir.

Eğer tüm ortaklar onaylar ise küçük ölçekli şirketler birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler. Böylece küçük ölçekli şirketler için bu işlemin daha az maliyetli ve daha hızlı olması amaçlanmaktadır.

2.3.3.9. İnceleme Hakkı ve Malvarlığında Değişiklikler

Birleşmeye katılan şirket ortaklarının birleşme dökümanlarını inceleme hakkı bulunmaktadır. Buna göre, birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde ve halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kurulu'nun öngöreceği yerlerde, genel kurul kararından önceki otuz gün içinde;

a) Birleşme sözleşmesini,

b) Birleşme raporunu,

c) Son üç yılın yılsonu finansal tablolarıyla yıllık faaliyet raporlarını, gereğinde ara bilançolarını,

ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, menfaati bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bunlar ilgili şirketlerinin İnternet sitelerinde de yayımlanır.

Ortaklar eğer isterlerse bu birleşme sözleşmesi ve raporu ile finansal tablolardan kendilerine bir örnek verilmesini isteyebilirler. Bunlar için, herhangi bir bedel veya gider karşılığı ödemek zorunda değildirler.

Birleşmeye katılan şirketler, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ve İnternet sitelerine de konulan ilanda, ortakların söz konusu belgeleri inceleme hakkının olduğunu açıkça belirtmek zorundadırlar.

Tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ölçekli şirketler inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçebilirler.

2.3.3.10. Malvurh,tındakl DcJtlşklklclrlc flğlll Bilgiler

Birleşmeye katılan şirketlerden herhangi birisinin aktif veya pasif varlıklarında, birleşme sözleşmesinin imzası tarihiyle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında, önemli değişiklik meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna ve birleşmeye katılan diğer şirketlerin yönetim organlarına yazılı olarak bildirmek ve onların onayını almak zorundadır.

Birleşmeye katılan tüm şirketlerin yönetim organları, bu durumda birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçmeye gerek olup olmadığını incelerler; böyle bir sonuca vardıkları takdirde, onaya sunma önerisi geri çekilir. Ayrıca, yönetim organı genel kurulda, birleşme sözleşmesinde uyarlamaya gerek bulunmadığının gerekçesini açıklamakla yükümlüdür.

2.3.3.11. Birleşme Kararı

Yönetim organı, genel kurula birleşme sözleşmesini sunar. Birleşme sözleşmesi genel kurulda;

- a) Esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,
- b) Bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,
- c) Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla, onaylanması zorunludur.

Bir limited şirket tarafından devralınan anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yükümlülük ve kişisel edim yükümlülükleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğinin elde edilmesine gerek vardır.

Eğer birleşme sözleşmesi bir ayrılma akçesini öngörüyorsa bunun, devreden şirket şahıs şirketiye oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketiye şirkette mevcut oy haklarının yüzde doksanın olumlu oylarıyla onaylanması şarttır.

Birleşme sözleşmesinde devrolunan şirketi işletme konusunda değişiklik öngörülümüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.

2-3.3.11.1. Birleşmenin Kesinleşmesi

Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır. Birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurulur. Burada birleşme kararından kastedilen birleşmeye ilişkin genel kurul kararıdır.

Devralan şirket, birleşmenin gereği olarak sermayesini artırır. Sadece, ek olarak esas sözleşme değişiklikleri de ticaret siciline tescillenir. Genellikle bu işlem eş zamanlı olarak yapılır. Devralan şirket esas sermayesini devralan şirketin varlıktan karşılığında artırır.

Devrolunan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescili ile infisah eder. Birleşmenin tescili devralan şirketi kendiliğinden sona erdirmir. Eğer devralan şirket ve devralan şirketin ticaret sicillerine tescil tarihlerinin farklı olması durumunda devrolunan şirketin ticaret siciline tescil tarihin esas alınması gerekmektedir. Çünkü bu tarih itibarıyla devrolunan şirketin hukuki kişiliği sona erdiği için daha sonra yapılan işlemleri açıklamak ve izah etmek mümkün görünmemektedir.

2.3.3.12. Birleşmenin Hukuki Sonuçları

Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasif külli halefiyet ilkesi gereğince kendiliğinden devralan şirkete geçer. Daha önce devrolunan şirket tarafında girilen işlemlerde hak ve borçlar devralan şirkete ait olur.

2.3.3.13. Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Şekilde Birleşmesi

TTK belli koşulların yerine getirilmesi şartıyla, birleşme işleminin basit ve hızlı yapılabilmesine imkan sağlayan hükümler öngörmüştür. Bunun için devralan sermaye şirketinin devrolunan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına sahip olması ya da bir şirket ya da bir gerçek kişi veya kanun yahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları, birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren tüm paylarına sahiplerse sermaye şirketleri TTK'da yer alan kolaylaştırılmış düzene göre birleşebilirler.

İkinci bir olasılık da, devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin tüm paylarına değil de oy hakkı veren paylarının en az yüzde doksanına sahipse azınlık için gerekli koşulların sağlanması şartıyla kolaylaştırılmış şekilde birleşebilirler.

Buna göre, azınlık pay sahipleri için hem devralan şirkete ortak olma imkanının hem de ayrılma hakkının öngörülmüş olması

gerekmektedir. Kısaca, azınlık pay sahipleri için ya ortak olma veya ayrılma imkânının sağlanmış olması gerekmektedir. Son olarak da birleşme dolayısıyla azınlık pay sahipleri için, ilave bir nakit ödeme borcunun 1,-eya herhangi bir kişisel edim yükümlülüğünün yahut kişisel sorumluluğun doğmamış olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen koşulların sağlanması şartıyla❖ devrolan **şirketin** paylarının tamamı bir kişiye veya gruba ait olmasa bile kolaylaşmış **şekilde** birleşme işlemi gerçekleştirilebilir.

2.3.3.13.1. Sağlanan Kolaylıklar

Birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin tüm paylarının bir **kişi** veya kiş grubuna ait olması durumunda (Md 155/1), birleşme sözleşmesinde: birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanları, hukuki türleri, merkezleri: yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde, yeni şirketin türü, ticaret unvanı ve merkezi, varsa ayrılma akçesi hükümlerine yer verilir. Kolaylaştırılmış şekilde birleşme işlemi yapılması koşullarının tamamının yerine getirilmiş olması şartıyla, birleşme raporu düzenlemek, inceleme ve denetleme hakkı sağlamakla yükümlü değildirler. Ayrıca birleşme sözleşmesini genel kurula da sunmak zorunda değildirler.

Birleşmeye katılan şirketlerin paylarının %90'nın bir gruba ait olması durumunda (Md 155/2), birleşme sözleşmesinde, sadece, birleşmenin amacı ve sonuçları, birleşme sözleşmesine, devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı ve birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriğine yer verirler. Bu şirketler ayrıca birleşme raporunu düzenlemeye ve birleşme sözleşmesini genel kurula sunmaya da zorunlu değildirler. Ancak bu şirketlerin inceleme hakkını, birleşmenin tescili için ticaret siciline yapılan başvurudan otuz gün önce sağlamış olması gerekmektedir.

2.3.3.13.2. Alacaklıların ve Çalışanların Korunması

Birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları birleşmenin hukuken geçerlilik kazanmasından itibaren üç ay içinde istemde bulunurlarsa, devralan şirket bunların alacaklarını teminat altına almakla yükümlüdür.

Birleşmeye katılan şirketler; alacaklılarına, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, yedişer gün aralıklarla üç defa yapacakları ilanla ve ayrıca İnternet sitelerine konulacak ilanla haklarını bildirirler. Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması halinde, yükümlü şirket teminat göstermek yerine söz konusu borçları da ödeyebilir.

2.3.3.14. Bölünme

Eski TTK döneminde sadece kurumlar vergisinde düzenlenen bölünme işlemi yeni TTK'da açık ve detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Yeni dönemde bölünmeye ilişkin olarak ciddi sorunların çıkmayacağını ümit ediyoruz. Zira konu kanun maddelerinde detaylı bir şekilde ele alınmış ve tereddüte Yol açan hususlar açıklığa kavuşturulmuştur.

KVK'da yer aldığı şekline benzer şekilde bölünme tam ve kısmi olarak iki başlık altında incelenmiştir. Buna göre❖

Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir.

Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur. Sadece sermaye şirketleri, sermaye şirketlerine bölünebilirler.

2.3.3.14.1. Ortaklık Paylarının ve Haklarının Korunması

Tam ve kısmi bölünmede şirket payları ve hakları birleşmeye ilişkin hükümler uyarınca korunur. Diğer bir deyişle, bölünen şirket ortaklarının hakları eşit şekilde korunur. Bölünen şirketin ortaklarına, bölünmeye katılan tüm şirketlerde, mevcut payları oranında şirket payları verilebileceği gibi, bölünmeye katılan bazı veya tüm şirketlerde, mevcut paylarının oranına göre değişik oranda şirket payları verilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, devrolan şirketlerin menfaatlerinin ekonomik olarak korunması, bölünme sonrasında bölünen şirketin ortaklarının malvarlığında bir azalmanın yaşanmamasıdır.

Eğer bölünen şirketin ortakları tüm şirketlerde bölünen şirketteki pay oranına göre pay alırsa buna "oranların korunduğu", sadece belli şirketlerde pay sahibi olursa buna da "oranların korunmadığı bölünme" denir.

2.3.3.14.2. Sermayenin Azaltılması ve Arttırımı

Bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılması halinde TTK'nın sermaye azaltımına ilişkin 473, 474 ve 592. maddeler uygulanmayacaktır.

Devralan şirket sermayesini, devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda arttıracak ve çıkarılan sermayeyi temsil eden paylar bölünen şirket ortaklarına verilecektir.

Bölünme işleminde aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmayacaktır. TTK'da bu açık şekilde belirtilmiştir. Ancak kısmi bölünme işlemleri yeni TTK öncesi dönemde aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümlere göre yerine getirilmekte idi. Bölünme sebebiyle, kayıtlı sermaye sisteminde müsait olmasa bile, tavan değiştirilmeden sermayenin arttırılması mümkündür.

2.3.3.14.3. Yeni Şirket Kuruluşu

Bölünme işlemi sırasında yeni bir şirket kurulması gerekiyorsa, sermaye şirketlerinin kurulmasında, kurucuların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmayacaktır. Dolayısı ile bu hükümle yeni şirket kuruluşu sırasında ortak sayısı ve sermaye yapısına ilişkin olarak bir istisna getirilmiş bulunmaktadır.

2.3.3.14.4. Ara Bilançonun Hazırlanması

Son mali yıl ile, bölünme sözleşmesinin imzası veya bölünme planının düzenlenmesi tarihi arasında, altı aydan fazla bir zaman bulunması veya son bilançonun çıkarılmasından sonra bölünmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmiş olduğu takdirde, bir ara bilanço çıkarılması zorunludur.

Ara bilançonun çıkarılması sırasında yıllık bilançonun hazırlanmasına ilişkin kurallar iki istisna dışında uygulanır. Buna göre, fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir. Ayrıca son bilançoda kabul edilmiş bulunan değerlemeler, sadece ticari defterlerdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

2.3.3.14.5. Bölünme Sözleşmesi ve Bölünme Planı

Bir şirket, bölünme yoluyla, malvarlığının bölümlerini var olan şirketlere devredecekse, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından bir bölünme sözleşmesi yapılır.

Eğer bölünme yoluyla, malvarlığının bölümleri yeni kurulacak şirketlere devredilecekse, yönetim organı ayrıca bir bölünme planı düzenler.

Hem bölünme sözleşmesinin hem de bölünme planının yazılı şekilde yapılması ve bunların genel kurul tarafından onaylanması zorunludur.

Bölünme sözleşmesi ve bölünme planında şu hususların bulunması gerekmektedir. Bunlar;

a) Bölünmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, merkezlerini ve **türlerini**,

b) Aktif ve pasif malvarlığı konularının devir amacıyla bölümlere ayrılmasını ve tahsisini; açık tanımlamayla, bu bölümlere ilişkin envanteri; taşınmazları, kıymetli evrakı ve maddi olmayan malvarlığını teker teker gösteren listeyi,

c) Payların değişim oranını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutanını ve devreden şirketin ortaklarının devralan şirketteki ortaklık haklarına ilişkin açıklamaları,

d) Devralan şirketin; intifa senedi, oydan yoksun pay ve özel hak sahiplerine tahsis ettiği hakları,

e) Şirket paylarının değişim tarzlarını,

f) Şirket paylarının bilanço karına hangi tarihten itibaren hak kazanacaklarını ve bu istem hakkının özelliklerini,

g) Devreden şirketin işlemlerinin hangi tarihten itibaren devralan şirketin hesabına yapılmış kabul edildiğini,

h) Yönetim organlarının üyelerine, müdürlere, yönetim hakkına sahip **kişilere ve denetçilere** tanınan özel menfaatleri,

i) Bölünme sonucu devralan şirketlere geçen iş ilişkilerinin listesini, İçenmektedir.

Bölünme sözleşmesinde veya bölünme planında tahsisi yapılmayan malvarlığı konulan üzerinde; tam bölünmede, devralan tüm şirketlerin, bölünme sözleşmesi veya planına göre kendilerine geçen net aktif malvarlığının oranına göre, devralan tüm şirketlere paylı mülkiyet hakkı elde eder. Kısmi bölünmede söz konusu malvarlığı, devreden şirkette kalır.

Aynı esas alacaklara ve maddi olmayan malvarlığı haklarına da uygulanır.

Tam bölünmeye katılan şirketler, bölünme sözleşmesi veya bölünme planına göre herhangi bir şirkete tahsis edilmeyen borçlardan müteselsilen sorumludurlar.

Bölünme raporu

Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları, bölünme hakkında ayrı rapor hazırlayabilecekleri gibi ortak tek bir rapor da hazırlayabilirler.

Bu raporda,

a) Bölünmenin amacını ve sonuçlarını,

- b) Bölünme sözleşmesini veya bölünme planını,
 - c) Payların değişim oranlarını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını, özellikle devreden şirketin ortaklarının devralan şirketteki haklarına ilişkin açıklamaları,
 - d) Değişim oranının saptanmasında, payların değerlemesine ilişkin özellikleri,
 - e) Gereğinde, bölünme dolayısıyla ortaklar için doğacak olan ek ödeme yükümlülüklerini, diğer kişisel edim yükümlülüklerini ve sınırsız sorumluluğu,
 - f) Bölünmeye katılan şirketlerin türlerinin farklı olması halinde, ortakların yeni tür sebebiyle söz konusu olan yükümlülüklerini,
 - g) Bölünmenin işçiler üzerindeki etkileri ile içeriğini; varsa sosyal planın içeriğini,
 - h) Bölünmenin, bölünmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkilerini,
- hukuki ve ekonomik yönleri ile açıklar ve gerekçelerini gösterirler.

Bölünme işlemi sırasında yeni bir şirketin kurulması durumunda, bölünme planına yeni şirket sözleşmesi de eklenir. Şayet tüm ortaklar tarafından onaylanırsa küçük ölçekli şirketler bölünme raporu düzenlenmeyebilirler.

2.3.3.14.6. İnceleme Hakkı

Bölünmeye katılan şirketlerden her biri, genel kurulun kararından iki ay önce, merkezlerinde, halka açık anonim şirketler ayrıca Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygun gördüğü yerlerde;

- a) Bölünme sözleşmesini veya bölünme planını,
- b) Bölünme raporunu,
- c) Son üç yılın finansal tabloları ile faaliyet raporlarını ve varsa ara bilançoları,

bölünmeye katılan şirketlerin ortaklarının incelemesine sunmakla yükümlüdürler. Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler inceleme hakkından vazgeçebilirler.

Ortaklar, bölünmeye katılan şirketlerden, birinci fıkrada sayılan belgelerin kopyalarının kendilerine verilmesini isteyebilirler. Suretler için bedel veya herhangi bir gider karşılığı istenemez.

2.3.3.14.7. Malvarlığındaki Değişikliklerle İlgili Bilgiler

Bölünmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında meydana gelen değişikliklere ilişkin olarak birleşmede yer alan hükümler uygulanır.

2.3.3.14.8. Bölünme Kararı

TTK'nın 175. maddesinde öngörülen teminatın sağlanmasından sonra, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları, bölünme sözleşmesini veya bölünme planını genel kurul onayına sunarlar. Bölünme sırasında oranın korunmadığı durumlarda bölünme onama kararı, devreden şirkette oy hakkını haiz ortakların en az yüzde doksaniyle alınır.

2.3.3.14.9. Alacaklıların Korunması

Bölünmeye katılan şirketlerin alacaklıları, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, tirajı ellibinin üstünde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan en az üç gazetede yedişer gün aralıklarla üç defa yapılacak ilanla ve sermaye şirketlerinde ayrıca İnternet sitesine de konulacak ilanla, alacaklarını bildirmeye ve teminat verilmesi için istemde bulunmaya çağırılırlar. Bölünmeye katılan şirketler, ilanların yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde, istemde bulunan alacaklıların alacaklarını teminat altına almak zorundadırlar.

Bölünme ile, alacaklıların alacaklarının tehlikeye düşmediğinin ispatı halinde, teminat altına almak yükümü ortadan kalkar. Burada ispat bilirkşi raporuyla tespit edilebilir. Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması halinde, şirket, teminat göstermek yerine borcu ödeyebilir.

2.3.3.14.10. Sorumluluk

Bölünme sözleşmesi veya bölünme planıyla kendisine borç tahsis edilen şirket, alacaklıların alacaklarını ifa etmezse, bölünmeye katılan diğer şirketler, ikinci derecede sorumlu şirketler olarak müteselsilen sorumlu olurlar.

Bölünme neticesinde varlık devralan şirketlerin sorumluluğuna gidebilmek için alacağın teminat altına alınmamış ve birinci derecede sorumlu şirketin;

- a) İflas etmiş,
- b) Konkordato süresi almış,

c) Aleyhinde yapılan bir icra takibinde kesin aciz vesİKası alınmasının şartları doğmuş,

d) Merkezi yurt dışına taşınmış ve artık Türkiye'de takip edilemez duruma gelmiş veya

e) Yurt dışındaki merkezinin yeri değiştirilmiş ve bu sebeple hukuken takibi önemli derecede güçleşmiş,

olması gerekmektedir. Bu şartlar yerine getirilmeden bölünme nedeniyle varlık devralan şirketlerin takip edilmesi mümkün değildir.

Ticaret Siciline Tescil ve Geçerlilik

Bölünme işlemleri genel kurul tarafından onaylanınca, yönetim organı bölünmenin tescilini ister. Kısmi bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılması gerekiyorsa buna ilişkin esas sözleşme değişikliği de tescil ettirilir.

Tam bölünme halinde devreden şirket ticaret siciline tescil ile birlikte infisah eder. Bölünme ticaret siciline tescille geçerlilik kazanır. Tescil ile tescil anında envantere yer alan bütün aktifler ve pasifler devralan şirketlere geçer.

Tam bölünme halinde tam bölünen şirketin bölünmesine ilişkin kararın ticaret siciline tescil edilmesi ile tam bölünen şirket infisah eder ve bu tarihten sonra yapılan tüm işlemler devralan şirketlere ait olur.

2.3.3.15. Tür Değiştirme

Bir şirket hukuki şeklini değiştirebilir. Yeni türe dönüştürülen şirket eskisinin devamıdır. Bir anlamda birleşme belirtilen külli halefiyet ilkesi aynen burada da geçerlidir. Tür değiştirme işlemi de ancak belli statüdeki şirketler arasında geçerli olur. Buna göre;

Bir sermaye şirketi;

1. Başka türde bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

b) Bir kollektif şirket;

1. Bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

3. Bir komandit şirkete;

c) Bir komandit şirket;

1. Bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

Tasfiye. Devir. Birleşme. Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

3. Bir kollektif şirkete;
- d) Bir kooperatif bir sermaye şirketine, dönüşebilir.

2.3.3.15.1. Ortakların Payının ve Haklarının Korunması

Tür değiştirmede ortakların şirket payları ve haklarının korunması amaçtır. Oydan yoksun pay sahiplerine eşit değerde paylar veya oy hakkını haiz paylar verilir. Aynı şekilde imtiyazlı payların karşılığında aynı degerde paylar verilir veya uygun bir tazminat ödenir. İntifa senetleri karşılığında aynı değerde haklar verilir veya tür değiştirme planının düzenlendiği tarihte gerçek değer ödenir.

2.3.3.15.2. Yeni Şirket Kuruluşu ve Ara Bilanço

Tür değiştirmede, yeni türün kuruluşuna ilişkin hükümler uygulanır; ancak, yine bölünme işlemleri sırasında olduğu gibi sermaye şirketlerinde ortakların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

Bilanço günüyle tür değiştirme raporunun düzenlendiği tarih arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarıldığı tarihten itibaren şirketin malvarlığında önemli değişiklikler meydana gelmişse ara bilanço çıkarılır.

Aşağıdaki hükümler saklı olmak kaydı ile ara bilançooya yıllık bilançooya ilişkin hüküm ve ilkeler uygulanır. Ara bilanço için;

- a) Fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir;
- b) Son bilançoda kabul edilen değerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

2.3.3.15.3. Tür Değiştirme Planı ve Raporu

Tür değiştirecek şirketin yönetim organı bir tür değiştirme planı hazırlar. Plan yazılı şekle ve genel kurulun onayına tabidir. Tür değiştirme planı;

- a) Şirketin tür değiştirmeden önceki ve sonraki ticaret unvanını, merkezini ve yeni türe ilişkin ibareyi,
- b) Yeni türün şirket sözleşmesini,

c) Ortakların tür değiştirmeden sonra sahip olacakları payların sayısını, cinsini ve tutarını veya tür değiştirmeden sonra ortakların paylarına **ilişkin** açıklamaları içerir.

Yönetim organı tür değiştirme hakkında ayrıca yazılı bir rapor hazırlar. Tür değiştirme raporunda,

- a) Tür değiştirmenin amacı ve sonuçları,
- b) Yeni türe ilişkin kuruluş hükümlerinin yerine getirilmiş bulunduğu,
- c) Yeni şirket sözleşmesi,
- d) Tür değiştirmeden sonra ortakların sahip olacakları paylara dair değişim oranı,
- e) Varsa ortaklar ile ilgili olarak tür değiştirmeden kaynaklanan ek ödeme ile diğer kişisel edim yükümlülükleri ve kişisel sorumluluklar,
- f) Ortaklar için yeni tür dolayısıyla doğan yükümlülükler

hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri gösterilir. Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler tür değiştirme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.

2.3.3.15.4. İnceleme Hakkı

Tür değiştirme halinde de ortaklara birleşme ve bölünmede olduğu gibi inceleme hakkının verilmesi gerekmektedir. Buna göre;

Tür değişimi yapan şirket, tür değiştirme planını, tür değiştirme raporunu ve son üç yılın finansal tablolarını, varsa ara bilançoyu genel kurulda karar alınmasından otuz gün önce merkezinde ve halka açık anonim şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulu'nun istediği yerlerde ortakların incelemesine sunmakla yükümlüdür.

İsteyen ortaklara anılan belgelerin kopyaları bedelsiz olarak verilmek zorundadır. Şirket, ortakları, koşullara ve usule uygun bir şekilde inceleme haklarının bulunduğu hususunda bilgilendirilecektir.

2.3.3.15.5. Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimine İlişkin Ortak Hükümler

Birleşmede, bölünmede ve tür değiştirmede bazı ortaklar kendi haklarının yeterince korunmadığı gerekçesi ile kendilerine denkleştirme akçesi ödenmesini isteyebilirler. Birleşmede, bölünmede ve tür değiştirmede ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının gereğince korunmamış veya ayrılma karşılığının uygun belirlenmemiş olması halinde, her ortak, birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde, söz konusu işlemlere katılan

şirketlerden birinin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticar mahkemesinden, uygun bir denkleştirme akçesinin saptanmasını isteyebilir. Bu şekilde denkleştirmeye akçesinin belirlenmesi sırasında denkleştirilen akçesine ilişkin olarak TTK'nın 140.maddesinde yer alan %10'luk sın.; dikkate alınmaz.

Eğer aynı durumda birden fazla ortağın bulunması durumunda, davacı ile aynı hukuki durumda bulunmaları halinde, mahkeme kararı, birleşmeye bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan şirketlerin tüm ortakları hakkında hüküm doğurur. Diğer ortaklar açılan bu davanın sonuçlarından otomatik olarak yararlanırlar.

Söz konusu davanın giderleri devralan şirkete aittir. Özel durumların haklı göstermesi halinde, mahkeme giderleri kısmen veya tamamen davacıya yükletilebilir. Ortaklık paylarının veya ortaklık haklarının korunmasını inceleme davası birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının geçerliliğini etkilemez. Buradaki dava sonuç olarak sadece ilave bir miktar paranın ödenmesine ilişkin olarak açılacak bir davaya dönüşmüş bulunmaktadır. Eğer ortağa daha önce belli bir pay verilmiş ise ilave bir pay verilmesi gibi bir durum söz konusu olamaz.

2.3.3.15.6. Birleşmenin, Bölünmenin ve Tür Değiştirmenin İptali ve Eksikliklerin Sonuçları

Birleşmede, bölünmede ve tür değişimine ilişkin TTK'nın 134 ile 190.maddelerinin ihlali halinde, birleşme, bölünme ve tür değiştirme kararına olumlu oy vennemiş ve bunu tutanağa geçirmiş bulunan birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan şirketlerin ortakları; bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde iptal davası açabilirler. İlanın gerekmediği hallerde süre tescil tarihinden başlar. Kararın bir yönetim organı tarafından verilmesi halinde de bu dava açılabilir.

Birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin işlemlerde herhangi bir eksikliğin varlığı halinde, mahkeme taraflara bunun giderilmesi için süre verir. Hukuki sakatlık, verilen süre içinde giderilemiyorsa veya giderilememişse mahkeme kararı iptal eder ve gerekli önlemleri alır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURUMLAR VERGİSİ
KANUNU'NA GÖRE ANONİM
VE LİMİTED ŞİRKETLERİN
TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR,
NEVİ DEĞİŞTİRME,
BÖLÜNME VE HİSSE
DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ

3. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERİN TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, NEVİ DEĞİŞTİRME, BÖLÜNME VE HİSSE DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ

3.1. GENEL AÇIKLAMA

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun⁶⁰ (KVK) İkinci Kısımının Dördüncü Bölümünde; tasfiye, birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Genel olarak bu düzenlemeler 5422 Sayılı **KVK**⁶¹ ile paralellik taşımaktadır. Ancak, eski kanunda birden fazla maddede yer alan hükümler, yeni Kanun'da geneli ile tek maddede düzenlenmiştir. Ayrıca eski Kanun döneminde tartışma konusu olan veya kanun metninde yeterince açık şekilde ifade edilmeyen birçok hususun yeni kanunda tartışmaya mahal vermeyecek derecede açık ve net olarak ortaya konulduğunu da söylemek mümkündür.

Tasfiye, tüzel kişiliğe sahip olan ticaret şirketlerinin feshedilmesi veya infisahı üzerine şirket bilançosunda yer alan alacak ve borçların kesin olarak hesaplanması, alacakların tahsili ve borçların ödenmesi ve kalan mevcudun, ortaklar arasında kanun ve esas sözleşmeye uygun olarak dağıtılmasını ifade eder.⁶²

3.2. TASFİYE

Anonim ve limited şirketler belirli amaçları gerçekleştirmek üzere kurulurlar. Anonim şirketler; şirketin kendiliğinden feshini gerektiren nedenler (esas sözleşmede belirlenmiş ise belirlenen şirket müddetinin sona ermesi, şirket amacının elde edilmesi veya gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesi, şirketin diğer bir şirketle birleşmesi vb.), iradi fesih nedenleri (genel kurul tarafından şirketin feshine karar verilmesi, feshi ihbar hakkının kullanılması) ve şirketin mahkeme kararıyla feshini gerektiren nedenler (şirket alacaklılarının talebi üzerine veya TTK hükümlerine göre şirketin amaç ve konusuna aykırı veya kanunlar gereğince feshini gerektiren hal ve işlemleri bulunan anonim şirket aleyhine ilgili bakanlık tarafından fesih davası açılabilir, vb.) ile infisah eder veya feshedilirler. Sona eren şirket diğer bir şirketle birleşme, limited şirkete çevrilme, bir

⁶⁰ 03.04.2007 tarih ve 26482 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁶¹ 10.06.1949 tarih ve 7229 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 5520 Sayılı Kanunla 1/J/2006'dan itibaren geçerli olmak üzere 20.06.2006 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

⁶² Şerafettin Aksoy, Yergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1999, s.303-304.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

kamu tüzel kişiliği tarafından devir alınma halleri hariç, tasfiye haline girer (6762 Sayılı TTK Md. 439).

Türk Ticaret Kanunu'na göre; tüzel kişiliği haiz şirketlerin fesih ve infisahı üzerine, şirket mevcutlarının, alacaklarının ve borçlarının tayin tespiti ile alacaklarının tahsili, mevcutların nakde tahvil edilerek, kanun ve ana sözleşme hükümlerine göre dağıtılmasını temin eden işlemlere tasfiye denir. Dolayısıyla, tasfiye temel olarak mevcutların paraya çevrilmesi, alacakların tahsili ve borçların ödenmesi ve kalanın pay sahiplerin hisseleri oranında dağıtılması olduğundan, şirket tarafından açılmış olan veya başkaları tarafından şirkete karşı açılmış bulunan bütün davalar ve icra takipleri tasfiye halindeki şirkete geçer.⁶³

Tasfiye, feshin zorunlu ve kaçınılmaz bir hukuki neticesidir.⁶¹ KVK'da tasfiyenin tanımı yapılmış değildir. KVK'nın 17/1.maddesinde yer alan, *"her ne sebeple olursa olsun, tasfiyeye giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olur"* hükmünden, vergi hukuku açısından tasfiyenin özel bir tanımının yapılmasına gerek görülmediği, tasfiye nedenine de önem atfedilmediği anlaşılmaktadır.⁶⁵

3.2.1. TASFİYE DÖNEMİ

Tasfiye haline giren kurumların normal faaliyetleri sona ermekle beraber, tasfiye sonuna kadar kar veya zarar doğuran birtakım işlemlerde bulunulacağından tasfiye sonucunda da nihai bir kar veya zarar ortaya çıkacaktır. Kurumun ilgili dönemdeki olağan faaliyeti ve tasfiye sonucu gizli yedeklerin realize olmasından bir kar veya zarar ortaya çıkabilir.

Vergi kanunları kurumların tasfiye edilmesi durumunda, ortaya çıkan karın vergilendirilmesi ile ilgilendirir. Bir kurumun tasfiyeye girmesi vergi kanunları kadar diğer kanunları da ilgilendirmektedir. Türk Ticaret Kanunu 'nda (TTK) tasfiye nedenleri sınırlı olarak sayılmasına rağmen KVK tasfiye nedenlerini sınırlamamıştır. Bu durum **KVK'nın** aşağıda belirtilen hükmünde *"her ne sebeple olursa olsun"* ifadesi kullanılmak suretiyle sağlanmıştır.

"Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olur"

⁶³ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği (HUD), 2007, s.650.

⁶⁴ Cevdet Okan Bahar, "Tasfiye Halindeki Ticaret Şirketlerinde Hesap Dönemi ve Beyanname Verilme Zamanı", Yaklaşım, S.168.

⁶⁵ Özbalcı, a.g.e., s.475.

(KVK Md. t 7/1). Dolayısı ile KVK, tasfiye işlemlerinin nedenleri ile değil sonuçları ile ilgilenmektedir. 6762 Sayılı TTK'nın 439/2. ve 450/1.maddeleri TTK'nın 232.maddesi hükmünü saklı tutmuş olduğundan, anonim şirket, feshe rağmen geçici olarak faaliyet konusunu teşkil eden işlere devam edebilir. Bunun için 6762 Sayılı TTK'nın 450/2.maddesi gereğince, şirket genel kurulunun şirketin konusunu oluşturan işlemlere geçici olarak devam kararı alması gerekir. Bu şekilde medeni haklardan yararlanma ehliyeti de geçici olarak genişletilmiş olur. Kanun koyucunun bu hükmü düzenlemedeki amacı, şirket mallarının paraya çevrilmesinde uygun koşulları sağlamaktır.⁶⁶

KVK'da tasfiye döneminin ne zaman başlayacağı ve ne zaman biteceği açık ve net olarak ifade edilmiştir. 5422 Sayılı KVK döneminde tasfiyenin ne zaman başladığı ve bittiği kanunda açık olarak ifade edilmemişti. Bu durum zaman zaman idare ve yargının karşı karşıya gelmesine neden olmaktadır.

Tasfiye, kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye bitişi kararının tescil edildiği tarihte sona erer. Başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı ve tasfiyenin sona erdiği dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönem bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır (KVK Md.17/1-a,b).

Kural olarak anonim şirketlerin iradi tasfiyesi halinde, tasfiye dönemi genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlayacak, aynı şekilde tasfiyenin son bulması ise ilgili kararın tescil edildiği tarihte olacaktır (KVK Md.17/a).

Anonim şirketler her zaman iradi nedenler ile tasfiye haline girmezler. Bazen anonim şirket ortaklarının iradesi hilafına anonim şirket tasfiye edilebilir. İcra iflas Kanunu'muzun 165. maddesine göre iflas, mahkeme hükmüyle açılır ve bu hükümde açılma anı gösterilir. Dolayısıyla, iflas sebebiyle tasfiyenin başlama anı mahkemenin iflas kararını verdiği tarihtir. Ayrıca tasfiyenin kapanış tarihi de tasfiyenin tamamlanıp tasfiye memurunun (iflas memurunun) ticaret mahkemesine verdiği nihai rapor ve kapanma kararına göre mahkemenin iflasın kapatılması kararını verdiği andır (İİK Md. 254). Tasfiyenin ne kadar sürede tamamlanacağı hakkında kanunla belirlenmiş bir süre yoktur. Ancak, tasfiyenin kapanıp tüzel kişiliğin son bulması İİK Yönetmeliği'nin 51. maddesine göre, iflas idaresinin iflasın kapandığına dair ilanın ticaret siciline tescili tarihidir.⁶⁷

⁶⁶ Ozbalcı, a.g.e., s.620.

⁶⁷ Bahar, a.g.m.

Tasfiyenin başladığı takvim yılı içinde sona ermesi halinde tasfiye dönemi, kurumun tasfiyeye girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder (**KYK Md.17/1-b**).

Örnek 1:

Tasfiyenin aynı yıl içinde sonuçlanması hali:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi 18/1/2006

Tasfiyenin bitiş tarihi 12/12/2006

Tasfiye dönemi 18/1/2006-12/12/2006

Örnek 2:

Tasfiyenin bir yıldan fazla devam etmesi hali:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi 15/4/2006

Tasfiyenin bitiş tarihi 4/6/2008

I. Tasfiye dönemi 15/4/2006-31/12/2006

II. Tasfiye dönemi 1/1/2007-31/12/2007

III. Tasfiye dönemi 1/1/2008-4/6/2008

3.2.2. TASFİYE DÖNEMİNDE ÖNCEKİ DÖNEMDEN DEVREDEN ZARARLARIN MAHSUBUNDA DİKKATE ALINACAK SÜRE

Tasfiye döneminde elde edilen karın hesaplanması sırasında, KVK'nın 9.maddesinde düzenlenen zarar mahsubu hükmü de uygulanmaya devam edilecektir. Söz konusu maddede beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararların kurumlar vergisi matrahında gider olarak dikkate alınacağına hükmedilmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken özellikli husus 5 yıllık zamanaşımının nasıl dikkate alınacağı hususudur.

Birden fazla yıl süren tasfiyelerde, tüm tasfiye dönemi tek dönem olarak kabul edildiğinden tasfiye öncesi dönemlere ait zararların mahsubuna ilişkin 5 yıllık zamanaşımı süresinin hesaplanmasında da, tasfiye kaç yıl sürerse sürsün, tasfiyenin bir hesap dönemi olarak dikkate alınması gerekmektedir.⁶⁸ Dolayısı ile burada beş yıllık sürenin her bir tasfiye dönemi itibarıyla aranmaması gerekmektedir. Tasfiye dönemi kaç yıl sürerse sürsün tasfiyeye giriş tarihi itibarıyla indirim konusu yapılabilecek olan geçmiş yıl zararları beş yıllık süre kısıtı olmaksızın her hangi bir tasfiye döneminde indirim konusu yapılabilecektir. Ancak burada

⁶⁸ Hızır Tarakçı, Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk Ticaret Kanunu Açıklarından Kurumlarda Sonar Erme Tasfiye-Birleşme-Devir-Nevi Değiştirme Tam Bölünme Kısmi Bölünme Hisse Değişimi, İstanbul, Polaris Yayınları, s.58.

dikkate alınacak en önemli husus zarar mahsubunun kazanç çıktığı anda kullanılmasıdır. Ara tasfiye dönemlerinde kullanılmayan zarar mahsubu hakkının nihai tasfiye dönemi beyannamesi üzerinde kullanılması kanaatimizce mümkün değildir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz görüşün mantıksal bir sonucu olarak da; nihai tasfiye beyannamesi üzerinden de tasfiyeye giriş dönemi itibariyle indirim konusu yapılabilecek olan geçmiş yıl zararları da indirim konusu yapılabilecektir. Burada ara tasfiye dönemlerinin beş yıldan uzun sürmesi ve ara tasfiye dönemlerinde beş yıllık sürenin bitmesi mükellefler açısından bir hak kaybına neden olmayacaktır.

Ancak Gelir İdaresi'nin tasfiye döneminde zarar mahsubu konusunu farklı bir şekilde yorumladığı ve tasfiye döneminde de bu beş yıllık süre koşulunu aradığı görülmektedir. Konuya ilişkin olarak vermiş olduğu iki muktezada da idarenin eski ve yeni KVK dönemlerinde aynı görüşü sergilemesi, idarenin bu konuyu belirtilen şekilde yorumladığı ve uygulamayı bu yönde sonuçlandırdığını göstermektedir.

Yeni KVK döneminde İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir muktezada⁶⁹ özetle; KVK'nın 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin zararların ayn ayn gösterilmek ve beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararların kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurum kazancından indirilebileceğini hükme bağladığı, bu itibarla, Tasfiye Halinde'nin 200 1 yılına ilişkin zararını sadece 2002, 2003, 2004, 2005 ve 2006 yıllarına ilişkin olarak beyan edilen kazançtan mahsup edilebileceği, tasfiyenin 2006 yılından sonra sonuçlanması halinde, tasfiye dönemi sonunda oluşan kardan mahsup edilmesine imkan bulunmadığı belirtilmiştir.

Yine İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından eski 5422 Sayılı KVK'nuna ilişkin olarak verilen bir muktezada⁷⁰ da benzer görüşlere yer verilmiş ve özetle; beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararların, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarları ayrı ayrı göstermek şartıyla kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabileceği; 1997, 1998, 1999, 2000, 2001 dönemleri ile 01/0 1/2002-14/08/2002 kıst dönemine ait mali zararların ve olması halinde 15/08/2002-31/12/2002 ilk tasfiye dönemine

⁶⁹Gelir İdaresi Başkanlığının 03/10/2007 tarih ve B.07.I.GİB.0.03.50/5030-14/87036 yazısı.

⁷⁰İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın B.07.I.GİB.4.34.16.01/KVK-9 Sayılı Yazısı.

ait mali zararın 2008 hesap döneminde ve sonraki dönemlerde oluşacak kardan mahsup edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

Sonuçta Gelir İdaresi Başkanlığı ara tasfiye dönemlerini de nihai tasfiye dönemi gibi değerlendirmektedir. Fakat kanaatimizce bu anlayış KVK'da yer alan tasfiye düzenlemesi ile uyuşmamaktadır. Zira KVK'da yer alan ara tasfiye dönemleri düzenlemesini geçici vergi düzenlemesine benzetebiliriz. Geçici vergide matrahın tesbitine ilişkin olarak dik.kate alınan bir hususun yıllık beyannamede dikkate alınmayacağını söylemek mümkün değilse, aynı şeyi ara tasfiye dönemleri ve nihai tasfiye dönemi beyannameleri için de söylemek mümkündür. Kanaatimizce geçici vergi de, ara tasfiye dönemi de bir an önce verginin idarenin tasarrufuna geçmesi için öngörülmüş ve paranın zaman değerinin kaybetmesinin önlenmesine dönük uygulamalardır.

Son olarak da idarenin bu uygulamasının kabul edilmesi durumunda ara tasfiye dönemi matrahlarının toplamı ile nihai tasfiye sonucunun toplamı bazı durumlarda aynı sonucu vermeyecektir. Çünkü bu yorum tarzının bir sonucu olarak tasfiye döneminin beş yıldan fazla sürmesi veya tasfiye döneminde beş yıllık zarar taşıma süresinin geçirilmesi durumunda nihai tasfiye sonucundan mahsup edilemeyen; ancak ara tasfiye dönemlerinden mahsup edilebilen bir zarar miktan karşımıza çıkacaktır. Bu uygulama ise öncelikli olarak tasfiyenin başlı başına tek bir dönem olarak kabul eden KVK düzenlemesi ile çelişen bir durum olarak karşımıza çıkacaktır.

3.2.3. TASFİYE DÖNEMİNİN ZARARLA SONUÇLANMASI DURUMU

Tasfiye döneminde zarar mahsubu konusu KVK'nın 17.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; tasfiyenin zararla kapanması halinde tasfiye sonucu, önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilir ve anılan dönemlerde fazla ödenen vergi mükellefe iade edilir (**KVK Md.17/1-c**).

Tasfiye halinde, sonuçlarını daha sonraki yıllarda verecek gider ve ödemeler yapılması söz konusu olamayacağı gibi, belli bir dönemin zararı ile önceki dönem karları arasında normal faaliyet dönemlerinde olduğu şekilde, kesin bir ayırım yapılması da mümkün değildir. Dönemlerden biri veya diğerinin zararlı olması, kurum varlıklarından karlı veya zararlı olarak elden çıkarılacak olanların önce veya sonra satılmış olmasına bağlıdır. Tasfiyenin bir kül halinde mütalaa edilmesi ve dönemler arasında normal faaliyet dönemlerindeki gibi ayırma gidilmemesinin nedeni budur.

Ayrıca tasfiye kararının vergilendirilmesinde, sorumlu durumunda olan tasfiye memurlarının durumu, belli bir disipline bağlanmış olduğundan tasfiye sonuçlarının bir kül olarak alınmasının vergi güvenliği açısından bir boşluk yaratması da söz konusu değildir⁷¹.

5520 Sayılı KVK öncesinde konuyu düzenleyen 5422 Sayılı Mülga KVK'nda bu konu düzenlenmişti. 5422 Sayılı KVK'ya göre; tasfiyenin nihayet bulunduğu dönemin sonunda tasfiye kar ve zarar kati olarak tespit edilmekte, daha önce verilmiş olan tasfiye beyannameleri bu neticeye göre düzeltilmekteydi. Tasfiye zararları kapanırsa, evvelce verilmiş olan tasfiye beyannamelerine müsteniden tahsil edilmiş vergiler de mükellefe iade olunmaktaydı.

Mülga KVK'ya göre her durumda tasfiye sonucu dikkate alınarak önceki dönemlerin düzeltilmesi öngörülmüştür. Fakat bu düzeltme işlemi ile çelişkili bir şekilde fazla ödenen verginin mükellefe iadesi için de tasfiye sonucunun zararları sonuçlanmasına bağlanmıştır. Dolayısı ile mülga KVK'da yer alan ilk cümlelerin tasfiye işleminin özü ile uyumunu fakat sadece tasfiyenin zararları sonuçlanması halinde vergi iadesine müsaade edilmesinin tasfiye işlemlerinin özü ile uyumunu söylemek mümkündür. Bu ikinci cümlelerin ne anlama geldiğini anlamak mümkün değildir. Fakat 5422 Sayılı KVK'nın yürürlükte olduğu dönemde uygulama tasfiye sonucunun kar veya zarar çıktığının herhangi bir önemi olmaksızın düzeltilmesi yönünde olmuştur.

Mülga KVK'nın 30'uncu maddesi uyanca her bir tasfiye dönemine ilişkin olarak verilmiş olan tasfiye beyannameleri (ara beyannameleri) nihai tasfiye sonucuna göre düzeltilir. Bunun için önce son tasfiye beyannamesi de dahil olmak üzere, tasfiye beyannamelerinde gösterilmiş olan kar veya zararlar toplanır ve böylece nihai tasfiye kar veya zararı bulunur. Bu son tasfiye karına göre hesaplanacak vergi, önceki dönemlerde ödenmiş vergilere göre fazla ise, aradaki vergi farkı alınır, eksik ise, fazla alınmış olan vergi farkı kuruma iade olunur. Doğal olarak tasfiyenin nihai olarak zararları kapanması halinde, daha önce verilmiş tasfiye beyannamelerine dayanılarak tahsil edilmiş olan vergiler de kuruma iade edilir. Ancak, nihai tasfiye kar ve zararına göre yapılan bu düzeltme işlemleri, kazancın tasfiye dönemlerine dağıtılması ve bu dönemlerdeki matrahların düzeltilmesi işlemi olmayıp, bütün tasfiye beyannamelerinin toplanarak, ödenecek veya geri verilecek verginin hesaplanmasından ibarettir.

⁷¹ Yılmaz Ozbalcı, Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayınları, Eylül 2006, s.490.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Aşağıda konuya ilişkin olarak iki ayrı örnek verilecek ve konu her iki **KVK** açısından irdelenmeye çalışılacaktır.

İlk örneğimizde tasfiye haline giren kurumun nihai tasfiyesi zararlarla sonuçlanmıştır.

	Zarar (TL)	Kar (TL)
I. Tasfiye döneminde		500.000,00
II. Tasfiye döneminde	20.000,00	
III. Tasfiye döneminde	100.000,00	
Son tasfiye döneminde ise	400.000,00	
Toplam	520.000,00	500.000,00

Bu örneğe göre kurumun tasfiyesi (520.000,00-500.000,00=) 20.000 TL zararlarla sonuçlanmıştır. Tasfiye işlemlerinin bu şekilde gerçekleşmesi şartıyla hem Mülga 5422 Sayılı KVK hem de mevcut 5520 Sayılı KVK'ya göre kurumun 500.000,00 TL üzerinden ödemiş olduğu vergi adı geçen kuruma iade edilecektir. Yukarıda vermiş olduğumuz örneğin farklı bir şekilde gerçekleştiğini kabul edelim:

	Zarar (TL)	Kar (TL)
I. Tasfiye döneminde		500.000,00
II. Tasfiye döneminde	20.000,00	
III. Tasfiye döneminde	100.000,00	
Son tasfiye döneminde ise	40.000,00	
Toplam	160.000,00	500.000,00

Bu kurumun nihai tasfiye sonucu (500.000,00-160.000,00=) 340.000 TL karla sonuçlanmıştır. Bu duruma göre mülga 5422 Sayılı **KVK'ya** göre nihai tasfiye sonucuna göre kurumun beyanı düzeltililecektir.

5520 Sayılı KVK'ya göre ise, nihai tasfiye sonucunda kar oluştuğu için kuruma herhangi bir iade yapılmayacak, düzeltme de söz konusu olmayacaktır. Kurum tasfiye sonucunda 340.000 TL kar elde etmesine rağmen 500.000,00 TL'lik bir vergi yüküne katlanmak durumunda kalacaktır.

5520 Sayılı KVK'ya ilişkin olarak çıkarılan 1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde şu açıklamalar yer almaktadır: Nihai tasfiye sonucunda matrah beyan edilmesi halinde önceki tasfiye dönemlerinin düzeltilmesi söz konusu olmaz. Tasfiye işlemleri sürerken vergi oranında meydana gelecek değişimler söz konusu düzeltme işleminin yapılmasını gerektirmeyecektir. Düzeltme işlemleri ancak son tasfiye döneminin zararlar sonuçlanması halinde yapılacaktır.⁷²

Konuya ilişkin olarak 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Tebliğinde u örnek verilmiştir.

3/6/2006 tarihinde tasfiyeye giren bir kurumda tasfiye 15/4/2009 tarihinde tamamlanmıştır. Bu kurumda 3/6/2006 - 31/12/2006 tarihleri arasındaki dönem birinci tasfiye dönemini, 2007 ve 2008 yılları ikinci ve nc tasfiye dönemlerini, 111/2009 - 15/4/2009 tarihleri arasındaki dönem dördüncü ve son tasfiye dönemini oluşturacaktır.

Kurum;

*1. Tasfiye döneminde 20.000.- TL Kazanç,
il. Tasfiye döneminde 150.000.- TL Kazanç,
fil. Tasfiye döneminde 50.000.- TL Zarar,
Son tasfiye döneminde ise 25.000.- TL Zarar,
bildirmiştir.*

Bu beyanlara göre ilk iki dönemde (4.000 + 30.000 =) 34.000.- TL kurumlar vergisi ödenmiştir.

Oysa tasfiyenin kesin ve nihai sonucuna göre kar; [(20.000 + 150.000) - (50.000 + 25.000) =] 95.000.- TL'dir. Bu matrah üzerinden ödenmesi gereken kurumlar vergisi ise 19.000.- TL olacaktır.

Bu durumda (34.000 - 19.000 =) 15.000.- TL kuruma iade olunacaktır.

KVK'nın 17/1-c.maddesine göre, tasfiyenin zararlar kapanması halinde, (ki bu husus ancak tasfiyenin nihayet bulunduğu dönemin sonunda anlaşılabilecektir) tasfiye sonucu önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilecek ve anılan dönemlerde fazla ödenen vergi mükellefe iade edilecektir. Maddedeki 'tasfiye sonucu' ifadesi son tasfiye dneimine ait kar veya zarar olmayıp, ilk tasfiye döneminden sonuncuya kadar tüm dönemlerin net sonucunu ifade etmektedir. Tasfiyeye giriş tarihinden nceki

⁷² 1 Seri No'lu KVK Tebliği 03.04.2007 Tarih ve 26482 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

dönemlerde hasıl olup da KVK'nın 9.maddesi uyarınca mahsup hakkı henü kaybolmamış zararlar da bu sonuca dahildir.⁷³

Ancak 1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde verilen örnekte tasfiye sonucu zararlar sonuçlanmamış kurumun nihai tasfiye beyannamesinde 95.000 TL matrah beyan edilmiştir. Dolayısı ile KVK'nın lafzi gereği bu kurumun 95.000 TL matrahı çıktığından her hangi bir düzeltmenin yapılmaması gerekmektedir. Fakat yukarıda vermiş olduğumuz örnekte (1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde yer alan ve aynen aktarılan örnektir) matrah çıkmasına rağmen düzeltme yapılmıştır. örnekte yer alan düzeltme işleminin neden yapıldığına ilişkin bir açıklama; son tasfiye döneminin zararlar sonuçlanması olabilir. Ancak bu açıklama tarzı uygulamada karşılaşıcağımız sorunlara çözüm üretmesine karşın kanunun lafzı ile çelişen bir durum ortaya çıkarmaktadır. Çünkü kanunda son tasfiye döneminin zararlar sonuçlanmasından değil, tasfiyenin zararlar sonuçlanmasından bahsetmektedir.

Son tasfiye döneminin zararlar sonuçlandığı her durum nihai tasfiye sonucunun zarar olduğu anlamına gelmez iken, son tasfiye döneminin kar olması nihai tasfiye sonucunun kar olduğu anlamına gelmektedir. Çünkü tasfiye dönemlerinde her bir dönemde tasfiye döneminde oluşan zararlar dikkate alınacağından son tasfiye döneminde kar oluşması, tasfiye dönemlerinde ortaya çıkan zararların tamamının mahsup edildiğini ve mahsup edilecek tasfiye dönemi zararı kalmadığı için matrah oluştuğunu gösterir. Son tasfiye döneminde zararın oluşması ise zorunlu olarak geçmiş tasfiye dönemlerinin düzeltilmesini gerektirecektir.

Dolayısı ile buradaki sorun Kanun ve Tebliğ'de yer alan düzenlemelerin yeterince açık şekilde ifade edilememesi ve Tebliğ'de yer alan düzenlemenin Kanun'un lafzı ile çelişmesinden kaynaklanmaktadır.

Tasfiyenin zararlar kapanması hali, tasfiye dönemleri boyunca hasıl olan karların, tasfiye dönemleri boyunca ortaya çıkan zararları (ve varsa tasfiyeye girişten önceki dönemlere ait olup KVK'nın 9.maddesine göre mahsup hakkı kaybolmamış zararları) kapatmaya yetecek seviyede olmaması veya kronolojik olarak zarar edilen tasfiye dönemlerinin kar edilen tasfiye dönemlerinden daha sonra gelmesi sebebiyle KVK'nın 9 .maddesinde düzenlenen ileriye doğru zarar mahsubu mekanizmasının işletilmemesidir. Böylece KVK'nın 17.maddesinde yer alan düzenleme, bir anlamda zararların geriye doğru mahsubu müessesesidir. Ancak düzeltme sadece önceki tasfiye dönemlerine doğru yapılacağından, kapatılamayan zarar kısmı için tasfiyeden daha önceki hesap dönemlerine ait sonuçları da düzeltmeye konu etmek söz konusu olmayacaktır.

⁷³ ÖzbaJcı, a.g.e., s.482.

Ayrıca düzeltme, sadece yukarıda açıklandığı üzere ve kanunun lafzı gereği tasfiyenin zararlar kapanmış olması halinde gündeme geleceğinden, tasfiye sonucunun zarar olmadığı durumlarda, her biri bağımsız bir hesap dönemi sayılan geçmiş tasfiye dönemlerine ait kar veya zararların 'toplu halde' yeniden hesaplanmasına gerek olmayacaktır. Bir başka ifadeyle her bir tasfiye dönemi için yapılmış olan vergileme, o dönem için kesinlik taşımakta olup, son tasfiye dönemi içinde vergi mevzuatında ortaya çıkabilecek kanuni değişikliklerden (kurumlar vergisi oranının değişmesi gibi) etkilenmeyecektir. Tasfiyenin zararlar sonuçlanması halinde bile bu ilke geçerli olup, yapılmasına izin verilen tek uygulama, tasfiye sonucu olarak oluşan zararın önceki tasfiye dönemleri boyunca geriye doğru mahsubu suretiyle gerçekleştirilecek basit bir düzeltme uygulamasından ibarettir.⁷⁴

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, tasfiyenin zararlar sonuçlanması durumunda düzeltme işleminin nasıl yapılacağı konusunda da idare tarafından bir açıklamanın yapılması gerekmektedir. Daha önce 5422 Sayılı KVK'da yer alan düzenleme uyarınca tasfiye sonucunun her durumda geriye dönük olarak düzeltilmesi gerekirken yeni KVK 'da bu uygulama sadece tasfiye döneminin zararlar sonuçlanmasına bağlanmıştır. Ancak konuya ilişkin olarak 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde de tasfiye sonucunun zararlar sonuçlanması ifadesi yanlış yorumlanmış, tebliğde yer alan örnekte tasfiye sonucu karlar sonuçlanmasına karşın nihai tasfiye dönemi beyannamesinde düzeltme yapılmıştır. Tebliğde yer alan açıklamalardan sanki tasfiyenin zararlar sonuçlanması ifadesi sadece son ara tasfiye döneminin zararlar sonuçlanması gibi yorumlanmıştır. Bu yorum tarzı pratik açıdan mükellefler lehine olmasına karşın kanuni düzenlemeye aykırı olmuştur. Dolayısı ile yapılacak bir kanuni düzenleme ile tasfiye sonucunun düzeltilmesine ilişkin hükmün de yeniden ele alınmasında büyük fayda bulunmaktadır.

3.2.4. TASFİYE İŞLEMLERİNDE ZAMANAŞIMI

Zamanaşımı kelime anlamı olarak bir işin üzerinden belirli bir zamanın geçmesi suretiyle işlemin hukuki sonuç doğurma yeteneğini kaybetmesi demektir.⁷⁵

Vergi hukukunda zamanaşımı, süre geçmesi suretiyle vergi alacağının ortadan kalkması olarak tanımlanmış ve bu hususun mükellefin

⁷⁴Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği (HUD), 2007, s.643.

⁷⁵Ahmet Kavak, Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ağustos 2005, s.128.

talebi olup olmadığına bakılmaksızın res'en uygulanacağı hüküm altına alınmıştır (VUK Md. I 13). Bu tanımda zamanaşımı mükellef lehine bir hak düşürme vasıtası olarak dar anlamda ele alınmış ise de, bütün vergilendirmesi sistemi açısından geniş bir uygulama alanına sahip olduğu söylenebilir.⁷⁶

Tasfiye haline giren kurumlar için özel düzenlemeler öngören kanun koyucu, tasfiye döneminin uzun sürebileceğini göz önünde bulundurarak, tasfiye işlemlerinin birden fazla yılı kapsamasına rağmen tek bir dönem olarak ele almıştır. Bunun sonucu olarak da tasfiye dönemine özgü olarak zamanaşımı düzenlemesi yapmıştır.⁷⁷

Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde tarh zamanaşımı, tasfiyenin sona erdiği dönemi izleyen yıldan itibaren başlar (KVK Md.17/1-ç). Tasfiye ne zaman başlamış olursa olsun veya ne kadar süre devam ederse etsin zamanaşımı tasfiye işlemlerinin bittiği yılı takip eden yılın başında başlayacak ve beşinci yılın sonunda bitecektir.

Örnek:

11/2/2002 tarihinde tasfiyeye giren bir kurumda tasfiyenin 4/6/2006 tarihinde sonuçlanmış olması halinde tarh zamanaşımı 1/1/2007 tarihinden itibaren başlar ve 31/12/2011 tarihine kadar 11/2/2002 - 4/6/2006 tarihlerini kapsayan tasfiye dönemleri için tarhiyat yapılabilir.

3.2.5. TASFİYEDEN VAZGEÇİLMESİ

Tasfiyeden vazgeçilmesi halinde, kurum hakkında tasfiye hükümleri uygulanmaz. Böyle bir durumda, tasfiyeden vazgeçme karar, bu kararın alındığı dönemin başından itibaren geçerli olur. Tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihe kadar verilen tasfiye dönemi beyannameleri, normal faaliyet beyannamelerinin yerine geçer.

Tasfiyesinden vazgeçilen kurumun geçici vergiyle ilgili yükümlülükleri, tasfiyeden vazgeçilmesine ilişkin kararın alındığı tarihi kapsayan geçici vergilendirme dönemi başından itibaren başlar (**KVK Md.17/1-d**).

Tasfiye işlemlerine başlayan bir anonim şirketin tasfiye işleminden vazgeçmesi halinde nasıl bir işlem tesis edileceği 5422 Sayılı KVK

⁷⁶Osman Selim Kocahanoğlu, Türk Vergilendirme Hukukunda Vergi Suçları, Vergi Cezaları ve İhtilaflar Sistemi, İstanbul 1977, s.275.

⁷⁷Selçuk Tekin, "Kurumlar Vergisi Kanunu Tasarısında Yer Alan Tasfiye Hükümleri", Vergi Sorunları, Sayı.210, s.56.

döneminde tartışma konusu idi. Uygulamada bu konuda uyuşmazlıklar yaşanmış, yargı kararı ve idarenin uygulaması şu an kanunda yer alan ifadeye uygun halde tesis edilmiştir.⁷⁸

Örnek:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi..... :	14/2/2006
Tasfiyeden vazgeçme tarihi..... :	15/4/2008
I. Tasfiye dönemi..... :	14/2/2006-31/12/2006
II. Tasfiye dönemi..... :	1/1/2007-31/12/2007
Normal beyan dönemi..... :	1/1/2008-31/12/2008

Örnekten de anlaşılacağı üzere, tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihin içinde bulunduğu yıl başı itibarıyla normal beyan dönemine geçilmekte ve söz konusu tasfiyeden vazgeçme kararına ilişkin tarihin (15/4/2008) içinde bulunduğu üç aylık geçici vergi döneminin başından (1/4/2008) itibaren geçici vergi yükümlülüğü başlamaktadır.

Kanunda herhangi bir belirleme olmamasına karşın, vazgeçme tarihi de, vazgeçmeye ilişkin genel kurul kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihtir. Bu tarih itibarıyla tasfiye işlemlerinin durdurulması ve kurumun normal faaliyetine devam eden bir kurum olarak devam etmesi gerekmektedir.

3.2.6. TASFİYE BEYANNAMELERİ

Tasfiye beyannameleri, tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemlerinin sonundan itibaren KVK'nın 14.maddesinde yazılı sürelerde; tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu, vergi dairesine verilir (KVK Md.17/2).

KVK'nın 17.maddesi gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ve gelir tablosu ile tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralar ve diğer değerlerin ayrıntılı bir listesi eklenir (KVK Md.17/3).

Tasfiye beyannamesi, tasfiyenin aynı takvim yılı içinde başlayıp sonuçlanması halinde, tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.

⁷⁸Danıştay 4.D., 21.01.1958 T. E.364030, K.1958/158. Maliye Bakanlığı'nın 27.01.1967 T. Ve 21 I18-3319 Sayılı müktezası (Selahattin Parlar, Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Uygulaması, 1987 2.Bası, s.549.)

Tasfiyeye giriş tarihi ile tasfiyenin sonuçlanma tarihinin farklı takvim yıllarında gerçekleşmesi durumunda, her bir tasfiye dönemine ilişkin tasfiye beyannamesi, tasfiye memuru tarafından tasfiye döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir. Tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.⁷⁹

KVK'da tasfiye müessesesinde vergilendirilmek istenen esasen tasfiyenin başladığı tarih ile sonuçlandığı tarih arasındaki dönemde elde edilen kesin tasfiye karıdır. Bu kar tutar olarak tasfiyenin sonuçlandığı tarihte kesinlik kazanır. Bir anlamda elde edilmesi bu tarihte gerçekleşir. Dolayısıyla, bu tarihte geçerli olan kurumlar vergisi oranına göre üzerinden vergi hesaplanması gerekir. KVK'da birden fazla yıl süren tasfiyelerde, ara tasfiye dönemleri oluşturulması, vergi tahsilatındaki gecikmenin giderilmesine yöneliktir. Bu dönemlere ilişkin olarak yapılan vergileme nihai vergileme olmadığından, bu dönemlerdeki verginin hesaplanmasında geçerli olan vergi oranı da kesin vergilemeye baz alınmaz.⁸⁰

Tasfiye dönemi içerisinde verilecek olan ara dönem beyannamelerinde ilgili dönemlerdeki kurumlar vergisi oranı, nihai tasfiye beyannamesinde ise tasfiyenin bittiği tarihte geçerli olan kurumlar vergisi oranı esas alınacaktır.⁸¹

Örnek 6:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi	4/6/2006
Tasfiyenin sonuçlandığı tarih.....	15/4/2008
Kıst dönem için beyanname verme süresi	
(1/1/2006 - 3/6/2006).....	1-25/10/2006
I. Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi	
(4/6/2006- 31/12/2006	1-25/4/2007
II. Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi	
(1/1/2007-31/12/2007)	1-25/4/2008
III. Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi	
(1/1/2008-15/4/2008).....	15/5/2008

⁷⁹Hakan Koca, "Tasfiyesine Başlanılan Kurumlarda Hesap Döneminin Başlangıcından Tasfiyeye Giriş Tarihine Kadar Olan Kazancın Vergilendirilmesi Ve Bir Sorun", Vergi Sorunları, S.119, s.4

⁸⁰Hızır Tarakçı, Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk Ticaret Kanunu Açıklarından Kurumlarda Sonar Erme Tasfiye-Birleşme-Devir-Nev'i Değiştirme Tam Bölünme Kısmi Bölünme Hisse Değişimi, İstanbul, Polaris Yayınları, s.36.

⁸¹ O* zbalcı, a.g.e., 487.

Bu şekilde verilecek olan beyannamelere, bilanço ve gelir tablosu ile tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralar ve diğer değerlerin ayrıntılı bir listesi de eklenecektir.

3.2.7. SERVET DEĞERİ KAVRAMI

Tasfiye halindeki anonim şirketlerin vergi matrahı tasfiye karıdır. Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır (KVK Md.17/4).

Tasfiye haline giren kurumlar için özel düzenlemeler getiren kanun koyucu aynı şekilde tasfiye dönemi karının tespitinden de "servet değeri" kavramını getirmiştir.

Tasfiye haline giren sermaye şirketlerinin vergi matrahını tasfiye karı teşkil eder. Tasfiye döneminde çok sınırlı şekilde devam eden işletme faaliyeti sonucunda meydana gelen kazançlar, tasfiye karı içinde yer almakla beraber tasfiye kazancı esas itibarıyla daha önceki dönemlerde doğmuş, fakat realize edilmemiş olduklarından vergilendirilmemiş kazançlardan oluşmakta; başka bir anlatımla tasfiye kanı genelde gizli ihtiyatların tasfiyesi sonucu ortaya çıkmaktadır.⁸²

Tasfiye kanı bilanço esasında veya işletme hesabı esasında belirlenir. Sermaye şirketleri bilanço esasında defter tutmak zorunda oldukları için işletme hesabı esasında defter tutmaları mümkün değildir. Bu nedenden dolayı da tasfiye karının oluşum şekli incelenirken bilanço esasına ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

Servet değeri kavramından ne anlaşılması gerektiği kanunda belirtilmiştir. Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir (KVK Md.17/5). Öz sermaye, Vergi Usul Kanunu'nun⁸³ 192.maddesinde, aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olarak tanımlanmış ve ihtiyatlar ile karların ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin unsuru sayılacakları hüküm altına alınmıştır.⁸⁴

Kanuni düzenleme gereğince tasfiye karı öz sermaye kıyaslaması suretiyle hesaplanacaktır. Buna göre söz konusu karın hesaplanabilmesi

⁸² Kavak, a.g.e., s.106, Parlar, a.g.e., s.544.

⁸³ 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu 10.OI.1961 tarih ve 10703 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği (HUD), 2007, s.650

için, öncelikle tasfiye dönemi sonundaki ve başındaki tasfiye dönemi öz sermayelerinin hesaplanması ve bu hesaplamalardan sonra kanunda belirtilen bazı unsurların bu tutarlara ilave edilmesi ya da çıkarılması gerekmektedir.⁸⁵

3.2.7.1. Tasfiye Dönemi Başındaki ve Sonundaki Servet Değeri

KVK, tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki servet değerini, öz sermayeye atıf yaparak KVK'nın 17/5.maddesinde tanımlamış ve tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki servet değerinin kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesi olduğunu hükme bağlamıştır. Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde izleyen tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir önceki dönemin son bilançosunda görünen servet değeridir.

3.2.7.2. Tasfiye Dönemi Başındaki Öz Sermayeye Dahil Olan ve Olmayan Unsurlar

Öz sermaye, Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 192.maddesinde, aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olarak tanımlanmış ve ihtiyatlar ile karların ayrı gösterilseler dahi öz sermayenin unsuru sayılacakları hüküm altına alınmıştır. Bu hükme paralel olarak, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun tasfiyeye ilişkin 17.maddesinin 6 numaralı fıkrasında da *"her çeşit karşılıklar ile dağıtılmamış kazançların öz sermayeye dahil oldukları"* hükmüne yer verilmiştir.

3.2.7.2.1. Vergi Kanunlarına Göre Ayrılmış Olan Her Türü Amortismanlar ve Karşılıklar ile Sigorta Şirketlerinin Teknik Karşılıkları (KVK Md. 17/6-a)

Karşılıkları tanımlayan VUK'un 288. maddesi hükmü şöyledir;

"Hasıl olan veya husulü beklenen fakat miktarı katiiyetle kestirilemeyen ve teşebbüs için bir borç mahiyetini arz eden belli bazı zararları karşılamak maksadiyle hesaben ayrılan meblağlara karşılık denir.

⁸⁵ Tarakçı, a.g.e., s.37.

Karşılıklar mukayyet değerleriyle pasifleştirilmek suretiyle değeri.

Amortisman kayıtları hakkındaki özel hükümler mahfuzdur."

Bu hüküm vergi uygulamasında sadece genel bir tanım olarak dikkate alınmaktadır. Mali kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınabilecek karşılıklar ise özel hükümlerle düzenlenmiştir.⁸⁶

Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Şüpheli alacak karşılığı (VUK Md.323).
- Sigorta şirketlerinin; muallak hasar ve tazminat karşılıkları, deprem hasar karşılıkları, hayat sigortalarında matematik karşılıklar, kazanılmamış prim karşılıkları (KVK Md.17/6).

Tasfiye haline giren kurumların bilançosunda yukarıda saymış olduğumuz karşılıklardan birinin olması durumunda bunların dönem sonu servet değerine eklenmesi gerekmektedir. Kanun koyucu KVK'da "*Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik karşılık/arı*" ifadesini kullanmak suretiyle bunları tasfiye karına dahil ederek vergilemeyi amaçlamıştır. Bunların tasfiyenin bittiği tarih itibarıyla çıkarılan bilançodaki servet değerine eklenmesi gerekmektedir. Kanunda yer alan ifadenin bu şekilde yorumlanması durumunda tasfiyesi bir yıldan fazla süren kurumun pasifindeki şüpheli alacak karşılığını, ilk yılın sonundaki servet değerine eklemek, bu karşılığın düzenlendiği hükümlerin mükellefe tanıdığı imkanları ortadan kaldırır. Ayrıca tasfiye haline giren sigorta şirketinin tüzel kişiliği dolayısıyla da yükümlülükleri tasfiye sonuçlanana kadar devam eder. Sorumluluğu karşılığında ayırdığı teknik ihtiyatlardan ne kadarının lehinde kalacağı ancak tasfiye bittikten sonra anlaşılır.⁸⁷

Karşılıklar ya aktifte yer alan bir kaleme ilişkin olarak, ya da hasıl olması beklenen bir gider veya zarara yönelik olarak, ilgili dönem karından ayrılmak suretiyle meydana getirilmektedir. Kural olarak, dönem karının vergilendirilmiş olması sebebiyle, önceki dönemlerde vergilendirilmiş karlardan ayrılan karşılıkların cari dönemde öz sermaye kıyaslaması ile kazanç hesaplaması yapılırken "geçmiş dönem karları" gibi nötr olması, yani cari dönem "dönem sonu öz sermaye- dönem başı öz sermaye" farkını etkilememesi gerekecektir. Dolayısıyla bu gibi karşılıkların cari dönemde bunlarla ilgili olarak gerçekleştirilecek kayıtlara bağlı olarak dönem sonu öz sermayesinde yaratabilecekleri farklılıkların 'dönem sonu öz sermaye-

⁸⁶ Tarakçı, a.g.e., s.46.

⁸⁷ Tarakçı, a.g.e., s.47.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

dönem başı öz sermaye' farkına da yol açmaması için, bunların dönem başı öz sermayeye dahil edilmesi makuldur. Örneğin, tasfiyeye giriş tarihi itibarıyla hazırlanan bir bilançonun pasifinde, vergi kanunlarının ayrılmasını öngörmediği ve dolayısıyla ayrıldığı dönemin vergilenecek karından düşülmemiş, ancak ticari kardan ayrılarak bilançonun pasifine konmuş 100.000.-TL tutarında bir karşılık mevcut olsun. İlk tasfiye döneminin çok kısa sürdüğü ve yapılan tek işlemin de anılan karşılık tutarının konusunun kalmadığının anlaşılması sebebiyle, kara nakledilmesinden ibaret olduğunu varsayarsak; dönem sonu itibarıyla hesaplanacak öz sermaye kara nakledilen bu karşılık tutarı kadar yüksek görünecek ve anılan karşılık dönem başı öz sermayeye eklenmişse, öz sermaye kıyaslaması halinde söz konusu karşılık tutarı kadar bir olumlu fark (kar) hesaplanacaktır. Oysa bahse konu karşılık zaten önceki hesap dönemlerinin vergilendirilen ticari karından ayrılmıştı; yani önceki hesap dönemlerinde de bu karşılık vergi matrahından tenzil edilmemişti. Dolayısıyla mükerrer vergilemeye sebebiyet vermemek için, bu karşılık tutarının dönem başı öz sermayeye eklenmesi ve böylece öz sermaye kıyaslamaları sırasında vergilenecek kazanç hesabına dahil olmamasının sağlanması gereklidir.⁸⁸

KVK'da yapılan düzenleme ile de bazı karşılıkların dönem sonu servet değerine eklenmesi gerektiği açık olarak belirtilmiştir. Bu şekilde bir düzenleme yapılmasının nedeni de, bu karşılıkların ayrıldıkları dönemde vergi matrahından düşülmesidir. Dolayısı ile bunların dönem sonu servet değerine ilave edilerek vergi matrahından ikinci kez düşülerek mükerrer indirim yol açmaması amaçlanmıştır.

3.2.7.2.2. Hissedar veya Sahip Olmayan Kimselere Dağıtılacak Olan Kazanç Kısmı (KVK Md. 17/6-b)

Kurumların, kuruluş kanunu veya ana sözleşmelerindeki hükümlere dayanılarak hissedar veya sahip olmayan kimselere (şirket müdürü, memur ve müstahdemleri gibi) vermek üzere kardan ayırdıkları tutardır. Bu tür paralar ilgililere ödenmedikleri sürece pasifte özel bir hesapta tutulurlar. Safi kardan ayrılıp, şirket için bir borç olan bu tutarlar da tasfiye dönemi başındaki öz sermayenin hesaplanmasında, öz sermayeye eklenmesi öngörülen "*dağıtılmamış kazançlar*" arasında değerlendirilmeyecektir. Eğer bunlar ayrılış amacına uygun olarak tasfiye

⁸⁸ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, Hesap Uzmanları Derneği (HUD), 2007, s.643.

döneminde hak sahiplerine ödenmemişse, tasfiye dönemi sonunda yeniden kara eklenirler.⁸⁹

3.2.8. TASFİYE KARININ HESAPLANMASI

Tasfiye halindeki kurumların vergi matrahı tasfiye karıdır. Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır (KVK Md.17/4).

Tasfiye kan hesaplanır;

- Ortaklar veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

- Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya kurum sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar da tasfiye döneminin başındaki servet değerine eklenecektir (KVK Md.17/4-a).

Tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde kanun koyucu anonim şirketlerin bünyelerinde birikmiş olan gizli yedeklerin vergilendirilmesini amaçlar. Bu nedenden dolayı da gerçek tasfiye karının kavranabilmesi için dönem başı ve dönem sonu servet değerine bazı ilavelerin yapılması ve düşülmesi gerekmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde tasfiye karı aşağıdaki şekilde hesaplanır.

Tasfiye dönemi sonundaki servet değeri	(+)
Ortaklara veya kurum sahiplerine yapılan her türlü ödemeler	(+)
Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik karşılıkları	(-)
Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı	(-)
Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya kurum sahipleri tarafından yapılan ödemeler	(-)
Tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve zarar	0
Tasfiye dönemi başındaki servet değeri	(-)
Tasfiye Karı/Zararı	(+), (-)

⁸⁹ Küçüktop, a.g.etd., s.52.

3.2.8.1. Tasfiye Döneminin Başındaki Servet Değerine Yapılacak ilaveler

3.2.8.1.1. Ortaklar veya Kurum Sahipleri Tarafından Yapılan Ödemeler

Tasfiye sırasında, mevcut sermayeye ilaveten, ortaklar veya kurumu sahipleri tarafından yapılan ödemeler tasfiye döneminin başındaki servet değerine eklenir. Burada da dikkat edilecek husus, ilavenin, sermaye, kar veya ihtiyat hesaplarına yazılmak suretiyle yapılıp yapılmadığına bakmaktır. Örneğin, normal bir borç-alacak niteliğini taşıyacak şekilde ortak veya sahip tarafından kuruma yapılan ödemeler tasfiye dönemi başındaki servet değerine ilave edilmez.⁹⁰

3.2.8.1.2. Vergiden Müstesna Bulunan Kazanç ve İratlar

Tasfiye sırasında elde edilen ve vergiden müstesna bulunan kazanç ve iratlar da tasfiye dönemi başındaki servet değerine eklenir. Kurumlar vergisinden istisna edilen bazı kazanç ve iratların tasfiye sırasında da elde edilmeleri mümkündür. Örneğin, vergiden muaf tahvillerin faiz kuponları, tasfiye sırasında tahsil edilmiş olursa, bunlar tasfiye dönemi başındaki servet değerine ilave edilir. Dolayısıyla tasfiye karı, yapılan ilave kadar eksik tespit edilmiş olur.

3.2.8.2. Tasfiye Dönemi Sonundaki Servet Değerine Yapılacak İlaveler

3.2.8.2.1. Ortaklar veya Kurum Sahiplerine Yapılan Ödemeler

KVK'nın 17/4-a.maddesi hükmüne göre, ortaklara veya kurum sahiplerine tasfiye sırasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine eklenir.

Ödemenin, avans olarak aynen veya nakden veyahut sair şekillerde yapılması arasında bir fark olmamakla beraber, tasfiye sonundaki öz sermayeyi (serveti) azaltıcı nitelikte olup olmadığına dikkat etmek gerekir.⁹¹ Eğer ortaklara yapılan ödeme öz sermayeyi azaltan bir unsur

⁹⁰ Tarakçı, a.g.e., s.48.

⁹¹

Muhittin Yılmaz, "Sermaye Şirketlerinin Tasfiyesi Esnasında Ortaklarına Verilen Para Ve Ayni Değerlerin Örtülü Kazanç Karşısındalci Durumu", Vergi Sorunları, S.172, s.8.

değil ise, örneğin ortaklardan alacaklar hesabında takip ediliyor ise bunun dönem sonu servet değerine eklenmesi gerekmemektedir.⁹²

3.2.8.3. Tasfiye Sırasında Giderler

Tasfiye karının hesaplanması sırasında KVK'nın 8.maddesindeki indirilecek giderler ile 10.maddesindeki diğer indirimler hükümleri ayrıca dikkate alınarak matrahtan indirilir.

Buna karşılık KVK'nın 11.maddesinde düzenlenen kabul edilmeyen giderler ise tasfiye karının hesaplanmasında matrahtan indirim olarak kabul edilmez.

Kısaca tasfiye döneminde de, normal kurum kazancının hesaplanmasında geçerli hükümler uygulanacaktır.

3.2.8.4. Tasfiye Sırasında Transfer Fiyatlandırması

KVK'nın 17.maddesinde, tasfiye sırasında hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan iktisadi kıymetlerin değerleri dağıtımın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı gün itibarıyla Kurumlar Vergisi Kanunu'nun transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirleneceğine hükmedilmiştir. Dolayısıyla bu şekilde yapılan işlemlerin işlemin gerçek mahiyetine uygun olmasına dikkat edilmelidir.

3.2.9. TASFİYE MEMURLARININ SORUMLULUĞU

Kural olarak anonim şirketlerin tasfiye işlemleri tasfiye memurları tarafından yerine getirilir. Anonim şirket tasfiye işlemleri için bir kişi görevlendirmemiş ise tasfiye işlemleri yönetim kurulu tarafından yerine getirilir. Tasfiye, kurumların tüzel kişiliklerinin sona erdirilerek hukuki varlıklarının sona ermesi sonucunu doğuran fevkalade önemli bir işlemdir.⁹³

Anonim şirketin tasfiye edilerek hukuk düzeninden silinmesinin bir sonucu olarak da hukuken var olmayan bir anonim şirketin, TTK'da

⁹² Tarakçı, a.g.e., s.48.

⁹³ Ö zbalcı, a.g.e., s. 492.

beli organlara da sahip olmadığından, temsil edilmesi dehi mümkün değildir ve bu şirketler, hiçbir hukuki işlemin tarafı olamazlar.

Vergi kanunlarında kanuni temsilcilerin sorumluluğu genel olarak Vergi Usul Kanunu (VUK) ile Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da⁹⁵ (AATUHK) düzenlenmiştir. VUK'da düzenlenmiş sorumluluk uyarınca; kanuni temsilciler hakkında takibat yapabilmek için, vergisel ödevlerin yerine getirilmemesi nedeniyle kanuni temsilciden kamu alacağının tahsil edilememiş olması gerekmektedir. Kısaca VUK'da düzenlenen sorumluluk; bir "kusur sorumluluğu"dur. Buna karşılık AATUHK'da kanuni temsilcilerin kusursuz sorumluluğu düzenlenmiştir. AATUHK uyarınca, amme alacağının tüzel kişinin varlığından alınamamış olması kanuni temsilci hakkında takibat yapmak için yeterlidir.

Kurumların tasfiye sürecine girmeleri ile birlikte kurumlar amaç değiştirirler ve kurumlar için ana hedef kendi kişiliğini sona erdirmek olur. Bu süreç içinde de kurumların kanuni temsilcisi tasfiye memurlarıdır. Bundan dolayı da KVK'da tasfiye memurlarının sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu sorumluluk diğer kanunlarda yer alan sorumluluklara göre daha dar kapsamlı ve daha objektiftir. Burada tasfiye memurları hakkında takibat yapabilmek için; tasfiye memurlarının kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar için karşılık ayırmadan dağıtımda bulunmaları gerekmektedir.

Kanun koyucu kurumun tasfiye edilmesi ile birlikte ortada herhangi bir hukuki kişilik kalmayacağını göz önünde bulundurarak, tasfiye sonucundan bir pay alan ortak ve alacaklıları da bu sorumluluk dairesine dahil etmiştir.

Danıştay'ın 7. Dairesi konuya ilişkin bir kararında özetle: *"Tasfiyesi tamamlanıp ticaret sicilinden silinmek sureti ile hukuk alemindeki varlığı sona eren (münfesi) şirketin, temyiz dahil yargılamanın hiçbir aşamasında taraf olma ehliyetinin bulunmadığı"*na hükmetmiş, kararının gerekçesinde ise, Ticaret Kanunu hükümlerine göre, şirketlerin tüzel kişiliklerinin, ticaret sicilinden silinmeleriyle sona ereceğini, bu tarihten sonra, adı geçen şirketin haklara sahip olmasının, borçlu kılınmasının ve temsiline hukuken olanaklı olmadığını, bunun

⁹⁴ Mehmet Çavuş, "Tasfiyesi Tamamlanmış Olan Sermaye Şirketleri Adına Re'sen veya İkmalen Vergi Tarh Edilebilir mi? Vergi Cezası Kesilebilir mi?", Yaklaşım, Aralık 2006, s.41

⁹⁵ 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun 28.07.1953 tarih 469 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁶ Ozbalcı, a.g.e., s.494.

sonucu olarak, tüzel kişiliğin sona ermesinden önceki dönemlerle ilgili olsa dahi, münfesiş şirket adına tarh ve ceza kesme işlemi tesis edilemeyeceğini; tesis edilen işlemlerin de, herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağını, hukuki sonuç doğurmayan; başka deyişle, hukuk düzeninde varlık kazanmayan işlemlerin ise, herhangi bir kişinin menfaatini ihlal etmesinin söz konusu olamayacağını belirtmiştir.⁹⁷ Oanıştay'ın 4. Dairesi de 7. Daire'nin kararına benzer şekilde, *"Tasfiye dönemi tamamlandıktan sonra tüzel kişiliği sona eren münfesiş şirket adına yapılan vergilendirme işlemlerinin hukuki geçerliliğinin bulunmadığına"* hükmetmiştir.⁹⁸

Danıştay'ın 7. Dairesi, hukuken var olmayan sermaye şirketlerinin temsil dahi edilemeyeceğini ifade etmektedir. Yüksek mahkeme; feshedilmekle tüzel kişiliği sona eren şirket adına, tüzel kişiliğinin sona ermesinden önceki dönemlerle ilgili olsa dahi, tarh ve ceza kesme işleminin tesis edilemeyeceğine, tesis edilen işlemlerin hukuki sonuç doğurmayacağına, feshedilmekle tüzel kişiliği sona eren şirketin temsiline de söz konusu olamayacağına ve şirketi temsilen tasfiye memuru tarafından açılan davanın ehliyetsizlik nedeni ile reddinin gerektiğine karar vermiştir.⁹⁹

Vergisel açıdan bu kadar önemli sonuçlar doğuran tasfiye işlemi nedeniyle kamu alacağının güvence altına alınması büyük önem arz etmektedir. Dolayısı ile kanun koyucu tasfiye memurlarına önemli görevler yüklemiştir. Tasfiye memurlarının sorumluluğu sadece KVK'da değil, VUK'da ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da (AATUHK) da, düzenlenmiştir.

3.2.9.1. Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu

Tasfiye memurları, kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar için, 9.6.1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 207.maddesine uygun bir karşılık ayırmadan aynı Kanun'un 206.maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklılara ödeme ve ortaklara paylaştırma yapamazlar.

⁹⁷ On. 7. D'nin, 20.01.2003 tarih ve E. 2000/711 ve K. 2003/23 sayılı Kararı(www.danistay.gov.tr).

⁹⁸ On. 4. D'nin, 07.04.2005 tarih ve E. 2004/639, K. 2005/578 sayılı Kararı(www.danistay.gov.tr).

⁹⁹ Dn. 7. D'nin, 01.04.2004 tarih ve E. 2001/4136, K. 2004/801 sayılı Kararı (www.danistay.gov.tr).

Aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamları ile vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar (KVK Md.I 7/7-b).

Kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar ile tasfiye işlemlerinin incelenmesi sonucu tarh edilecek vergilerin asılları ve zamları, tasfiye sırasında dağıtım, devir, iade veya satış gibi yollarla kendisine bir iktisadi kıymet aktarılan ya da tasfiye kalanı üzerinden kendisine paylaştınna yapılan ortaklardan da aranabilir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları için ayrıca tasfiye memurlarına başvurulmaz (KVK Md.17/7-a).

Tasfiye memurları, ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, kendisine bir iktisadi kıymet aktarılan veya tasfiye kalanından pay alan ortaklara **?** a da ortak**?** kların aldıkları bu değerler vergileri karşılamaya yetmezse İcra ve iflas Kanunu'nun¹⁰⁰ 207.maddesine uygun oranlar dahilinde aynı Kanun'un 206. maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklarını tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara rücu edebilirler (KVK Md.17/7-b).

Tasfiye memurları,

- Kurumun tahakkuk etmiş vergileri,
- Tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergileri,
- Diğer itirazlı tarhiyatları,

için 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 207.maddesine uygun bir karşılık ayırmadan aynı Kanun'un 206.maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklılara ödeme ve ortaklara paylaştırma yapamazlar. Aksi takdirde, bu vergilerin asıl ve zamları ile vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

İcra İflas Kanunu'nun 206.maddesine göre alacaklar aşağıdaki sıraya göre tahsil edilir.

Birinci sıra:

- İşçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dahil alacakları ile iflas nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatları,
- İşverenlerin, işçiler için yardım sandıkları veya sair yardım teşkilatı kurulması veya bunların yaşatılması maksadıyla

¹⁰⁰ 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu 19.06.1932 gün ve 2128 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

meydana gelmiş ve tüzel kişilik kazanmış bulunan tesislere veya derneklere olan borçları,

- İflasın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş olan ve nakden ifası gereken, aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları.

İkinci sıra:

- Velayet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan tüm alacakları;
- Ancak bu alacaklar, iflas, vesayet veya velayetin devam ettiği müddet yahut bunların bitmesini takip eden yıl içinde açılırsa imtiyazlı alacak olarak kabul olunur. Bir davanın veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz.

Üçüncü sıra:

- Özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar.

Dördüncü sıra:

- İmtiyazlı olmayan diğer bütün alacaklar.

İcra İflas Kanunu'nun 207.maddesinde ise "her sıranın alacaklılarının aralarında müsavi hakka malik olduğu, bir sıra evvelki alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıradakilerin bir şey alamayacağı" belirtilmiştir.

Vergi alacağı, sıra cetvelinin üçüncü sırası olan "özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar" kısmına girmektedir.

Yukarıdaki açıklamalara göre tasfiye memurlarının sorumluluğu, İcra ve İflas Kanunu'nun 206.maddesinde belirtilen 4. (imtiyazlı olmayan diğer bütün alacaklar) sırasındaki alacaklara ödeme yapması halinde söz konusu olacaktır.

Ancak tasfiye memurları, kurum alacaklarının tüm borçları karşılaması durumunda veya devlet alacakları için karşılık ayırması halinde dördüncü sıradaki alacaklara ödeme yapabilecektir.

Yukarıda belirtilen vergiler ile tasfiye işleminin incelenmesi sonucu tarh edilecek vergilerin asılları ve zamları, tasfiye kalanı üzerinden kendisine paylaştırma yapılan ortaklardan aranacağı gibi tasfiye sırasında dağıtım, devir, iade veya satış gibi yollarla kendisine bir iktisadi kıymet

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

aktarılan ortaklardan da aranabilecektir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları i ç i n ayrıca tasfiye memurlarına başvuru¹ mayaca^{kt} ır.^{ol 1}

Tasfiyeden önceki dönemlerin vergi ve cezaları bakımından, o dönemdeki kanuni temsilcilerinin sorumlulukları devam etmektedir. Ancak, kurumun yeterli varlığı olduğu halde, bu vergi ve cezalar dikkate alınmadan dağıtım yapılmışsa, bu defa tasfiye memurları sorumlu olur.

Tasfiye memurlarının, tasfiyeden önceki dönemlerle ilgili vergi ve cezalar bakımından doğan sorumluluklarının, ilave vergi ve cezaların, kuruma tebliğ edildiği andaki kurum varlığı ile sınırlı olduğunun kabulü gerekir. Daha önceki dağıtımları dolayısı ile tasfiye memurlarını sorumlu tutmak mümkün değildir.

Kurumun esas varlığı yoksa, veya ilk plandaki sorumlu tasfiye memurlarından tahsilat yapılamıyorsa, Vergi Usul Kanunu'nun 10.maddesindeki esaslar dahilinde, önceki dönemin kanuni temsilcilerinin varlığına başvurulur.¹⁰²

3.2.9.1.1. Tasfiye Memurlarının Rücu Hakkı

Tasfiye memurları, KVK'nın 17/7-b.maddesi gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, tasfiye sırasında kendisine bir iktisadi kıymet aktarılan veya tasfiye kalanından pay alan ortaklara rücu edebilirler. Ortakların aldığı bu değerlerin vergileri karşılamaya yetmemesi durumunda ise İcra ve İflas Kanunu 'nun 207.maddesine uygun oranlar dahilinde aynı kanunun 206. maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacakları tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara da rücu edebileceklerdir.

Tasfiye memurunun rücu hakkını kullanabilmesi için aşağıda belirtilen koşulların varlığı söz konusu olmalıdır.

1. Tasfiye memurları KVK'nın 17.maddesinde yazılı sorumlulukları nedeniyle kendi varlıklarından vergi, ceza ve zamları ödemiş olmalıdır.

2. Tasfiye memurları kendi varlıklarından ödedikleri sadece vergi asılları için rücu hakkını kullanabilir. Vergi cezaları ve zamları nedeniyle rücu hakkını kullanamazlar. Çünkü vergi cezalarının ve kanuni zamların

¹⁰¹ Mustafa Bulut- Melih Diril, "Tasfiye Memurlarının Sorumluluk Sınırı", Yaklaşım, S.166.

¹⁰² Ö zbalcı, a.g.e., s.501.

ortaya çıkmasının nedeni tasfiye memurlarının bazı sorumluluklarını yerine getinmemeleridir.

3. Rücu hakkı öncelikle tasfiyeden paylaştırma yapılan ortaklara karşı kullanılır. Ancak tasfiyeden pay verilmemiş ortaklara karşı vergi aslı da olsa, rücu hakkı kullanılamaz.¹⁰³

4. Ortaklara paylaştırma yapılmış, iktisadi kıymet aktarılmış olduğunda; paylaştırılan varlık veya iktisap ettirilen iktisadi kıymet vergi aslından doğan borcu karşılamaya yetecek tutarda ise, alacaklılara rücu edilemez. İlgili hükme göre, bu takdirde, kendilerine paylaştırma yapılan veya iktisadi kıymet intikal ettirilen ortakların sonradan acze düşüp ödeme gücünü kaybetmeleri halinde dahi, alacaklılara başvurulamayacağı anlaşılmaktadır.¹⁰⁴

5. Rücu edilebilecek alacaklılar, sadece, kendilerine ödeme yapılan ve İcra ve İflas Kanunu'nun 206.maddesinin dördüncü sırasında yazılı olanlardan ibarettir. Bunlara rücu edilebilmesi için de, ortaklara hiç paylaştırma yapılmamış ve iktisadi kıymet intikal ettirilmemiş olması veya paylaştırılan veya intikal ettirilen tutarın vergi borcunu karşılayacak tutarda olmaması gerekir. Bu son halde, kendilerine daha önce ödeme yapılmış alacaklılara, sadece vergi borcunun, ortaklara paylaştırılan tutan aşan kısmı için başvurulabileceği açıktır.^{os}

Tasfiye sırasında ortaklara yapılabilecek paylaştırmalar aşağıdaki gibidir.¹⁰⁶

- a. Kanuni yedek akçelerden pay verilmesi,
- b. Olağanüstü yedek akçelerden pay verilmesi,
- c. Sermaye hisselerine karşılık ödeme yapılması,
- d. Tasfiye işlemlerinden doğan karın dağıtılması,
- e. Tasfiyeye girmeden önce dağıtım kararı alınmış olan birikmiş karların dağıtılması.

Bunların ilk dördünün paylaştırma olduğuna ilişkin tereddüt söz konusu değildir. Buna karşılık, tasfiyeye girmeden önce dağıtım kararına bağlanmış birikmiş karların, tasfiye sırasında dağıtılmasının, paylaştırma sayılması mümkün değildir. Dağıtım kararı ile birlikte, bu karlar, ortakların şahsi alacağı niteliğine dönüşmüştür. Ortakların, kurumdan olan

¹⁰³K avak, a.g.e., s.136.

¹⁰⁴ Güneş-Akbıyık, a.g.e., s. 147

¹⁰⁵ Ö zbalcı, a.g.e., s.502.

¹⁰⁶ İbid.

alacakların tasfiye sırasında ödenmiş olması ise, paylaşırma olarak kabul edilmez. Bunların sadece tasfiye memurlarının alacaklılara rücu esasları dahilinde değerlendirilmesi söz konusu olabilir.¹⁰⁷

3.2.9.2. Vergi Usul Kanunu'na (VUK) Göre Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu

VUK 'un 10.maddesinde, kanuni temsilcilerin ödevlerini yerine getirmemeleri halinde, mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlıklarından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacakların kanuni ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınacağı hükme bağlanmıştır. VUK'un 333.maddesinde; tüzel kişilerin kanuni temsilcilerinin vergi sorumluluğu hakkındaki söz konusu 10.madde hükmünün, vergi cezaları hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.

Tasfiye haline giren bir kurumun kanuni temsilcisi tasfiye memurlarıdır. Tasfiye memurları ödevlerini yerine getirmemeleri halinde kasıt ve ihmallerinin varlığı aranmaksızın, kurum varlığından alınamayan vergi aslı ve cezalarından şahsi mal varlıkları ile sorumludurlar. Temsilciler ve teşekkülü idare edenler bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler.¹⁰⁸

Tasfiye halindeki kurumun önceki dönemleriyle ilgili vergilendirme sorunlarına ilişkin görevler de kanuni temsilci olan tasfiye memurları tarafından yerine getirilir. Ancak, VUK'un söz konusu 10.maddesi uyarınca; "Tüzel kişilerin tasfiye haline girmiş veya tasfiye edilmiş olmaları kanuni temsilcilerin tasfiyeye giriş tarihinden önceki zamanlara ait sorumluluklarını da kaldırmaz." Bu durumda, eğer kurumun yeterli varlığı yoksa VUK'un 10. ve 333.maddeleri uyarınca vergi ve cezaların tahsili için önceki dönemin kanuni temsilcilerine başvurulabilir.¹⁰⁹

Yine vergi, ceza ve kamu alacakları ile ilgili her türlü tebligatın tasfiye memurlarına yapılması gerekir.¹¹⁰

¹⁰⁷ Ö zbalcı, a.g.e., s.503.

¹⁰⁸ İbid, s. 39.

¹⁰⁹ Tarakçı, a.g.e., s.51.

¹¹⁰ Bulut-Diril, a.g.e., s.167.

3.2.9.3. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Uyarınca Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu

Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 32.maddesine göre, tüzel kişilerin tasfiyesinde, bunların borçlu bulundukları amme alacaklarını ödeme ve bu kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili yükümlülükler tasfiye memurlarına; hükmi şahsiyeti olmayan şirketlerle, yabancı kurumların Türkiye'deki şube, ajans ve mümessillerinin tasfiyesinde ise bunların yükümlülükleri tasfiyeyi yürütenlere geçer.¹¹¹

AATUHK'nın 33.maddesi uyarınca, tasfiye memurları veya tasfiyeyi yürütenler tasfiyenin başladığını üç gün içinde ilgili tahsil dairelerine bildirmek zorundadırlar.

AATUHK'nın söz konusu 33.maddesi uyarınca tasfiye memurları veya tasfiyeyi yürütenler kamu idarelerinin her türlü alacaklarını ödemedi veya ödemek üzere karşılık ayırmadan, tasfiye kararını dağıtamazlar veya başka bir şekilde tasarrufta bulunamazlar. Aksi halde, tahakkuk etmiş veya edecek amme alacaklarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olacaklardır.

Bu sorumluluk yapılan tasarrufların ifade ettiği para miktarını geçemeyecektir. Bu nokta, buradaki sorumluluğu KVK'nın 17.maddesindeki sorumluluktan ayırmaktadır. Çünkü, KVK' daki sorumlulukta, böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Bir diğer farklılık ise, KVK'da öngörülen sorumluluğu yalnızca kurumlar vergisine ilişkin vergi, ceza, faiz ve gecikme zammına ilişkin olmasına karşılık AATUHK'da düzenlenen sorumluluk ise kuruma yönelik tüm amme alacaklarını kapsamaktadır.¹¹²

Görüldüğü üzere VUK'un 10.maddesi ile AATUHK'nın Mükerrer 35.madde hükümleri arasında farklılık bulunmaktadır. VUK'un 10.maddesinde, kanuni temsilci bakımından kusur sorumluluğu, AATUHK'nın Mükerrer 35.maddesinde ise kusursuz sorumluluk halleri kabul edilmiştir. Vergi ve bağlı alacaklar için hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda bazı tereddütler ortaya çıkmıştır. Bu konuda Danıştay'ın görüşü¹¹³ VUK' un kapsamındaki kamu alacakları için VUK'un 10.maddesi hükümlerinin, diğer kamu alacakları için ise, AATUHK'nın Mükerrer 35.maddesi hükümlerinin uygulanması gerektiği

¹¹¹ Mehmet Ali Özyer, Açıklama ve Örneklerle Vergi Usul Kanunu Uygulaması, Hesap Uzmanları Derneği, 2004, s. 47.

¹¹² TTK Ç1, a.g.e., s.55.

¹¹³ Dn.3.D., E. 1999/285, K. 1999/3287, KT.12.10.1999, Kaynak: Şükrü Kızılot, Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili Danıştay Kararları ve Özelgeleri, Cilt:6, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2002, s.668-669.

yönilindedir.¹¹⁴ 5766 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un¹¹⁵ 4.maddesi ile 6183 Sayılı AATUHK'nın Mükerrer 35.maddesine bir fıkra eklenerek; kanuni temsilcilerin sorumluluklarına dair 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan hükümlerin, AATUHK'da düzenlenen sorumluluğu ortadan kaldırmayacağı açık bir şekilde ifade edilmiş, uygulama yargı kararlarına uygun bir hale¹¹⁶ getirilmiştir.

3.2.10. MÜNFESİH ŞİRKETLER HAKKINDA TASFİYE SONRASI YAPILACAK İNCELEMELER

5904 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanununun 17 nci maddesine eklenen dokuzuncu fıkra uyarınca, tasfiye edilerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiş olan mükelleflerin, tasfiye öncesi ve tasfiye dönemlerine ilişkin olarak yapılacak her türlü vergi tarhiyatı ve kesilecek cezalar, müteselsilen sorumlu olmak üzere; tasfiye öncesi dönemler için kanuni temsilcilerden, tasfiye dönemi için ise tasfiye memurlarından herhangi biri adına yapılacaktır. Bu yasal değişiklik yapılmadan önce idare ile mükellef arasında çok sayıda uyuşmazlık çıkmakta idi. Genellikle idare geriye dönük yaptığı incelemelerde münfesiş şirket adına tarhiyat yapmakta ve tarh olunan vergileri de şirket ortaklarından aramakta idi. Daha önce belirttiğimiz üzere Danıştay da hukuken hayatta olmayan bir şirket adına tarhiyat yapılamayacağı, dolayısı ile şirket yöneticilerinin sorumlu olmadığı şeklinde kararlar vermekteydi. Yapılan bu düzenleme ile çarpık hukuki durum düzeltilmiş oldu.

Limited şirket ortakları, tasfiye öncesi dönemlerle ilgili bu kapsamda doğacak amme alacaklarından şirkete koydukları sermaye hisseleri oranında sorumlu olacaklardır. Tasfiye dönemi için tasfiye memurlarının sorumluluğu, tasfiye sonucu dağıtılan tasfiye artığı tutarıyla sınırlı olacaktır. Anılan hüküm, maddenin yürürlüğe girdiği 3/7/2009 tarihinden itibaren konu ile ilgili olarak yapılan her türlü vergi tarhiyatı ve kesilen cezalar hakkında uygulanacaktır.

¹¹⁴ S.Ateş Oktar, Vergi Hukuku, 2.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2006, s.77.

¹¹⁵ 5766 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 06.06.2008 tarihinde 26898 Sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

3.2.11. TASFİYE İŞLEMLERİNİN İNCELENMESİ

Tasfiye beyannamesinin verilmesiyle birlikte tasfiye memurları, işlemlerinin vergi kanunları yönünden incelenmesini bir dilekçe ile isterler. Dilekçenin verilmesinden itibaren en geç üç ay içinde vergi incelemelerine başlanarak aralıksız devam edilir. Vergi incelemesinin bitmesini izleyen otuz gün içinde vergi dairesi sonucu tasfiye memurlarına yazı ile bildirir. Buna göre kurumdan aranan vergilerin sonucu alınıncaya kadar tasfiye memurlarının, yukarıda belirtmiş olduğumuz sorumluluğu devam eder (KVK Md. 17/8).

Tasfiye memurları, tasfiyenin bitmesinden itibaren 30 gün içinde tasfiye beyannamesi vermek zorundadır (KVK Md.l 7/2). Tasfiye memurları bu beyannameyle birlikte tasfiye süresince yaptıkları işlemlerin vergi bakımından incelenmesini isteyen bir talepname verirler. Bu talepten itibaren en geç üç ay içinde vergi incelemelerine başlanılır. Bu süre içinde incelemelere başlanılmaması halinde tasfiye memurlarının sorumluluğu ortadan kalkmaktadır.¹¹⁶ Bu husus Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu' nun 19.01.1990 tarih ve E. 1989/154 K.1990/10 sayılı kararında açıkça belirtilmektedir.

İncelemeye başlama tarihi olarak; mükellef nezdinde incelemeye başlama tutanağının tanzim edildiği veya inceleme nedeniyle tasfiye memurlarına kanuni defter ve belgelerin incelemeyi yapana ibraz edilmesine yönelik yazının tebliğ edildiği tarihin kabul edilmesi gerekir.¹¹⁷

Eski kanun döneminde aksi yönde verilmiş bir karar olmasına rağmen¹¹⁸ üç aylık süreden sonra vergi incelemesine başlanması halinde tasfiye memurlarının inceleme sonucunda çıkan vergi ve cezalardan sorumlu tutulmayacağı Danıştay tarafından verilen birçok kararda hükme bağlanmış ve idare de bu görüşü aynen benimsemiştir.¹¹⁹

Üç ay içinde başlanılan vergi incelemesi sonucunda, tasfiye işlemleri ile ilgili olarak bulunan matrah farkları üzerinden hesaplanan vergi, ceza ve gecikme zammı kurum adına salınmaktadır. Eğer, bunların

¹¹⁶ Tarakçı, a.g.e., s.56.

¹¹⁷ Mehmet Maç, Kurumlar Vergisi, 3.Baskı, İstanbul, Denet Yayıncılık, s.960.

¹¹⁸ DŞ. 3.D. 06.12.1988, T.E. 1988/60, K.1988/2928 (Candan Turgut/Tekgündüz Metin/Çevikbaş Hüseyin, Gelir ve Kurumlar Vergisi İle İlgili Danıştay Kararları, Maliye Postası Seri 1, Cilt 1, s.2-4).

¹¹⁹ DŞ. Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu, 19.01.1990 T.E. 1989/154, K. 1990/10 (Candan Turgut/Tekgündüz Metin/Çevikbaş Hüseyin, a.g.e., s.4-5) Maliye Bakanlığının 28.04.1974 tarih ve 22118/27733 Sayılı Müktezası (Kökey Yalçın, "Kurumlar Vergisi Açısından Şirketlerin Tasfiyesi ve Vergisel Durumlan", Vergi Dünyası, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını Yıl 1, Sayı:12, s.49)

taahhütatı kurumdan sağlanamazsa tasfiye memurlarına müracaat edilmektedir. Vergi idaresi isterse, vergi aslı ve zamlarını öncelikte kendisine paylaştığına yapılmış ortaklardan da isteyebilir.

Vergi dairesi, incelemenin bitmesini takip eden otuz gün içinde inceleme sonucunu tasfiye memurlarına yazı ile bildirilir. Sonucun bildirilmesine yönelik sürenin başlangıcı, vergi inceleme raporunun vergi dairesine intikal ettiği tarihtir. Sürenin sonunu ise bu yazının vergi dairesince postaya verildiği tarih olarak dikkate almak gerekir. Ancak bu sürelele uyulmamış olması tasfiye memurlarının sorumluluğunu kaldırmaz. Çünkü KVK'nın 17.maddesinde, tasfiye memurlarının sorumluluklarının kurumdan aranan vergilerin neticesi alınıncaya kadar devam edeceği belirtilmektedir.¹²⁰

Maliye Bakanlığı, mükelleflerin hukuki statülerini, faaliyet gösterdikleri alanları ve tasfiyeye giriş tarihindeki aktif büyüklüklerini dikkate almak suretiyle tasfiye işlemlerine yönelik inceleme yaptırmamaya yetkilidir (KVK. Md.1 7/8).

3.2.12. TASFİYE BEYANNAMELERİ

3.2.12.1. Tasfiye Sürecinin Aynı Takvim Yılı İçinde Tamamlanması Halinde

Tasfiyenin aynı takvim yılı içinde sona ermesi, yani tasfiyeye başlanıldığı yıl, aynı zamanda tasfiyenin sonuçlandırılması halinde; tasfiye beyannamesi tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir ve bu beyannamede gösterilen kar veya zarar üzerinden nihai olarak vergilendirme yapılır (KVK Md.17/1-a).

3.2.12.2. Tasfiye Sürecinin Birden Fazla Dönemi Kapsaması Halinde

Tasfiye sürecinin aynı takvim yılı içinde sona ermemesi halinde, tasfiye dönemi kurumun tasfiye haline girdiği tarihten başlar ve bu tarihten aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır (**KVK Md.17/1-b**). KVK 'nın 17.maddesinde yer alan düzenlemeden hareketle her bir tasfiye dönemi için tasfiye kar veya zararı tespit edilerek ilgili olduğu dönemde ayrı beyanname ile vergi dairesine beyan edilir. Söz konusu beyanname

¹²⁰ Tarakçı, a.g.e., s.56.

üzerinden gerekli tarhiyat yapılır ve vergisi ödenir. Yapılan işlem kazanç elde edilen tasfiye dönemleri için, tasfiye zararları sonuçlanmadığı sürece nihai vergilemedir. Tasfiyenin zararları sonuçlanması durumunda bile, yapılacak tek şey, bu zararın tasfiye dönemleri aşılacak üzere geriye doğru mahsubundan ibaret olacaktır.

Beyannameler kural olarak, KVK'nın 14.maddesinde belirtilen sürelerde, yani tasfiye döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar, kurumun bağlı olduğu vergi dairesine tasfiye memuru tarafından verilir. Ancak, tasfiye dönemi içinde tasfiye de sonuçlanmışsa, bu son döneme ait tasfiye beyannamesi tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.¹²¹

Sonuç olarak tasfiye haline giren kurumun her tasfiye dönemine ait karı ayrı ayrı vergilendirilmektedir. Durum böyle olmakla beraber, KVK'nın 17.maddesi uyarınca tasfiyenin zararları kapanması halinde tasfiye sonucu, önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilir ve önceki dönemlerde fazla ödenen vergiler mükellefe iade edilir. Tasfiye işlemleri sürerken vergi oranında meydana gelecek değişimler söz konusu düzeltme işleminin yapılmasını gerektirmeyecektir. Düzeltme işlemleri ancak son tasfiye döneminin zararları sonuçlanması halinde yapılacaktır.¹²²

Tasfiyenin zararları kapanması hali (tasfiye sonucunun zarar olması); kurumun tasfiyesinin tamamlandığı tarih itibarıyla, yeterli kazanç olsaydı mahsup edebilme hakkı olduğu halde mahsup edilemeyen ve tasfiyenin de tamamlanmış olması sebebiyle artık mahsup olanağı kalmayan bir zarar artığının mevcut olması durumunu ifade etmektedir.

Tasfiye sonucunun zarar olarak ortaya çıkması, yani tasfiyenin zararları kapanması halinde yapılan bu düzeltme işlemleri, kazancın tasfiye dönemlerine dağıtılması ve bu dönemlerdeki matrahların düzeltilmesi işlemi olmayıp; nihai tasfiye zararı esas alınarak, bu zararın önceki tasfiye dönemlerine doğru (geriye doğru) tasfiye karlarından mahsup edilmesini sağlamak ve bu işlem sonucunda da geçmiş dönem tasfiye karları üzerinden ödenen vergilerin, zarar kısmına isabet eden tutarını düzeltme yoluyla iade işleminden ibarettir.

¹²¹ Özalp, a.g.e., s.491.

¹²² | Seri Nolu KVK GT.

3.2.13. TASFİYE KARI ÜZERİNDEN TARH OLUNAN VERGİLERİN ÖDENMESİ

Tasfiye halinde, kurumlara ait beyannameler KVK'nın 14.maddesinde yazılı süreler içinde verilecektir. Dolayısıyla tasfiyesi devam eden kurumlarda, müstakil tasfiye dönemlerine ait beyannameler hesap dönemini takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar verilecek ve tahakkuk eden vergiler de KVK'nın 21/1.maddesine göre beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar ödenecektir.

Ancak KYK'nın 21.maddesine göre, tasfiye nedeniyle infisah eden kuruma ait kurumlar vergisi, beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar değil, beyanname verme süresi içinde ödenecektir. Tasfiye halindeki kurumun tasfiye nedeniyle infisahı, son tasfiye döneminde gerçekleşmiş olacağından, son tasfiye dönemine ait beyannamenin verilme süresi **KVK'nın** 11.maddesine göre değil 17.maddenin 2.fıkrasına göre tayin edilecektir. Infisahın gerçekleştiği son tasfiye dönemine ilişkin kurumlar vergisinin ödeme süresi de KVK'nın 21.maddesinin 1.fıkrasına göre değil, 2.fıkrasına göre belirlenecektir.

Son tasfiye dönemine ilişkin beyanname tasfiyenin sona erdiği tarihi takip eden otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verileceğinden, bu beyannamelere göre tahakkuk eden vergilerin beyanname verme süresi içinde ödenmesi gerekmektedir. Tasfiye edilen kurumların KVK'ya göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir. Diğer yandan, tasfiye karından ortaklara dağıtılan bir tutar olması durumunda, bu tutar üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun¹²³ (GVK) 94/6-b-i maddesi uyarınca gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir.

3.2.14. TASFİYEDE ÖZELLİKLİ DURUMLAR

3.2.14.1. Zarar Mahsubu

Tasfiye karının hesaplanması sırasında KYK'nın 9.maddesinde düzenlenen zarar mahsubu hükmü uygulanmaya devam edilecektir.

Söz konusu maddede beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararların kurumlar vergisi matrahında gider olarak dikkate alınacağına hükmedilmiştir.

¹²³ 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu 06.01.1961 Tarih ve 10700 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken özellikli husus 5 yıllık zamanaşımının nasıl dikkate alınacağı hususudur.

Birden fazla yıl süren tasfiyelerde, tüm tasfiye dönemi tek dönem olarak kabul edildiğinden tasfiye öncesi dönemlere ait zararların mahsubuna ilişkin 5 yıllık zamanaşımı süresinin hesaplanmasında da, tasfiye kaç yıl sürerse sürsün, tasfiyenin bir hesap dönemi olarak dikkate alınması gerekmektedir.¹²⁴ Yani tasfiyenin birinci döneminde indirim konusu yapılan geçmiş yıl zararlarının, tasfiyenin nihayet bulması durumunda nihai tasfiye sonucundan da indirimi yapılmalıdır.

3.2.14.2. Özel Maliyet Bedelleri

Özel maliyet bedellerinin itfası Vergi Usul Kanunu'nun 327.maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddede, kira veya işletme hakkı süresi dolmadan, kiralanan veya işletme hakkı alınan şeyin boşaltılması veya işletme hakkının herhangi bir sebepten sona ermesi halinde henüz itfa edilmemiş olan giderlerin, boşaltma veya hakkın sona erdiği yılda bir defada gider yazılacağına hükmedilmiştir. Bu durumda tasfiye tamamlandığında veya tamamlanmadan önce kiralanan yer terk edildiğinde özel maliyet bedelinin tamamı o dönemde gider yazılacaktır.

3.2.14.3. Yenileme Fonu

VUK'un 328. ve 329.maddelerinde amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin satılmasından elde edilen karların, yenileme giderlerini karşılamak amacıyla pasifte üç yıl süre ile tutulabileceğine hükmedilmiştir.

Üç yıllık bekleme süresi içinde kurumun tasfiye kararını tescil ettiği durumda; kurumun yenileme karını hangi yılın matrahına eklemesi gerekmektedir?

Burada üzerinde durulması gereken konu, tasfiye halinde yenileme fonunun hangi dönemin kazancına ilave edileceğidir. Burada üç ayrı dönem savunulabilir.

Birincisi, tasfiyenin tescil edildiği tarihte çıkarılan bilançodaki kıst dönem kurum kazancına ilave edilmesi,

İkincisi, ilk tasfiye döneminde oluşan tasfiye karına ilave edilmesi,

Üçüncüsü tasfiyenin kesinleştiği dönemin tasfiye karına ilave edilmesidir. VUK'un 328.maddesinde, üç yıldan önce işin terki, devri veya

¹²⁴ Tarakçı, a.g.e., s.58.

işletmenin tasfiyesi halinde özel fonların o yılın matrahına eklenmes gerektiğine hükmedilmiştir. * 1

Kanun lafzında yer alan o yıl kavramı ile tasfiyeye girişten önceki kıst dönem ifade edilmektedir. Dolayısı ile özel fonlar hesabında yer alan ve tasfiyeye giriş tarihi itibarıyla henüz kullanı imaya başlanmamış olan tutarın kıst dönem kazancına ilave edilmesi özel fonların amacına daha uygun olur. Çünkü tasfiye haline giren bir kurumda iktisadi kıymetlerin zaruriliğinin ortadan kalkması ve işletmenin topyekün ekonomik hayattan çekilmesi söz konusudur. Dolayısıyla tasfiye kararının _a_l_ aşısı ileriye yönelik olarak satılan iktisadi kıymetin gerekliliğini ortadan kaldırdığından, yenileme fonundaki kazancın, tasfiyeye giriş bilançosundaki kıst dönem kurum kazancına ilave edilmesi gerekmektedir.¹²⁵

Ancak, hemen belirtelim ki yukarıdaki açıklama, satılan iktisadi kıymetin finansmanında henüz kullanılmamış olan yenileme fonu için geçerlidir. Eğer, kurumun normal faaliyet döneminde, satılan iktisadi kıymet yerine yenisi satın alınmış fakat, bu kıymetin amortismanına mahsup edilmek suretiyle kullanılan fonda, tasfiyeye giriş tarihi itibarıyla belli bir tutar kalmışsa, bu tutarın da, iktisadi kıymetin tasfiye dönemlerindeki amortismanlarına mahsup edilmek suretiyle kullanılmasına devam edilmelidir.¹²⁶

3.2.14.4. İlk Tesis ve Taazzuv Giderleri ve Peştemallıklar

İlk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıkların itfası VUK'un 326.maddesinde düzenlenmiş olup, söz konusu maddede aktifleştirilen ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıkların mukayyet değerleri üzerinden eşit miktarda ve beş yılda itfa olunacağına hükmedilmiştir.

Kurumlar, ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıkların itfa süresi dolmadan tasfiyeye girmeleri halinde tasfiye döneminde de itfa payı ayırmaya devam edeceklerdir. İtfa süresi konusunda tasfiyenin kapanması halinde kanunda özel maliyet bedelleri için yapılan düzenlemeye benzer bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak VUK'un 282.maddesinde ilk tesis ve taazzuv giderlerinin direkt gider yazılması ile aktifleştirilmesi mükellefin ihtiyarına bırakılmıştır. Söz konusu giderlerin aktifleştirilmesi nedeniyle

¹²⁵ O* zbalcı, a.g.e., s.492.

¹²⁶ Tarakçı, a.g.e., s.68.

mükellef kurumun zarara uğratılması ve ayrımcılığa neden olması düşünülemez.¹²⁷

Ayrıca VUK'un 3.maddesinde vergi kanunlarının lafzı ve ruhu ile hüküm ifade edeceği, lafzın açık olmadığı hallerde vergi kanunlarının konuluşundaki maksat, hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağlantısı gözönünde tutularak uygulanacağı belirtilmiştir. Madde lafzında itfa edilemeyen tutarların ne olacağına ilişkin bir açıklama yapılmadığından, diğer maddeler ile bağlantısının yapılması gerekmektedir. Aynı bölümde düzenlenen ve ilk tesis ve taazzuv giderleri ile peştemallıklarla nitelik olarak benzerlik taşıyan özel maliyet bedellerinin eşit tutarlarda (yüzdelerde) itfa edilmesi gerektiği ve itfa edilmemiş olan giderlerin (kiralanan şeyin) boşaltma yılında veya hakkın sona erdiği yılda bir defada gider yazılacağına hükmedilmiştir. Yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında, tasfiye sonuçlandığında itfa edilmemiş ilk tesis ve taazzuv giderlerinin tamamının tasfiye karının tespitinde gider olarak dikkate alınması gerekmektedir.¹²⁸

3.2.14.S. Taşınmaz, İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç İstisnası

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5.maddesinde, kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların % 75'lik kısmının kurumlar vergisinden istisna olduğuna hükmedilmiştir.

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.

İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış

¹²⁷ Recep Bıyık-Aydın Kıratlı, Son Değişiklikler Çerçevesinde Gelir ve Kurumlar Vergisi Matrahlarının Tespitinde Giderler ve İndirimler, Yaklaşım, 2005, s.381-383.

¹²⁸ Özyer, a.g.e., s.512.

sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (KVK'ya göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır. Dolayısı ile bu tutar tasfiye kararının alınması ile beyan edilecek olan giriş dönemi kazancına ilave edilmelidir.

3.2.14.6. Enflasyon Düzeltmesinden Kaynaklanan Olumlu Farkların Tasfiyesi ve Vergilendirilmesi

Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 298.maddesi hükümlerine göre; pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde (Olumlu farkları sermayeye ekleme veya geçmiş yıl zararlarına mahsup edilmesi hali hariç) işlemin yapıldığı dönemdeki faaliyet sonucu zararlı dahi olsa dönemin sonundan bağımsız olarak vergilendirilecektir. Bu sebeple tasfiyeye giren kurumların bilançolarında pasif kalemlerin arasında yer alan "Avans ve depozitolar, hak edişler kar yedekleri ve özel fonlar (Sabit kıymetler, yenileme fonu gibi)" hariç olmak üzere; diğer pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları varsa, tasfiye sebebiyle vergiye tabi tutulabilecektir. Çünkü tasfiye sonucunda tasfiye artığının bulunması halinde sözü edilen hesapların da tasfiyesi yapılmış olacağından bu sebeple vergiye muhatap olunmaması için tasfiye öncesinde veya tasfiye dönemi esnasında sözü edilen farkların sermayeye eklenmesi vergilenmeyi önleyecektir. Sözü edilen VUK'un Mükerrer 298.maddesine göre, bu olumlu farkları ancak kurumlar vergisi mükellefi olan kuruluşlar sermayelerine ekleyebileceklerdir. Sermayeye ekleme kararı ile uygulaması gerçekleşirse bu işlemin tamam hale gelebilmesi için Ticaret Siciline Tescil ve ilanının yapılması gerekir.

3.2.14.7. Tasfiye Sonunda Sermaye Hesabının Ortaklara Dağıtımı ve Tevkifat

Tasfiye kalanının ortaklara dağıtılması sırasında şirketin kuruluşundan bu yana sermaye içeriğinin ayrıştırılması ve sermayenin kaynağına göre önce kurumlar vergisine daha sonra da ortakların hukuki kimliğine göre kar dağıtım tevkifatı yapılması gerekmektedir. Bu nedenle sermaye içinde yer alan enflasyon düzeltmesi olumlu farkları ve gayrimenkul-istihak hissesi satış kazancı istisnası gibi sermaye içinde yer alan kalemlerin önce kurumlar vergisi daha sonra da tevkifata tabi tutulması gerekmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 24.08.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.16.01-176300-413 sayılı ve "Tasfiye halindeki şirketin

sermaye hesabının ortaklara dağıtılması durumunda tevkifat uygulaması" konulu muktezasında aynen;

"İlgide kayıtlı özel talep formunda; 05.02.2011 tarihinde tasfiyeye girecek şirketinizde, düzenlenecek kesin bilançoda yer alacak sermaye hesabının hissedarlarınıza dağıtımında kurumlar vergisi ve stopaj gelir vergisi açısından doğan tereddütleriniz hususunda Başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan parasal olmayan kıymetlerin nasıl düzeltileceği ile ilgili hükümlerin yer aldığı Geçici 25'inci maddesi ile Mali tablolarda yer alan parasal olmayan kıymetlerin ne şekilde enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı ile ilgili hükümlerin yer aldığı mükerrer 298'inci maddesinin (A) fıkrasının 5'inci bendinde; "...Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kar dağıtımı sayılmaz." hükmü yer almaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6'ncı maddesinde kurumlar vergisinin mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı, safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun "Bilanço esasında ticari kazancın tespiti" başlıklı 38'inci maddesinin birinci fıkrasında ise, bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark olduğu, bu dönem zarfında sahip veya sahip/erce işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise farka ilave olunacağı hükmüne yer verilmiştir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "Tasfiye" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında her ne sebeple olursa olsun tasfiye haline girmiş kurumların vergilendirmesinde hesap dönemi yerine tasfiye döneminin geçerli olacağı, tasfiyenin kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlayacağı ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona ereceği, başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı ve

sonraki dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönemin bağımsız bir tasfiye dönemi sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan maddenin dördüncü fıkrasında ise tasfiye halindeki kurumların vergi matrahının tasfiye karı olduğu, tasfiye karının da tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu fark olduğu, tasfiye karı hesaplanırken, ortaklara veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemelerin tasfiye sonundaki servet değerine; mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratların tasfiye döneminin başındaki servet değerine ekleneceği; beşinci fıkrasında da tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değerinin, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesi olduğu hüküm altına alınmıştır.

Muhasebe ve Vergi uygulamalarında sermaye, işletme sahip veya ortaklarınca işe başlanıldığı zaman ya da işin devamı sırasında işletmeye konulan nakdi ya da gayri nakdi ve parayla ifade edilebilen değerleri ifade etmektedir. Vergi Usul Kanununun 192'nci maddesine göre özsermaye, bilançonun aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olup, müteşebbisin işletmeye koymuş olduğu varlığı ifade eder. Aynı madde gereğince, ihtiyatlar ve kar bilançoda ayrı gösterilseler dahi özsermayenin unsurları sayılır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15'inci maddesinin ikinci fıkrasında ise vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan (karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz.) Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (2009/14594 sayılı BKK ile 3.2.2009 tarihinden geçerli olmak üzere % 15), 30'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında da tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye'de bir iş yeri veya daimi temsilci aracılığıyla kar payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar payları üzerinden (2009/14593 sayılı BKK ile 3.2.2009 tarihinden geçerli olmak üzere % 15) bu Kanunun 15'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tabi tutulanlar hariç olmak üzere vergi kesintisi yapılacağı,

J 93 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesinin birinci (./..Tasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendinde ise, tam mükellef kurumlar ,arafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara, dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kar payı elde edenler hariç) gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75'inci maddenin ikinci fıkrasının(}), (2) ve (3) numaralı bendlerinde yazılı kar paylarından (2009/14592 sayılı BKK ile 3.2.2009 tarihinden geçerli olmak üzere % 15) birinci fıkra da belirtilenler tarafından tevkifat yapılacağı,hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun'un 4842 sayılı Kanun'un 17'nci maddesi ile eklenen Geçici 62'nci maddesinde; ¹¹ 1. Kurumlar vergisi mükelleflerinin;

a) 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının,

b) (a) bendi kapsamı dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının,

c) Geçici 61 inci madde kapsamında tevkifata tabi tutulmuş kazançlarının,

Dağıtımı halinde 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılmaz....." hükümlerine yer verilmiştir.

Konu ile ilgili açıklamaların yer aldığı 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin ¹¹15.6.3. Gelir Vergisi Kanununun geçici 62 nci maddesi uygulaması¹¹ başlıklı bölümünde;

ii

Söz konusu geçici maddede yer alan düzenleme uyarınca, kurumlar vergisi mükelleflerinin 31/12/1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri karlarının dağıtımı halinde, bu kar payları üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır.

Aynı şekilde 1/1/1999 ve 31/12/2002 tarihleri arasındaki hesap dönemlerinde elde edilen kurumlar vergisinden istisna kazançlar ile Gelir Vergisi Kanununa 4842 sayılı Kanunla eklenen geçici 61'inci madde

kapsamında vergi kesintisine tabi tutulacak kazançların dağıtılması halinde ayrıca vergi kesintisi yapılmayacaktır.

.. . Bu_madde hükmüne göre, dağıtılan kar 31/12/2002 veya daha önce_?ı tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen_?e Ku?ur?lar Ve,:gısı Kanunu veya özel Kanunları uyarınca kurumlar vergisinden istisna edilen kaz?nca ilişkin ise (serbest bölge kazancı, teknoloji geliştirm_e bölge kaza?cı, Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin işlet?/mesinden ;e devrinden elde edilen kazanç, mülga 5422 sayılı Kurumlar ?e?gısı Kanununun geçici 24 ve geçici 28 inci maddelerinde düzenlenen istisna kaz;;nçlar gibi) dağıtılan karın bu kazançlara isabet eden kısmı üzerinden dağıtım sırasında vergi kesintisi yapılmayacaktır.

Ancak, 2003 ve müteakip yıllardaki hesap dönemlerinde elde edilen söz konusu istisna kazançların dağıtılması halinde, dağıtılan bu tutarlar üzerinden kar dağıtımına bağı vergi kesintisinin yapılması gerekecektir.

Diğer taraftan, 1/1/1999-31/12/2002 tarihleri arasındaki hesap dönemlerine ilişkin normal kazançların dağıtımına tabi tutulması halinde ise dağıtılan bu kar payları üzerinden, kar dağıtımına bağı vergi kesintisi yapılacaktır" açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu hüküm ve açıklamalar uyarınca, tasfiye sonucunda düzenlenecek olan kesin bilançoda yer alan, ödenmiş sermaye dışındaki, öz sermaye hesaplarının (net tasfiye karı dahil) ortaklara dağıtılması durumunda, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 55'inci ve 30'uncu maddeleri ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b maddesi hükümleri uyarınca, Geçici 62'nci madde hükümleri de göz önünde bulundurularak, kar dağıtımına bağı vergi kesintisi yapılması gerekmekte olup, ödenmiş sermayenin ortaklara dağıtılması durumunda ise, vergi kesintisi yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Öte yandan, daha önce sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağı vergi kesintisine tabi tutulması gerekmektedir."

Şeklinde görüş açıklamıştır.

Gelir İdaresi Başkanlığı 23.12.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.18.02-1741-748 sayılı ve "Enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan kar ve zararların tasfiye aşamasında mahsup imkanının olup olmadığı hk" konulu muktezasında aynen,

"İlgide kayıtlı özelge talep formunuz incelenmiş olup 2004 yılında uygulanan enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan Enflasyon düzeltmesi karları (502 nolu hesap) sermayenin unsuru olarak, zararları ise; mahsup edilmeden (580 nolu hesap) Geçmiş yıllar zararları hesabında bekletildiği, akabinde şirketinizin tasfiyeye girdiği belirtilmekte olup, tasfiye işlemleri sonucunda düzenlenecek tasfiye bilançosunda 502 ve 580 nolu hesaplar arasında mahsup/aştırma işleminin yapılıp yapılamıyacağı ve süresi hakkında tereddüt hasıl olduğu anlaşılmıştır.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesinin (A) fıkrasının 5 inci bendi ile Geçici 25 inci maddesinin (g) bendinde; "..... Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, her hangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur:. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kar dağıtımı sayılmaz." hükmü yer almakta olup,

Öte yandan, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6'ncı maddesinde kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı, safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağının,

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun "Bilanço Esasında Ticari Kazancın Tespiti" başlıklı 38 inci maddesinin birinci fıkrasında ise, bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark olduğu, bu dönem zarfında sahip veya sahip/erçe işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise farka ilave olunacağı,

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Tasfiye" başlıklı 17 nci maddesinin birinci fıkrasında her ne sebeple olursa olsun tasfiye haline girmiş kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye döneminin geçerli olacağı, tasfiyenin kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlayacağı ve tasfiye kararının

tescil edildiği tarihte sona ereceği, başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönemin bağımsız bir tasfiye dönemi; sayılacağı,

Anılan maddenin dördüncü fıkrasında ise, tasfiye halindeki "--u ruml??"ın vergi matrahının tasfiye karı olduğu, tasfi??"karının da tasfiye dönem_inzn sonun??"aki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasında';i olumlu fark olduğu, tasfiye karı hesaplanır?<:_n, ort??"klara veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemelerin tasfiye sonundaki servet değerine ekleneceğinin; beşinci fıkrasında da tasfiye döneminin başındaki ve s??"undaki servet değerinin, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesi olduğu,

Aynı Kanunun 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında ise, vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan (karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz.) Gelir Vergisi Kanunu'nun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1),(2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından, 30'uncü maddesinin üçüncü fıkrasında da tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiyede bir iş yeri veya daimi temsilci aracılığıyla kar payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar payları üzerinden bu Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tabi tutulanlar hariç olmak üzere vergi kesintisi yapılacağı,

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendinin (b) alt bendinde ise, tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara, dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara (Türkiye'de bir iş yeri veya daimi temsilci aracılığıyla kar payı elde edenler hariç) gelir ve kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından birinci fıkra belirtilenler tarafından tevkifat yapılacağı, hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalara göre;

- Daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle

ortaklara dağıtılması durumunda, kar dağıtımına bağlı tevkifata tabi tutulması,

- Daha önce sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağlı tevkifata tabi tutulması,

- Tasfiye sürecine girmeden önce mevcut öz sermaye enflasyon farklarının öncelikle enflasyon düzeltilmesi sonucu oluşmuş geçmiş yıl zararları varsa bu tutara mahsup edilmesi ve bu mahsup sonrası bir bakiye kalıyorsa da bu öz sermaye olumlu enflasyon farkının sermayeye ilave edilmesi gerekmekte olup, şirketinizin öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farklarını sermayeye eklemeyen tasfiyeye girmiş olması nedeniyle, öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farklarının başkabir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen değer olarak addedilmek suretiyle vergiye tabi tutulması ve muhasebeleştirme süreci içerisinde mahsup işleminin yapılması gerekmektedir. Şeklinde görüş vermiştir.

3.2.14.8. Maliye Bakanlığı'na Tanınan Yetki

Kurumlar Vergisi Kanunu ile Maliye Bakanlığına, mükelleflerin hukuki statülerini, faaliyet gösterdikleri alanları ve tasfiyeye giriş tarihindeki aktif büyüklüklerini dikkate almak suretiyle tasfiye işlemlerine yönelik inceleme yaptırmama yetkisi tanınmıştır (KVK Md.17/9). Bunun temel gerekçesi, çok küçük kurumların tasfiye olmaları durumunda idareye gereksiz yere idari işlem yapma yükümlülüğü getirmemektir.

3.3. BİRLEŞME

Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye karı yerine birleşme karı vergiye matrah olur (**KVK Md.18/1**). Tasfiye karının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme karının tespitinde de geçerlidir. Ancak, münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanunu'nda yazılı esaslara göre değerlendirilir (**KVK Md.18/2**). KVK'nın 17.maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur (**KVK Md.18/3**).

Türk Ticaret Kanunu açısından birleşme başlığı altında daha öne açıklandığı üzere, Türk Ticaret Kanunu'nda iki çeşit birleşmeden söz edilmiştir. Birincisi, iki veya daha fazla şirketin bir araya gelerek yeni bir şirket kurmaları (yeni şirket kurulması yoluyla birleşme), ikincisi bir veya daha fazla şirketin mevcut bir şirkete katılmasıdır (devir yoluyla birleşme).

KVK'da, Türk Ticaret Kanunu'nda olduğu şekilde birleşme ve devir ayrımı yapılmaksızın her iki birleşme işlemi aynı hükme tabi tutulmuştur ve birleşmenin tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir.¹³⁰ Ancak TTK birleşmeyi tasfiyesiz infisah olarak kabul etmektedir.¹³⁰

Kısaca, TTK'da birleşme tek bir şekilde düzenlenmesine rağmen Kurumlar Vergisi Kanunu'nda "birleşme" ve "devir" ayrı alt başlıklar altında düzenlenmiştir. Uygulamada devir işlemine vergisiz birleşme" de denilebilmektedir.

Birleşme durumunda ilgili kurumların yasal kayıtlarında yer alan kıymetlerin VUK'nun değerlendirme bölümünde yazılı esaslara göre değerlendirilip değerlendirilmediği tespit edilir. Bu kıymetler devralan kurumun aktifinde bu tespit edilen yeni değerler üzerinden yerini alırlar.

Buna göre Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre birleşme ile Türk Ticaret Kanunu'na göre birleşme arasında iki farklı düzenleme vardır.

Birinci olarak, KVK'da birleşme genel olarak, tasfiye hükmünde sayılmış, birleşme kararının tasfiye kararı gibi hesaplanarak vergiye tabi olacağı öngörülmüştür. Oysa, Ticaret Kanunu birleşmeyi, tasfiyesiz infisah hali olarak kabul etmiştir.

İkinci olarak, KVK katılma şeklindeki birleşmeleri devir olarak isimlendirmiş, Ticaret Kanunu ise böyle bir ayrıma gitmemiştir.¹³¹

3.3.1. BİRLEŞME TASFİYE HÜKMÜNDEDİR

KVK'nın 18.maddesinde; tasfiye kararının tespiti hakkındaki hükümlerin, birleşme kararının tespitinde de geçerli olduğuna hükmedilmiştir.

Kurumlar tasfiyeye, tasfiyeye girilmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte girerler, tasfiye kararının tescil edildiği tarihte ise tasfiye sona erer. Birleşme için ise KVK'da özel bir düzenleme

¹²⁹ Salih Şanver, Gelir ve Kurumlar Vergisi, İstanbul, Nihat Sayar Yardım Vakfı Yayınevi, No:227, 1972, s.229.

¹³⁰ TTK, a.g.e., s.138.

¹³¹ Özbalcı, a.g.e., s.514.

yapılmamış, birleşmede de tasfiye hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Tasfiye başlangıcı ve bitişi olan, dolayısı ile belli bir süreci kapsayan işlemdir. Ancak birleşme halinde böyle bir sürecin olup olmadığı konusunda uygulamada iki görüş bulunmaktadır.¹³²

Tasfiye dönemi gibi birleşme döneminin olduğunu kabul eden görüşe göre, KVK'da "birleşme" müessesine ilişkin hükümler "Tasfiye" müessesesine yapılan atıflarla dizayn edilmiştir. Bu düzenleme tarzı, birleşmede de tasfiyede olduğu gibi bir başlangıç bitiş tarihi dolayısıyla bir dönem olması gerektiğini hissettirmektedir.¹³³

Birleşmede bir dönemden değil de birleşme anından bahsedilebileceğini kabul eden görüşe göre; TTK'nın birleşmeyle ilgili hükümlerini tetkik ettiğimizde, bir dönemden bahsetmek mümkün değildir. Gerçek mahiyeti bu olan birleşmeyi, vergi kanunlarının uygulanmasında başlangıcı ve bitişi iki ayrı tarih olarak dikkate almak zorlamadır. Çünkü, başlangıç tarihi net olarak ortada bulunmamaktadır. Birleşmeye mesnet teşkil eden bilançoların çıkarıldıkları tarihi birleşmenin başlangıcı olarak almak, bu bilançoların sistemdeki mahiyetlerini göz ardı etmek demektir. Bu bilançolar taraf genel kurullarına birleşmeye taraf şirketler hakkında bilgi vermek ve değiştirme biriminin hesaplanmasında dikkate alınmak amacıyla çıkarılırlar. Bunların tarihleri birleşme kararından önce de olabilir. Bu nedenle bu bilanço tarihini birleşmenin başlangıcı olarak alıp, birleşmeyi dönem içinde gerçekleşen bir olay olarak kabul etmek mümkün değildir.¹³⁴

Birleşme, birleşilen şirketin sermaye arttırımına ilişkin kararının tescil ve ilanı tarihinde sonuçlanan bir olaydır. Gerçekte, bu tarih aynı zamanda birleşmenin başlangıç tarihidir. Kısaca, birleşme olayı söz konusu tarih anında başlamakta ve bitmektedir. Dolayısıyla, bir birleşme döneminden ziyade birleşme anından bahsetmek daha doğrudur.

3.3.2. BİRLEŞME KARI

Bir veya daha fazla kurumun diğer bir kurumla birleşmesi durumunda, birleşme sebebiyle infisah eden kurumların birleşme karı için

¹³² Kürşat Şahin, "Birleşme Devir Bölünme ve Hisse Değişimi", Vergi Sorunları, S.158.

¹³³ TTK, a.g.e., s.140.

¹³⁴ TTK, a.g.e., s.156.

tasfiye hükümleri geçerli olacaktır. Ancak, birleşmede tasfiye karı¹³⁵ yerine birleşme karı vergiye matrah olur. Dolayısıyla, birleşme tarihine kadar, birleşen_kurumda ortaya çıkan faaliyet karları ile birlikte diğer artışlarının da vergilendirilmesi gerekecektir. Buna göre birleşme karı, birleşmede esas alınan servet değeri ile birleşme öncesi servet değeri arasındaki olumlu farktır.¹³⁶

Birleşme öncesi servet değeri, birleşme dolayısı ile infisah eden kurumun birleşmeden önceki mali bilançosuna göre tespit edilen öz sermayesidir. Bu bilançoda, birleşilen kuruma intikal eden varlıkların, Vergi Usul Kanunu'nun iktisadi işletmelere dahil kıymetlerinin değerlendirilmesi¹³⁷ ile ilgili hükümlerine göre değerlendirilmesi gerekir. Kısaca bu değeri birleşen kurumun VUK'a göre tespit edilen ve yasal kayıtlarında yer alan değer olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Birleşme anındaki servet değeri (öz sermaye) ise, birleşilen şirkete ait varlıkların tarafların karşılıklı iradeleri ile, birleşme tarihi itibarıyla yeniden yapılan değerlendirme sonucunda belirlenen değeridir.¹³⁸

Sonuç olarak birleşme karı, birleşilen kuruma devredilen özvarlığa karşılık olarak infisah eden kurumun ortaklarına birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya kurum aracılığıyla verilen birleşilen kurumun hisse senetlerinin, varsa ayın, nakit ve kurucu hisse senetlerinin VUK'da öngörülen değerlendirme ölçülerine göre tespit edilmiş değerleri ile, birleşme dönemi başındaki öz sermaye tutan arasındaki farkı ifade eder.¹³⁹

Kısaca, birleşme karı;

1. Birleşme nedeniyle infisah eden kurumda, birleşme olayının tamamlandığı tarihe kadar yapılan ticari veya sınai faaliyetlerden,
2. Birleşilen şirketin aktif kıymetlerinin içerdiği gizli yedeklerin birleşme nedeniyle realize edilmesinden,
3. Birleşilen şirketin muhasebe kayıtlarında görülmeyen ancak iktisadi bakımdan bir değer olduğu belirlenen şerhiyesinin realize edilmesinden,

¹³⁵ Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

¹³⁶ Kar, a.g.e., s.160.

¹³⁷ Ali Uysal-Nurettin Eroğlu, Açıklamalı ve İçtihadlı Kurumlar Vergisi Rehberi, 1985, s.625.

¹³⁸ Mehmet Gür, Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, 2.Baskı, Ankara, 1986, s.587.

¹³⁹ Paklar, a.g.e., s.576. Semercigil Murat, a.g.e., s.454

elde edilen karlardan oluşur.¹⁴⁰

Belirtilen karların tespiti yukarıda açıklandığı gibi, birleşme dönemi sonundaki servet değerinden, birleşme dönemi başındaki servet değerinin çıkarılması suretiyle yapılır ve kurumlar vergisi matrahı olarak dikkate alınır.¹⁴¹

Birleşme kararının hesaplanması sırasında, birleşen kurumların ortaklarına birleşilen kurum tarafından verilen değerlerin, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirlenmesi gerektiği 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde belirtilmiştir. Kanunda böyle bir belirleme olmadığı halde nasıl böyle bir ilişkinin kurulacağını veya uygulanacağını anlamak doğrusu güç gözükmemektedir. Özellikle birleşilen kurum tarafından münfesihi kurum ortaklarına nakit ödemenin yapılmış olması ve KVK'daki transfer fiyatlandırması hükümlerine göre hiçbir ilişkinin olmadığı bir durumda nasıl bir ilişki kurulacağını belirlemek mümkün değildir.

3.3.3. DEĞİŞTİRME BİRİMİ VE BİRLEŞME PRİMİ

Değiştirme birimi, genel anlamı ile, birleşen kurumun hisse senetlerinin cari değeri ile birleşilen kurum hisse senetleri cari değerinin birbirine oranıdır. Değiştirme biriminin belirlenebilmesi için, hem birleşen, hem de birleşilen kurumun mal varlığının cari değerinin bilinmesi gereklidir. Cari değer ise bilanço değerinden çok farklıdır.¹⁴²

Değiştirme birimi değerlendirme yöntemlerine göre farklı sonuçlar verir. Kanunda değerlendirme yönteminin seçiminde bir belirleme yapılmadığından taraflar karşılıklı anlaşma ile değerlendirme yöntemini seçerler. Ancak şirket değerleri objektif kriterlere göre belirlenmelidir. Aksi bir durumda, muvazaa halinde, yapılacak vergi incelemelerinde farklı sonuçlar ortaya çıkabilir. Muvazaa hali sadece Maliye açısından değil şirketlerin hissedarlarının korunması için de geçerlidir.¹⁴³

Değerleme çalışmalarından doğru sonuç elde edebilmenin başta gelen koşullarından biri; en uygun değerlendirme yönteminin belirlenmesidir. Değerleme yöntemi ilgili firmanın veya varlığın özelliklerine uygun olmalıdır.

¹⁴⁰ Tarakçı, a.g.e., s.436

¹⁴¹ Kavak, a.g.e., s.160.

¹⁴² Özbacı, a.g.e., s.520.

¹⁴³ Selahattin Gökmen, "İşletmelerin Devir Veya Birleşmesi Halinde Kvk'nun Geçici 28.Maddesinin Uygulanması", Vergi Sorunları, S.161, s.68.

. Değerleme sonucunda birleşen şirketin hisse senetlerinin cari değeri ile bilanço değeri arasında fark olmaması durumunda birleşilen şirkete sennaye arttırımı devir alınan servet değeri kadar; yani hisse senetleri değeri kadar yapılacağından sorun çıkmayacaktır. Ancak genel olarak birleşilen şirketin hisse senetlerinin rayiç değeri, hisse senetlerinin nominal bedelini aşmaktadır. Bu durumda birleşilen şirketin hisse senetlerinin rayiç değeri, devir aldığı servet tutarını aştığından, birleşilen şirketin sermaye artışı da devir aldığı servet tutarından az olacaktır. Aradaki fark bilançonun pasif tarafına birleşme primi olarak eklenerek dengelenecektir.¹⁴⁴

Birleşme primi emisyon primi¹⁴⁵ niteliğindedir. KV'nın 5.maddesinde emisyon priminin kurumlar vergisinden istisna olduğu ifade edilmiştir.

Emisyon primi, şirketin kuruluşu ya da sermayesinin arttırımı sırasında, hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinde bir bedelle satması halinde, pay sahiplerinden tahsil edilen, hisse senetlerinin itibari değerleri tutarını aşan kısmıdır.¹⁴⁶

Değiştirme birimi şirketlerin net cari değerleri dikkate alınarak belirlendiğinden, birleşme nedeniyle infisah eden şirketlerin net cari değerinin tespitinde, birleşme karına isabet eden vergilerin borç unsuru olarak dikkate alınması gerekmektedir. Birleşmenin yeni kurulan bir şirket bünyesinde gerçekleşmesi halinde birleşme priminin doğmayacağı açıktır.¹⁴⁷

3.3.4. BİRLEŞME KARININ BEYAN EDİLMESİ VE ÖDENMESİ

Birleşme karı, şirket genel kurul kararının tescil tarihini (birleşmenin gerçekleştiği tarihi) izleyen 30 gün içerisinde birleşilen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine beyan edilmelidir. Birleşme karı üzerinden tarh olunan vergiler de beyanname verme süresi içinde ödenir. Ayrıca birleşen kurumların KVK'ya göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir.

¹⁴⁴ Fuat Altundal, "Şirket Birleşmelerinde Özellik Arzeden Konular", Vergi Sorunları, S.175, s.67.

¹⁴⁵ KVK'nın 5.maddesinde anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini arttırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibari değeri aşan kısmının emisyon primi olduğu ve bunun kurumlar vergisinden istisna olduğu ifade edilmiştir.

¹⁴⁶ KavaK, a.g.e., s.167.

¹⁴⁷ İsmail Hakkı Güneş - Ali Arslan Akbıyık, "Birleşmelerde Arttırılacak Sermaye

Tutarının Ve Birleşme Priminin Hesaplanması", Vergi Sorunları, Sayı.175, s.145.

3.3.5. BİRLEŞME HALİNDE SORUMLULUK

KVK'nın 18.maddesinde, tasfiye hükümlerine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevlerin, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olacağına hükmedilmiştir. Tasfiye bölümünde sorumluluk müessesesi geniş olarak açıklandığından burada konuya başlıklar halinde değinilecektir.

Buna göre birleşilen kurumun sorumlulukları şöyle sıralanabilir;

1. Birleşme kararının beyan edilmesi gerekmektedir.
2. Birleşen kurumun, birleşmenin gerçekleşmesinden önceki dönemlerle ilgili olup birleşmenin gerçekleştiği tarihten sonra verilmesi gereken beyannamelerinin sorumluluğu birleşilen kuruma düşer. Bu beyannamelerin zamanında verilmemesi halinde cezalardan birleşilen kurum sorumludur.
3. Tahakkuk etmiş vergilerin ödenmesi ve itirazlı tarhiyatlar için karşılık ayrılmasından, vergilerin ödenmemesinden ve vergi alacağına bağlı zam ve cezalardan birleşilen kurum sorumludur.
4. Birleşme işlemlerinin incelenmesinin talep edilmesi yükümlülüğü de birleşilen kuruma düşmektedir.

3.3.6. BİRLEŞME ÖNCESİ DÖNEMLERDEKİ SORUMLULUK

Birleşmenin gerçekleşmesinden önceki dönemleri ilgilendiren ve birleşmenin gerçekleşmesinden önce yerine getirilmesi gereken ödevlerin yerine getirilmemesinden, kurum infisah ettiğinden ve kanun bu dönemdeki sorumluluk için tasfiye memurlarına ilişkin olarak atıf yaptığından bu hususun irdelenmesi gerekmektedir.

Buna göre, birleşme tarihi öncesi dönemler için birleşen kurum hakkında bir tarhiyat yapılmasının gerekmesi durumunda bu tarhiyat, birleşen kurum infisah ederek ticaret sicilinden silindiği için birleşilen adına yapılacaktır. Bu tarhiyat her ne kadar infisah eden kurumun sorumluluğunda olsa da hukuken olmayan bir kurum adına işlem yapılamayacağı için bu durumda tüm işlemler birleşilen kurum adına yapılacaktır.

3.3.7. BİRLEŞME İLE İLGİLİ ÖZELLİKLİ DURUMLAR

Birleşme ile ilgili olarak uygulamada bazı hususlar önem arz etmektedir.

3.3.7.1. Taşınmaz, İştirak Hisseleri, Kurucu Senetler, İntifa Senetleri ve Rüçhan Haklarının Satışından Doğan Kazanç İstisnası

KVK'nın 5.maddesinde devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirakhisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçensürelerin de dikkate alınacağı hükmedilmiştir. Maddede yapılan düzenlemeden anlaşılacağı üzere kurumların birleşmesi halinde infisah eden kurumdan, birleşilen kuruma geçen ve istisna kapsamındaki kıymetlerin iktisap tarihi olarak birleşmenin gerçekleştiği dönem kabul edilir. Bu durumda iki yıllık sürenin birleşilen kurumda geçmesi gerekmektedir.

Fon hesabında tutulması gereken istisna kazançlarının işletmeden çekilmemesi konusunda tasfiye bölümünde yapılan ayrıntılı açıklamalar birleşme hükmü için de geçerlidir.

3.3.7.2. Birleşme Giderleri

Birleşme nedeniyle birleşen şirketlerin katlandığı giderler KVK'nın 8.maddesi hükmü uyarınca gider yazılabilir.

Aynı zamanda birleşilen şirketin katlandığı giderler işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan ilk tesis ve taazzuv giderleri niteliğinde olduğundan, kurum tarafından aktifleştirilmesi de ihtiyaridir.¹⁴⁸

3.3.7.3. Birleşilen Kurumlara İlişkin Zararlar

Birleşen kurumların mali bilançolarına göre oluşan zararları 5 *yıllık süre dikkate* alınarak ancak kendi karlarından mahsup edilebilecektir. *Dolayısıyla birleşen şirketin* zararları en son birleşme karından mahsup

¹⁴⁸H. Yalçın - Selçuk Yücel, Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Giderler, İstanbul, Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1996, s.215-216.

edilebilir.¹⁴⁹ kalan zararların birleşilen şirket bünyesinde oluşacak kardan mahsup edilmesi mümkün değildir.¹⁵⁰

3.3.7.4. Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirketin Sermaye Payına Sahip Olması

Genel olarak birleşmeler, birbirleri ile iştirak ilişkisi içindeki şirketler arasında gerçekleştirilir. Birleşen şirket, katılacağı şirketin sermaye payına sahip olması durumunda, birleşilen şirket birleşme neticesinde kendi hisse senetlerini iktisap etmiş olur. Bu takdirde birleşilen şirket, bu ölçüde daha az sermaye arttığını ile yetinir.¹⁵¹

3.3.7.5. Birleşilen Şirketin, Birleşen Şirkette Sermaye Payına Sahip Olması

Birleşme biçiminde gerçekleştirilen birleşmelerde, birleşilen şirketin birleşen şirkette iştiraki olduğunda, birleşen şirketin hisse senetlerinin birleşilen şirket hisse senetlerine oranla daha fazla değer kazanması halinde, birleşilen şirket lehine bir kar doğar.¹⁵² Bu kar, emisyon primi niteliğinde olduğundan kurumlar vergisinden istisna edildiği gibi gelir vergisi tevkifatına da tabi tutulmaz.

3.4. DEVİR

Birleşme bölümünde de belirtildiği üzere Türk Ticaret Kanunu 'nda birleşme ve devir diye ayrım yapılmamıştır. KVK'da böyle bir ayrım yapılmasının nedeni devirin vergisiz birleşme niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden devir ismi yerine "*vergisiz birleşme*" (Tax-free merger) ismi de kullanılmaktadır. Devir KVK'nın 19. ve 20.maddelerinde düzenlenmiştir.

¹⁴⁹ DŞ, 4D. 30.04.1968 T.E. 1964/396, K. 1968/2469 ve 19.02.1968 T.E. 1964/510, K. 1968/688 Sayılı Kararlarında "Birleşmenin KVK'nun 36'ncı maddesi hükmü karşısında, infisah eden kurum bakımından tasfiye hükmünde bulunduğu, bu durumda hükmi şahsiyeti sona eren şirket zararının, tasfiye karının hesabı sırasında ve şirket bünyesinde nazara alınması icap edeceği" belirtilmiştir (PARLAR Selahattin, a.g.e., s.588)

¹⁵⁰ Tarakçı, a.g.e., s.513.

¹⁵¹ Özbalç, a.g.e., s.105.

¹⁵² Kızılot, a.g.e., s.1603.

3.4.1. DEVİR İÇİN ARANAN ŞARTLAR

Kurumların Yergisi Kanunu'nun 19.maddesinin birinci ve ikinci fıkrası, birleşmenin özel bir türünü devir olarak tanımlamakta, tam müktef kurumlar arasında kayıtlı değerler üzerinden ve kül halinde devralma suretiyle gerçekleştirilen işlemler devir olarak nitelendirilmektedir. Birleşmenin vergisiz olması için; yani devir hükmüne girebilmesi için birleşmenin aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleşmesi gerekmektedir.

1- Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması.

2- Münfesi kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi.

3.4.1.1. Birleşme Sonucunda İnfisah Eden Kurum ile Birleşilen Kurum Tam Mükellef Kurum Olmalıdır

KVK'nın 19.maddesine göre birleşilen kurum ile infisah eden kurumun kanuni veya iş merkezinin Türkiye'de bulunması gerekmektedir. Birleşecek kurumların kanuni veya iş merkezinin Türkiye'de bulunması, bu kurumların tam mükellef kurum olması gerektiğini gösterir.

KVK'nın 3.maddesinde kanuni merkez ile iş merkezinin tanımı aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Kanuni Merkez: Vergiye tabi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir.

İş Merkezi: İş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir.

Birleşmenin, devir olarak kabul edilebilmesi için, her iki kurumun da tam mükellef olmasının bir şart olarak ileri sürülmesi devir olayının mahiyetinden kaynaklanmaktadır.

Birleşme karı, devrolan kurumun bilançosundaki aktif kıymetlerin cari değerleriyle dikkate alınmasından doğmaktadır. Bir diğer ifadeyle, birleşme halinde gizli yedeklerin realize edildiği anlayışından kaynaklanmaktadır. Devir halinde karın hesaplanmaması, bu değerlemenin yapılmaması yani aktif kıymetlerin değer artışından oluşan gizli yedeklerin vergilendirilmemesi, vergilemenin birleşilen kurum bünyesinde bu karların realize edileceği tarihte yapılmak üzere ertelenmesi anlamına gelir.

Ertelenen bu verginin, ileride birleşilen kurum bünyesinde kavranıp vergilendirilebilmesi devralan kurumların tam mükellef kurum olmasını gerektirmektedir.¹⁵³ Bundan dolayıdır ki devir müessesesi bir istisna düzenlemesi değil, vergi erteleme uygulamasıdır.

3.4.1.2. Devir Tarihi Nedir?

Devir tarihi, KVK'da şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih olarak ifade edilmiştir. Uygulamada genellikle her iki şirketin de genel kurul kararı aynı tarihte tescil edilirse devir tarihinin tespiti açısından bir sorun yaşanmamaktadır. Böyle bir durumda devir tarihini tespit etmek güç değildir.

Ancak devir alan ve devir olan şirketlerin genel kurul kararlarının farklı tarihlerde ticaret siciline tescil edilmesi durumunda nasıl bir uygulama yapılacağı kanun ve tebliğ düzenlemesinde yer almamaktadır. Böyle bir durumda eski 5422 Sayılı KVK döneminde devir tarihine ilişkin olarak bir belirleme yapılmadığı dönemde en yeni tarihli olan kararın esas alınması gerektiği şeklinde görüşler ileri sürülmüştü.

Böyle durumlarda bulunacak bir çözümün ya da önerilecek bir çıkış yolunun hem TTK'ya, hem KVK'ya ve son olarak da ticari hayatın işleyişine uygun olması gerekmektedir.

Öncelikli olarak şunu belirtmek gerekir ki, yeni TTK hükmü uyarınca da devir tarihi tescil tarihidir. Devir olan şirket açısından bakıldığında, devir olan şirketin genel kurul kararının tescil edilmesi ile birlikte bu şirket hukuken ortadan kalkmakta, bir anlamda hukuki kişiliğini kaybetmekte ve yok olmaktadır. Bu tarihten itibaren devir olan şirket hukuk alanında bulunmamaktadır.

Devir alan şirket ise devre ilişkin devir alan şirket genel kurul kararının tescili ile devir olan şirketi kül halinde bir bütün olarak devralmakta ve tüm borçlar, alacaklar ve yükümlülükler devir olan şirkete intikal etmektedir. Tescil tarihi aynı zamanda bu hususun kamuoyuna aleniyetini sağlamaktadır. Ancak şu husus da ifade edilmelidir ki, hem devir alan hem de devir olan şirketin kararının tescil edilmesinden önce gerçekte genel kurulların almış oldukları devre ilişkin bir karar bulunmaktadır. Kısaca genel kurul kararlarının bilinmesi durumunda aslında üçüncü kişiler tescil tarihinden önce de konu hakkında bilgi sahibi olabilmekte bir anlamda devir aslında onlar hakkında tescil tarihinden önce hüküm ifade etmektedir.

¹⁵³ Tarakçı, a.g.e., s.246.

Konuya ilişkin olarak şahsi görüşümüz, devir alan ve devir olan şirketlerin genel kurul kararlarının farklı tarihlerde tescil edilmesi durumunda, devir olan şirketin genel kurul kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihin devir tarihi olarak dikkate alınması gerektiğidir. Daha önce ifade ettiğimiz üzere bu tarih itibariyle devir olan şirketin hukuki kişiliği sona emekte ve şirket hukuk aleminde çıkmaktadır. Dolayısı ile devir olan şirket sona enmektedir. Bu tarihten sonra yapılacak işlemler ki, çoğunlukla şirketin kapısına kilit vurulamayacağı için şirket faaliyetine devam edeceğinden bu işlemlerden devir alan şirket hak ve yükümlülük sahibi olacaktır.

Burada henüz devir alan şirket kararı tescil edilmediği halde devir alan şirketin nasıl hak sahibi olacağı sorusu akla gelebilir. Tescil tarihi itibariyle zaten ortada genel kurullarda onaylanmış bir devir işlemi olduğundan devir olan kurumun genel kurul kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihten itibaren yapılan işlemlerin devir alan kurum adına olduğunu söylemek böyle bir çıkmazda en doğru yol görünmektedir.

Zira devir tarihinin, devir alan kurumun genel kurul kararının tescil tarihi olarak kabul edilmesi durumunda, devir olan kurumun genel kurul kararının tescilinden devir alan kurum genel kurul kararının tescil edildiği tarihe kadar olan işlemlerinin nasıl gerçekleştiği sorunu, hukuken olmayan devir olan kurumun faaliyetine devam etmesi, hukuken hak kazanması ve borç altına girmesi demek anlamına gelir ki, Danıştay'ın yerleşik hale gelen kararları ve TTK'nın hükümleri gözönüne alındığında böyle bir sonucu kabul etmek şahsi kanaatimizce mümkün değildir.

Sonuç olarak devir işlemi sırasında devir olan ve devir alan kurumların genel kurul kararlarının ticaret siciline tescilinin farklı olması durumunda, devir olan kurum genel kurul kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihin esas alınması hem hukuken hem de ekonomik gerçekliğe daha uygundur.

Ulaşılan bu sonuç aynı zamanda tam bölünme halinde de varılacak sonucun tutarlılığı açısından gereklidir. Yine tam bölünme halinde bölünen ve bölen kurumların genel kurul tarihlerinin tescil tarihlerinin farklı olması durumunda, bölünen kurumun genel kurul kararının tescil tarihinin esas alınması gerekmektedir. Aksi taktirde birden fazla tescil tarihi ortaya çıkar ki, böyle bir durumda hem hukuken hem de fiilen bir sonuca ulaşmak mümkün olmaz.

3.4.1.3. Münfesi Kurumun Devir Tarihindeki Bilanço Değerlerinin, Birleşilen Kurum Tarafından Kül Halinde Devir Alınması

Birleşmenin devir hükmünde olabilmesi için ikinci şart, münfesi kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesidir.

Buna göre infisah eden kurum ile birleşen kurumların bilanço kalemlerinin, hiçbir değişiklik yapılmadan kayıtlı değerlerinin toplanması suretiyle konsolide edilmesi gerekmektedir. Böylece, infisah eden şirketten birleşilen şirkete devir, iktisadi kıymetlerin cari değerleri ile kayıtlı değer arasındaki farka ilişkin gizli yedekler dikkate alınmayarak gerçekleştirilecek, gizli yedek içeren iktisadi kıymetler birleşilen şirket tarafından elden çıkarıldığında vergilendirilme yapılacaktır.

Görüldüğü üzere, bu şartla devir sırasında, devralan kurumun bünyesinde oluşturulmayan birleşme karı tutarında bir meblağın, ileride devralan kurum nezdinde kar olarak ortaya çıkması garanti altına alınmaktadır. İşte bu durum, devrin bir muafiyet veya istisna müessesesi olmayıp vergi erteleme müessesesi mahiyetinde olduğunu açıkça göstermektedir.¹⁵⁴

Bilanço değerlerinin, bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançoya geçirilmesinden anlaşılması gereken, birleşen şirketin bilançosunda yer alan gerçek aktif ve pasif kalemler ile birlikte, aktif ve pasifi düzenleyici hesapların da birlikte devridir. Burada aktarma işleminin nasıl birebir hesap adları itibariyle aynı olması mı yoksa genel olarak hesap karakterlerinin mi aktarılması gerektiği konusu net değildir.

Kanaatimizce burada hesap niteliklerine bakarak bir sonuca varmak gerekmektedir. Dolayısı ile örneğin alıcılar, satıcılar, banka, krediler gibi hesapların birebir hesap adları itibariyle aktarılması gerekmeyip, bu hesaplarda yer alan bakiye tutarların aktarılması yeterli olacaktır. Ancak vergi idaresi açısından mukayyet değerin belirlenmesi elzem olan iştirakler, gayrimenkuller ve haklar gibi gelecekte kar oluşturması mümkün olan hesapların ise devir alan kurum bünyesinde ayrı takip edilmesine imkan verecek derecede ayrı ve hesap adı itibariyle aktarılması gerekmektedir.

Devir neticesinde devre konu iktisadi kıymetler, mukayyet değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolunacağından, söz konusu iktisadi kıymetlerin devir işleminin, amortisman uygulamaları bakımından ilk

¹⁵⁴ Tarakçı, a.g.e., s.247.

iktisap olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle devralan kurumdaki devir ve bölünme işlemi nedeniyle devrolan amortismanlara tabi iktisadi kıymetlerin bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayrılmaya devam edilecek-tir.¹⁵⁵

3.4.2. DEVİR HALİNDE VERGİLENDİRMEME ŞARTLARI

Devir ve bölünmenin KVK'nın 20.maddesinde belirtilen şartlar çerçevesinde yapılması halinde, devrolunan veya bölünen kurumun sadece devir ve bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek olup, devir ve bölünmeden doğan kazanç hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.¹⁵⁶

Buna göre, KVK'nın 19.maddesine uygun olarak yapılacak devirlerde;

a) Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir. Münfesih kurum ile birleşilen kurum;

1) Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesih kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Devir işleminin, hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesih kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları, münfesih kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesih kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler (KVK Md.20).

b) Birleşilen kurum, münfesih kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, münfesih kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt eder. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdan ayrıca teminat isteyebilir (KVK Md.20/1-b).

Devir işlemlerinin vergilendirilmemesini sağlayan iki şart aşağıda belirtilmiş olup, söz konusu şartlar asli şart olmaları nedeniyle bu

¹⁵⁵ Bkz.J Seri No'lu KVK Tebliği.

¹⁵⁶ Necati Özen, "Devralınan Kurumlara Ait Zararların Kurum Kazancından İndirilmesi Esasları", Vergi Sorunları, Nisan 1993, S.65, s.75.

şartlardan herhangi birinin gerçekleştirilememesi halinde, kanunun öngördüğü himayeden yararlanılması mümkün olmayacaktır.¹⁵⁷

3.4.2.1. Kurumlar Vergisi Beyannamelerinin Verilmesi

Kurumlar arası birleşmelerde şirketlerin belirli şartları yerine getirmesi halinde, devir hükmünden yararlanılacaktır. Birleşme kararının tespiti ve vergilemesi yapılmayacaktır. Ancak münfesihi kurumun devir öncesi devam eden faaliyetlerine ilişkin kazançları (kıst dönem kazancı) beyan etmesi gerekmektedir.

Kıst dönem beyannamesi birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesihi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilir. Beyannamenin otuz gün içerisinde verilmesi devir tarihinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihtir (KVK Md.20/1-a).

Yukarıda yapmış olduğumuz yorum çerçevesinde buradaki ilan tarihi olarak da devir olan kurumun genel kurul kararının ticaret sicil gazetesinde ilan edildiği tarihin esas alınması gerekmektedir. Her ne kadar devir işlemi devir alan kurumun genel kurul kararının ilan edildiği tarih itibarıyla tekemmül etmiş olsa da, kanunda yer alan bu belirsizlik nedeniyle beyannamenin devir olan kurumun genel kurul kararının ilan edildiği tarihte verilmesi vergi idaresi ile olan olası uyuşmazlığı önlemesinin yanı sıra, yorum yoluyla devir koşulunun ihlal edildiği gibi ağır bir sonucun ortaya çıkmasını da önleyecektir. Kısaca aradaki kısa bir zaman dilimi nedeniyle böyle ağır bir sonuç ortaya çıkması önlenmiş olacaktır.

Münfesihi kurum ile birleşen kurum, devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları, münfesihi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini, devre ilişkin kararın Ticaret Siciline tescil edildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine vermeleri gerekmektedir (KVK Md.20/1-a).

Bununla beraber devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları, münfesihi

¹⁵⁷Billur Serap Yaltı, "Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sennaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nev'i Değiştirme", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1987, s.140.

kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini de aynı süre içerisinde aynı vergi dairesine vereceklerdir (KVK Md.20/l-a).

Kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarih, duruma göre önceki dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken süreyi kısaltabilir veya uzatabilir (KVK Md.20).

Örnek: X AŞ, Y AŞ ile bünyesine katılmak suretiyle birleşmiştir. Şirket yetkili kurullarının devre ilişkin aldıkları karar, 21.01.2007 tarihinde Ticaret Sicilinde ilan edilmiştir. X AŞ'nin hesap dönemi takvim yılıdır.

01.01.2007 - 21.01.2007 kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesi 20.02.2007 tarihine kadar verilmesi gerekmektedir.

2006 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi nonnalde 25.04.2007 tarihinde verilmesi gerekirken birleşme nedeniyle 2006 hesap dönemi beyannamesi kıst dönem beyannamesi ile birlikte en geç 20.02.2007 tarihinde verilecektir. Birleşme, 2006 hesap dönemi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi erkene çekmiştir.

Örnek: X AŞ, Y AŞ ile bünyesine katılmak suretiyle birleşmiştir. Şirket yetkili kurullarının devre ilişkin aldıkları karar 10.04.2007 tarihinde Ticaret Sicilinde ilan edilmiştir. X AŞ'nin hesap dönemi takvim yılıdır.

01.01.2007 - 10.04.2007 kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin 10.05.2007 tarihine kadar verilmesi gerekmektedir.

2006 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi normalde 25.04.2007 tarihinde verilmesi gerekirken birleşme nedeniyle 2006 hesap dönemi beyannamesi kıst dönem beyannamesi ile birlikte en geç 10.05.2007 tarihinde verilecektir. Birleşme, 2006 hesap dönemi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi ileriye atmıştır.

Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, geçmiş dönem beyannamesi ile kıst dönem beyannamesi birlikte verilecektir. Ancak kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesinde süre ay sonuna kadar değil ayın yirmibeşinci gününün akşamına kadardır. Burada bir belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Normal hesap dönemine sahip kurumların kurumlar vergisi beyannamesi 25.04.2007 tarihinde verilmesi gerekir. Devir işleminin 29.04.2007 tarihinde sonuçlanması halinde kıst dönem beyannamesi ile geçmiş dönem beyannamesi birlikte verilmesi gerekecek midir? Bize göre birlikte verilemez. Çünkü devir işleminin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken ay sonuna kadar sonuçlanacağı önceden tespit edilmeyebilir. Kanundaki düzenlemede, kurumlar vergisi beyannamesinin

verilmesi gereken ay sonuna kadar ifadesi yerine kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar ifadesinin kullanılması halinde yanlış anlaşılmalara önlenmiş olurdu.¹⁵⁸

Ayrıca belirtilmesi gereken diğer husus, yukarıdaki beyannamelerin birinin zamanında verilmemesi halinde devir geçerli olmayacaktır. Dolayısı ile vergi ertelemesinden de yararlanılamayacaktır.

3.4.2.2. Taahhütname Verilmesi

Devrin vergilendirme dışında kalabilmesi için aranan ikinci şart, birleşilen kurumun, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesihi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt etmesidir. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdaki aynca teminat isteyebilir. KVK'nın uygulanmasında, mahallin en büyük mal memuru vergi dairesi başkanlığının bulunduğu illerde vergi dairesi başkanları, diğer illerde ise defterdarlardır.

Devir halinde, devralan kuruma yüklenen sorumluluğun mahiyet ve kapsamı, tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye memurları ve birleşen kuruma yüklenen sorumluluktan farklıdır. Nedeni, birleşme ve tasfiyede, birleşme ve tasfiye kazancının vergilendirilmesi yapıldığı halde; devirde birleşmeye bağlı olarak vergileme yapılmamasıdır. Dolayısı ile birleşme kazancının vergilendirilmesine bağlı olan kısmı dışında, birleşme halinde birleşilen kuruma düşen sorumlulukların devirde de, devir alan kurum yönünden geçerli olması gerekmektedir.¹⁵⁹

Dolayısıyla devir tarihi öncesi dönemler için yapılacak tarhiyat ve diğer vergisel işlemlerin devir alan kurum adına yapılması gerekmektedir. Bunun da nedeni daha önce ifade edildiği üzere, hukuken olmayan bir şirket adına geriye dönük olarak bir işlem tesis etmenin mümkün olmamasıdır.

¹⁵⁸ Altar Ömer Arpacı, "Kurumların Avantajlı Birleşme Şekli:Devir Müessesesi", Vergi Sorunları, S.178, s.65.

¹⁵⁹ O' zbalcı, a.g.e., s.573.

3.4.3. VERGİLENDİRİLMEME ŞARTLARINA UYULMAMASI

KVK'nın 20.maddesinde sayılan şartlara uyulduğu takdirde birleşmeden doğan karların hesaplanmayacağı ve vergilendirilmeyeceği belirtilmiştir. Maddede belirtilen şartlar şekil şartı olup uyulmaması halinde devirin vergisiz birleşme hükmünden yararlanılamaz. Maddenin lafzından birleşmede şartlara uyulduğu takdirde vergisiz birleşme, uyulmadığı takdirde ise vergili birleşme hükmünde olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda devir hükümleri uygulanamayacağından KVK 'nın 18.maddesindeki birleşme hükmü devreye girmektedir. Münfesi kurumda devir tarihine kadar oluşan gizli yedekler, değer fazlaları hesaplanarak vergiye tabi tutulur.

. İktisadi kıymetlerin, birleşilen kuruma cari değerleri üzerinden devredilmesi gerektiğinden, takdir komisyonu tarafından değerleri tespit edilir. Takdir edilen kıymetler sonucu bulunan matrah farkı re'sen tarh edilir ve tarh edilen vergi birleşilen kurumdan aranır. Birleşilen kurumun sorumluluğu KVK'nın 18. maddesindeki *"Kanunun 17 'nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur"* hükmüne göre belirlenir.

Birleşilen kurumun hisse senetlerinin, birleşen kurumun ortaklarına devir edilebilmesi için karşılıklı anlaşma yoluyla kurumların değerleri tespit edilir. Vergisiz birleşme şartlarını ihlal eden birleşmelerde bu değerler dikkate alınarak yapılan tarhiyat ise ikmalen olacaktır.

3.4.4. DEVİR HALİNDE VERGİNİN ÖDENMESİ

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19. ve 20.maddelerine göre gerçekleşen devirlerde, münfesi kurum adına kıst döneme (hesap dönemi başından devirin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süreye) ilişkin tahakkuk eden vergilerin, devralan kurumun devirin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan veya birleşilen kurumlarca ödenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu kurumların, münfesi kurumlara ait vergileri de kendi vergileri ile birlikte aynı sürede ödemeleri gerekecektir. Özel hesap dönemi tayin edilen kurumların ise kurumlar vergisi beyannamelerini verdikleri ayın sonuna kadar münfesi kuruma ait tahakkuk eden vergileri ödemeleri gerekmektedir.

3.4.5. DEĞİŞTİRME BİRİMİNİN SAPTANMASI

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan birleşme müessesesine göre, birleşen şirketin ortaklarına verilecek hisse tutarı, her iki şirketin cari değerleri dikkate alınarak tespit edilen değiştirme birimine göre saptanmaktadır. Buna ilişkin hesaplamalar, taraflarca hazırlanan birleşme sözleşmelerinde belirtilmektedir. Birleşmenin **KVK'nın** 19.maddesindeki şartlara uyularak yapılması halinde de devrolan şirketin ortaklarına verilecek hissenin hesaplanmasında Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme geçerlidir.¹⁶⁰

Değiştirme birimi, genel anlamı ile, birleşen kurumun hisse senetlerinin cari değeri ile birleşilen kurumun hisse senetlerinin cari değerinin birbirine oranıdır. Değiştirme biriminin belirlenebilmesi için, hem birleşen, hem de birleşilen kurumun mal varlığının cari değerinin bilinmesi gereklidir. Cari değer ise bilanço değerinden çok farklıdır.¹⁶¹

5422 sayılı KVK'da en önemli tartışma konusu olan, birleşilen kurumun, münfesihi kuruma vereceği hisse senedinin nasıl hesaplanacağıydı. Çünkü eski KVK'nın 37.maddesinin üçüncü bendi olan *"birleşilen kurum münfesihi kurumun ortaklarına veya sahiplerine devraldığı servet nispetinde hisse verilecektir"* hükmü kaldırılmıştır. Maddeden bu bendin kaldırılmasıyla münfesihi kuruma verilecek hisse senedi miktarının devredilen servet miktarına göre hesaplanması zorunluluğu kalkmıştır. Ancak münfesihi kuruma verilecek hisse senedinin devralınan iktisadi kıymetlerin cari değerine göre verilmesi halinde ise hisse dağılımının nasıl yapılacağı sorunu çıkmaktadır.

5520 sayılı KVK'nın 19.maddesinin beşinci fıkrasında "Maliye Bakanlığı 'nın devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usulleri belirlemeye yetkili" olduğuna hükmedilmiştir. 1 Seri No'lu KVK Genel Tebliğinde bu yetki kullanılarak gerekli açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır. Tebliğde münfesihi kuruma verilecek hisse senedi miktarının, münfesihi kurum ile devir alan kurumun cari değerlerine göre hesaplanacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak asıl açıklanması gereken konu olan münfesihi kuruma cari değerine göre verilecek hisse senediyle birlikte bunun ortaklar arasında dağılımının nasıl yapılacağıdır. Kanaatimizce ortaklar arasında daha önce sahip oldukları hisse nispetinde bir dağılım yapılmalıdır. Tebliğ'de tam bölünme halinde bu husus açıkça belirtilirken, devir halinde nasıl bir uygulama yapılacağı açıklanmamıştır. Dolayısı ile tam bölünme, devrin değişik bir türü olduğuna göre, devir

¹⁶⁰ Tarakçı, a.g.e., s.257.

¹⁶¹ O' zbalcı, a.g.e., s.520.

halinde de ortaklar arasında sahip oldukları hisse nispetinde bir dağılım yapılmalıdır.

3.4.6. DEVİR İŞLEMİ İLE İLGİLİ OLARAK ÖZELLİKLİ HUSUSLAR

3.4.6.1. Devir Giderleri

Devir nedeniyle birleşen şirketlerin katlandığı giderler KVK'nın 8.maddesi hükmü uyarınca gider yazılabilir.

Aynı zamanda devir alan şirketin katlandığı giderler işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan ilk tesis ve taazzuv giderleri niteliğinde olduğundan, kurum tarafından aktifleştirilmesi de ihtiyaridir.

3.4.6.2. Devir Halinde Amortisman Uygulaması

Devir tarihine kadar olan kıst dönem için devir olan kurum kıst dönem amortismanı hesaplayacaktır. Devir tarihi devir olan kurum açısından bir yıl sonu gibi düşünülecek ve amortisman hesaplaması ona göre yapılacaktır. Kısaca gün hesabına göre amortisman ayrılacaktır. Devir alan kurum ise devir tarihinden sonrası için kıst dönem amortismanı hesaplayacaktır. Dolayısı ile devir tarihini içeren hesap dönemi sonu itibariyle toplamda ayrılacak amortisman tutarı devir olan ve devir alan kurumdaki toplam amortisman miktarına eşit olacaktır. Ancak unutulmaması gereken husus devir alan kurum açısından amortismana tabi iktisadi kıymetler yeni bir iktisap olarak değerlendirilmeyecek, faydalı ömrün süresi ve iktisap tarihi olarak devir olan kurumda başlamış süreler dikkate alınacaktır. Hiçbir şekilde devir nedeniyle amortisman süresi ne uzayacak ne de kısalacaktır.

Nitekim 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde de bu konuya ilişkin olarak benzer açıklamalar yer almaktadır.

3.4.6.3. Devrolan Şirket Tarafından Ödenen ve Mahsup Yada İade Konusu Yapılacak Vergiler

Devrolan şirket tarafından daha önce ödenmiş olan ve hiçbir şekilde iade veya mahsup konusu edilmemiş vergilerin devralan şirket tarafından mahsup ya da iade konusu yapıp yapılmayacağı konusunda bir belirleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu vergilerin devralan şirket tarafından kendisi tarafından ödenen vergiler gibi iade ya da mahsup

konusu yapılmasında bir sorun olmaması gerekir. Zira devir külli halefiyet ilkesine dayanır ve devrolan şirket, devralan şirket bünyesinde örtülü olarak varlığını sürdürmeye devam eder. Nitekim Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından verilen bir mukteza da bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

Mahsuben iade hakkında 2007 yılında verilen B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-19-7400 sayılı özelge.

"..... Bu itibarla Daireniz mükelleflerinden..... A.Ş. nin 29.08.2006 tarihli olağanüstü genel kurul kararıyla 31.08.2006 tarihinde tescil ve 05.09.2006 tarih ve 6635 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi ile ilan olunan tüm aktif ve pasifleri ileA.Ş. ile devir yolu ile birleşmesini takiben 01.10.2005 - 31.08.2006 özel hesap dönemine ait devir kurumlar vergisi beyanı neticesinde hesaplanan kurumlar vergisinden yıl içerisinde tevkif suretiyle ödenen vergilerin mahsubundan arta kalan tutarların, A.Ş. nin münfesih kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesih kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt etmesi halinde genel hükümler çerçevesinde A.Ş. nin diğer vergi borçlarına mahsuben iadesi olanaklı bulunmaktadır."

3.4.6.4. Devir Halinde Geçici Vergi Beyannamesi

Devir tarihi itibarıyla kıst dönem kazancı hesaplanacak ve beyan edilecektir. Kural olarak devir tarihi itibarıyla hesaplanan kazanç kıst dönem beyannamesi ile beyan edileceği için devir tarihi sonrasında geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir. Ancak kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği tarih itibarıyla beyan süresi geçmiş bir geçici vergi dönemi varsa kanaatimizce bunun beyan edilmesi gerekmektedir. Çünkü devir tarihi itibarıyla devir olan kurumun vergisel yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Konuyu bir örnek ile açıklarsak devir tarihinin 27.06.2012 olduğunu ve devrin 03.07.2012 de ilan edildiğini kabul edelim. Böyle bir durumda 27.06.2012 tarihine kadar oluşan kıst dönem kurum kazancı 03.07.2012 den sonra 30 gün içinde beyan edilecektir. 30. Gün itibarıyla geçici vergi beyanname verme süresi dolmadığı için devir olan kurumun geçici vergi beyannamesi vermesine gerek yoktur.

Ancak aynı hususu şu şekilde düşünelim. Devir tarihi 10.08.2012 ve ilan tarihinin de 13.08.2012 olduğunu kabul edelim. Böyle bir durumda 10.08.2012 tarihi itibarıyla hesaplanan kıst dönem kurum kazancının 13.08.2012 tarihinden itibaren 30 gün içinde beyan edilmesi

gerekmektedir. Bu durumda henüz kıst dönem kurum kazancına ilişkin beyanname verilmeden önce geçici vergi beyanname verme süresi dolacaktır. Dolayısı ile bu durumda devir olan kurumun 2.geçici vergi dönemi kurumlar vergisi beyannamesini vermesi, kıst dönem kurum kazancını ise 01.01.2012 ile 10.08.2012 arası dönem için tespit etmesi ve kıst dönemi kazancından hesaplanan kurumlar vergisinden geçici vergi döneğlen itibariyle hesapladığı vergileri mahsup etmesi gerekmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak ne kanunda ne de tebliğde bir belirleme olmamasına karşın önermiş olduğumuz bu çözüm hem pratik hem de devir olan kurum nezdinde ortaya çıkması olası tarhiyat ve uyuşmazlıklar önleyecektir.

3.4.6.5. Devir Halinde Eksik Sermaye Arttırımı ve İştirak İlişkisi

Devir işleminin iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılması durumunda (holding/ana şirket ve iştirak arası) sermaye arttırımı devralınan varlıkların değeri kadar olmayabilir. Normal koşullarda da yapılabilir. önce tam bir devir işlemi nedeniyle tam bir sermaye arttırımı yapılır. Daha sonra ana şirket veya iştirak aynı zamanda bu hisse senetlerini iptal ettirebilecektir. Söz konusu hisse senetlerinin iptal edilmesi durumunda da tüm ortakların elinde bulunan hisse senetlerinin değeri iptal edilen hisse senetlerinin değeri kadar artacaktır. İşte bu iki ayrı işlem yerine tek bir işlem yapılması mümkündür.

Kısaca iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında devir işlemi yapılması durumunda ortaklar arasındaki orantının bozulmaması koşuluyla eksik sermaye arttırımına gidilmesi devrin koşullarının ihlali olarak değerlendirilemez. Zira bu işlem nedeniyle ortakların şahsi durumlarında bir değişiklik olmadığı gibi ortaklar arasında da bir servet transferi söz konusu değildir.

İşte bu nedenle de 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde, bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu kül halinde devralması nedeniyle kurum bünyesinde yapacağı sermaye artışının söz konusu iştirak paylarına isabet eden tutarda daha az gerçekleşmesinin Kurumlar Vergisi Kanununun I 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların ihlali anlamına gelmeyeceği açık şekilde ifade edilmiştir.

İştirakler hesabında yer alan değer, iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya menfi farkın kurumun

Vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır.

3.4.6.6. Devir Halinde Ortaya Çıkan Birleşme Primi veya Farkı

Devir işlemi nedeniyle, birleşme oranının birebir aynı olmadığı durumlarda, ki uygulamada böyle birebir eşitliğin ortaya çıkması neredeyse imkansızdır, devir alınan varlıklara karşılık olarak arttırılan nominal sermaye hesabının yanında nedeniyle pasifte birleşme primi veya aktif tarafta birleşme farkı adı altında bir denkleştirme hesabının ortaya çıkması gerekmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan hesapların nedeni devir işlemidir. İşte bu hesapların nasıl bir işleme tabi tutulacağı konusunda kanunda bir belirleme olmamasına karşın 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde de konuya ilişkin olarak bir açıklama yer almamıştır.

Devir alan kurum bilançosunun pasif tarafında ortaya çıkacak olan bu birleşme primi hesabı esasen arttırılan sermayenin bir cüzü niteliğinde olup ortaya çıkma nedeni KVK'ya göre yapılan devir işlemidir. Aslında bu hesap aynı zamanda devir alınan varlıkların mukayyet değeri ile piyasa rayıcı arasındaki fark nedeniyle oluşmaktadır. Bu nedenden dolayıdır ki, bu hesabın sermayeye ilave edilmesi dışında bu hesabın ortadan kaybolmasını gerektirecek diğer işlemler devir alan kurum nezdinde bir vergilendirmeyi gerektirecektir. Sermayeye ilave dışında bir işlemin yapılması nedeniyle böyle bir durumda önce kurumlar vergisinin hesaplanması ve daha sonra da ortakların durumuna göre de kar dağıtımı stopajının devreye girmesi gerekecektir. Ancak böyle bir sonuca ulaşılması veya ulaşılmaması doğal olarak devir işlemi sırasında arttırılan sermaye ile devir alan kurumun devre esas alınan bilançosunun pasif tarafının detaylı analizini gerektirmektedir.

Ayrıca devir alan kurumun bilançosunun aktif tarafında oluşacak olan devir farkı hesabının ise gider yazılması veya maliyet olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak bu hesap ortaklar tarafından nakit konulması suretiyle sona erdirilebilir. Ortaya çıkan değer artışlarının vergilendirilmediği bir işlem nedeniyle aktifte ortaya çıkan farkın gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınması gerektiğini iddia etmek temel vergilendirme mantığı ile uyumsuz.

3.4.6.7. Devir Halinde KDV ve Muhtasar Beyannamelerinin Verilmesi

Devir tarihine kadar olan dönemler için devir olan kurum tarafından gerçekleştirilecek işlemler nedeniyle KDV ve muhtasar beyannamelerin verilmesi gerekmektedir. Bu beyannameler kural olarak normal dönemlerinde verilebileceği gibi, devir olan kurumun kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesi verilmeden önce vergi dairesine tevdi edilmesinde fayda bulunmaktadır. Zira, kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi ile birlikte vergi dairesinde münfesih olan kurumun kaydı kapanacaktır. Böyle bir durumda olası sorunlarla karşılaşmamak için bu yolun izlenmesinde fayda vardır.

3.4.6.8. Devir Halinde Form Ba ve Form Bs Girişi

Devir tarihine kadar gerçekleşen işlemler nedeniyle münfesih kurum tarafından form Ba ve Bs'lerin sisteme girilmesi gerekmektedir. Devir tarihinden sonra sehven dahi olsa münfesih kurum tarafından düzenlenen faturaların veya alınan faturaların düzeltilmesi ve sisteme devir alan kurum adına girilmesi gerekmektedir.

3.4.6.9. Devir Halinde Kıst Beyannamesinin Her İki Kurum Tarafından İmzalanmasını Nasıl Anlamalıyız?

KVK'da ve 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin hem devir alan kurum hem de devir olan kurum tarafından imzalanması gerektiği ifade edilmektedir.

Bu ifadenin Yeni TTK'da nasıl uygulanacağı veya daha doğrusu yorumlanacağı konusunda bu kitabın baskı tarihi itibarıyla bir belirleme bulunmamaktadır. Öncelikli olarak böyle bir düzenlemenin şu ana kadar nasıl uygulanabildiğini incelemekle işe başlamak faydalı olacaktır.

Eski TTK'ya göre devir işlemi, devir kararının ilanından üç ay sonra hüküm ifade etmektedir. Yani, devir ilan edildikten üç ay sonra devir olan kurum tüzel kişiliği sona ermekte, devir üçüncü kişilere karşı devrin ilanından üç ay sonra hüküm ifade etmektedir. Dolayısı ile kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin vergi dairesine verildiği tarih itibarıyla aslında devir olan kurumun sınırlı da olsa tüzel kişiliği devam etmektedir. Bu nedenle şu ana kadar kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin hem devir alan hem de devir olan kurumca imzalanması açısından TTK ve KVK uyarınca bir sorun yaşanmamıştır.

Ancak Yeni TTK da devir tarihini ticaret sicilini tescil olarak düzenlemiştir. Kısaca devir tarihi olarak şu anda TTK ve KVK arasında bir uyum bulunmaktadır. Bu nedenle kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği sırada aslında devir olan şirketin tüzel kişiliği sona ermiş bulunmaktadır. Dolayısı ile KVK'da ifade edilen kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin hem devir olan hem de devir alan kurumlarca imzalanması koşulu hukuken gerçekleşemez. Çünkü hukuk alanında olmayan devir olan kurum yasal temsilcilerini beyanname imzalamakla yükümlü kılmak mantıklı değildir.

Bu nedenle, KVK'da ve 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde yer alan devir olan ve devir alan kurumlarca imzalanma koşulunun şu an için hukuken bir geçerliliğin bulunmadığını, kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin sadece devir alan kurumca imzalanmasının yeterli olacağını söylemek Yeni TTK'nın düzenlemeleri uyarınca mümkündür. Yoksa olmayan bir şirketin kendi beyannamesini imzalaması gibi bir anlamsız bir sonuca ulaşılmış olur.

3.4.6.10. Devir Halinde Gayrimenkul ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası

Kurumların aktifinde kayıtlı taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının KVK'nın 19.maddesine uygun bir şekilde yapılacak devirden önce satılması ve bu satıştan doğan kazancın devrin gerçekleşmesinden sonra da yine KVK'nın 5.maddesi kapsamında özel bir fon hesabına alınması durumunda, bu kazanç kurumlar vergisinden istisna edilebilecektir.

KVK'nın 19.maddesine uygun devir işlemlerinin tasfiye olarak kabul edilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle, özel bir fon hesabına alınmasından itibaren 5 yıl süreyle devralan kurumun tasfiye edilmemesi ve fon hesabına alınan kazancın bu süre içinde işletmeden çekilmemesi halinde herhangi bir vergilendirme söz konusu olmayacaktır.

KVK'nın 5.maddesinde düzenlenen istisnanın uygulanabilmesi için taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının kurumun bilançosunun aktifinde en az iki yıl süreyle yer alması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19. ve 20.maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir hallerinde, devir suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının iktisap tarihi olarak devir alınan kurumdaki iktisap tarihinin esas alınması gerekmektedir. Buna göre süre hesaplanırken, söz konusu kıymetlerin

devreden kurum ile devralan kurumun bilançolarında yer aldığı toplan, silinen dikkate alınması gerekmektedir.

3.4.6.11. Devir Nedeniyle Alınan Hisse Senetlerinin Durumu

Devir nedeniyle, devir olan şirket ortaklarına verilecek hisselerin durumu hakkında 1 Seri Notu KVK Tebliğinde açıklamalar yer almaktadır. Buna göre, devir işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devrolan veya bölünen şirketin ortaklarına varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devrolan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının belirlenmesi devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür. Ancak, yapılan işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılan devir veya bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, varlıklarını devreden şirketin ortaklarına, devreden veya bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir.

Tebliğde yer alan açıklamalardan şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

Devir olan ve devir alan şirketlerin değişim oranının tespiti ekonomik gerçekliklere uygun olmalıdır. Dolayısı ile şirketlerin değerinin mevcut koşullar çerçevesinde mümkün olduğunca gerçek değerine uygun tespit edilmelidir.

Devir olan kurum ortakları arasında alınan hisselerin paylaşılması münfesihi kurumun devir tarihi öncesi ortaklık yapısına uygun bir şekilde olması gerekmektedir.

Tebliğde yer alan bu açıklamaları kısaca şöyle özetlemek mümkündür. Devir işlemi nedeniyle devir olan ve devir alan kurumlar arasında ve alınan hisselerin devir olan kurumun ortakları arasında paylaşılması esnasında kurumların ve ortakların hukuki haklarının korunmasının yanı sıra yapılan işlemler ekonomik gerçeklik ile uyumlu olmalıdır. Dolayısı ile bu koşula uyulmaması halinde yapılan işlemin KVK'da yer alan devir müessesesinden yararlanması mümkün değildir.

3.4.6.12. Devir Durumunda Alınan Hisselerin İktisap Tarihi

1 Seri Nolu KVK Tebliğine göre, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20 nci maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir ve bölünme (kısmi

hölilnme dahil) hallerinde, devir olan veya bölünen şirketin ortaklarına verilen hisselerin iktisap tarihi olarak, bu yeni hisselerin verilmesine neden olan devir olan veya bölünen şirketin hisselerinin iktisap edildiği tarihin esas alınması gerekmektedir.

Kısaca elde edilen hisse senetleri KVK'daki devir ve bölünme nedeniyle yeni bir edinim olarak değerlendirilmemektedir. Çünkü devir ve bölünme işleminde devir olan ve bölünen kurumların devralan kurum bünyesinde hukuki ve ekonomik varlıklarını devam ettirdikleri şeklinde bir kabul bulunmaktadır.

Gelir İdaresi Başkanlığı 13.10.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-KVK./19-b-126 sayılı "Rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle elde edilen hisse senetlerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi halinde iktisap tarihi." Konulu muktezasında,

".....İlgide kayıtlı özelge talep formunuzda, şirket aktifinde kayıtlı olup, rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle iktisap edilen hisse senetlerinin kısmi bölünme uygulamasına konu edilmesi halinde, iktisap tarihinin nasıl belirleneceği ve sadece kur farklarından kaynaklanan sebeplerle rüçhan hakkının kullanılması suretiyle iktisap edilen hisse senetlerinin itibari değerinin üzerinde alınmış olmasının iktisap tarihini etkileyip etkilemeyeceği hususlarında Başkanlığımız görüşü sorulmaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde, *"Kısmi bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye 'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmi bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.*

1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "5.6.2.3.1.1. Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle elde edilen hisse senetlerinde iktisap tarihi" başlıklı bölümünde,

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

"Kurumların mevcut hisse senetleri dolayısıyla ellerinde bulunan rüçhan hakkı kuponları karşılığında itibari değeriyle yeni hisse senedi iktisap etmeleri halinde, yeni iktisap edilen söz konusu hisse senetleri açısından iktisap tarihi olarak, eski hisse senetleri ya da iştirak hissesinin iktisap tarihi esas alınacaktır. Aynı durum, iştirak edilen kurumun nedeni ne olursa olsun yapmış olduğu sermaye artışı dolayısıyla bedelsiz olarak iktisap edilen hisse senetleri açısından da geçerli olacaktır.

Bunun dışında, rüçhan hakkı dolayısıyla itibari değerinden/arklı bir değerle hisse senedi iktisap edilmesi durumunda; bu hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak, eski hisse senetleriyle ilişkilendirilmeksizin, fiilen kurumun aktifine girdikleri tarih esas alınacaktır."

Aynı Tebliğin "5.6.2.3.1.2 Devir ve bölünme hallerinde iktisap tarihi" başlıklı bölümünde de; Kurumlar Vergisi Kanununun 19 ve 20 nci maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir, tam ve kısmi bölünme hallerinde, devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının iktisap tarihi olarak, devir alınan veya bölünen kurumdaki iktisap tarihinin esas alınacağı belirtilmiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalara göre, şirket aktifinde kayıtlı olup, rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle elde edilen hisse senetlerinin, Kurumlar Vergisi Kanununda belirtilen şartlara uygun olarak yapılacak kısmi bölünme işlemine konu edilmesi halinde, bu hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak, devir alınan veya bölünen kurumdaki iktisap tarihi esas alınacaktır. Aynı durum, iştirak edilen kurumun nedeni ne olursa olsun yapmış olduğu sermaye artışı dolayısıyla bedelsiz olarak iktisap edilen hisse senetleri açısından da geçerli olacaktır.

Diğer taraftan, rüçhan hakkı kullanılırken kur farkına bağlı olarak hisse senetlerinin itibari değerlerinden farklı bir değerle alınmış olması halinde, bu hisse senetlerinin iktisap tarihi olarak, eski hisse senetleriyle ilişkilendirilmeksizin, fiilen kurumun aktifine girdikleri tarihin esas alınması gerekmektedir." Şeklinde görüş bildirmiştir.

3.4.6.13. Devir Halinde Devir Kararının Alınması ile Devir Tarihi Arasında Ortaya Çıkacak Farklar

Bu konuda tam bölünme ve kısmi bölünmede meydana gelen artışlara ilişkin hükümler aynen kıyas yoluyla uygulanacaktır. Konu kısmi

bölünme kısmında detaylı olarak açıklanmıştır.¹⁶² Ancak şunu açıkca ifade etmek gerekir ki, olağan faaliyet sonucu ortaya çıkacak farklar için herhangi bir işlem yapmaya gerek yoktur. Ancak her iki şirketin değıştirme birimi oranını etkileyecek derecede meydana gelecek değışiklikler hem devir işlemini sakatlayabilecek hem de ticaret hukuku açısından ciddi sorunlar doğurabilecektir.

Bu nedenle, kanaatimizce meydana gelen değışiklikler nedeniyle hem genel kurulda hem de ilgili şirketlerin yönetim organlarında karar alınması ileride hem vergi hukuku hem de ticaret hukuku açısından çıkması muhtemel olan uyuşmazlıkları önleyecektir.

3.4.6.14. Hisseleri Krediyle Satın Alınan Firmaların Ana Firmaya Devri Halinde Finansman Giderlerinin Durumu

Uygulamada bazı şirketlerin hisselerinin satın alınması için yeni bir firma kurulmakta, bu firma kredi kullanmakta ve söz konusu şirketin hisse senetlerini kredi kullanmak suretiyle satın almaktadır. Bu tarz bir firmanın aktifinin çok büyük bir kısmını iştirakler, pasifinin büyük bir kısmını ise kredi oluşturmaktadır. İştirak hisselerinin elde tutulma amacıyla alındığı düşünüldüğünde böyle bir bilançooya sahip olan firmanın elde edeceği tek gelir tipi temettü geliri olacaktır. Bu kazanç ise istisna kapsamında olup, finansman giderleri hisseleri satın alan firmada gider yazılacak ve zarar birikecektir. Bu zararların gider yazılabilmesi için firmalar iştirakleri ile devir suretiyle birleşmektedir. Bu tarz bir devir işlemi iktisadi ve teknik bir gereklilikten değil yabancı kaynakların finansman yükünün hisseleri satın alınan kuruma aktarılması içindir. Bu uygulama vergi inceleme elemanları tarafından eleştirilmekte olup bu konuda Gelir İdaresi Başkanlığı'nın görüşü de söz konusu zararların veya devir sonrasında oluşan finansman giderlerinin birleşilen kurum kazancından indirilemeyeceği yönündedir.

Bu tarz bir birleşme işlemi hukuki anlamda tüm unsurlarıyla gerçekleşmiştir. Fakat bu birleşme işlemi tarafların vergisel açıdan öngördükleri hedefe ulaşmak için uyguladıkları bir araç ve mekanizmadan ibarettir.

Bir masrafın ticari kazancın tespitinde gider olarak yazılabilmesi için, bu giderin ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için

¹⁶² Bkz.Kısmi bölünmede meydana gelen artış ve azalışlar

yapılmış olması, masrafla iş arasında açık ve güçlü bir illiret bağının bulunması ve masrafın işin önemi ölçüsünde yapılması gerekir.¹⁶

Gelir idaresi Başkanlığı 'mn Görüşü:

◆elir idaresi Başkanlığı 12.0 I.009 tarih ve B.07. 1 .GIB.0.03.50/5014/399 sayılı özelgesinde; "Özelleştirme sürecinde olan bir anonim şirketin hisselerinin alınması amacıyla anonim şirket statüsünde bir şirket kurulduğu, yeni kurulan şirketin özelleştirilme sürecinde olan şirketin hisseleri satın alma bedelinin bir kısmının ortakların sermaye olarak koyacakları paralardan karşılanacağı kalan kısmının ise kredi kullanmak suretiyle karşılanacağı, yeni kurulan şirketin özelleştirilen şirkete devrolunacağı ve özelleştirilen şirketin hisselerinin satın alınmasında kullanılan kredi dolayısıyla katılan finansman giderlerinin devralan şirket (özelleştirilen şirket) tarafından gider olarak dikkate alınıp alınamayacağı hususunda; 5520 sayılı KVK'nın 5'inci maddesinin 3 'üncü fıkrasında iştirak alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin istisna dışı kurum kazancından indirilemeyeceği ve iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderlerinin Kanun'un 19'uncu maddesine göre gerçekleştirilecek devir işlemi sonrasında kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınmasını düzenleyecek herhangi bir hükme yer verilmediği belirtilmiş, bu açıklamalar çerçevesinde yeni kurulan şirketin özelleştirilen şirkete KVK'nın 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca bir bütün halinde devrolması durumunda, özelleştirilen (devralan) şirket tarafından iştirak hissesi alımıyla ilgili olarak yapılmış bir finansman giderinden söz edilemeyeceğinden, özelleştirilen şirketin hisselerinin satın alınması için yeni kurulan şirket tarafından kullanılan krediler dolayısıyla yüklenilen finansman giderlerinin, devirden sonra devralan şirket tarafından gider olarak dikkate alınmasının mümkün bulunmadığı" şeklinde görüş bildirmiştir.

3.4.6.15. Devir Nedeniyle Ortaya Çıkan Şerefiyenin Özsermaye Hesaplamalarında Dikkate Alınıp Alınmayacağı

Devir işleminde infisah eden kurum ile birleşen kurumların bilanço kalemlerinin, hiçbir değişiklik yapılmadan kayıtlı değerlerinin toplanması suretiyle konsolide edilmesi gerekmektedir. Böylece, infisah eden şirketten birleşilen şirkete devir, iktisadi kıymetlerin, cari değerleri ile kayıtlı değer

¹⁶³ Çağatay Yüce'nin sunum notlarından alınmıştır.

hisselerindeki farka ilişkin gizli yedekler dikkate alınmayarak gerçekleştirilecek, gizli yedek içeren iktisadi kıymetler birleşilen şirket tarafından elden çıkarıldığında vergilendirilme yapılacaktır.

Görüldüğü üzere, bu şartla devir sırasında, devralan kurumun bünyesinde oluşturulmayan birleşme karı tutarında bir meblağın, ileride devralan kurum nezdinde kar olarak ortaya çıkması garanti altına alınmaktadır. İşte bu durum, devrin bir muafiyet veya istisna müessesesi olmayıp vergi erteleme müessesesi mahiyetinde olduğu açıkça göstermektedir.

Bilanço değerlerinin, bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançoya geçirilmesinden anlaşılması gereken, birleşen şirketin bilançosunda yer alan gerçek aktif ve pasif kalemler ile birlikte, aktif ve pasifi düzenleyici hesapların da birlikte devridir. Devir ve bölünmeden doğan kazanç hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

1 No'lu KVK tebliğine göre, iştirakler hesabında yer alan değer, iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya menfi farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 38. maddesinde bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsdeki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müsbet fark olarak tanımlanmış, diğer yandan bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise bu farka ilave olunacağı ifade edilmiştir.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümleri ile Gelir Vergisi Kanununun 40 ve 41. maddeleri hükümlerine uyulacaktır. VUK'un 192. maddesine göre öz sermaye, bilançonun aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark olup, bu fark müteşebbisin işletmeye koymuş olduğu varlığı ifade eder.

Öz sermaye kavramı ile ilgili olarak 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Tebliğinin (12.1.5) kısmında şu açıklamalara yer verilmiştir:

"Öz sermaye kavramı; kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş olan hesap dönemi başındaki öz sermayesini ifade etmektedir. Vergi Usul Kanununun 192 nci maddesi uyarınca öz sermaye, aktif

*(mevcutlar ile alacaklar) toplamı ile borçlar arasındaki farktır. Yeni kurulan **kurumlar** bakımından kuruluş tarihinde anılan Kanuna göre tespit edilen öz sermaye tutarı. hesap dönemi başındaki öz sermaye olarak dikkate alınacaktır. "*

Diğer yandan yerleşik Danıştay kararlarında da 213 sayılı VUK'un 192. maddesinde yer alan düzenlemeye koştur olarak öz sermayenin, aktif toplamından borçların düşülmesinden sonra kalan tutara tekabül ettiği kabul edilmiştir. 5520 sayılı Yasada düzenlenmiş olan devir müessesesi vergi **kanunları** açısından birleşmenin özel bir türü olarak değerlendirilmiştir. **Devir** durumunda infisah eden kurum ile birleşen kurumların bilanço **kalemlerinin**, hiçbir değişiklik yapılmadan kayıtlı değerlerinin toplanması **suretiyle** konsolide edilmesi gerekmektedir. Böylece, infisah eden şirketten **birleşilen** şirkete devir, iktisadi kıymetlerin, cari değerleri ile kayıtlı değer arasındaki farka ilişkin gizli yedekler dikkate alınmayarak gerçekleşecek, gizli yedek içeren iktisadi kıymetler birleşilen şirket tarafından elden çıkarıldığında vergilendirilme yapılacaktır. Görüldüğü üzere, bu şartla devir **sırasında**, devralan kurumun bünyesinde oluşturulmayan birleşme **kanunlarında** bir meblağın, ileride devralan kurum nezdinde kar olarak ortaya **çıkması** garanti altına alınmaktadır. İşte bu durum, devrin bir muafiyet veya **istisna** müessesesi olmayıp vergi erteleme müessesesi mahiyetinde olduğunu **açıkça** göstermektedir.

Yasal olarak, birleşme şerefiyesi adı verilen tutarın öz sermaye hesaplamasında aktif toplamına dahil edilmesine imkan bulunmamaktadır. Zira, 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Tebliğinde açıkça belirtildiği üzere; iştirakler hesabında yer alan değerlerin iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde, aradaki müspet veya menfi farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi ve bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir.

İştirak hisselerinin itibari **değeri** ile kayıtlı değeri arasındaki farkın Birleşme Şerefiyesi hesabında izlenmesi durumunda söz konusu hesap gerçekte karşılığı bulunan bir aktif hesap değildir. Bu nedenle de öz sermaye hesaplamasında dikkate alınamaz.

Kurumlar arası devirde, kurumlardan birine ait bilançoda diğerine ait iştirak bulunduğunda, devir sonrası sermayenin netleştirilmesi gerekir. Aksi takdirde devralan kurumda gerçek olmayan aktif oluşur. Karşılığı bulunmayan sermaye ihraç edilmiş olur.

Kunımlar Vergisi Kanununun 19. maddesi bağlamında devirde yalmzca gerçek aktifler ve gerçek pasifler ele alınacaktır. Bilançoların konsolide edileceği anlayışı içinde gerçek aktif ve gerçek pasifi temsil eden hesaplar da yeni bünyeye intikal edecektir. Ancak, her hal ve takdirde, gerçek aktif veya pasif ve bunları temsil eden hesaplar esas alınabilecektir. Gerçek aktif veya pasif yoksa bunları temsil eden bir hesaptan da bahsetmek mümkün değildir. Başka bir ifade ile, sermayenin arttırımı, artan sermayenin gerçek bir aktif değeri temsil etmekte olduğu gerekçesine dayanır. Gerçek bir aktif değer yoksa, bunu temsil ettiği gerekçesi ile herhangi bir hesap açılarak söz konusu hesabın öz sermaye tespitinde dikkate alınması da mümkün değildir.

Karşılıklı iştirak gerçek aktif değeri ifade etmemektedir. Gerçek değer olmayınca da bunu temsil ettiği gerekçesi ile gelmesi gereken sermayenin yeni bünyeye intikali için de dayanak kalmamaktadır.

Devir uygulamasının, devralınan şirket aktiflerinin yeniden değerlemesine yol açmaması gerekmektedir. Aktifte Birleşme Şerefiyesi adı verilen bir hesap açılması ve bu hesapta izlenen tutarın öz sermaye hesaplamasında aktif toplamının içinde değerlendirilmesi, devralınan iktisadi kıymetlerin bünyesinde taşıdığı gizli yedeklerin realize edilmesi sonucunu doğurur. Oysa ki, infisah eden şirketten birleşilen şirkete devrin, iktisadi kıymetlerin cari değerleri ile kayıtlı değer arasındaki farka ilişkin gizli yedekler dikkate alınmaksızın gerçekleşmesi, gizli yedek içeren iktisadi kıymetlerin birleşilen şirket tarafından elden çıkarıldığında vergilendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Devir müessesesinin altında yatan mantık da zaten budur.

Devir nedeniyle ortaya çıkan şerefiyenin özsermaye hesabına katılmaması özellikle örtülü sermaye hesaplamalarında ve bünyesinde bu tip şerefiye olan firmanın başka bir firmaya devri halinde zarar mahsubu sınırının hesaplanmasında önem arzedecektir.

3.4.6.16. Devir Durumunda Zarar Mahsubu

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 9.maddesinde zarar mahsubu düzenlenmiştir. Söz konusu maddede devir halinde zarar mahsubu şartlara bağlanmıştır. Maddenin devir ile ilgili hükümleri şöyledir:

"Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:

a) Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar.

*Kanunun 20'nci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları ile 20'nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki öz sermayesinin devralınan **tutarım** geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:*

1) Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması.

2) Devralınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.

Bu şartların ihlali halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyat doğmuş sayılır."

Devir halinde, varlıkları devralan kurumlar, devralınan kurumların zararlarını aşağıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde mahsup imkanına sahiptirler.

Buna göre devralan kurumlar, kendi bünyelerinde oluşan zararların yanı sıra; devir halinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararlarını kazançlarından indirebileceklerdir. Devir hallerinde devreden zarar tutarları, devralınan kurumun öz sermayesi ile sınırlıdır.¹⁶⁴

3.4.6.16.1. Zarar Tutarı Öz Sermaye İle Sınırlıdır

Öz sermaye, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca devir tarihi itibarıyla tespit edilmiş olan öz sermayesidir. Vergi Usul Kanunu'nun 192. maddesi uyarınca, aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark öz sermayeyi teşkil etmektedir.

¹⁶⁴ Bkz.1 Seri No'lu KVK GT.

Devralınan veya bölünen kurumun öz sermaye tutarının sıfır **veya** negatif olması halinde bu kurumların zararlarının mahsubu mümkün değildir.

3.4.6.16.2. Devir Halinde Zarar Mahsubu Yapılabilmesinin Şartları

Devir ve bölünme halinde zarar mahsubunun yapılabilmesi için;

- Devralınan kurumların son 5 yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması,

Devir neticesinde zarar mahsubu yapacak kurumun, aynı faaliyete devirin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az 5 yıl süreyle devam etmesi,

gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 9.maddesi ile devir işlemlerinde zarar mahsubu yapılabilmesi için "aynı faaliyete devam" şartı getirilmiştir. Bu şart, mülga 5422 Sayılı Kanun'un Mükerrer 14.maddesinde yer alan "aynı sektörde faaliyet gösterme" şartından daha dar kapsamlı bir şart olup devralan kurumların devir veya bölünmenin meydana geldiği tarihten itibaren en az 5 yıl süreyle, devralınan veya bölünen kurumların faaliyetlerini devam ettirme zorunluluğu bulunmaktadır.

Vergiden kaçınma amacına yönelik olarak, ekonomiye kazandırılması mümkün olmayan kurumların devir veya bölünme suretiyle devralınması ya da devralınan veya bölünen kurumların faaliyetinin 5 yıllık süre içinde arızı hale getirilerek kısmen durdurulması veya sona erdirilmesi gibi ekonomik olmayan sebeplerle devir ve bölünme işleminin yapılması halinde zarar mahsubu mümkün değildir.

Şartların ihlali halinde zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından, gerekli düzeltme işlemi yapılacak; yersiz zarar mahsubu nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.¹⁶⁵

Zarar mahsubu için devrolan şirketin faaliyetine devam etmesi temel şarttır. Bu nedenle gayrifaal bir şirket, devir alınmak suretiyle faal hale getirilebiliyorsa bu durumda da zarar mahsubu imkanı olmalıdır. Nitekim Gelir İdaresi Başkanlığı da aynı görüşü paylaşmaktadır.

¹⁶⁵ Altar Ömer Arpacı, "Kurum Matrahının Tespitinde Giderler", Yaklaşım, 2007, s.131.

Konu hakkında Getir İdaresi Başkanlığı tarafından 2007 yılında verilen B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-19-7445 sayılı muktezada, "del'l-alman kurumun faaliyetine devam" şartı, "aynı sektörde faaliyet gösteren" şartından daha dar kapsamlı bir şart olup .faaliyetin zarar nlahsubu olanağım elde elfikten sonra herhangi bir şekilde faaliyetin sılılır/andırılmamasını ifade etmektedir. Faaliyetin, zarar mahsubu yapıldıktan sonra arızı hale getirilmesi veya sona erdirilmesi halinde zarar nlahsubu11 uygulamasından yararlanılması mümkün değildir.

Bu hüküm ve açıklamalara göre, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 20. "ıaddesi kapsamında kurumların, devraldıkları kurumun geçmiş yıl zararlarını, münfesih kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi şartıyla kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapmaları 111ümkü11 olup, gayrifaal olarak devir alınsa bile şirketinizce faaliyete geçirilerek, bu faaliyetine devir tarihinin içinde bulunduğu hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi şartıyla devraldığınız şirketin devir tarihi itibarıyla özsermaye tutarını geçmeyen geçmiş yıl zararlarını Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 9'uncu maddesi hükümleri doğrultusunda kurum matrahınızın tespitinde indirim konusu yapmanız mümkündür." Şeklinde görüş bildirilmiştir.

3.4.6.16.3. Devir ve Bölünme Halinde Zarar Mahsubunun Sırası ve Mahsup Edilemeyen Zarar Tutarları

Devralınan zararlar, devreden veya bölünen kurumda doğduğu dönemden itibaren beş yıllık süre içinde mahsup edilebilecektir. Burada devir ve tam bölünme işlemleri nedeniyle 5 yıllık süresinin kesilmesi veya devir-bölünme tarihi itibarıyla bu sürenin yeniden başlaması söz konusu değildir. Çünkü devir ve tam bölünme işlemleri vergisel açıdan önceki kurumda başlanılan işlemlerin ve sürelerin yeni kurum bünyesinde devam ettirilmesi temel prensibine dayanmaktadır.

Devir ve bölünme halinde mahsup edilebilecek zararlar, hangi hesap dönemine ait olduğu devralan kurumun beyannamesi ekinde ayrıca bildirilmek şartıyla, mükelleflerce serbestçe belirlenebilecektir. Öz sermaye sınırlamasını aşan zarar tutarları ise iptal edilecektir.

3.4.7. DEVİR İŞLEMİNE İLİŞKİN ÖRNEK

Devir işlemine ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır.¹⁶⁶

X A.Ş.'nin devir yoluyla Y A.Ş. bünyesinde birleşme kararı alınmıştır. X A.Ş.'nin cari değeri 600.000 TL, Y A.Ş.'nin cari değeri ise 400.000 TL olarak tespit edilmiştir.

X Şirketinin Bilançosu

AKTİF		PASİF	
Kasa	30.000	Banka Kredileri	320.000
Bankalar	70.000	Satıcılar	230.000
Alıcılar	120.000	Sermaye	100.000
Ticari Mallar	180.000	Yasal Yedekler	60.000
Demirbaşlar	600.000	Geçmiş Yıl Karları	90.000
Birikmiş Amortismanlar	-200.000		
Aktif Toplamı	800.000	Pasif Toplamı	800.000

Y A.Ş.'nin Bilançosu:

AKTİF		PASİF	
Kasa	20.000	Banka Kredileri	300.000
Alıcılar	60.000	Satıcılar	110.000
Ticari Mallar	130.000	Sermaye	200.000
Demirbaşlar	700.000	Yasal Yedekler	30.000
Birikmiş Amortismanlar	-200.000	Geçmiş Yıl Karları	70.000
Aktif Toplamı	710.000	Pasif Toplamı	710.000

Y A.Ş.'nin cari değeri 400.000 TL, buna karşılık olarak hisse senetlerinin nominal bedeli 200.000 TL'dir. X A.Ş.'nin Y A.Ş.'ye devir edilmesi sonucunda Y A.Ş.'nin cari değeri 1.000.000 TL olacaktır. Bu durumda Y A.Ş.'nin yeni sermayesi = $(1.000.000 \times 200.000) / 400.000 = 500.000$ TL olacaktır. Buna göre Y A.Ş.'de $(500.000 - 200.000 =)$ 300.000 TL tutarında sermaye artırılması gerekmektedir.

¹⁶⁶ Çağatay Yüce'den alınmıştır.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Y A.Ş.'nin Devir Sonrası Bilançosu:

AKTİF		PASİF	
Kasa	50.000	Banka Kredileri	620.000
Bankalar	70.000	Satıcılar	340.000
Alıcılar	180.000	Sermaye	500.000
Ticari Mallar	310.000	Yasal Yedekler	90.000
Demirbaşlar	1.300.000	Geçmiş Yıl Karları	160.000
Birikmiş Amortismanlar	-400.000		
Şerefiye	200.000		
Aktif Toplamı	1.710.000	Pasif Toplamı	1.710.000

Devreden X A.Ş.'nin Muhasebe Kayıtları:

Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)
500 SERMAYE	100.000	
540 YASAL YEDEKLER	60.000	
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI	90.000	
546 TASFİYE PAYLARI		250.000

Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)
134 DEVİR ALAN ŞİR. ALACAKLAR	300.000	
300 BANKA KREDİLERİ	320.000	
320 SATICILAR	230.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	200.000	
100 KASA		30.000
102 BANKALAR		70.000
120 ALICILAR		120.000
153 TİCARİ MALLAR		180.000
255 DEMİRBAŞLAR		600.000
679 DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		50.000

KVK'na Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Tasfiye, Birleşme, Devir İşlemleri

Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)
546 TASFİYE PAYLARI	250.000	
679 DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	50.000	
134 DEVİR ALAN ŞİR. ALACAKLAR		300.000

Devir Alan Y A.Ş.'nin Muhasebe Kayıtları:

Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE	300.000	
500 SERMAYE		300.000

Hesap Adı	Borç (TL)	Alacak (TL)
100 KASA	30.000	
102 BANKALAR	70.000	
120 ALICILAR	120.000	
153 TİCARİ MALLAR	180.000	
255 DEMİRBAŞLAR	600.000	
261 ŞEREFİYE	200.000	
300 BANKA KREDİLERİ		320.000
320 SATICILAR		230.000
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		200.000
501 ÖDENMEMİŞ SERMAYE		300.000
540 YASAL YEDEKLER		60.000
570 GEÇMİŞ YILLAR KARLARI		90.000

Devir işlemlerinin muhasebesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

1) Varlık ve borçların devredilmesinde esas alınacak bilançolar, sermaye artışının tescil ve ilan edildiği tarihten önceki gün itibariyle hazırlanan bilançolar olmalıdır.

2) Devralma devralan şirket açısından yeni bir sermaye artışını zorunlu kıldığından ilgili kayıtların yapılması gerekir. Devrolan şirket ise tasfiye kayıtlarını yapacaktır.

3) Devrolan işletmenin sermaye, yedekler, dönem net karı gibi özkaynak kalemleri devralan işletmeye nakledilmeksizin de işlemler gerçekleştirilebilir.

4) Devrolan işletmenin zararları, devralan işletmeye nakledilme, **Devrolan** işletmenin kurumlar vergisi beyannamesinde gösterilen geçmiş yıl **zararları** (5 yıldan fazla nakledilmemek ve aktif toplamdan fazla olmamak **şartıyla**) devralan şirketin karından indirilebilir.

5) Devir neticesinde oluşan Şerefiye hesabı için amortisman alınmaz.

3.5. TÜR DEĞİŞİMİ

Ticaret şirketlerinin nevi değiştirmesi, en geniş anlamı ile, bir işletmenin bir hukuki biçimden diğer bir hukuki biçime çevrilmesi, yani hukuki ve ekonomik ayniyet ve devamlılığını sürdürerek başka tipte bir ticaret şirketi olarak başka ve o şirket tipine uygun statü ve unvanla ortaya çıkması demektir.¹⁶⁷

Tür değişimi TTK'da tanımlanmış ve yeni türe çevrilen şirketin eskisinin devamı olduğu hükme bağlanarak ekonomik ve hukuki ayniyet kabul edilmiştir.

KVK'da tür değişimine ilişkin olarak yer alan hüküm devir konusunu düzenleyen 19.maddedir. Bu maddeye göre, *"Kurumların yukarıdaki şartlar dahilinde nevi değiştirmeleri de devir hükmündedir."*

Bu hükme göre, maddede yazılı şartlara uyulması halinde tür değiştiren kurumun dönüşüm tarihi itibarıyla gizli yedeklerin vergilendirilmesi söz konusu olmaz, sadece dönüşüm tarihine kadar elde ettiği kurum kazançları vergilendirilir. Dolayısı ile nevi değişimi nedeniyle ortaya çıkan kazançlar vergilendirilmez.¹⁶⁸

Eğer tür değişimi sırasında devir şartlarına uyulursa tür değişimi nedeniyle herhangi bir vergileme yapılmayacak (vergisiz tür değişimi), şartlara uyulmadığında ise bu işlem bir birleşme olarak kabul edilecek (vergili tür değişimi), dolayısı ile tasfiye hükümleri uygulanarak söz konusu işlemler vergilendirilecektir.

Dolayısıyla tür değişimini vergili ve vergisiz tür değişimi olarak ele alıp incelemek yerinde olacaktır. Ancak bu ayrıma geçmeden nevi değişiminin birleşmeden farklı yanları da bulunmaktadır.¹⁶⁹

¹⁶⁷ Tarakçı, a.g.e., s.402.

¹⁶⁸ Mehmet Bingöl, "Limited Şirketin Anonim Şirkete Dönüşümü", Vergi Dünyası, Aralık 1994, sayı.160, s.34.

¹⁶⁹ Kavaklıoğlu, a.g.e., s.228.

- Birleşmede iki veya daha fazla suje olmasına karşın nevi değişiminde süje tektir.
- Birleşme katılan ve/veya devralınan şirketlerin tasfiyesiz infisahını gerektirirken, tür değişiminde infisah söz konusu değildir.
- Birleşmede katılan veya devralınan şirketler tüzel kişiliklerini kaybederken tür değişiminde tüzel kişilik kesintisiz olarak devam eder.
- Birleşmenin doğal sonucu külli halefiyet olmasına karşın, tür değişiminde tür değiştiren şirket eskisinin devamıdır.
- Birleşmede aktif ve pasiflerin intikali söz konusu olduğu halde tür değişiminde aktif ve pasiflerin geçişinden bahsedilemez.
- Tür değişiminde amaç ve konu birleşmedekinin aksine hukuki şekil ve kalıbın değiştirilmesidir.

3.5.1. TÜR DEĞİŞİMİ ÖNCESİ VE SONRASINDAKİ KURUMLAR TAM MÜKELLEF OLACAKTIR

Tür değişimi kurumlar vergisi kanunu uyarınca teşvik edilen bir uygulama olduğu için her iki kurumun da tam mükellef olması gerekmektedir. Tür değişimi sırasında ortaya çıkan gizli yedeklerin vergilendirilmesinin ertelenmesi söz konusu olduğu için tür değişimi sonrası ortaya çıkan tüzel kişiliğin KVK uyarınca tam mükellef olması gerekmektedir.

3.5.2. ESKİ TÜRDEKİ KURUMUN BİLANÇO DEĞERLERİNİN YENİ TÜRDEKİ KURUM TARAFINDAN KÜL HALİNDE DEVRALINIP AYNEN BİLANÇOYA GEÇİRİLMESİ

KVK'nın 19.maddesindeki "bilanço değerleri" kavramı ile gerçek aktifler ve gerçek pasifler kastedilmektedir. Bu kavram ile "bilanço hesaplan" kastedilmemektedir.

Bilanço değerleri kavramı ile gerçek aktif ve pasiflerin ifade edildiği şuradan anlaşılmaktadır; tür değişiminde tür değişimi tarihine kadar meydana gelmiş değer fazlalarının bir diğer ifadeyle gizli yedeklerin vergiye tabi tutulmaması, eski türdeki kurumun bilanço değerlerinin kül halinde, aynen yeni türdeki kuruma intikal etmesi şartına bağlıdır. Söz konusu gizli yedekler ise sermaye, yedek akçe gibi bilanço hesaplarından

değil. bunların temsil ettiği bilanço değerlerinden kaynaklanmaktadır. Yeniden değerlendirme ile sermaye, yedek akçe gibi hesapların tutarında bir değişiklik olmaz. Gizli yedekler, gerçek aktiflerin yeniden değerlendirilmesiyle ortaya çıkar. Bu nedenle sermaye, yedek akçe gibi hesapların yeni türdeki kuruma aynen intikalinin şart koşulması ile sağlanmak istenen herhangi bir amaç da olamaz.¹⁷⁰

Tür değiştiren kurumun bilanço değerlerinin "kül halinde aynen devralınması" ile tür değiştirme tarihi itibarıyla çıkarılan bilançodaki gerçek aktif ve pasif kalemlerin kayıtlı değerlerinin dikkate alınması ifade edilmektedir. Böylece, eski nevideki kurumdan intikal eden aktif kıymetlerin tür değişimi tarihindeki cari değerleri yerine kayıtlı değerlerinin esas alınması suretiyle gizli yedekler dikkate alınmamakta, dolayısıyla herhangi bir karın ortaya çıkması da söz konusu olmamaktadır.

3.5.3. TÜR DEĞİŞİKLİĞİ SIRASINDA ORTAK SAYILARININ DEĞİŞMESİ SORUNU

Tür değişikliği sırasında ortak sayısının arttırılmasının veya azaltılmasının mümkün olup olmadığı konusunda KVK'da ve 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde bir açıklama bulunmamaktadır. Bu nedenle böyle bir işlemi yapmanın mümkün olup olmadığı konusunda şu an için ne bir görüş ne de bir açıklama bulunmaktadır.

3.5.4. TÜR DEĞİŞİKLİĞİ SIRASINDA ALINAN HİSSELERİN İKTİSAP TARİHİ

Tür değişikliği nedeniyle elde edilen hisselerin iktisap tarihi olarak nevi değiştiren şirketteki edinim tarihleri esas alınacaktır. Bu nedenle tür değişikliği yeni bir iktisap olarak kabul edilmeyecektir. Bu sonuca KVK'da yer alan tür değişikliğinin bir devir işlemi olduğu sonucundan ulaşılmaktadır.

3.6. BÖLÜNME

3.6.1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU'NA GÖRE BÖLÜNME

5520 Sayılı KVK'nın 19.maddesinde bölünme müessesesi düzenlenmiştir. Maddenin düzenlenme biçimine baktığımızda, maddenin

no Tarakçı, a.g.e., s.413.

önceki kanuna göre daha düzenli olduğunu ve önceki kanun döneminde tartışma konusu olan bazı hususların kanun metninde açık ve net bir şekilde ifade edildiğini görmekteyiz.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir;

"Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

a) Tam bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin % 10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir.

b) Kısmi bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmi bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur. "

Madde metninde bölünme müessesesi iki şekilde düzenlenmiştir. En önemli özelliği bölünen kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesi olan tam bölünme ve bölünen kurumun tüzel kişiliğinin devam ettiği kısmi bölünme olarak düzenlenmiştir. Yani tam bölünme için *"infisahla sonuçlanan bölünme"*, kısmi bölünme için de *"infisah/a sonuçlanmayan bölünme"* ifadesini kullanmak mümkündür.¹⁷¹

¹⁷¹ Bumin Doğrusöz, "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi (I-Tam Bölünme)", Yaklaşım, S.107, s.43.

Ayrıca bölünme sonucu oluşan karın vergilendirilmemesi için gerekli olan şekli şartlar kanunun 20.maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Kanun metni aynen aşağıdaki gibidir;

"(2) Kanunun 19.maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre gerçekleştirilen bölünmelerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde bölünme suretiyle münfesi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; bölünmeden doğan karlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihidir. Bölünen kurum ile bu **kurumun** varlıklarını devralan kurumlar,

1) Bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verirler.

b) Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen **kurumun** bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan **kurumlar** vergisi beyannamesine ekleyecek/eri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu **kurumun** varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir.

(3) Bu Kanunun 19.maddesinin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde belirtilen işlemlerden doğan karlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez. 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre gerçekleştirilen kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar."

3.6.1.1. Tam Bölünme

Kanun metnine genel olarak baktığımızda, bir işlemin tam bölünme sayılabilmesi için gerekli olan şartları; esasa ilişkin ve öze ilişkin şartlar olarak sınıflandırmak mümkündür.

3.6.1.1.1. Esasa İlişkin Şartlar

Bölünen ve Devralan Kurumların Sermaye Şirketi Olması

KVK'nın 1. maddesinde sermaye şirketlerinin kurumlar vergisi mükellefi oldukları belirtildikten sonra, KVK'nın 2. maddesinde sermaye şirketleri ibaresinden ne anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Buna göre; Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirkettir. KVK'nın uygulanmasında, Sermaye Piyasası Kurulu'nun düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılır.

Bu durumda tam bölünme için bölünen ve devralan kurumların anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olması gerekmektedir. Dolayısı ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde sayılan ve sermaye şirketi mahiyeti taşımayan diğer kurumlar vergisi mükelleflerinin tam bölünme uygulamasından yararlanması mümkün değildir.

Bölünen ve Devralan Sermaye Şirketlerinin Tam Mükellef Olması

Bölünme, özü itibarıyla bir vergi istisnası değil vergi erteleme müessesesidir. Bu nedenle bölünme, neticesinde bölünme anında olmasa da daha sonra vergi alınacaktır. Devralan tam mükellef sermaye şirketlerinin mukayyet değerleriyle devralmış oldukları kıymetleri elden çıkardıkları anda gizli yedekler açığa çıkmaktadır. Bunun yanında yalnızca Türkiye'de elde ettikleri gelirler nedeniyle vergiye tabi olan dar mükellef sermaye şirketleri açısından bu gizli yedeklerin açığa çıkmaması ihtimali nedeniyle devralan kurumların tam mükellef olması gerekmektedir. Bölünen kurumun tam mükellef olma gerekliliği ise, bölünme tarihine kadar oluşacak kazancın vergilendirilebilmesi açısından gereklidir.

KVK'da kimlerin tam mükellef oldukları belirtilmiştir. KVK'nın 3. maddesinde tam mükellef konusu düzenlenmiştir. Buna göre; KVK'nın 1. maddesinde sayılı kurumlardan kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunanlar tam mükellef olarak kabul edilmiştir. Kanuni merkez, vergiye tabi kurumların kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya

sözleşmelerinde gösterilen merkezdir. İş merkezi, iş bakımından işlemlerin fiilen toplandığı ve yönetildiği merkezdir.

Dolayısı ile hem bölünen hem de devralan kurumun tam mükellefiyet esasında vergilendirilmesi gerekmektedir.

Bölünen Şirketin Tasfiyesiz Olarak İnfisah Etmesi

KVK'da yer alan düzenlemeye göre tam bölünen kurumun tasfiyesiz olarak infisah etmesi gerekmektedir. Sermaye şirketlerinin tasfiyesiz olarak infisah etmeleri durumları her bir sermaye şirketi itibarıyla TTK'da yer almıştır. KVK sermaye şirketleri açısından TTK'ya göre özel bir kanundur. Dolayısı ile tam bölünme neticesinde bölünen kurumun tasfiyesiz olarak infisah etmesi yeni bir durum olarak eklenmiştir. Tam bölünen kurum tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle hukuk aleminden silinecektir. Dolayısı ile tüzel kişiliği sona erecektir.

Bölünen Kurumun Bütün Mal Varlığını, Alacaklarını ve Borçlarını Kayıtlı Değerleri Üzerinden Devretmesi

Tam bölünme halinde bölünen kurum tasfiyesiz olarak infisah etmektedir. Bu durumda hukuk aleminden silinen bu kurumun varlık ve borçlarının diğer kurumlar tarafından devir alınması gerekmektedir. Bu devrin niteliği ise yine kanunda belirtilmiştir. Varlık ve borçların mukayyet değerleri üzerinden diğer kurumlara devredilmesi gerekmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nun 265.maddesine göre mukayyet değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında yer alan hesap değeridir. Bu varlıklar, devir olan şirket tarafından da kayıtlı değerleriyle kayıtlara intikal ettirilecektir. Böylece, bölünme işlemiyle gerçekte bir vergi ertelemesi yapılmış olmaktadır. Zira, varlıkları devralan şirket daha sonra bunları elden çıkardığında satış bedeliyle kayıtlı bedel arasındaki farkı, kurum kazancına dahil edecektir.

Devir Alan Kurumların Mevcut veya Yeni Kurulacak İki veya Daha Fazla Tam Mükellef Sermaye Şirketi Olması

Devir halinde tam mükellef bir kurum tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün varlık ve borçlarını yine kayıtlı değerleri üzerinden tam mükellef bir kuruma devretmektedir. Tam bölünmeyi devirden ayıran en büyük farklılık da tam bölünme neticesinde bölünen kurumun varlıklarını devralan şirketlerin birden fazla olmasıdır.

Dolayısı ile bir bölünmeyi tam bölünme olarak nitelendirebilmek için devir alan kurumun birden fazla olması gerekmektedir. Devir alacak kurumlar halen faaliyetine devam eden kurumlar olabileceği gibi yeni kurulacak şirketler de olabilir. Kanun koyucu devir alan şirketin halen

mevcut şirket olması ile yeni kurulacak bir şirket olması arasında bir ayrım yapmamıştır. Ancak kuşkusuz bu iki durum, TTK açısından farklı şekil kuralları ve esasları gerektirir. Daha önce kısa olarak bahsetmiş olduğumuz 6102 Sayılı TTK'da bu farklılık açık olarak ifade edilmiştir.

Devredilen Sermaye Şirketinin Ortaklarına Devralan Sermaye Şirketinin Sermayesini Temsil Eden İştirak Hisseleri Verilmesi

Bölünen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketlerinin sermayelerini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesi ile, bölünme neticesinde infisah eden şirket ortakları devralan kurumlara iştirak edecektir. Bölünme işleminin satış değil, iştirak olabilmesi için zaten iştirak hisselerinin verilmesi gerekmektedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin% 10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir. Nakit ödeme imkanının gerekçesi, hesapların kapatılması amacıyla yapılacak küçük miktardaki nakit ödemelerin bölünme işleminin vergisiz yapılmasını engellememesini sağlamaktır.

Devrolunan kısım nakit ödenirse, devralan şirketin sermayesinin nakit olarak ödenen kısım kadar az olacağı veya bu kadar az arttırılacağı, bir başka anlatımla nakit karşılığı devir olan kısmın ortaklardan satın alınmış olacağı şeklinde yorumlamak mümkün olabilir.¹⁷² Burada yapılabilecek bir başka yorum da, bölünme sırasında, bölünme işlemi "mukayyet değerler" üzerinden yapılacağı için, cari değerlere göre, gizli yedek akçenin vergisiz olarak ortaya çıkmasına kanunun cevaz verdiği, bu ödemenin kayıtlı sermayeyi aşan değerlerden yapılmasının öngörüldüğü ve dolayısıyla devrin yine mukayyet değerler üzerinden yapılması gerektiği şeklinde olabilir.¹⁷³

Kanun metninde, elde edilen iştirak hisselerinin ortaklar arasında paylaşımına ilişkin olarak bir belirleme yapılmamıştır. Maliye Bakanlığı konuyu 1 Seri No'lu KVK Genel Tebliği ile düzenlemiştir. Buna göre, elde edilen iştirak hisselerinin ortaklar arasında ortakların mevcut şirket payları oranında dağıtılması gerekmektedir.

Şüphesiz ki, varlıkların kayıtlı değer üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi bölünen şirketin ortaklarına varlıkların mukayyet değeri kadar bir hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan

¹⁷² Şefik Çakmak, "Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan 4684 sayılı Yasa Hakkında Not", Oluş Mali Hukuku Bürosu Vergi Mevzuatı Yorum Seti, Cilt, 04.07.2001 tarih ve XXVI sayılı Etüd- Değerleme, s.8.

¹⁷³ Bumin Doğrusöz, "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi O-Tam Bölünme), Yaklaşım, S.107, s.46.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi işlemleri

şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranını tespit etmeleri gerekmektedir. Değiştirme oranı ise bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilecektir.

Örneğin; sermayesi 1.000.000.- TL olan ve aktifinde 200.000.- TL ve 800.000.- TL'lik iki adet taşınmazı bulunan (Z) Ltd. Şti.'nin %60 hissesi Ortak (A)'ya, % 20 hissesi Ortak (B)'ye, %10 hissesi Ortak (C)'ye ve %10 hissesi de Ortak (D)'ye ait bulunmaktadır. (Şirketin aktifinde yer alan taşınmazların cari değerlerinin de aynı olduğu varsayılmıştır.)

(Z) Ltd. Şti.'nin tasfiyesiz infisah etmek suretiyle bölünmesi sonucu;

200.000.- TL'lik taşınmazı aynı sennaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti.'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamı Ortak (B)'ye verilmiştir.

800.000.- TL'lik taşınmaz aynı sennaye olarak konularak (!<-) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin iştirak hisselerinin %75_'ı Ortak (A)'ya, %12,5'u Ortak (C)'ye ve %12,5'u da Ortak (D)'ye verilmiştir.

Bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmış ve ortakların servet değerlerinde bir artış meydana gelmemiştir. Bu çerçevede, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Anılan örnekte;

- 200.000.- TL'lik taşınmaz aynı sermaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti.'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamının Ortak (A)'ya verilmiş olması ve/veya

- 800.000.- TL'lik taşınmazın aynı sermaye olarak konularak (K) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin hisselerinin %50'sinin Ortak (A)'ya, %45'inin Ortak (C)'ye ve %5'inin de Ortak (D)'ye verilmiş olması halinde,

bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmadığından, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Scmıaye artlşmm değışim oranına göre hesaplanması nedeniyle devir neticesinde aktif ve pasife eklenecek iktisadi kıymetlerden fazla veya eksik sennayc artlşl gerçekteşebilecek, bu nedenle aktif veya pasifte fazlalık oluşabilecektir.¹⁷⁴ Devralan kurumun aktifinde oluşacak fazlalık pasifle bir düzenleyici hesapta dengelenecek ve pasifte geçici bir hesapta. mali olmayan karda izlenecektir. Aktif ve pasifte ortaya çıkan fazlalıklar bir işlem neticesinde değil fiktif olarak ortaya çıktığından kar olarak nitelendirilemez. Oluşabilecek zararın da mali zarar olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Konuya ilişkin olarak devir primi ve farkı konusunda yapmış olduğumuz açıklamalar da burada aynen geçerlidir.

3.6.1.1.2. Şekle İlişkin Şartlar

Bölünme Tarihi Nedir?

Devir tarihi konusunda yapmış olduğumuz açıklamalar aynen bölünme tarihi konusunda da geçerlidir. Bölünme tarihi olarak bölünen kurumun mu yoksa bölen kurumların genel kurul tarihlerinin mi esas alınacağı konusunda bir belirleme bulunmamaktadır.

Bölünme tarihin tüm şirketlerin genel kurul kararlarının aynı günde tescil edilmesi durumunda bir sorun yaşanmayacaktır. Ancak bölünen ve bölen kurumların genel kurul kararlarının tescil tarihinin farklı olması durumunda ortaya halledilmesi güç bir sorun çıkmaktadır.

Kanaatimizce burada bölünme tarihi olarak bölünen kurumun genel kurul kararının tescil edildiği tarihin alınması gerekmektedir. Zira bu tarih itibariyle bölünen kurumun tüzel kişiliği sona ermekte ve şirket hukuk aleminden silinmektedir. Bu tarihten sonra bölünen kurumun herhangi bir işlem yapmaması gerekmektedir.

Bölünme tarihi olarak bölen kurumların genel kurul kararlarının tescil tarihinin esas alınması durumunda ortaya birden fazla bölünme tarihi çıkacaktır. Böyle bir çıkarım sonucu ortaya çıkan durumun nasıl normalleştirileceği ve kayıt altına alınacağı ise belli değildir.

Bölünme Beyannamesi, Ekleri ve Verginin Ödenmesi

Yeni KVK'da tam bölünme halinde verilecek beyannameler ve yapılacak işlemler detaylı olarak belirtilmiştir. Buna göre; şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının ticaret sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihidir. Bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar,

¹⁷⁴ I Seri Nolu KVK GT.

- Bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

- Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları, bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

bölünmenin ticaret sicili gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verirler.

Tam bölünme durumunda verilecek beyannamelere isabet eden verginin ne zaman ödeneceği ise KVK'nın 21.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

KVK'nın 20.maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre gerçekleştirilen devir ve bölünmelerde münfesi kurum adına tahakkuk eden vergilerden;

a) Bu fıkraların (a) bentlerinin (1) numaralı alt bentlerine göre münfesi veya bölünen kurum adına tahakkuk edenler, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar,

b) Diğer hallerde ise beyanname verme süresi içerisinde, devralan veya birleşilen kurumlarca ödenir.

Burada özel koşulların oluşması durumunda iki beyanname verilebilecektir. Örneğin bölünme kararı 1 Mart 2007 tarihinde tescil edilmiş ise, 31 Mart 2007'ye kadar bölünen ve devralan kurumların müştereken iki kurumlar vergisi beyannamesi vermeleri gerekmektedir. Buna göre ilk beyanname bölünen kurumun 2006 hesap dönemine ilişkin olarak vereceği normal kurumlar vergisi beyannamesidir. Bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergi 31 Mart 2007'ye kadar vergi dairesine ödenmek durumundadır. İkinci beyanname ise bölünen kurumun, 01.01.2007-01.03.2007 arasında elde etmiş olduğu kıst dönem kazancı üzerinden verilecek olan beyannamedir. Bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergi de 2008 yılının Nisan ayı sonuna kadar vergi dairesine ödenmek durumundadır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz aynı koşullar altında bölünme kararı 01.06.2007 tarihinde tescil edilmiş olsa idi, bölünen ve devrolan kurumların vermesi gereken beyanname bir tane olacaktır. Bu da 01.01.2007-01.06.2007 tarihi arasındaki kıst döneme ilişkin olarak verilecek kıst dönem beyannamesidir. Bu beyanname 01.07.2007 tarihine

kadar verilecek ve beyanname üzerinden tahakkuk eden vergi de Nisan 2008'e kadar vergi dairesine ödenecektir.

Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir.

Beyannameye eklenecek olan taahhütname, tam bölünme neticesinde tüzel kişiliği sona erecek olan şirketten devletin alacağını garanti etmektedir. Burada tam bölünme neticesinde varlıkları devralan şirketlerin sorumluluğunun sınırına ilişkin olarak bir belirleme yapılmamıştır. Dolayısı ile tam bölünme neticesinde bölünen şirketin varlık ve borçlarının bir kısmını devralan şirketler bölünen şirketin vergi borçlarından dolayı müteselsil olarak sorumludurlar.

3.6.1.1.3. Tam Bölünmede İktisadi ve Teknik Bütünlük Kavramı

"*Tasfiyesiz infisah*" ve "*külli halefiyet*" kavramları, şirketler hukukunda birleşmede olduğu gibi tam bölünmede de birbirini tamamlayan iki ilke durumundadır. Bu anlamda, tam bölünme müessesesinde geçerli olacağını düşündüğümüz tasfiyesiz infisah ve külli halefiyet halleri, belirli bir ekonomik amaca ayrılmış mal varlıklarını ya da belirli bir ekonomik işlevi yerine getiren işletmelerin ekonomik bütünlüklerini korumaya ve gerektiğinde hukuki bir bütünlük içinde el veya biçim değiştirmelerine olanak sağlayan hukuki kolaylıklardır.¹⁷⁵

Nitekim tam bölünme sonucunda bölünen kurumun tasfiyesiz olarak infisah edeceği ve bölünme işleminde aktif ve pasif hesapların bir bütün olarak devredileceği öngörülmüştür.

Cüzi halefiyetin karşıt kavramı olan külli halefiyet ilkesi, bir mal varlığını meydana getiren bütün hak, alacak ve borçların bir kül halinde bir başkasına intikalini ifade etmektedir. Hukukumuzda, hak ve borçların el değiştirmesi veya özne değiştirmesindeki olağan yöntem külli halefiyet değil, cüzi halefiyettir.¹⁷⁶

¹⁷⁵Türk, a.g.e., s.115.

¹⁷⁶Türk, a.g.e., s.151.

Külli halefiyet ilkesi bölünme müessesesinin uygulanmasında en çok tartışılan konulardan biridir. Mal varlığı kıymetlerinin devrinde külli halefiyet ilkesi, şirketler hukuku anlamında birbirini tamamlayan tasfiyesi infisah hali gibi ancak kanunda açık bir hüküm bulunması halinde geçerli olacaktır. Hukukumuzda, birleşme müessesesinde olduğu gibi ekonomik ve hukuki gelişmelerin gerekli ve zorunlu kıldığı bazı durumlarda, üçüncü kişilerin zarara uğraması olasılığını önleyici tedbirleri almak kaydıyla, bir mal varlığı veya işletmenin ekonomik ve hukuki bütünlük içinde yapı değiştirmesine imkan tanınmaktadır. Söz konusu bu amaç doğrultusunda tam bölünme müessesesinde de bu imkanı tanımak gereklidir. Çünkü, kanunlarla sermaye şirketlerince uygulanması teşvik edilen bölünme müessesesinde, külfetli, zaman alıcı ve masraflı sonuçlar doğuran cüzi halefiyet ilkesinin uygulanması, özellikle de kanun koyucunun amacına ters olacaktır.¹⁷⁷

Devralan şirketlerin birden fazla olması neticesinde bilançodaki unsurların devralan şirketler arasında nasıl paylaşılacağına tespiti gerekmektedir. Bilançodaki kıymetlerin bir orana göre mi yoksa belli özelliklere göre mi işletmeler arasında paylaşılacağı önem arz etmektedir. Kısaca tam bölünme neticesinde tasfiyesiz olarak infisah edecek kurumun bilançosunda yer alan iktisadi kıymetlerin devrinde iktisadi ve teknik bütünlük aramak gerekli midir?

Maliye Bakanlığı uygulamada, "iktisadi ve teknik bütünlük" ibaresi için 26.1.1968 tarih ve 163 sıra No.lu Hesap Uzmanları Kurulu Danışma Komisyonu Kararında belirtilen tanımları benimsemiş olup, bu tanım şöyledir :

"İktisadi ve teknik bakımdan bütünlük arz eden iktisadi kıymetler, bir işletmede belli bir fonksiyon etrafında birleşerek bir üretimde bulunan veya üretime herhangi bir aşamada bir değer kazandıracak nitelikteki bir fonksiyonu birbirini tamamlayarak yerine getiren iktisadi kıymetler topluluğu olarak tanımlanabilir. "

İktisadi ve teknik bütünlük konusu karmaşık ve olay bazında yoruma açık nitelik arz etmektedir. Dolayısı ile bilançoda yer alan iktisadi kıymetlerin devrinde her olayın kendi özel koşulları içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Faaliyette, dar ve teknik anlamdaki işletme itibarıyla bütünlük aranması gerekliliği vardır. Devir ve bölünmelerde zarar mahsubu hakkındaki 9. maddede yapılmış olan düzenleme de, bu anlayışı ayrıca teyit eder. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 9.maddesinin 1/a bendinde,

¹⁷⁷ Ak uğur, a.g.e., s. 72.

bölünme halinde, bölünme ile münfesi hale gelen kurumdan intikal eden zararın, devralanın öz sennaye tutarı kadarlık kısmının yeni bünyede indirim konusu yapılacağı kabul edilmiştir. Bu, bölünme ile devredilecek kıymetlere bağlı zarar intikali de yapılacağını ifade etmektedir. Devredilen kıymetlere bağlı zarar intikali ise ancak dar ve teknik anlamdaki işletme bütünlüğü içinde mümkün olabilir. KVK 9.maddenin 1/a bendine göre, mahsup edilecek zararın devralanan kıymetle orantılı olacağını belirtilmiş olması da, farklı bir değerlendirme imkanı vermez. Öte yandan zarar mahsubunun bir diğer şartı olan bölünen kurumun faaliyetine beş yıl süreyle devam edilmesi şartı da belli bütünlüğün aranacağını diğer bir dayanağı sayılabilir. Ancak kısmi bölünme halinde işletme bütünlüğü kavramı açık olarak ifade edilmiş olmasına karşın tam bölünme halinde bu dile getirilmemiştir.¹⁷⁸

Kanun'da, bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesapların, ilgili olduğu aktif veya pasif hesaplara birlikte devrolunması gerektiği açık olarak ifade edilmiştir.

Devralan şirketlerin mal varlığı oluşturulurken, imkan oranında bütünlük gösterilecek tarzda oluşturulması, yani her şirketin mal varlığının bağımsız nitelik göstermesi, mal varlığının aktif ve pasif dengesine dikkat edilmesi gereklidir. Birbirine bağlı aktif ve pasiflerin aynı devralan şirket içinde yer alması zorunludur.¹⁷⁹

Aktif veya pasifi dengeleyici hesapların da, ilgili olduğu aktif veya pasif hesaplara birlikte devrolunması gerekmektedir. Bu nedenle, amortismanlar gibi hesapların da, bağlı olduğu kıymetin hangi şirkete bağlı olduğuna göre dağıtılması, bir zorunluluktur. Ancak burada, konunun Ticaret Hukuku yönünden düzenlenmemiş olması sebebiyle, özellikle alacaklar ve borçlar yönünden birçok sorunun da ortaya çıkması muhtemeldir. Alacak ve borçların dağıtımında, savunduğumuz anlayış çerçevesinde, işletme bütünlüğü kavramının esas alınması, alacak ve borcun ait olduğu bütünlüğe dahil edilmesi gerekir.¹⁸⁰

Ancak burada sorunun çözümü yatırım kredileri için daha belirgin iken, işletme kredileri için bu kadar açık değildir. Örneğin, otobüs ve otelcilik işletmeciliği yapan bir anonim şirketin, bölünme öncesinde muhasebe ve personel işleri için bilgisayar ve program yatırımı yapmış olması, ancak bu yatırımı kredi ile gerçekleştirmiş olması halinde, bu yatırımı salt bir işletme ile ilişkilendirmek olanaklı değildir.

¹⁷⁸ O'zbalcı, a.g.e., s. 581.

¹⁷⁹ Tekinalp, a.g.m., s.40.

¹⁸⁰ Bumin Doğrusöz, "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi (1-Tam Bölünme), Yaklaşım, Sayı.107, s.44.

Bu kredi borcunun, söz konusu sistemleri bir kül halinde alan şirketin bilançosuna nakledilmesi veya sistemin bölünülen şirketler arasında paylaştırılması halinde yahut diğer cari işlemler için alınan işletme kredilerinde, kredi borcunun bölünen şirketin sermayesinin devrilen şirketlere dağıtım oranında dağıtılması gerekir. Bölünen şirketin bilançosunda yer alan geçmiş yıl zararları veya karlarının da, aynı oranın uyarınca dağıtılması daha adil ve hukuka uygun olacaktır.¹⁸¹

onuç olarak tanı bölünmede "işletme bütünlüğü" aranması gerekliliği vardır ve bu durumu tasfiyesiz infisah ve külli halefiyet ilkelerinin bir gereğidir. İşletme bütünlüğü sadece bölünen şirket açısından değerlendirilmemeli, devralan şirketler de devralınan kıymetlerin kendi başlarına bir mal veya hizmet üretmeye yeterli olup olmadığına ve diğer şirketlerde kalan kısımların da ekonomik bir değer ve bütünlük ifade edip etmediğine dikkat edilmelidir.¹⁸² Buna ek olarak da, birbirine bağlı aktif ve pasiflerin aynı devralan şirket içerisinde yer alması gerekmektedir. Kaldı ki **KVK**'nın 19.maddesinde aktif veya pasifi dengeleyici hesapların ilgili oldukları aktif ve pasifleri ile birlikte devralınması öngörülmüştür.¹⁸³

Özetle tam bölünmede, alacak ve borçların kaynağının tespit edilebilmesi halinde, alacak ve borçların, bağlı ve ilgili oldukları hesaplarla birlikte bölünme sözleşmesi hükümleri çerçevesinde ve işletme bütünlüğü kriteri baz alınarak devralan şirketlere intikal ettirilmesi gerekir.¹⁸⁴ Devralan şirketlerin mal varlığı oluşturulurken imkan dahilinde bütünlük gösterecek tarzda oluşturulmasına, diğer bir ifadeyle, her şirketin kendi mal varlığının bağımsız nitelik göstermesine ve mal varlığını aktif ve pasif dengesine dikkat edilmelidir.¹⁸⁵

Ancak Maliye Bakanlığı tarafından verilen 19.06.2008 tarih ve 61566 sayılı muktezada gerçekleştirilecek tam bölünmede fabrika binası ile makine-techizatın ayrı ayrı devrinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak bu muktezayı tam bölünmede iktisadi ve teknik bütünlük aranmadığı şeklinde değil, fabrika binasının bir gayrimnekul olarak tam bölünmeye konu edilip, makine ve techizatın ise bir üretim işletmesi olarak devrinin mümkün olduğu şeklinde okumak gerekir. Aksi bir yorum şekli, tam bölünme müessesesinin de ruhuna aykırı olur.

¹⁸¹ Bumin Doğrusöz, "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi (İJ-Kısmi Bölünme)", Yaklaşım, S.108, s.33.

¹⁸² Bakırcı, a.g.m., s.98.

¹⁸³ Tekinalp, a.g.m., s. 40.

¹⁸⁴ A.Haydar Yıldırım-Olcay Kolotoğlu, Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu, Tasfiyesi, Birleşmesi, Nev'i Değişikliği, Bölünme ve Hisse Değişimi, Ankara, 2003, s. 427.

¹⁸⁵ Yıldırım-Kolotoğlu, a.g.e., s. 427.

3.6.1.1.4. Tıım Bölünme Sırasında ve Sonra,ında **Ortaya Çıkın Kıymetler**

KVK'ya göre temel kural, tam bölünme işleminde bir şirketin sahip olduğu varlıkların mukayyet değer ile devir edilmesidir. Bu nedenle bir şirketin sahip olduğu varlıkların ne olduğu ve değerinin tespiti hayati öneme haizdir. Bu nedenledir ki, varlıkların değerlemesinin eksik tespit edilmiş olması veya mukayyet değerlerinin tam ve doğru olarak belirlenmemiş olması tam bölünme koşullarının ihlali anlamına gelecektir.

Bunun için bir bilançoda yer alan görünmez kalemlerin de tam bölünme sırasında tespit edilmesi ve ortaklara hisse paylaşımı ve şirket değerinin tespiti sırasında bu değerlerin dikkate alınması gerekmektedir. Eğer bilançoda varsa haklar gibi gayrimaddi kıymetlerin de değerlemesinin doğru yapıp fiyatlandırılması gerekmektedir. Çünkü KVK tebliğine göre, tam bölünme neticesinde bölünen şirketlerin ortakları arasında yapılacak hisse paylaşımı, ortakların tam bölünen şirkette sahip oldukları payların ekonomik değeri kadar olmak zorundadır. Tam bölünen şirketin bazı gizli değerlerinin tam bölünmede varlık devralan şirketlerden birisine geçmesi ve bunun fiyatlandırılmaması söz konusu oranların bozulması anlamına geleceğinden doğrudan tam bölünme koşullarının ihlali olarak yorumlanacaktır.

3.6.1.1.5. **Tam Bölünme Halinde Zarar Mahsubu**

Tam bölünme halinde devralan kurumun bölünen kurumun bilançosunda görülen geçmiş yıl zararlarını indirebilmesi için gerekli olan koşullar KVK'nın 9.maddesinde sayılmıştır. Buna göre; KVK'nın 20.maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumun öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:

-Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması.

-Devralınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.

Bu şartların ihlali halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılır.

Tam bölünme halinde bölünen kurumun zararlarının devralan kurum tarafından indirim konusu yapılabilmesi için gerekli olan koşulları tek tek ele alırsak şu şekilde belirtmek mümkündür.

İndirim Konusu Yapılacak Olan Zarar Tutarı Öz Sermaye ile Sınırlıdır

Tam bölünmede indirim konusu yapılabilecek zarar kısmı devralınan öz sermaye tutarı ile sınırlıdır. Tam bölünmede, münfesi h kurumun varlıkları birden çok kuruma intikal edeceği için, mahsup edilecek zarar tutarı her bir kurumun devralacağı öz sermaye tutarına göre ve devraldığı kıymetlerle orantılı olarak yapılacaktır. Bu konuda esas olan tam bölünme halinde tarafların iradeleridir. Ayrıca zararın kaynağı tespit edilebiliyorsa ve devralınan öz sermaye tutarı buna müsait ise zarar indiriminde buna öncelik verilmelidir.

Ancak, bölünen şirketin zararının, devredilen aktif kıymetlerden hangisine ilişkin olduğu tespit edilemiyorsa, zarara ilişkin bu soruna bölünme sözleşmesi hükümleri uyarınca çözüm aranmalıdır. Fakat, bölünme sözleşmesinde konu ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmuyorsa, devralan şirketleri söz konusu zararlardan (pasiflerden) devraldıkları aktif kıymetleri oranında sorumlu tutarak sorun çözüme kavuşturulmalıdır.¹⁸⁶

Son Beş Yıla İlişkin Kurumlar Vergisi Beyannamelerinin Kanuni Süresinde Verilmiş Olması

Zarar mahsubu için son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresi içinde verilmiş olması gerekmektedir. Açık belirleme olmamasına rağmen sözü edilen beyannameler, devralınan veya tam bölünme sonucu infisah eden kurumlara ait kurumlar vergisi beyannamelerini ifade etmektedir. Kanuni süresinde biri dahi verilmemiş olduğunda zarar mahsubu yapılamayacaktır. Ancak devir veya tam bölünme geçerliliğini korumaya devam edecektir.

Devir Alınan Kurumun Faaliyetine Bölünmenin Meydana Geldiği Hesap Döneminden İtibaren Beş Yıl Süre ile Devam Edilmesi

Devralınan kurumun faaliyetine bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi gerekmektedir. Zarar indiriminden sonra bu şart gerçekleşmediğinde, zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergi bakımından vergi ziyayı doğmuş sayılacak, cezalı tarhiyat yapılacaktır. Burada tarhiyatın hangi dönem için yapılacağı konusunda kanun metninde açıklık yoktur.

¹⁸⁶ Doğrusöz, (Tam Bölünme), s.45.

Devirliının kütlll faaliyetine beş yıl devam edileceği şartı. fnnliyyctin yeni bünyede teknik ve dar anlamdaki işletme faaliyeti olarak (lrdOtilmesi gerektiğini ifade eder. Bu şart 5422 Sayılı Kanun'daki ..aynı ckh'lrdc foaliyet gösterine" şartı ile yerine getirilmiştir. Madde gerekçesindeki açıklamada, devralınan kurumun faaliyetinin ?arar indiriminden sonra herhangi bir şekilde sınırlandırılması, arızı hale getirilmesi veya sona erdirilmesi halinde zarar indirimi yapılamayacağı hlirtilmektedir.

Burada kanun koyucu aynı zamanda tam bölünme halinde dar ve teknik anlamdaki işletme bütünlüğü kavramını ifade etmek istemiştir. Tam bölünme halinde üretim ve hizmet işletmelerini devralan kurumlar her zaman aynı sektörde faaliyette bulunmak zorunda değildir. Bu nedenle, aynı sektörde faaliyette bulunmayan bir işletme farklı bir iş kolundaki işletmeyi devraldığı zaman, devraldığı işletmenin iktisadi teknik bütünlüğünü koruyarak faaliyetine devam edecektir. Dolayısı ile tam bölünme halinde dar anlamda işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 1 Seri No'lu KVK GT'de kısmi bölünme halinde işletme bütünlüğünün açık olarak ifade edilmesine karşın tam bölünme halinde bu açık olarak ifade edilmemiştir.

Ayrıca tam bölünmede önceki kurumun faaliyetine devam etme şartı kendine has bazı özellikler taşımaktadır. Devralan kurum tam bölünen kurumdaki devralmış olduğu işletme faaliyetine devam etmelidir. Tek bir işletme faaliyeti olan ve tam bölünen bir kurumdaki işletme ile ilgili olarak herhangi bir varlık devir alınmaması durumunda işletmenin faaliyete devam etme gibi bir zorunluluk yoktur. Ancak olayın özelliğine göre böyle bir durumda yerine göre zarar mahsup hakkı da bulunmayabilir. Örneğin bir taşınmazın devir alınması durumunda taşınmaza isabet eden oranda zarar söz konusu olamaz. Çünkü çok istisnai durumlar dışında taşınmazlar bünyeleri gereği bir zarar üretmezler. Bu durumda taşınmazı tam bölünme neticesinde devir alan kurumun tam bölünen kurumdaki zarar devralması da söz konusu olamaz. Bu durumda, devredilen öz sermaye tutarının müsait olması şartıyla, zararın tamamı tam bölünen kurumdaki işletme faaliyetini devir alan kurum tarafından indirim konusu yapılabilecektir.

Bu konuya ilişkin olarak bir hususu daha ifade etmek gerekmektedir. Bölünme müessesesinin çıkış noktası, karlı olmayan veya birden fazla işletmeyi bir çatı altında bulunduran büyük şirketlerde, karlı olmayan işletmelerin karlı hale getirilmesi amacı ile şirketlerin yeniden yapılandırılmasıdır. Gayrimenkullerin bölünme konusu edilmesi ile zarar

transferinin birlikte gerçekleşmesi durumunda ise bu amaçtan hnhscdileme7. Aksine böyle uygulamalar sırf zarar transferi amacıyla bazı şirketlerin tam bölünme yoluna gitmesine yol açar ki bu durum kanun koyucunun amacı ile açık şekilde çatışır. Ayrıca tam bölünme sonra bu gayrimenkullerin KVK'nın 8.maddesinde yer alan istisnadan yararlanılarak elden çıkarılması durumunda tam bölünme müessesesi sadece vergi planlamasına hizmet eder bir konuma gelmiş olur.

3.6.1.1.6. Tam bölünme Halinde Borçların Paylaşılması

Tam bölünme halinde borçların paylaşılmasına ilişkin bir düzenleme KVK'da ve tebliğde yer almamaktadır. Ancak tam bölünme işleminin tutarlılığı açısından tebliğde kısmi bölünme konusunda borçların paylaşılması için önerilen çözümler tam bölünme halinde de geçerli olmalıdır. Zira tam bölünmede iktisadi ve teknik bütünlük aranması gerektiği şeklindeki kanaatimiz bu sonucu zorunlu kılmaktadır. Amaç **KVK'da** yer alan yeniden yapılandırma müesseselerini agresif bir vergi planlaması aracı olarak kullanmamaktır.

Dolayısı ile aktif kıymet ile ilgili olan borçların bu aktif kıymetler ile birlikte, herhangi bir kıymet ile ilişkilendirilmeyen borçların ise uygun bir dağıtım anahtarına göre devredilen kıymetler arasında paylaşılması gerekmektedir.

Yeni TTK'da kısmi bölünme ve tam bölünme halinde borçların aktarılmasını açıkça düzenlemiş ve bölünme işlemiyle borç tahsis edilen şirketin bu borcunu yerine getirmemesi durumunda bölünmeye katılan şirketlerin bu borçtan dolayı sorumlu olacağını öngörmüştür.

3.6.1.1.7. Tam Bölünme Halinde Bölünen Kurumca Peşin Ödenen Vergiler

Tam bölünme halinde münfesih olan kurum tarafından ödenmiş olan ve mahsup edilemeyen peşin vergiler ile geçici vergilerin mahsubunun nasıl yapılacağı veya iadesinin gerçekleşeceği konusunda bir belirleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce burada bölünme tarihi itibarıyla tam bölünen kurum tarafından bir kurumlar vergisi beyannamesi verileceği ve bir hesaplama yapılacağı için, bölünme tarihi itibarıyla çıkarılacak olan bilançoda bu hususun gösterilmesi gerekmektedir.

Eğer bölünme tarihi itibarıyla, tam bölünen şirketin hala vergi dairesinde iade alacağı bir vergi bulunmakta ise, (bu geçici vergi

◆ K'n,1Oôrc_1\anonim ve irtitc.!l_ş_irk tierin İn,fi e. Bırlç,mc, Oevır 1,1emltrı

İnhilecc?i gibi inde KDV de olabilir) bu alacak normal bir alacaktan ?rl,sı1dır. Burndn alacak alıcı ve sntıcı gibi 0ç0nc0 bır kışı de dcğıl de ,ergi idaresinde yer almaktadır. Dolayısı ile doğrudan bir kıymetle alakalı ?c#ıisc, tam _b_ö!Onmc ne?i?cs_inde ku??an veya malvarlığı devralan Şlrketlerdcn_ bırıısı_ ?u ve?gıyı iade_alabilir veya mahsup edcbilmelıdır ()Oğaldır kı vergı ıdarcsı böyle bır durumda tam böl0nme netıcec;inde rnılvarlığı devralan şirketlerin de onayını arayacaktır.

Ancak mahsup yapılacak veya iade alınacak vergi bir malvarlığı ,le alakalı ise bu durumda bu malvarlığım alan şirket söz konusu **vergiyi** ade ya da mahsup konusu yapabilir. Kanaatimizce burada illiyet bağının ?rtaya konması ile bu verginin gerekirse bölen şirketler tarafından da 1,eyanname üzerinden mahsup konusu yapılması gerekmektedir.

Fakat geçici vergi için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. ödenen fazladan geçici verginin bölen şirketler tarafından paylaşılarak iade alınması için işlemlere başlanması gerekmektedir.

3.6.1.1.8. Tam Bölünmede Şirketlerin Aynı Neviden Olması Şartı

Eski TTK döneminde, tam bölünme müessesesinin maddi hukuk anlamında tüm şartları ve unsurları henüz düzenlenmediğinden eski rrK'daki birleşmeye ilişkin hükümlerin, müessesenin özelliklerine ve yapısına uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanmaktaydı. Eski TTK'ya göre yapılan birleşmelerde birleşen şirketlerin aynı neviden olması hususu, eski TTK'nın 147. maddesinin aradığı zorunlu bir koşuldur. Buna göre, birleşme aynı neviden şirketler arasında gerçekleşmektedir. Aynı kanun maddesi uyarınca, kollektif ve komandit şirketler ve anonim ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler aynı neviden sayılmaktadır.

Her ne kadar tam bölünme müessesesinde, birleşmeye ilişkin hükümlerin uygulanmasının mümkün olduğunu ifade etsek de, eski TTK'nın 147.maddesinde yer alan aynı neviden olma şartını birleşmedeki gibi katı yorumlamamak gerekir. Kaldı ki, şirketlerin yeniden yapılandırılması ve mali yapılarının güçlendirilmesi maksadıyla hukukumuzda getirilmiş bölünme müessesesinde, sermaye şirketlerinin birbirleri arasında bölünmesi için aynı neviden olması şartını aradığımızda, müessesenin çalışması neredeyse imkansız hale gelmiş olur.¹⁸⁷

KVK'nın tam bölünme için getirmiş olduğu hükümler eski Tfk'nın hükümleri yanında özel hüküm niteliğindedir ve tam bölünmeye

¹⁸⁷ Akuğur, a.g.e., s. 80.

ilişkin hükümler sadece KVK'da bulunmaktadır. Kanun lafzında açıkça **?**ennnyc şirketi ibaresi yer atmıştır. Dolayısı ile kanun koyucunun tam bölünme maddesi ile amaçladığı, şirketlerin aynı neviden olması olsaydı. bunu açıkça ifade ederdi.

Sonuç olarak tam bölünme müessesesinde, tam bölünmeye konu şirketlerin eski İTK'nın birleşmeye ilişkin 147.maddesinde yer aldığı şekliyle aynı neviden olması gerekmemektedir.¹⁸⁸ Çünkü kanunda sermaye şirketi ibaresi bulunmaktadır. Tüm sermaye şirketleri tam bölünmeye konu olabilir. Tam bölünmede taraf şirketlerin aynı nevide olması şart değildir.

Nitekim yeni TTK'da bölünme müessesesinin düzenlenmesi ile bu sınırlamalar da aşılmıştır.

3.6.1.1.9. Tam Bölünmede %10'luk Nakit Ödeme Sınırı

Tam bölünme neticesinde, bölünen şirketin ortaklarına, devralan şirket hisseleri dışında, KVK'nın 19.maddesi uyarınca devralan şirket iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının, devralan şirketler tarafından nakit ödenmesi imkanı tanınmıştır. Ayrıca kanun koyucu bu denkleştirmeye tazminatı adını verdiğimiz nakit ödemenin, tam bölünme işleminin geçerliliğine engel olmayacağını açıkça düzenlemiştir. Ancak bu ifade her bölünme işleminde mutlak surette denkleştirme tazminatının verileceği anlamına gelmemektedir. Çünkü denkleştirme tazminatı ile ilgili olarak unutulmaması gereken en önemli husus, denkleştirme tazminatının istisnai hallerde ödenmesi gerektiğidir. Bölünme işleminde asıl olan bölünen şirketin ortaklarının devralan şirketlerde pay sahipliği haklarının devam etmesidir. Bu sebeple, denkleştirme tazminatı, bölünme müessesesindeki pay sahipliğinin devamı ilkesine riayet etmek esasından hareketle, şirket hesaplarının kapatılması veya hesaplarıdaki küçük farklılıkların kaldırılması amacıyla sınırlı olarak ödenmelidir.¹⁸⁹

Çünkü eski TTK'da da birleşme halinde nakit ödeme yapmak mümkün değildi. Böyle bir şey yapılması halinde birleşme hüküm ifade etmemektedir. Birleşme müessesesine hakim olan ilkelerin birleşmenin tersi işlem olan tam bölünme halinde de geçerli olması gerekmektedir. Bu ilkelerden biri de "*pay sahipliğinin devamı*" ilkesidir. Buna göre, tam bölünme neticesinde tasfiyesiz olarak infisah eden şirketlerin ortakları, tam

¹⁸⁸ İTK'nın Md.147: "Nev'ilerin Aynı Olması" başlığını taşımaktadır. "Birleşme yalnız **?**nı neviden olan şirketler arasında caizdir. Şu kadar ki, birleşme bakımından kolektif ile komandit şirketler ve anonim ile sennayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, aynı neviden sayılır."

¹⁸⁹ Çoştan, a.g.e., s. 81.

İtina ile neticesinde infisah eden şirketin devir olduğu şirketlerin içinde ,nrlı?ını devam ettirdiğinden, tam bölünmeye konu olan şirketlerin ortnklrının diğer şirketlerde pay sahipliğine devam etmesi **gerekmektedir** nu durum bölünme müessesinin temelinde varolduğunu daha önce **ifade** ctniş olduğumuz "külli halefiyet" ve "pay sahipliğinin" devamı ilkelerinin 7011.11.11. bir sonucudur.

Bu hususu anonim şirketler açısından değerlendirirsek şu sonuçlara ulaşırız. Türk Hukuku'nda, birleşme sonucunda infisah eden anonim şirketin ortaklarına, bu şirketteki paylarına karşılık devralan şirketin veya yeni kurulan anonim şirketin payları verilecektir. Eğer birleşme karşılığında para veya başka bir ivaz ödenecek olursa Türk Hukuku'na göre birleşmenin gerçekleşmesi mümkün değildir.¹⁹⁰

Eski TTK'da birleşmenin üç ana unsuru bulunmaktadır. Bunlar, birleşme halinde mal varlığının bir bütün halinde devredilmesi, bu devir karşılığında devralan veya yeni kurulan şirketin paylarının, karşı edim olarak devredilen şirketin ortaklarına verilmesi ve mal varlığını devreden şirketin, birleşme ile tasfiyesiz infisah etmesidir.¹⁹¹

Yukarıda belirtmiş olduğumuz nedenlerden dolayı, tam bölünme halinde, hesapların kapatılması amacıyla yapılacak olan küçük ödemeler dışında nakit ödeme yapılmaması gerekmektedir. Bunun dışında keyfi olarak nakit ödeme yapılması durumunda müessesenin ticaret hukuku ayağında bazı sakatlıkların çıkması kaçınılmaz olacaktır. Ancak yeni ffK'da nakit ödemeye izin verildiği için bundan sonra böyle bir tartışma ve sorun yaşanmayacaktır.

3.6.1.1.10. Tam Bölünme Halinde Gayrimenkul ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası Uygulaması

KVK'nın 5/1-e maddesinde yer alan parantez içi hüküm ile KVK'ya göre yapılan devir ve bölünme işlemleri nedeniyle bu istisna tutarlarının transfer edilmesi veya kaybolması halinde herhangi bir vergileme yapılmaz. Ancak böyle bir durumda bu tutarların tam bölünen şirkette çıkarılan sermayenin içinde yer alması, eğer çıkarılan nominal sermaye tutarı daha az ise bölen şirket bilançosunda istisna kaynaklı kazanç olarak görünmesi gerekmektedir.

¹⁹⁰ Hamdi Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Ankara, 1987, s.3.

¹⁹¹ Akuğur, a.g.e., s. 32.

3.6.1.1.11. TRm Bölünme Halinde Bölünme Kararının Alınması ile Bölünme Tarihi Arasında Ortaya Çıkacak Farklar

1 Seri Nolu KVK Tebliğinde bu konu sadece ticari mallar açısından düzelenmesine karşın tam bölünme konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Maliye Bakanlığı tarafından verilen 19.6.2008 tarih ve 61566 sayılı muktezada tam bölünmenin itibar tarihi ile tam bölünmenin tescil edildiği tarih arasında geçecek sürede, tam bölünecek şirketin faaliyetine devam etmesi nedeniyle, devralacak şirketlere aktarılabilecek net kayıtlı değerlerde artmalar veya eksilmeler meydana gelirse, bu farkların nasıl işleme tabi tutulacağı konusunda görüş verilmiştir. Buna göre, varlıkların değerinde azalmalar olursa devralan şirketin kabulü şartı ile bu değerler nakden tamamlanabilmelidir. Şayet net varlıkta fazlalık olur ise bu fazlalıklar devralan şirketlere tam bölünme kapsamında intikal ettirilebilir.¹⁹²

3.6.1.1.12. Tam Bölünme Halinde Amortisman Uygulaması

Tam bölünme halinde amortisman uygulaması devir işlemindeki amortisman uygulamasıyla birebir aynıdır. Buna göre, tam bölünme tarihine kadar tam bölünen kurum söz konusu amortisman tabi iktisadi kıymetler için amortisman ayırıp dönem kazancını hesaplayacaktır. Bölünme tarihinden sonra ise söz konusu varlıkları alan kurumlar aynı mali yıl için kalan kıst dönem itibarıyla amortisman hesaplaması yapacaklardır. Çünkü tam bölünme işlemi yeni bir iktisap olarak değerlendirilemez. Dolayısı ile ilgili yıl itibarıyla ayrılacak olan amortisman miktarı da normal koşullarda ayrılması gereken amortisman tutarını aşamaz.

3.6.1.1.13. Tam Bölünme Halinde Yenileme Fonu

Tam bölünme işlemi nedeniyle yenileme fonu uygulamasında bir değişiklik yapılmaması gerekir. Çünkü KVK'ya göre tam bölünme işlemi bir vergi erteleme olup, tam bölünen şirket hukuken varlığını diğer şirketler bünyesinde devam ettirmektedir. Dolayısı ile yenileme fonunun ilgili olduğu varlıkları devir alan şirket aynı zamanda pasifteki yenileme fonunu da iktisap etmelidir. Tam bölünme işlemi nedeniyle yenileme

¹⁹² Mustafa Tan, Kurumlar Vergisi Kanunu Açısında Bölünme, Yaklaşım, 2010, s.81

fi nunurl vergilendirilmesi gerektiğini söylemek tam bölünme i,teminin ;1101,ğını inkar etmek anlamına gelecektir.

3.6.1.1.14. Tam Bölünme Halinde Geçici Vergi Uygulama

Geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak tam bölünme işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi vermeye gerek bulunmamaktadır. Zira geçici vergi beyannamesi ile beyan edilecek olan kazanç hali hazırda **kıst** dönem beyannamesi ile verilmiş durumdadır.

3.6.1.1.15. Tam Bölünmeye İlişkin Örnek

Aşağıda tam bölünmeye ilişkin olarak bir örnek yer almaktadır.¹⁹³

Tam mükellef konumundaki A A.Ş. bölünerek (tam bölünme) X, Y, Zanonim şirketlerine devrolacaktır. Dört şirkete ait veriler aşağıda yer almaktadır.

Şirket Ünvanı	Nominal Sermaye	Cari Değer
A A.	540.000	1.620.000
X A.	250.000	1.500.000
Y A.	100.000	750.000
Z A.	200.000	1.800.000

Bu verilere göre; 1. TL'lık nominal bedelli hisse senedinin cari değeri, (A) A.Ş. için, $(1.620.000 / 540.000) = 3$ TL; (X) A.Ş. için, $(1.500.000 / 250.000) = 6$ TL; (Y) A.Ş. için, $(750.000 / 100.000) = 7.5$ TL ve (Z) A.Ş. için, $(1.800.000 / 200.000) = 9$ TL olarak hesaplanır.

Değiştirme birimleri ise aşağıdaki gibi olacaktır.

$$-(X) A.Ş. / (A) A.Ş. = 6 / 3 = 2$$

$$-(Y) A.Ş. / (A) A.Ş. = 7,5 / 3 = 2,5$$

¹⁹³ Bu Örnek Ali Haydar Yıldırım - Olcay Kolotoğlu'nun Vergi Sorunları Dergisinin Ekim 2006 Tarihli Sayısında Yayımlanan "Kısmi Bölünme Örnekleri" Makalesinden aynen alınmıştır.

$$-(Z) A.Ş. / (A) A.Ş. = 9 / 3 = 3$$

(A) A.Ş.'nin %10'u (X) A.Ş.'ye, %20'si (Y) A.Ş.'ye %70'i de (Z) A.Ş.'ye devredilecektir. (A) A.Ş.'nin bu oranlara göre nominal sermaye payları aşağıdaki gibi olacaktır. c

$$-(X) A.Ş. için (540.000 \times \%10) = 54.000 \text{ TL}$$

$$-(Y) A.Ş. için (540.000 \times \%20) = 108.000 \text{ TL}$$

$$-(Z) A.Ş. için (540.000 \times \%70) = 378.000 \text{ TL}$$

54.000 TL nominal sermaye için, (X) A.Ş. değiştirme birimi 2 olduğundan $(54.000 / 2) = 27.000$ TL sermaye artıracak ve bu tutardaki hisse senetlerini (A) A.Ş.'nin ortaklarına verecektir.

108.000 TL nominal sermaye için, (Y) A.Ş. değiştirme birimi 2,5 olduğundan $(108.000 / 2,5) = 43.200$ TL sermaye artıracak ve bu tutardaki hisse senetlerini (A) A.Ş.'nin ortaklarına verecektir.

378.000 TL nominal sermaye için, (Z) A.Ş. değiştirme birimi 3 olduğundan $(378.000 / 3) = 126.000$ TL sermaye artıracak ve bu tutardaki hisse senetlerini (A) A.Ş.'nin ortaklarına verecektir.

(X) A.Ş.'nin nominal sermayesi 27 bin TL artışla, 250 bin TL'den 277 bin TL'ye çıkacaktır. (A) A.Ş.'nin ortakları 27 bin TL'lik kısma sahip olduklarından, payları $(27.000 / 277.000) \times 100 = \%9,74$ 'dür. (A) A.Ş.'nin cari değeri 1.620.000 TL olduğundan %10'u 162 bin TL'dir. X A.Ş.'nin cari değeri 1.500.000 TL iken 162 bin TL'lik katılım ile 1.662.000 TL'lik cari değere ulaşmıştır. Toplam 1.662.000 TL'lik cari değer içinde (A) A.Ş.'nin payı $(162.000 / 1.662.000) \times 100 = \%9,74$ 'dür.

Aynı kıyaslama Y ve Z anonim şirketleri içinde yapılırsa, aynı sonuçla karşılaşılabacaktır.

Örneğimizde yer alan (A) A.Ş.'nin ortakları, ellerinde bulunan (A) A.Ş.'ye ait, 540 bin TL'lik hisse senetlerinin karşılığında, (X) A.Ş.'nin 27 bin TL, (Y) A.Ş.'nin 43,2 bin TL ve (Z) A.Ş.'nin 126 bin TL'lik hisse senetlerini almışlardır.

Örneğimizde yer alan şirketlerin muhasebe kayıtlarının yapılabilmesi için bölünme öncesi bilançolarının bilinmesi gerekmektedir. Bölünme öncesi bilançoların aşağıdaki gibi olduğunu kabul edelim.

	AA.	os	
faaliyetler ..	1.000.000	Sermaye	540.000
_1 üretim Tesis	150.000	Borç	460.000
.1. üretim Tesis	250.000	-1. Üretim	60.000
		Tesisine Ait	
_J. üretim Tesis	600.000	-2. Üretim	150.000
		Tesisine Ait	
		-3. Üretim	250.000
		Tesisine Ait	
,4J(TİF	1.000.000	PASİF	1.000.000
roPLAMI		TOPLAMI	

X A. Bilan os

J(asa	10.000	Sermaye	250.000
Stok	140.000	Borç	100.000
AfaZ	200.000		
AKTİF	350.000	PASİF	350.000
roPLAMI		TOPLAMI	

Y A. Bilan os

Kasa	5.000	Sermaye	100.000
Makinalar	45.000	Borç	50.000
Binalar	100.000		
AKTİF	150.000	PASİF	150.000
TOPLAMI		TOPLAMI	

Z A. os

Banka	20.000	Sermaye	200.000
Alacaklar	180.000	Geçmiş Yıl	300.000
		Karları	
Arazi	400.000	Borç	100.000
AKTİF	600.000	PASİF	600.000
TOPLAMI		TOPLAMI	

(A) A.Ş.'nin nominal sermayesinin 540 bin TL cari değerinin ise, 1 milyon 620 bin TL olduğunu yukarıda belirtmiştik.

Aktifte üretim tesislerinden başka herhangi bir kıymet olmadığından, 1 milyon 620 bin TL'lik cari değer, üretim tesislerinin toplam cari değerine eşittir. Üretim tesislerinin cari değerleri ise, aşağıdaki gibidir.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Trsisfn Adı	Tutarı	Oranı	---
1. Üretim Tesisinin Cari DeAeri	162.000	%10	---
2. Üretim Tesisinin Cari DeJt-eri	324.000	%20	
3. Üretim Tesisinin Cari Değeri	1.1 34.000	%70	--
TOPLAM CARİ DEĞER	1.620.000	%100	A

1. Üretim Tesisi (X) A.Ş.'ye 2. Üretim Tesisi (Y) A.Ş.'ye ve 3. Üretim Tesisi (Z) A.Ş.'ye devredilmek suretiyle bölünme tamamlanmıştır.

(A) A.Ş. bölünme sırasında aktif değerlerini mukayyet değerleri üzerinden devredeceği için, bilanço değerlerini kapanış kaydında olduğu gibi kapatacaktır.

X, Y ve Z A.Ş.'nin kayıtları ise aşağıdaki gibi olacaktır.

(X) A.Ş.'nin kayıtları:

Sermaye	27.000.-	
Taahhüdü		
	<u>Sermaye</u>	27.000.-
Üretim Tesisi	150.000.-	
	Borçlar	60.000.-
	Sermaye	27.000.-
	Taahhüdü	
	<u>Düzenleyici Hesap</u>	63.000.-

(X) A.Ş.'nin bölünme sonrası bilançosu:

<u>(X) A.Ş. Bilançosu</u>			
Kasa	10.000	Sermaye	277.000
Stok	140.000	Borç	160.000
Arazi	200.000	Düzenleyici Hesap	63.000
Üretim Tesisi	150.000		
AKTİF	500.000	PASİF	500.000
TOPLAMI		TOPLAMI	

KVK'na Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Tasfiye, Birleşme, Devir İşlemleri

(Y) A.Ş.'nin kayıtları:

ennaye	43.200. -	
Taahhüdü		
	<u>Sermaye</u>	43.200. -
<u>Urctim</u> Tesisi	250.000.-	
	Borçlar	150.000.-
	Sermaye	43.200.-
	Taahhüdü	
	Düzenleyici	56.800.-
	<u>Hesap</u>	

(Y) A.Ş.'nin bölünme sonrası bilançosu:

<u>Y) A.Ş. Bilançosu</u>			
Kasa	5.000	Sermaye	143.200
Makinalar	45.000	Borç	200.000
Binalar	100.000	Düzenleyici Hesap	56.800
Üretim Tesisi	250.000		
AKTİF	400.000	PASİF	400.000
TOPLAMI		TOPLAMI	

(Z) A.Ş.'nin kayıtları:

Sermaye	126.000.-	
Taahhüdü		
	<u>Sermaye</u>	126.000. -
Üretim Tesisi	600.000.-	
	Borçlar	250.000.-
	Sermaye	126.000.-
	Taahhüdü	
	Düzenleyici	224.000.-
	<u>Hesap</u>	

(Z) A.Ş.'nin bölünme sonrası bilançosu:

{Z} A.Ş. Bilançosu			
Banka	20.000	Sermaye	326.000
Alacaklar	180.000	Geçmiş Yıl Karları	300.000
Arazi	400.000	Borç	350.000
Üretim Tesisi	600.000	Düzenleyici Hesap	224.000
AKTİF	1.200.000	PASİF	1.200.000
TOPLAMI		TOPLAMI	

3.6.1.2. Kısmi Bölünme

Eski TTK döneminde kısmi bölünme uygulaması konusunda Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ortak bir tebliğ yayımlamıştır. Buna göre, kısmi bölünme uygulaması aslında bir sermaye şirketine KVK'da sayılan bazı varlıklarının aynı sermaye olarak konulmasıdır. Dolayısı ile bu uygulamanın eski TTK ile ilgili maddeleri aşağıdaki gibidir.

Anonim şirketlerin kısmi bölünmesine ilişkin olarak 6762 Sayılı Eski TTK'nın 303 ve 404.maddeleri bulunmaktadır;

Eski TTK'nın 303.maddesine göre; ayın nevinden sermaye konması veya şirketin mevcut bir işletmeyi veya bazı ayınları devralması şart kılınmış ise, bunların değerlerini biçecek bilirkişi mahkemece tayin olunur.

Eski TTK'nın 404.maddesine göre; ayın karşılığı olan hisse senetlerinin şirketin tescilinden itibaren iki yıl geçmeden başkalarına devri hükümsüzdür.

Limited şirketlere ilişkin olarak da eski TTK'nın 508.maddesine göre; ortaklardan biri, sermayeyi ayın olarak koymayı taahhüt etmişse mukavelede; ayının neden ibaret olacağı, değerinin nasıl biçileceği ve taahhüt ettiği sermayeye ne miktarda mahsup edileceği ve bunun karşılığı olarak esas sermayeden kendine ne miktarda bir iştirak payı düşeceği hususlarının açıkça yazılı olması şarttır. Şirketin ortak veya üçüncü şahıslardan paradan başka mali kıymetler devralması kararlaştırılmış

tmınlunuyorsa sözleşmede; devralınacak mali kıymet, devredenın ad ve soyadı ve şirketin vereceğı karşılık gösterilir.¹⁹⁴

Kısmi bölünmenin şartları Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda ise çok detaylı bir şekilde ifade edilmiştir. Kısmi bölünmeyi tam bölünmeden ayıran en önemli farklılık, kısmi bölünme halinde aktifindeki bir kısım varlıkları devreden kurumun tüzel kişiliğinin devam etmesidir. Dolayısı ile tam bölünmede olduğu gibi bir tasfiyesiz infisah söz konusu değildir. Ayrıca yeni TTK'ya göre kısmi bölünme işlemlerinde ITK'nın aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümleri uygulanmayacaktır. Fakat **KVK'da** ve KVK tebliğinde eski TTK hükümleri esas alındığı için kısmi bölünme işleminde KVK düzenlemelerinin göz ardı edilmeden kısmi bölünme işleminin yapılması vergi idaresi ile ortaya çıkacak kuvvetle muhtemel anlaşmazlıkları önleyecektir.

3.6.1.2.1. Kısmi Bölünmenin Şartları

Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin, bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, KVK uygulanmasında kısmi bölünme hükmündedir.

Tam bölünmeden farklı olarak dar mükellef kurumların Türkiye'deki daimi temsilcisinin veya işyerinin bilançosunda yer alan ve kanun metninde sayılan iktisadi kıymetler de kısmi bölünmeye konu olabilecektir. Kanun koyucu kısmi bölünmeye konu olacak iktisadi kıymetleri tek tek saymıştır. Buna göre, kısmi bölünme kapsamında devredilebilecek olan kıymetlerden birincisi taşınmazlardır. Medeni Kanun'unun (MK) 704.maddesinde taşınmaz mülkiyetinin konusu arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler olarak ifade edilmiştir. Taşınmaz tanımına, taşınmazın bütünleyici parçası niteliğinde olan unsurları da girecektir. Bütünleyici parça, Türk Medeni Kanununun 684. maddesinde, *"Bir şeye malik olan kimse, o şeyin bütünleyici parçalarına da malik olur. Bütünleyici parça, yerel adetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır."*

¹⁹⁴ Necat Özen, "Anonim Ve Limited Şirketlerde Kısmi Bölünme Usul Ve Esasları", Vergi Sorunları, S.182, s.37.

şeklinde tanımlanmıştır. Taşınmaz tanımına, taşınmazın eklentisi niteliğinde olan unsurlar girmeyecektir. Eklenti, Türk Medeni Kanununun **686.** maddesinde; *"Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar. Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna ve:va yerel ôdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır. Eklenti, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliğini kaybetmez."* şeklinde tanımlanmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 998. maddesinde bağımsız ve sürekli hakların kaydedilmesi için gerekli koşullar ve usulün tüzükle belirleneceği; süreklilik koşulunun gerçekleşmesi için hakkın süresiz veya en az otuz yıl süreli olması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Dolayısı ile taşınmaz kapsamına Medeni Kanun'da sayılan bu taşınmaz türleri kısmi bölünmeye konu edilebilecektir.

İştirak hisselerinin kısmi bölünmeye konu olabilmesi için en az iki yıl süreyle devreden kurumun aktifinde bulunmuş olması gerekmektedir. Bu hüküm mülga 5422 Sayılı KVK'da bulunmamakta olup, 5520 Sayılı KVK ile gelmiştir. Maddede yer alan "iştirak hisseleri" deyimini, menkul değerler portföyüne dahil hisse senetleri ile ortaklık paylarını ifade etmektedir.

Bunlar,

-Anonim şirketlerin ortaklık payları veya hisse senetleri (Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım ortaklıkları hisse senetleri dahil),

-Limited şirketlere ait iştirak payları,

-Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer ortaklarına ait ortaklık payları,

-İş ortaklıkları ile adi ortaklıklara ait ortaklık payları,

-Kooperatiflere ait ortaklık payları

olarak sıralanabilir.

Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi fonların katılma belgeleri ise iştirak hissesi olarak değerlendirilmeyecektir.

Konuya ilişkin olarak Gelir İdaresi Başkanlığı 01.02.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 19-84 sayılı "Üst hakkının tapu kütüğünde gayrimenkul olarak tescil edilmiş olması halinde, kısmi bölünmeye konu edilebileceği hk." konulu muktezasında,"...*Türk Medeni Kanununun 826 ncı maddesine göre; 30 yıldan daha uzun bir süre için tesis edilen irtifak*

hakki sürekli niteliktedir. Müstakil ve daimi hakların vücut bulmaları tapu Sicili/ine tescil edilmelerine bağlıdır. Tapu Sicili Tüzüğü ile bu hakların gayrimenkul olarak muamele görebilmeleri için tapu sicilinde kendilerine mülki bir sayfanın açılması zorunlu kılınmıştır. Dolayısıyla tapu siciline kaydedilen irtifak haklarının gayrimenkul olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle, alışveriş merkezi inşa edilmesi planlanan arsa üzerine 72 yıllık daimi ve müstakil olarak sahip olduğunuz üst hakkının tapu kütüğünde gayrimenkul olarak tescil edilmiş olması halinde, kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devrinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün bulunmaktadır. Söz konusu daimi ve müstakil üst hakkının şirketiniz adına tapuya tescil edilmemiş olması halinde ise kısmi bölünmeye konu edilemeyeceği tabiidir." Şeklinde görüş vermiştir.

Üretim tesisleri; 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanununun 1. maddesinden hareketle;

"bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkipini makine, cihaz, tezgah, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerler ile madenlerin çıkarılıp işlendiği" yerler üretim tesisleri olarak tanımlanabilir.

Literatürde yapılan tanıma göre üretim tesisleri; üretim sürecinde, kullanılan girdileri fiziksel ya da kimyasal yönden değişikliğe uğratarak yeni bir mala dönüştüren tesislerdir

Hizmet işletmesi tanımına ise mevzuatımızda yer verilmemiştir. Hizmet işletmesinin tanımının yapılabilmesi için öncelikle hizmet kavramının neyi ifade ettiğinin açıklanması gerekmektedir. Türk Vergi Kanunlarında hizmet tanımı, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun (KDVK) 4. maddesinde yapılmıştır.

Söz konusu madde hükmüne göre, hizmet, teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemler olarak tanımlanmış ve söz konusu işlemlerin; bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, kiralamak, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi, şekillerde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Diğer yandan Avrupa Birliği uygulamasında da hizmet "mal teslimi dışında kalan işlem olarak,, tanımlanmıştır. (Council Directive 2006/12/EC, 28 Kasım 2006)

Literatürde yapılan tanıma göre ise, hizmet işletmeleri, hizmet veren ve pazarlayan her boyuttaki işletmelerdir. Hizmet işletmelerine örnek olarak konaklama (otel, motel), eğlence (tiyatro, sinema), sağlık hizmetleri (hastane), eğitim ve öğretim (okul), sigorta ve finansman (sigortacılık, hancılık), taşıma ve iletişim (eşya ve yolcu taşımacılığı, PTT), danışmanlık (hukuksal, finansal, ticari danışmanlık), bakım hizmetleri (berber, elbise temizleyiciliği) gösterilebilir.

3.6.1.2.2. Kısmi Bölünme Halinde İktisadi ve Teknik Bütünlük

Üretim veya hizmet işletmeleri de kısmi bölünmeye konu olabilecektir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur. Dolayısı ile eski Kanun döneminde tartışma konusu olan, aktiflerle birlikte borçların da devredilip devredilmeyeceği konusuna yeni kanun ile açıklık getirilmiştir.

Üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünme sonucu hem bölünen işletmenin hem de bölünme sonucunda varlıkları devralan işletmenin faaliyetine devam etmesi esastır. Bu kapsamda, söz konusu işletmelerin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayrimaddi haklar ile hammadde, mamul, yarı mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif kıymetlerin tümünün devredilmesi zorunludur.

Tek bir üretim veya hizmet işletmesi bulunan kurumun, taşınmazlar ve iştirak hisselerini kısmi bölünmeye konu etmesi mümkün olup anılan işletmeyi ise kısmi bölünme kapsamında devretmesi mümkün değildir. Birbirinden ayrı varlık ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir

„ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte olan varlıklardan oluşan işletmelerin, bu varlıkları kısmi bölünmeye konu edilebilecektir.”⁹⁵

Gelir İdaresi Başkanlığı 28.05.2012 tarih ve g.07.4.DEF.0.70.10.00-KVK/2-2-2 sayılı ve " Şirket bünyesinde bulunan hayvancılık işletmesinin kısmi bölünme konusu edilmesi" konulu müktezasında, " *kısmi bölünme işleminde üretim ve hizmet işletmelerinin bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayrimaddi haklar ile, ammade, mamul, yarı mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif A1)'metlerin tümünün devredilmesi zorunlu olup ilgide kayıtlı dilekçenizde belirtilen hayvancılık işletmesinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinde yer alan şartların sağlanması kaydıyla işletme bütünlüğü çerçevesinde kısmi bölünme işlemine konu edilmesi mümkün bulunmaktadır.*" Şeklinde görüş bildirmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 1 1.04.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-2011-KVK-19-4-471 Sayılı müktezasında da, "....Ticaret A.Ş.'nin hisse senetlerinin iktisap edildiği tarihin esas alınması gerekmektedir. Ancak, henüz üretim tesisi haline getirilmemiş olan lisansların müstakil olarak bu madde kapsamında tam mükellef bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak konulması mümkün bulunmamaktadır." Şeklinde görüş bildirilmiştir.

3.6.1.2.3. Birden Fazla Hizmet İşletmesi Bulunan Şirketlerde Kısmi Bölünmenin Yapılabilirliği

Birbirinden ayrı varlık ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte olan varlıklardan oluşan işletmelerin, bu varlıkları kısmi bölünmeye konu edilebilecektir. Burada önemli olan söz konusu kısmi bölünme sonrasında hem bölen hem de bölünün şirkette normal faaliyete devam etme koşulunun gerçekleşmiş olmasıdır. Ancak burada kısmi bölünme öncesi kısmi bölünmeye konu şirkette bu faaliyetlerin ayrılabilir olup olmadığı hususu da önemlidir. Bu şekilde bir tespit yapılamıyor ise ileride vergi idaresi tarafından konunun eleştirilme ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Diğer bir husus da hizmet işletmelerinde hizmetin ifa edilmesini sağlayan duran varlıkların, birbirinden ayrı varlık ifade ettiği ve yine

¹⁹⁵ J Seri No'lu KVK GT.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte olup olmadığı hususudur. Örneğin; 100 adet tır ile taşımacılık yapan bir nakliye şirketi, aktifine kayıtlı tırlardan 50 adedini kısmi bölünme yoluyla başka bir şirkete aynı sennaye olarak koyabilecek midir?

Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen 14 Ocak 2010 tarih ve 8.07.1.GİB.4.07.16.01/KVK.2010.ÖZ.1 sayılı özelgede; *"şirketinizin, aktifinde bulunan 38 adet çekiciden 12 adetini ve 69 adet römorktan 12 adetini kısmi bölünme yoluyla yeni kurulacak bir anonim şirkete devri mümkündür"* şeklinde görüş bildirilmiştir.

Yine Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 30.05.2012 tarihinde verilen B.07.1.GİB.4.45.15.01-KVK-49-5-50 sayılı, *"Şirket bünyesinde ayrı hizmet yerlerinde verilen hizmetlerin kısmi bölünme kapsamında yeni kurulacak bir şirkete devri"* konulu muktezada, *"hüküm ve açıklamalara göre, kanun koyucunun bu düzenleme ile korumak istediği menfaatler dikkate alındığında, şirketinizin bünyesindeki akaryakıt satışı ile oto lastiği, akü, jant ve madeni yağ alım satımı, oto lastiğinin sökülüp takılması, bakımı ve tamiri, oto yıkama, yağlama hizmetlerine ilişkin işletmelerin birbirinden ayrı olarak ve işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümüyle devredilebilmesi halinde, kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, söz konusu işletmelerin birbirinden ayrı olarak veya işletme bütünlüğü korunacak şekilde devrinin mümkün olmaması halinde, yapılan işlemin kısmi bölünme kapsamında değerlendirilmeyeceği tabiidir."* şeklinde görüş vermiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı 11.11.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-KVK/19-3-142 sayılı *"Kurum bünyesinde yer alan "gayrimenkul geliştirme" ve "inşaat taahhüt" faaliyetlerinin kısmi bölünmeye konu edilip edilemeyeceği"* konulu muktezada, *" ...anılan düzenlemelerle getirilen kısmi bölünme müessesesinin temel amacı, şirketlerin yeniden yapılanma yoluyla verimlilik ve karlılıklarını artırmalarına imkan sağlamak olup kısmi bölünme bir üretim tesisinin veya hizmet işletmesinin parça parça elden çıkarılması sonucunu doğurmaması gerekmektedir. Dolayısıyla üretim tesisi ve hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur."*

Dilekçenizin incelenmesinden, inşaat sektöründe faaliyet gösteren şirketinizin "inşaat taahhüt" ve "gayrimenkul geliştirme" olarak iki ayrı faaliyet gerçekleştirmekte olduğu, inşaat taahhüt faaliyeti çerçevesinde,

J;riuli nam ve hesabına gerçek ve tüzel kişilere karşı. sözleşmeli veya t, /l'smesiz olarak bir işin yapılmasını veya bir malın teslimini üstlenmek, wrct(1·le' vap-sat" şekli de dahil olmak üzere inşaat işleri yaptığı, cmrmenkul geliştirme faaliyeti çerçevesinde ise inşaat faaliyeti ;,aİİlmaksızın inşaat aşamasına kadar gayrimenkul projesini kavram olarak ortaya çıkarma, bu konsepte uygun arsa ya da araziye araştırma. projeyi oluşturma, bu projenin en iyi şekilde inşaasını sağlayacak inşaat firmasını hulma, projeyi başından sonuna kadar yönetme, tüm süreci finanse etme ve nihayet ortaya çıkan gayrimenkulü pazarlama faaliyetlerinin icra edildiği anlaşılmaktadır.

Bu hüküm ve açıklamalara göre, kanun koyucunun bu düzenleme ile konumak istediği menfaatler dikkate alındığında şirketinizin "inşaat taahhüt" ve "gayrimenkul geliştirme" faaliyetlerine ilişkin işletmelerin birbirinden ayrı olarak ve işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümüyle devredilebilmesi halinde, kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, söz konusu işletmelerin birbirinden ayrı olarak veya işletme bütünlüğü korunacak şekilde devrinin mümkün olmaması halinde, yapılan işlemin kısmi bölünme kapsamında değerlendirilmeyeceği tabiidir." Şeklinde görüş vermiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı 22.08.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-2010-KVK-19-2-659 sayılı ve "Şirket Hisselerinin Kısmi Bölünme halinde durumu" konulu muktezasında, "...bu hüküm ve açıklamalara göre, kanun koyucunun bu düzenleme ile korumak istediği menfaatler dikkate alındığında çevre laboratuvarınızın Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında çed laboratuvarından ayrı olarak ve işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümüyle devredilebilmesi halinde, çevre laboratuvarınızın aynı sermaye olarak yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devrinin kısmi bölünme kapsamında değerlendirilmesi ve devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisselerinin şirketinizde kalması mümkün bulunmaktadır. Ancak, çevre laboratuvarınızın çed laboratuvarından ayrı olarak veya işletme bütünlüğü korunacak şekilde devrinin mümkün olmaması halinde, yapılan işlemin kısmi bölünme kapsamında değerlendirilmeyeceği tabiidir." şeklinde görüş vermiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı 27.07.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 19-283 sayılı ve birden fazla hizmet işletmesi konusunda verilen muktezada, "bu açıklamalar çerçevesinde, Şirketinizce satın alınan ve Şirketiniz bilançosunda yer alan "....."nın içinde olmakla birlikte, ayrı ayrı şirketler bünyesinde faaliyet gösterebilecek ve birbirinden ayrı olarak

her ticari faaliyetini devam ettirebilecek nitelikteki üretim ve hizmet işletmelerinin her birinin, yukarıda yer verilen hükümler ve açıklamalar, çerçevesinde kısmi bölünme kapsamında kiracı şirketlere aynı sermaye olarak konulabilmesi mümkün bulunmaktadır." Şeklinde görüş vermiştir.

3.6.1.2.4. Kısmi Bölünme İşleminde Aktif ve Pasiflerin Devri

Mülga 5422 Sayılı KVK döneminde kısmi bölünme işleminin özünde aynı sermaye konulması işleminden ibaret olduğu bu nedenle de sadece aktiflerin devri ile sınırlı kalınmasının, işlemin esasına uygun olduğu görüşü ileri sürülmüştür.¹⁹⁶ Ancak bu görüşün kabulü halinde özellikle ticaret hukuku bakımından büyük bir boşluk doğurmaktadır. Bu durumda, özellikle de alacaklıların haklarının nasıl korunacağına ilişkin birtakım sorunlar ortaya çıkmaktaydı. Ancak 5520 Sayılı KVK'da kısmi bölünme işleminin düzenleniş tarzında bu sorunlar çözülmüştür.

Öncelikli olarak, üretim ve hizmet işletmelerinin devri durumunda aktiflerle birlikte pasiflerin devredileceği açık bir şekilde ifade edilmiştir. Dolayısı ile üretim ve hizmet işletmeleri ile birlikte borçları da her durumda devredilecektir.

Kanun'un lafzında taşınmaz ve iştirak hisselerinin kısmi bölünmeye konu olması durumunda borçların devri ancak, taşınmaz ve iştirak hisseleri satışı karşılığında alınan iştirak hisselerinin kısmi bölünmeye konu olan şirketin ortaklarına verilmesi durumuna inhisar ettirilmiştir. Bu hükmün mefhumu muhalifinden, eğer taşınmaz ve iştirak hissesi satışı karşılığında alınan hisse senetleri ortaklara verilmez ise söz konusu aktif kıymetlere ilişkin borçların devrinin gerekmediği gibi bir sonuç çıkmaktadır.

Ayrıca söz konusu aktif kıymetler karşılığında alınan iştirak hisselerinin ortaklara verilmesi durumunda borçların kime devredileceği de madde lafzından anlaşılamamaktadır. Kısaca borçların kime devredileceği gibi bir belirsizlik de bulunmaktadır. Bu borçların kısmi bölünme sonucu taşınmaz ve iştirak hisselerini alan karşı şirkete mi yoksa kısmi bölünmeye konu olan iştirak hisselerini alan şirketin ortaklarına mı devredileceği açık değildir.

Kanaatimizce, kısmi bölünme işleminde sadece aktiflerin devri ticaret hukuku bakımından aynı sermaye koyma işlemine uygun olmakla

¹⁹⁶ Bülent Taş, "Şirket Yeniden Yapılandırılmaları ile İlgili Olarak Yapılan Son Vergi Düzenlemeleri", Vergi Dünyası, S.247, s.62.

birlikte, bölünme işleminin mahiyetine uygun değildir. Bölünme kavramı, bir sermaye şirketinin bilançosunun aktif ve pasif yapısından bir bölümünün bir başka sermaye şirketine devrinin izahında icullanılmaktadır.¹⁹⁷

Sermaye şirketleri ister kısmi olarak isterse bütün mal varlıklarını tasfiyesiz infisah ederek tamamıyla iki veya daha fazla şirkete devrederek bölünsünler, bu mal varlığı kıymetlerine ilişkin devirler küldür.¹⁹⁸ Nasıl tam bölünme müessesesinde aktif ve pasif mal varlığı unsurları, bir bütün halinde devralan şirketlere intikal ettiriliyorsa, kısmi bölünme müessesesinde de, bilanço aktiflerinin münferit devrinin aksine bu aktiflerin bağlı olduğu pasiflerle birlikte devri gereklidir.¹⁹⁹

Nitekim Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan ortak Tebliğ'in 12. ve 13.maddelerinde de bu durum ifade edilmiştir. Tebliğ' de, bölünen şirketin genel kurul kararlarının tescili ile devredilen mal varlığı kıymetlerinin, devralan şirketlere geçeceği ve bu kendiliğinden geçişin, hukuki açıdan külli halefiyet sayılacağı açıkça düzenlenmiştir. Tebliğin 13.maddesinde ise, ticaret siciline tescil ile bölünmenin geçerlik kazanacağı ve bu tescil anında, aynı sermaye olarak konulan mal varlıklarına ilişkin aktif ve pasifi düzenleyici hesapların da devralan şirket veya şirketlere geçeceği belirtilmiştir.²⁰⁰ Kurum bilançosunda yer alan, devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan ilgili olan nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların da devri zorunludur. Yeni TTK'da kısmi bölünme konusu düzenlendiği için pasiflerin kısmi bölünme ile devri konusunda herhangi bir sorun bulunmamaktadır.

Bu kıymetlerden nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devredilen işletme ile doğrudan bağının kurulamaması halinde ise bu kıymetlerin devri ihtiyaridir. Devredilecek söz konusu kıymetlerin tutarının taraflarca belirlenmesi esastır. Mevcut kayıtlardan bu kıymetlerin devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilebilmesi halinde, bu tutar; kayıtlardan devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilememesi halinde ise bölünmeye taraf olan şirketlerin belirleyeceği uygun dağıtım anahtarlarına göre hesaplanan tutar, dikkate alınacaktır.

¹⁹⁷ Hızır Tarakçı, Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk Ticaret Kanunu Açıklarından Kurumlarda Sona Erme, İstanbul, 2003, s.502.

¹⁹⁸ Erdoğan Moroğlu, Kurumların Yeniden Yapılandırılmasında Vergisiz Alternatifler, TÜSİAD Vergi Çalışma Komisyonu, 24.10.2002, Ceylan Intercontinental, s.7.

¹⁹⁹ Altar Ömer Arpacı, "5228 Sayılı Kanun Sonrası Bölünme Müessesesi", Vergi Sorunları, Sayı.193, s.24.

²⁰⁰ Akuğur, a.g.e., s. 116.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi işlemleri

Devredilen üretim ve hizmet işletmeleriyle doğrudan ilgili olan borçların bölünen şirket tarafından tespit edilememesi halinde, devredilecek işletmenin aktif içerisindeki payı üzerinden bir dağıtım anahtarı tespit edilmesi ve buna göre devredilecek borçların tutarının hesaplanması mümkündür.

Örneğin; aktif toplamı 2000 birim olan şirketin aktif içindeki payı 500 birim olan cam üretim işletmesinin kısmi bölünme kapsamında devredilmesi ancak, mevcut kayıtlardan da bu işletme ile doğrudan ilgili **nakit**, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların tutarlarının gerçek durumunun tespitinin mümkün olamaması halinde, dağıtım anahtarı %25 olarak dikkate alınacak ve buna isabet eden borç tutarı devre konu olacaktır.

Bununla birlikte, kısmi bölünmede borçların da devredilmesi halinde aynı sermaye tutarının devredilen borç tutarı kadar eksik gerçekleşeceği tabiidir.

Örnek: (A) Kurumunun cam ve porselen üretimi yapan iki üretim işletmesi bulunmaktadır. İşletmenin mevcut bilançosu aşağıdaki gibidir.

AKTİF		PASİF	
Kasa	100	Borçlar	100
Alacaklar	130	Sermaye	300
Devreden KDV	20	Yedekler	150
Cam İşletmesi	100	Geçmiş Yıl Zararları	(50)
Makine	20		
Taşınmaz	50		
Ham.madde	30		
Porselen İşletmesi	150		
Makine	50		
Taşınmaz	80		
Hammadde	20		
TOPLAM	500	TOPLAM	500

(A) Kurumu, cam işletmesini kısmi bölünme yoluyla yeni kurulacak (B) Kurumuna aynı sermaye olarak devretmek istemektedir.

İşletme kayıtlarından borç toplamının 50 biriminin, kasa ve alacaklardan da 20'ser birimin cam işletmesi ile doğrudan ilgili olduğunun belirlenebilmesi durumunda, cam işletmesinin kısmi bölünme suretiyle devredilmesi sonucunda $[(100+20+20)-50=]$ 90 birim aynı sermaye konulmuş olacaktır.

Kısmi bölünme sonrası (A) Kurumunun bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

AKTİF		PASİF	
Kasa	80	Borçlar	50
Alacaklar	110	Sermaye	300
iştirakler	90	Yedekler	150
Devreden KDV	20	Geçmiş Yıl Zararları	(50)
porselen İşletmesi	150		
TOPLAM	450	TOPLAM	450

İşletme kayıtlarından nakit ve alacaklar ile borç toplamının ne kadarının cam işletmesi ile ilgili olduğunun belirlenememesi durumunda, cam işletmesinin aktif toplamı içerisindeki %20'lik payı dikkate alınacak ve buna ilişkin $(100 \times \%20 =)$ 20 birim nakit, $(130 \times \%20 =)$ 26 birim alacak ile $(100 \times \%20 =)$ 20 birim borç tutarı devre konu olacaktır. Bu durumda $(100+20+26-20=)$ 126 birim aynı sermaye konulmuş olacaktır.

Kurum, cam işletmesine ait taşınmaz ve hammadde ile makinelerin 10 birimlik kısmını devretmek istemektedir. Kısmi bölünmede, üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Bu nedenle, cam işletmesini devrederken cam işletmesine ait makine, taşınmaz ve hammadde kalemlerinin tamamının devredilmesi gerekmektedir.

Üretim ve Hizmet işletmelerine Bağlı Taşınmazların Durumu

Üretim ve hizmet işletmeleri ile fiziki veya teknik bütünlük arz eden ve bu işletmelerden ayrılması mümkün olmayan binalar, arsa ve araziler de bu işletmelere dahil taşınmazlar olarak kabul edilecektir. Ancak, bir fabrika binasının içinde iki ayrı üretim işletmesi bulunması halinde üretim işletmelerinden birinin devri fabrika binasının da bölünüp devredilmesini gerektirmeyecektir.

Örneğin; sahip olduğu taşınmazda un ve yem imal eden bir şirketin, un imaline ilişkin üretim işletmesini mevcut veya yeni kurulacak bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak koyması halinde, bu işletmeye bağlı aktif ve pasif kıymetlerin işletme bütünlüğü oluşturacak şekilde devredilmesi zorunlu olup un üretim işletmesinin bulunduğu taşınmazın, üretim işletmesi ile birlikte kısmi bölünmeye konu edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır.

Gelir İdaresi Başkanlığı 30.05.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.99.16.02-KVK/19-3-123 sayılı, "Depolama ve terminal alanı olarak kullanılan gayrimenkullerin kısmi bölünmeye konu edilip edilemeyeceği" ile ilgili olarak vermiş olduğu muktezada; " *şirketinizin aktifinde kayıtlı bulunan ve depolama ve terminal alanı olarak kullanılan taşınmazların, taşımacılık ve lojistik faaliyetlerinizi sona erdirmeyecek şekilde 5520 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi ve Tebliğde yapılan açıklamalar çerçevesinde kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkündür*" şeklinde görüş verilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı 25.03.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-2009-KVK-19-1-235 sayılı, "Maden ruhsat ve izinlerinin kısmi bölünme işlemine konu edilmemesi hk." Konulu muktezasında, " *...bu açıklamalar çerçevesinde; kısmi bölünmede üretim ve hizmet işletmelerinin devri konusunda işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayrimaddi haklar ile hammadde, mamul, yan mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif kıymetlerin tümünün devredilmesi zorunlu olduğundan, sadece maden ruhsat ve izinlerinin devredilmesi, üretim ve hizmet işletmelerinin devrinde işletme bütünlüğünün korunması ilkesine ters düşmektedir.*

Bu nedenle, sahibi olduğunuz söz konusu maden ruhsal ve izinlerinizin yeni kurulacak bir sermaye şirketine devri, üretim ve hizmet işletmelerinin devri kapsamında değerlendirilemeyeceğinden kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün değildir." Şeklinde görüş bildirmiştir.

3.6.1.2.5. Devredilen İktisadi Kıymetlerle Birlikte Bunlara Ait Borçların Da Devredilmesi Halinde Devre Konu Net Değerin Sıfır Veya Negatif Olması Durumu

Kısmi bölünmeye konu olan iktisadi kıymetlerle birlikte bunlara bağlı borçların da devredilmesi sonucu devre konu iktisadi kıymetlerin kayıtlı değerlerinin sıfır veya negatif olması durumunda, devredilen iktisadi kıymetler defter değerleri üzerinden devredilecek, ancak devredilen iktisadi kıymetler karşılığında alınan iştirak hisselerinin bilançoda iz bedeli ile takip edilmesi gerekecektir.

Örnek: Bir üretim ve bir de hizmet işletmesi bulunan Kurum (A), aktifinde kayıtlı değeri 100 birim olan üretim işletmesi ile bu işletmeyle ilgili 100 birimlik borcunu kayıtlı değeri üzerinden kısmi bölünme suretiyle Kurum (B)'ye aynı sermaye olarak koymuştur. Devre konu üretim işletmesinin gerçek değeri 1000 birim olup karşılığında gerçek değeri 900 birimlik iştirak hissesi alınmış olması söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın aktifine bu değer üzerinden kaydedilmesini gerektirecektir. Söz konusu iştirak hisseleri kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek, elden çıkartılması halinde kar realize edilmiş olacaktır.

Kısmi bölünme öncesi durum :

Kurum A		Kurum B	
(Aktif)	(Pasif)	(Aktif)	(Pasif)
Kasa100	Sermaye. 150	Kasa 30	Sermaye... 50
Hizmet İşi... 50	Borç..... 100	Alıcılar..... 20	
Üretim İşi... 100			

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Kısmi bölünme sonrası durum:

Kurum A		Kurum B	
(Aktif)	(Pasif)	(Aktif)	(Pasif)
Kasa 100	Sermaye 150	Kasa 30	Borç 100
İştirakler 0.01		Alıcılar 20	Sermaye... 50
Hizmet İş... 50		Üretim işi... 100	

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif ?eğ?rli ?ir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum (A)'nın de?r?tti?i üreti:1. işle_tmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile bilançoda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması ?u?m?nd? ise bu negatif farkın geçici bir hesapta izlenmesi gerekmektedir. l?ı?adı kıymetler karşılığında alınan ve kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek iştirak hisselerinin, elden çıkartılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek karlar hesabına aktarılacaktır.

Örnek: Kurum (A)'nın, aktifinde kayıtlı değeri 50 birim, gerçek değeri 500 birim olan hizmet işletmesini devrettiğini ve 100 birimlik borcun hizmet işletmesi ile ilgili olduğu varsayıldığında ise kısmi bölünme öncesi ve sonrasındaki durum aşağıdaki gibi olacaktır.

Kısmi bölünme öncesi durum:

Kurum A		Kurum B	
(Aktif)	(Pasif)	(Aktif)	(Pasif)
Kasa 100	Sermaye.. 150	Kasa..... 30	Sermaye. 50
Hizmet İş. 50	Borç 100	Alıcılar 20	
Üretim İşl..... 100			

Kısmi bölünme sonrası durum:

Kurum A		Kurum B	
1AktiO	(Pasif)	(Aktif)	(Pasif)
Kıısa100	Sermaye. 150	Kasa30	Borç ... 100
iştirakler .. O.O1	Geçici Hesap...50	Alıcılar 20	Sermaye 50
üretim İşi.100		Hizmet İşi. 50	
		Geçici Hesap ..50	

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif değerli bir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum {A}'nın devrettiği hizmet işletmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile Kurum (A)'nın bilançosunda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması nedeniyle de bu fark gerek Kurum (A)'nın gerekse Kurum (B)'nin bilançosunda geçici bir hesapta izlenecektir. Kurum (A)'nın kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek söz konusu iştirak hisselerinin elden çıkarılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek karlar hesabına aktarılacaktır.

Kurum (A)'nın hizmet işletmesinin devir kaydı aşağıdaki gibidir.

----- / -----	
BORÇLAR HS.	100,00
İŞTİRAKLER HS.	0,01
-(Kurum B)	
HİZMET İŞLETMESİ	50,00
GEÇİCİ HESAP	50,01
----- / -----	

Kayıtlarda iz bedeliyle takip edilen iştirak hisselerinin satış kaydı ise aşağıdaki gibidir.

----- / -----	
KASA H.	400,00
GEÇİCİ HESAP	50,01
İŞTİRAKLER H.	0,01
-(Kurum B)	
MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI	450,00
----- / -----	

Aynı sennaye konulması sonucu elde edilen söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi halinde de pasifte oluşan geçici hesabın vergilendirilecek karlar hesabına aktararak kapatılması gerekecektir.

Kısmi bölünme sonucu elde edilen iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi durumunda muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

-----/-----		
GEÇİCİ HESAP	50,01	
İŞTİRAKLER H.		0,01
- (Kurum B)		
DÖNEMK/Z	50,00	
-----/-----		

3.6.1.2.6. Kısmi Bölünme Halinde Alacaklıların Korunması

Kısmi bölünme yoluyla aynı sermaye teşkiline yönelik olarak KVK ile getirilen hüküm gereğince, aynı sermaye karşılığı elde edilen hisseler aynı sermaye koyan şirketin ortaklarına da intikal ettirilebilecektir. Bir başka ifadeyle, aynı sermaye karşılığı iktisap edilen hisseler, aynı sermaye koyan şirkette kalabileceği gibi, bu şirketin ortaklarına da verilebilecektir. Aynı sennaye konulması karşılığında alınan hisselerin aynı sermaye koyan şirkette kalması yerine, bu şirketin ortaklarına intikal ettirilmesi halinde, şirketin esas sermayesinde azaltma ihtiyacı ortaya çıkabilir. Bu durumda, kısmi bölünmede bölünen mal varlığı parçaları mevcut veya yeni kurulacak şirketlere, kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulur. Bölünen şirketin bu payları kendi pay sahiplerine verebilmesi için sermayesini azaltması gerekir. Bu azaltma, pay sahiplerine verilecek payların değeri kadardır.

Kısmi bölünme dolayısıyla yapılacak sermaye azaltılmasında eski Türk Ticaret Kanunu'nun 396.maddesi hükümleri uygulanmaytıydı.²⁰¹

²⁰¹ TTK'nın 397.maddesi "Alacaklıları davet" Başlığını taşımaktadır. "Umumi heyet esas sermayenin azaltılmasına karar verdikten sonra idare meclisi bu kararı 37 nci maddede anılan gazetede ve aynı zamanda esas mukavele ile muayyen şekilde üç fa ilan ederek 37 nci maddede anılan gazetede üçüncü ilandan itibaren iki ay içinde alacaklarını beyan etmek suretiyle ödeme veya teminat isteyebileceklerini alacaklılara bildirir. Şirketçe malfım olan alacaklılara ayrıca davet mektupları gönderilir.

Ancak yeni TTK'da kısmi bölünme konusunda TTK'nın sermaye azaltımına ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağı açık şekilde belirtildiği için yeni dönemde TTK'nın sermaye azaltılmasına ilişkin hükümleri uygulanmayacak tır.²⁰²

Sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin ozerinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle sermaye artırımı yapılması da mümkündür.

Maddi hukukta devredilen aktif kıymetlerin karşılığı elde edilen hisselerin, sermaye azaltımı suretiyle ortaklara dağıtımı diye bir müessese bulunmamaktaydı.²⁰³ Bu yöntemin uygulanmasında, sermaye azaltımı nedeniyle ortakların itfa edilen payları karşılığı, bölünen ortaklıktan alacakları karşılığında, ortaklara nakit ödemede bulunmak yerine devralan ortaklıktan alınan iştirak hisseleri devredilmektedir. İşte bu mekanizmanın işlemesi için maddi hukukta aynı sermaye karşılığı elde edilen hisselerin 2 yıl süre ile devrini yasaklayan TTK'nın 404.madde engelinin anlaşılması gerekmektedir. Bu düzenleme ihtiyacı çerçevesinde ve kısmi bölünme müessesesinin işleyen mekanizmasının bir çarkı olan, bu aynı sermaye karşılığı elde edilen hisselerin ortaklara verilmesine ilişkin engel, eski düzenlemede mülga 5422 Sayılı KVK'nın Geçici 30.maddesi ile aşılmıştır. Bu maddede mülga 5422 Sayılı KVK'nın 38.maddesine göre yapılacak olan bölünme işlemlerinde TTK'nın 404.maddesinin uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Fakat 5520 Sayılı KVK metninde bölünme işlemlerinde ITK'nın 404.madde hükmünün uygulanmayacağı açık şekilde ifade edilmemiştir.

Öncelikli olarak kısmi bölünme neticesinde, bazı aktiflerin aynı sermaye olarak konulması sonucu, devralan veya yeni kurulan şirketlerde oluşan yeni hisselerin, ilk ve asıl sahibinin aynı sermaye koyan (kısmi bölünen) şirketin olması esas kuraldır. Ancak KVK bununla yetinmemiş ve kısmi bölünme neticesinde hisselerin bölünen şirkete tahsis edilmesi

Esas sermaye zararlar neticesinde bilançoda husule gelen bir açığı kapatmak maksadiyle ve bu açıklar nispetinde azaltılacak olursa idare meclisince alacaklıları davetten ve bunların haklarının ödenmesinden veya temininden vazgeçilebilir."

101 ITK Md. 162: Bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılması halinde 473, 474 ve 592 nci maddeler ile kooperatiflerde Kooperatifler Kanununun 98 inci maddesine dayanılarak bu Kanunun 473 ve 474 üncü maddeleri uygulanmaz.

²⁰³Tarakçı, a.g.e.,s.513.

prensibine ek olarak bu hisselerin bölünen şirketin pay sahiplerine de verilmesi hususunu KYK'nın 19.maddesinde açıkça düzenlemiştir.

..Ayniscnnayc karşılığı devralan şirketin iştirak hisselerini iktisabı ile ilgili kanun tarafından şirketin kendisinin veya ortaklarının hisselerine sahip olabileceğini düzenleyen iki seçimlik yöntem dışında bir üçüncü yöntem de, hisselerin bir kısmının şirketin aktifinde bırakılmasına bir kısmının ise bölünen (devreden) şirketin ortaklarına dağıtılmasına ilişkin kanunla temdir. Mevzuatımızda hiçbir suretle yer almamaktadır. Arşın kısmı bolunme muessesesinin mahiyeti ve operasyonel işlemleri önüne alındığında, bu yöntemin uygulanmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.²⁰⁴

.K.anun koyucunun KVK'nın 19.maddesinde devralan şirket hisselerinin, bölünen şirketin ortaklarına verilmesine cevaz vermekle, hisselerin . . . s . . . de "ikili işlem" görüşünü benimsediği i . . . ile . . . uradaki ikili işlem"den kasıt devralan şirket hisselerinin önce bölünen şirket tarafından iktisap edilmesi ve bu hisselerin daha sonra şirket ortaklarına devredilmesidir.²⁰⁶

5520 Sayılı KYK'nın metninde bölünme işlemlerinde TTK'nın 404.maddesi hükümlerinin uygulanmayacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak daha önce benzer hususlarda yapmış olduğumuz

Y . . . m . . . rada da yaparak konuya şu şeklide bir çözüm ü . . . retme . . . mümkündür. KVK'da yer alan kısmi bölünme hususu özel bir aynı sermaye koyma usulüdür. Dolayısı ile 5520 Sayılı KVK ile TTK'daki aynı sermaye koyma işlemine bir istisna getirildiğini söylemek mümkündür.

Daha sonra 2009 yılında TTK'da yapılan değişiklik ile konu açıklığa kavuşturulmuştur.

Yeni TTK'da, bölünme işlemleri sırasında sermaye azaltılması gereğinin duyulması durumunda sermaye azaltılması kurallarının uygulanmayacağı belirtilerek yeni TTK'da konu tamamen çözülmüştür. Dolayısı ile eski tartışmalar artık yaşanmayacaktır. Ancak zamanaşımı süresi içinde bu konu gündemde olacağı için yukarıdaki açıklamalara aynen yer verilmiştir.

²⁰⁴ Tarakçı, a.g.e., s. 506.

²⁰⁵ Ak ²⁰⁶ uğur, a.g.e., s. 130.

Doğrusöz, (Kısmi Bölünme), s.39.

3.6.1.2.7. Yeni TTK Öncesi Ortak Tebliğ İle Kısmi Bölünme Konusunda Yapılan Düzenlemeler

Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan ortak tebliğde kısmi bölünme konusunda açıklama gerektiren bazı hususlara açıklık getirilmiştir.

Bölünen anonim ve limited şirketlerin alacaklıları Türk Ticaret .l(anunu'nun 474.maddesi hükümlerine göre ve şirket ana sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde yapılacak ilanla alacaklarını bildirmeye veya güvence verilmesi için talepte bulunmaya davet olunurlar. Davet ayrıca adresleri bilinen alacaklılara taahhütlü mektupla da yapılır. Muaccel alacakların ödenmeleri veya tevdi edilmeleri, müccel alacakların ise ödenmesi ya da alacaklıların bölünmeye ilişkin onaylarının alınması gerekir.

Borçların ödendiği, tevdi olunduğu veya alacaklıların onay verdiği kanıtlanmadıkça ticaret sicil memurluğunca bölünme işlemi tescil edilmez.

Tam bölünme koşullarını irdelediğimiz kısımda detaylı olarak açıkladığımız üzere iktisadi ve teknik bütünlük ilkesi kısmi bölünme kapsamında devredilecek üretim ve hizmet işletmelerinde de aranacaktır. Bu hem devreden hem de devralan açısından geçerlidir.

Nitekim bu husus ortak tebliğde de açık olarak ifade edilmiştir. Kısmi bölünme işlemi, bir üretim tesisi veya işletmenin parça parça elden çıkarılarak şirketin üretim ve hizmet ifası faaliyetinden alıkonulması sonucunu doğurmamalıdır. Bu nedenledir ki, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19.maddesinde, üretim tesisleri ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulmasında, bu faaliyetlerin ifası için gerekli olan unsurların bir bütünlük içinde dikkate alınması öngörülmek suretiyle işletme bütünlüğünün korunması esas alınmıştır.

Kısmi bölünme işleminde maddede belirtilen koşullara uyulduğu takdirde kısmi bölünmeye konu varlıklar nedeniyle ortaya çıkacak olan gizli yedekler vergilendirilmez.

3.6.1.2.8. Kısmi Bölünme Halinde Devralan Kurumların Sorumluluğu

Kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından, bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar. Eski Kanun'da kısmi bölünme neticesinde kısmi bölünen kurumdan varlık devralan kurumların da sınırsız

bir şekilde ve niltselsil sonumlu olması uygulamasına son verilmiştir. Bu dü7enleme kısmi bölünmeyi kolaylaştırması açısından oldukça faydalıdır.

3.6.t.2.9. Tek Bir Faaliyet Konusunun Kısmi Bölünmeye Konu Edilebilirliği

Kısm._i 7ölünme konusunda değinilmesi gereken en. önemli konu 7arda 7.birisi de tek bir faaliyet konusu olan işletmelerin 7faal!yetlerini kısmi bölünme kapsamında devredip devredemeyecekleridir_. Öncelikli olan 7k bazı hususların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Tek bir f 7l-7yet 7onusu olmasına karşın, bu faaliyetini değişik bölümler halinde yuruten işletle:iele_rin bu faaliyetlerinin bir kısmını, devredilen ve bölünen kuru 7da faaliyetin devam etmesi ve devam ettirilebiliyor olması şartıyla, kısmi bölü 7me konusu yapılabilecektir. Nitekim bu husus 1 Seri No'lu KVK Genel 7ebliğinde de ifade edilmiştir. Söz konusu Tebliğ'd_e, bir 7iri 7den 7n va:ıl.k ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettire 7ıl 7c-7k nitelikte olan varlıklardan oluşan işletmeleEin, b 7 varlıklarını kısmi bolunmeye konu edilebilecekleri ifade edilmiştir. Örneğin çocuk bezi üretimi 7apan ve beş adet üretim hattı olan bir şirket, bu üretim hatlarının bir y_a da bir 7aç 7nı kısmi bölünme kapsamında devredebilecektir. Ancak aynı şirket bu üretim hatlarının tamamını devredebilecek midir?

Tek bir faaliyet konusunun tamamının aktif ve pasifiyle birlikte k 7smi bölünmeye konu edilip edilemeyeceği konusunda KVK'da 7erhangi bir açıklık yoktur. Bu konudaki boşluğu kısmi bölünmenin kendine özgü yapısı ve 1 Seri No'lu KVK Tebliğinde yapılan açıklamalar ışığında bir yorum getirerek çözmek mümkündür.

Öncelikli olarak şunu ifade etmek gerekir ki, kısmi bölünme işlemi şirketlerin yeniden yapılandırılmalarında sık olarak kullanılan ve diğer yeniden yapılandırma modellerine göre daha kısa sürede sonuçlandırılabilen bir yöntemdir. Bu yöntemin temelinde ise kısmi bölünmeye konu olan işletmenin ticaret alanında faaliyetini devam ettirmesi, hukuki olarak da tüzel kişiliğini koruması yatmaktadır. Bu iki özellik faaliyetine tüzel kişiliğini koruyarak devam etme kısmi bölünmeyi; tam bölünmeden ve devirden ayıran en önemli özelliktir. Devir işleminde karşılıklı olarak iki taraf bulunmakta, bu taraflardan birisi olan devrolan şirketin ticari hayatı ve hukuki kimliği sona ermektedir. Dolayısı ile devrolan şirket aktif ve pasif olarak hiç bir şekilde hayatına devam edememektedir. Tam bölünmede ise en az üç hukuki özne bulunmakta bu öznelerden biri olan tam bölünen şirket hem ticari hayatına hem de hukuki kişiliğine son vermektedir. Hem devir hem de tam bölünmede; devrolan ve tam bölünen şirketler devir oldukları

,•eya katıldıkları şirket bünyesinde faaliyetlerine ve hukuki kişiliklerine devam etmektedir.

Kısmi bölünmede ise karşılıklı olarak iki taraf bulunmakta, bu taraflardan birisi kendi aktifinde bulunan işletme ya da varlıklardan bir veya bir kaçını kısmi bölünmeye konu ederek hayatına devam etmektedir. Kısmi bölünmeyi, devir ve tam bölünmeden ayıran en önemli husus, kısmi bölünmeye konu olan şirketin hem faaliyetine devam etmesi hem de hukuki kişiliğini korumasıdır. Bu unsurlardan birisinin eksik olması durumunda, faaliyetin devam ettirilmemesi veya hukuki kişiliğin kaybedilmesi hallerinde bu durum kısmi bölünme olmaktan çıkacaktır. Dolayısı ile kısmi bölünme işlemi yapılırken, işlemler tamamlandıktan sonra kısmi bölünmeye konu işletmenin faaliyetine ve hukuki kişiliğine devam etmesi temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

I Seri No'lu KVK Tebliğinde de, tek bir üretim veya hizmet işletmesi bulunan kuruluşun, taşınmazlar ve iştirak hisselerini kısmi bölünmeye konu etmesinin mümkün olduğu, anılan işletmeyi ise kısmi bölünme kapsamında devretmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısı ile tek bir faaliyet konusu olan üretim ve hizmet işletmelerinin kısmi bölünme kapsamında devredilmesi Tebliğ hükmü uyarınca mümkün değildir. Bunun altında yatan temel neden de kısmi bölünmenin nevi şahsına münhasır niteliğinden kaynaklanmaktadır. Kısmi bölünme işlemi sonucunda kısmi bölünmeye konu olan işletmenin faaliyetinin arızı hale getirilmemesi temel unsurdur. Tek bir faaliyet konusu olan üretim ve hizmet işletmesinin kısmi bölünmeye konu edilmesi ile kısmi bölünmeye konu olan şirketin faaliyeti arızı hale getirilmiş, şirketin faaliyeti pasif kaynaklı gelir unsurlarına hasredilmiş olur. Bir anlamda şirket hukuki olarak faaliyetini devam ettirmesine karşılık ticari hayatta aktif olarak faaliyette bulunma vasfını yitirmiş olur ki, bu durum kısmi bölünme müessesesinin içinin boşaltılması anlamına gelmektedir. Kısmi bölünme müessesesinin düzenlenme mantığı gereği, kısmi bölünmeye konu olan işletmenin üretim veya hizmet işletmesi olarak da varlığını devam ettirmesi zorunluluktur. Ayrıca bu işlem de kısmi bölünmeyi bir yeniden yapılandırma müessesesi olmaktan çıkarır. Çünkü yeniden yapılandırma müesseselerinin temel amacı karlı olmayan işletmelerin yeniden ekonomiye kazandırılmasıdır.

Kısmi bölünme sonucu elde edilen ortaklık payları ile işletmenin bir yatırım işletmesine dönüştüğünü söylemek ise mümkün değildir. Çünkü bu şekilde bir yatırım işletmesine dönüştüğünü iddia ettiğimiz şirket gerçek anlamda bir yatırım işletmesi de değildir. Son olarak da yatırım işletmeleri ne hizmet işletmesi ne üretim işletmesi ne de ticaret işletmesidir. Yatırım işletmeleri ticaret hayatında nevi şahsına münhasır bir işletme türüdür. Netice itibarıyla tek bir faaliyet konusunun tamamının, tüm faaliyetin aktif

ve pasifiyle birlikte kısmi bölünmeye konu edilmesi kanaatimizce mümkün değildir.

Te kbi_r faaliyet konusunun kısmi bölünmeye on uedilemeyeceği Avrupa Birliği direktifinde de dolaylı olarak ifade edilmiştir. Buna göre 19/02_009 tarih ve 2009/133/EC sayılı Avrupa Konseyi Direktifiyle kon ile ilgili kapsamlı düzenlemeye gidilmiş, kısmi bölünme kavramına da özel yer verilmiştir. Buna göre; kısmi bölünme, bir şirketin varlığı sona enneden ve çalışma alanlarından en az birini bünyesinde bırakarak, bir yada birden fazla çalışma alanını mevcut ya da yeni kurulacak bir şirkete devretmesi ve karşılığında devralan şirketin iştirak hisselerini iktisap etmesidir.

3.6.1.2.10. Kısmi Bölünme Halinde Zarar Mahsubu

Kısmi bölünme halinde kısmi bölünmeye konu varlıkları devralan kurumun zarar mahsubu kuralından yararlanması mümkün değildir. Zira KVK'da zarar mahsubunun sadece devir ve tam bölünme halinde yapılabileceği açık bir şekilde ifade edilmiştir.

3.6.1.2.11. Hizmet İşletmelerinin Devrinde Özellikli Hususlar

Faaliyet alanlarına göre işletmeler üretim, hizmet ve .atıcı-pazarlama işletmeleri olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Üretim işletmeleri genellikle mal veya fiziksel ürün üreten tarım, inşaat ve sanayi alanlarında faaliyetini sürdüren işletmelerdir. Hizmet işletmeleri de bir hizmetin ifasına hasredilmiş faaliyet kapsamında bu hizmetin icrası işi ile uğraşan işletmelerdir. Satıcı işletmeler ise genellikle ticaret sektöründe çalışan pazarlama, toptancılık, yarı toptancılık ve parekendecilik işiyle uğraşan işletmelerdir.

Uygulamada genellikle hizmet işletmesi ile satıcı işletmeler karıştırılmakta, satıcı işletmeler hizmet işletmesi gibi kabul edilmektedir. Ancak bu bir yanılsamadır. Hizmet ve satıcı işletmeler iki ayrı işletme türünü ifade etmektedir. Bu yanılsamanın bir sonucu olarak pazarlama şirketlerinin pazarlama faaliyetini bir hizmet işletmesi olarak kabul edip bunu kısmi bölünmeye konu ettiklerine şahit olunmaktadır. Yukarıda açıkladığımız gibi pazarlama işletmesi bir hizmet işletmesi değildir. Çünkü pazarlama işletmesinde bir hizmetin üretimi söz konusu değildir.

KVK'nun 19.maddesinde kısmi bölünmeye konu olacak işletmeler üretim ve hizmet işletmeleri olarak sayılmıştır. Buraya satıcı işletmeler dahil edilmemiştir. Eğer kanun koyucunun buraya satıcı işletmeleri dahil etmek

"bi bir amacı olsaydı, işletme türlerini tek tek saymak yerine "sahip oldukları işletmeleri" ifadesini kullanır böylece işletme türlerini de **tek tek** yamak zorunda kalmazdı. Nitekim yukanda bahsetmiş olduğumuz üzere, pazarlama faaliyeti bir hizmet işletmesi olarak kabul edilse bile, tek bir ana faaliyet konusunun kısmı bölünmeye konu edilmesi mümkün olmadığından her durumda pazarlama şirketleri kısmi bölünme kapsamında pazarlama faaliyetlerini devredemezler.

Ayrıca bilfiil üretim ve hizmet faaliyetinde kullanılmayan fakat üçüncü kişilere kiralanan üretim ve hizmet işletmeleri de kısmi bölünme kapsamında devredilemez. Kısmi bölünmeyi düzenleyen Kanun maddesi ve konuyu açıklayan Tebliğ'de yer alan ifadeler dikkate alındığında her durumda bu işletmelerin bilfiil kullanılmasından bahsedilmektedir. Bu işletmelerin kiraya verilmesi durumunda bu işletmelere sahip olan firma açısından bir üretim ve hizmet işletmesinden değil, aktifte yer alan makina, tesisat vb. gibi unsurların kiralınması faaliyetinden söz edilir. Dolayısı ile kısmi bölünmenin temelini oluşturan bölünme öncesi ve sonrası üretim ve hizmet faaliyetine devam edilmesi kuralı yerine getirilmemiş olur. Dolayısı ile üretim ve hizmet faaliyetinde şirket tarafından bizzat kullanılmayan ve üçüncü kişilere kiralanan üretim ve hizmet işletmelerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi kanaatimizce mümkün değildir. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığı'nın bu konuda farklı görüşüne önceki kısımda yer verilmişti.

3.6.1.2.12. Kısmi Bölünme Kapsamında Alınan İştirak Hisselerinin Ortaklara Verilmesi

Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

Örneğin; Ortakları (A) ve (8) olan (R) Limited Şirketi aktifinde kayıtlı olan ve banka kredisi kullanılarak satın alınmış olup henüz ödenmemiş 50.000.- TL borcu bulunan taşınmazı, kayıtlı değeri olan 100.000.- TL üzerinden (Y) A.Ş.'ye kısmi bölünme kapsamında devretmiş ve bu devir karşılığında (Y) A.Ş.'den alınan hisse senetleri Ortak (A) ve (B)'ye verilmiştir.

Buna göre, (Y) A.Ş. aynı sermaye olarak konulan taşınmaz nedeniyle 50.000.- TL'lik sermaye artırımında bulunacak, bu sermaye artırımına ilişkin hisse senetlerinin (R) Limited Şirketinin ortaklarına verilmesi nedeniyle, (R) Limited Şirketi de 50.000.- TL'lik sermaye azaltımında bulunacaktır.

. . . Örnekten de anlaşılacağı üzere, devredilen kıymetlere karşılık edinilen devralan şirket hisselerinin ortaklara verilmesi halinde, bölünen şirkette sermaye azaltımına gidileceği tabiidir.

Ötend yandan, devralan şirketin hisselerinin devreden şirkette kalması halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin pasif kıymetlerin (borçların) devri ihtiyaridir.

3.6.1.2.13. Kısmi Bölünmenin Gerçekleştiği Tarihe Kadar Bölünen Varlıkların Değerinde Meydana Gelecek Değişiklikler

. . . Kısmi bölünmede pratikte işleyiş şu şekilde olmaktadır. Önce ilgili şirketlerin yönetim kurulları bu konuda karar almakta, daha sonra devre konu varlıklar Ticaret Mahkemesi aracılığı ile bilirkişiye tespit ettirilmekte (aynı sermaye değerleri), söz konusu bölünme sözleşmesi her iki şirketin de genel kurulları tarafından onaylanmakta ve en son olarak da Ticaret Siciline tescil ve ilan ettirilmektedir.

Kısmi bölünme işlemine bir üretim veya hizmet işletmesinin söz konusu olması durumunda, bölünme kararının alınması ve Ticaret Siciline tescil anına kadar bu işletmeler faaliyetlerine devam etmektedir. Zaten kısmi bölünme işleminin temel mantığı gereği, kısmi bölünmeye konu olan işletmelerin faal olması gerekmektedir.

Ticari hayatın temel kuralı gereği olarak bu işletmeler canlı bir organizma gibi çalışmaya devam etmektedir. Dolayısı ile üretim veya hizmet işletmesinin aktif ve pasif değerleri; bölünme kararının alındığı tarih ile bölünme işleminin gerçekleştiği tarihte farklı farklı değerlere ulaşacaktır.

Böyle bir durumda ortaya çıkan farklılık (bölünme kararının alındığı tarihteki aynı sermaye değeri ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihteki aynı sermaye değeri arasında) nasıl kapatılacaktır?

Konuya ilişkin olarak 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde şu ifadeler yer almaktadır;

"Şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında, işletmelerin faaliyetlerini devam ettirmeleri neticesinde, stoklarda meydana gelecek eksilmeler, devralan şirketin kabul etmesi halinde nakit ile tamamlanabilecektir.

Stoklarda fazlalık meydana gelmesi halinde ise bunların devredilebilmesi mümkün olduğu gibi işletmede bırakılması da kısmi bölünmeye engel teşkil etmeyecektir. "

Tebliğ'de genel olarak sadece stoklarda meydana gelecek değişimler konusu düzenlenmiştir. Buna göre; eğer şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında stoklarda bir eksilme meydana gelirse, aradaki farkın nakit olarak kısmi bölünme kapsamında varlık devreden bölünen şirket tarafından kapatılması gerekmektedir. Genel olarak Tebliğ'de yer alan bu düzenlemenin kendi içinde mantıklı olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce ifade ettiğimiz üzere kısmi bölünme işlemi özü itibariyle bir aynı sennaye koyma işlemidir. Dolayısı ile şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihteki toplam aynı sermaye değerinin aynı olması gerekmektedir.

Ancak Tebliğ'in bir alt paragrafında yer alan ifade tamamen az önce söylediğimiz ifade ile çelişen bir düşüncenin ürünüdür. Söz konusu ikinci paragrafta, eğer şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında stoklarda bir fazlalık oluşması durumunda bunun devrinin ihtiyari olduğu belirtilmiştir.

Kısaca Tebliğ, eğer eksilme olursa nakit olarak kapat, fazlalık olursa herhangi bir düzeltme yapma demektedir. Bu iki ifadenin bir cümlede bulunması çelişkili olduğu gibi hukuken de mümkün değildir. Öncelikli olarak bu iki ifade "mefhumu muhalif'ten okuma ilkesine aykırıdır. Yani eksikJik olduğunda nakit ile kapatıyorsan fazlalık olduğunda da nakit olarak al demek gerekir.

Tebliğ'de sadece stoklar için belirtilen bu sorunun aslında; aktif ve pasif kalemlerin birlikte devredilmesi durumunda alacak, borçlar, amortisman v.b. diğer kalemler için de ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Kaldı ki, alacak ve borçların birlikte devredildiği her durumda şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında olumlu ya da olumsuz bir farklılığın ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Dolayısı ile böyle bir durumda nasıl bir işlem yapılacağı konusunda Tebliğ'de bir düzenleme yer almadığı gibi, stoklar konusunda Tebliğ'de yer

Tnsfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi işlemleri

alan ifodc d? diğ? k?lemlerde ortaya çıkan farklılıkların nasıl kapatılacağı konusunda bir çözüm üretmemektedir.

Konuya İlişkin Örnek

Ko?unun daha iyi anlaşılabilmesi için örnek üzerinden gidilecektir. Aktifinde 1 adet oteli bulunan X A.Ş. 1 Nolu otelini kısmi bölünme kapsamında Y A.Ş.'ye devredecektir. Mahkemenin Bilirkişi Tespit Rapo?na göre 1 Notu otelin bölünme kararının alındığı tarih itibariyle aktif ve pasif kıymetleri şöyledir:

Aktif (TL)		Pasif ı(TL)	
Otel Binası ve Mütemmim Cüzleri	70.000.000,00	Banka Kredileri	10.000.000,00
B.Amortismanlar	-10.000.000,00	Satıcılar	5.000.000,00
Kasa	1.000.000,00		
Bankalar	2.000.000,00		
Alacaklar	5.000.000,00		
Toplam	68.000.000,00	Toplam	15.000.000,00
Ayni Sermaye Tutan	53.000.000,00		

Buna göre; 1 Nolu otelin bölünme kararının alındığı tarihteki aynı sermaye değeri 53.000.000 TL'dir. Ancak bölünme kararının aldığı tarih ile bölünmenin Ticaret Siciline tescil edildiği dolayısı ile her iki kurumun bünyesinde işlemin yasal kayıtlara alındığı tarihe kadar 1 Nolu otel amortisman ayırmış, banka kredilerinin bir kısmını ödemiş kısaca canlı bir işletme olarak faaliyetine devam etmiştir.

Bölünmenin ticaret siciline tescil edildiği tarihte oluşan 1 olu otelin değerleri şöyledir:

Aktif TL		Pasif	TL
Otel Binası ve Mütemmim Cüzleri	70.000.000,00	Banka Kredileri	8.000.000,00
B.Amortismanlar	-15.000.000,00	Satıcılar	3.000.000,00
Kasa	100.000,00		
Bankalar	1.000.000,00		
Alacaklar	4.000.000,00		
To lam	60.100.000,00	To lam	11.000.000,00
A ni Serma e Tutarı	49.100.000,00		

Sonuç olarak şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında 1 Nolu otelin aynı sermaye değerinde 2.900.000 TL (53.000.000-49.100.000) azalma olmuştur. örneğimizde azalma olmasına karşın farklı bir senaryoda da fazlalık meydana gelebilirdi.

Bu durumda arada oluşan fark için nasıl bir işlem yapmak gerekecektir?

Daha önce ifade ettiğimiz üzere kısmi bölünme işlemi bir aynı sermaye koyma işlemidir.

Kısmi bölünme konusunda vergi hukukunun (Kurumlar Vergisi Kanunu'nun temel kaygı noktaları) şunlardır:

- *Kısmi bölünmeye konu varlıkların kayıtlı değerleri ile devredilmesi,*
- *Kısmi bölünmede değişim oranının doğru tespit edilmiş olması,*
- *Kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda ortaklar arasında paylaşımın hisse oranlarına göre olması,*

KVK'da ve Tebliğ'de yer alan düzenlemelerden çıkan sonuç budur.

Özü itibariyle kısmi bölünme; bir aynı sermaye koyma işlemi olduğundan şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında geçen sürede ortaya çıkan artış veya azalış şeklindeki farkların, nakit veya bölünen kurum açısından borç olarak devredilmesi mümkün olmalıdır. Yani bölünme tarihinde varlıklarda bir azalma olduğunda aradaki fark bölünme tarihi itibariyle nakit verilmesi şeklinde kapatılabileceği gibi, bölünen kurumun bölen kuruma borçlanması suretiyle de kapatılabilecektir.

Yukarıdaki örnekte, bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih itibariyle X A.Ş., arada oluşan fark için 2.900.000 TL nakit devredebileceği gibi, kayıtlarda X A.Ş.'nin Y A.Ş.'ye 2.900.000 TL borçlanması şeklinde de işlem yapılabilir.

Daha önce ifade ettiğimiz üzere; burada önemli olan husus bilirkişi raporunda tespit edilen aynı sermaye tutarının, bölünme tarihinde aynen bölen şirkete (devralan) aktarılmasıdır. Tabii ki, bu farklılık işletmenin normal zorunlu faaliyetlerinden kaynaklanan farklar için söz konusu olabilecektir. İhtiyari olarak belli farklılıklar yaratılıp, daha sonra bunlar

alacak/borç ile kapatılırsa kısmi bölünme koşullarının ihlali gündeme gelebilecektir.

Ancak burada dik.kat edilmesi gereken husus duruma göre alacak/borç ile hesapların kapatılması (ayni sermaye tutarının tamamlanması) durumunda, hem bölen hem de bölünen kurumların yönetim kurullarının karar alıp işlemin bu şekilde yapılmasına onay vermeleridir. Söz konusu yönetim kurulu kararları da yapılacak ilk genel kurulda ortakların onayına sunulmalıdır. Bu şekilde alınacak kararlar ileride idare ile ortaya çıkması muhtemel uyuşmazlıklar için bir güvence oluşturacaktır. Ayrıca alacak/borç ile ayni sermaye tutarının tamamlanması durumunda aradaki farkın (iki şirket arasındaki borç ilişkisinin) en kısa sürede kapatılması/ödenmesi gerekmektedir.

6102 Sayılı TTK'nın 482'nci maddesine göre, belirtilen tarihte sermaye taahhüdünü yerine getirmeyen ortak, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın mütemerrit duruma düşer ve temerrüt faizi ödemek zorunda kalır. Kısmi bölünme işleminde ayni sermaye değeri bölünme kararının alındığı tarih itibariyle tespit edildiği için, alacak/borç hesaplarının açıldığı tarihten itibaren de TTK uyarınca temerrüt faizi hesaplanması gerekmektedir. Temerrüt faizi hesaplanacak olsa bile, kısmi bölünme işlemi nedeniyle devam edecek bir açık hesap ilişkisi, yerine göre belirtilen ayni sermaye tutarının konulmadığı dolayısı ile kısmi bölünme koşullarının ihlal edildiği yönde eleştirilere de zemin hazırlayabilecektir. Bu nedenle kısmi bölünmede, bölen ve bölünen kurumlar arasında oluşan cari hesap ilişkisinin en kısa sürede kapatılması gerekmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 24.02.2012 tarih ve B.07. 1.GİB.4.34.16.01-KVK 19-743 sayılı, "Kısmi bölünmeye ilişkin mukayyet değerdeki değişiklikler" konulu muktezasında, " *kısmi bölünme işlemi, kısmi bölünmeye ilişkin genel kurul kararının Ticaret Siciline tescil edilmesi ile hüküm ifade edeceğinden, tescil tarihine kadar kısmi bölünmeye konu taşınmazlara ilişkin kredi borçlarının ödenmesi nedeniyle taşınmazların mukayyet değerlerinde meydana gelen artışların da dikkate alınarak devrin gerçekleştirilmesi mümkün bulunmaktadır.*" Şeklinde görüş vermiştir.

3.6.1.2.14. İstisna Kapsamındaki İştirak Hissesi ve Gayrimenkul Satış Kazancının Kısmi Bölünme Kapsamında İşletmeden Çekilmesi

Bu bölümde kısmi bölünme işlemi kapsamında bölünen şirketin kısmi bölünme sonucu almış olduğu iştirak hisselerini ortaklarına vermesi durumunda yapılan sermaye azaltımı hususundaki potansiyel bir probleme yer verilecektir. Uygulamada şirketler kısmi bölünme kapsamında sermaye azaltımına gitmeleri durumunda genelde pasifte yer alan ve sermayeye eklenmemiş olan kaynakları kullanmaktadır. Bu kapsamda şirketler eş zamanlı olarak sermayeye ekleme ve sermayeden çıkarma işlemi yapmaktadırlar. Bu kapsamda iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancı istisnasının nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin görüşümüze yer verilecektir.

5520 Sayılı KVK'da Yer Alan İştirak Hissesi Ve Gayrimenkul Satış Kazancı İstisnası Konusundaki Düzenlemeler

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (KVK) 5.maddesinin 1-e bendinde;

" Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmaz/ar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'ik kısmı.

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.

İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır.

....Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

MenAı,I kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralanmasıyfo u.i!raşan Aunımların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin saflşmdan elde ellikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır. "

Düzenlemesi bulunmaktadır.

Söz konusu kanun maddesi gerekçesinde de aynen;

*"e) bendinde, taşınmazlar ve iştirak hisseleri satış kazancı i.stisnası diizenlenmektedir. İstisnanın amacı, kurumların bağlı değerlerinin **ekonomik** faaliyetlerde daha etkin bir şekilde kullanılmasına olanak sağla, _llnası ve kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesidir. Bu bentte belirtilen koşulların sağlanması halinde söz konusu taşınmazlar ve iştirak his?eleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların% 75'ik kısmı istisnadan yararlanacaktır.*

İstisnanın uygulanabilmesinin temel koşulu, taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının en az iki tam yıl (730 gün) süreyle kurumun aktifinde yer alması ve bu değerlerin satışından elde edilecek kazancın, istisnadan yararlanan kısmının beş yıl süreyle pasifte özel bir fon hesabında tutulmasıdır. Söz konusu aktif kalemlerin para karşılığı olmaksızın devir ve tem/iki, takası gibi işlemler istisna kapsamına girmemektedir. Ancak, bu tür kıymetlerin mevcut borçlar karşılığında rızaen veya icra yoluyla devredilmesi işlemleri ile kamulaştırma işlemleri, kurumların finansman olanaklarını artıracığından istisna uygulaması kapsamında bulunmaktadır.

Bu istisna satışın yapıldığı dönemde uygulanacaktır. Bu nedenle, satışın yapıldığı hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verileceği tarihe kadar söz konusu satış kazancının özel bir fon hesabına alınması gerekmektedir. Satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilemeyen veya beş yıl içinde özel fon hesabından başka bir hesaba (sermayeye ilave hariç) nakledilen, işletmeden çekilen, dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kazanç kısmı için, uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilemeyen vergiler ziyaa uğratılmış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanacaktır.

İstisnanın temel amacı kurumların mali yapılarının güçlendirilmesinin teşviki olduğundan, ekonomik açıdan firmalara ilave imkan sağlamayan işlemler istisna kapsamı dışında kalacaktır. Bu

bağlamda, kurumların yönetimini etkileyecek şekilde birbiriyle ilişkili kişi veya kurumlar ya da aynı gruba dahil şirketler arasında yapılacak taşınmaz 1,e iştirak hissesi satışlarından fiktif olarak elde edilecek kazançlara istisna uygulanması söz konusu olmayacaktır. "

1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde aynen aşağıdaki düzenlemeler bulunmaktadır;

"

Satış kazancının fon hesabında tutulması

Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışında kazanç, satış işlemi ile birlikte doğacağından, satış işlemi ister peşin isterse vadeli olarak yapılmış olsun istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanacaktır.

Bu değerlerin satışından elde edilecek kazancın istisnadan yararlanan kısmının, pasifte özel bir fon hesabına alınması ve satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar söz konusu fon hesabında tutulması gerekmektedir. Fon hesabına alınan kazanç tutarının mükelleflerce sermayeye ilavesi mümkün bulunmaktadır. Ancak, fon hesabına alınan kazanç tutarının sermayeye ilave dışında, beş yıl içinde başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılması ya da kurumun tasfiyesi halinde, istisna uygulanması nedeniyle zamanında tahakkuk etmeyen vergiler vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilecektir.

Fon hesabında tutulan kazançların işletmeden çekilmemesi

İstisna uygulamasında, satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulması gereken kazançların, beş yıl içinde fon hesabından başka bir hesaba (sermayeye ilave hariç) nakledilmesi, işletmeden çekilmesi, dar mükellef kurumlar tarafından yurt dışına transfer edilmesi veya bu süre içinde işletmenin tasfiyeye girmesi halinde, bu işlemlere tabi tutulan kazanç kısmı için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, Vergi Usul Kanunu uyarınca vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte alınacaktır.

Fon hesabında tutulması gereken süreden, satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar olan sürenin anlaşılması gerekmektedir. Kazancın sermayeye ilave edilmesi durumunda da aynı süre geçerli olacaktır.

Bu istisnanın amacı kurumların sermaye yapılarının güçlendirilmesi, finansman sıkıntılarının giderilmesi ve bağlı değerlerin,, ekonomik faaliyetlerinde daha etkin bir şekilde kullanılmasına imkan sağlamak ve işletmelerin finansal bünyelerini güçlendirmektir. Tasfiyeye giren şirketlerde ise böyle bir amacın olamayacağı açıktır. Bu nedenle, istisna uygulamasında satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar tasfiyeye girilmiş olması halinde, fon hesabında tutulması gereken kazancın işletmeden çekildiği kabul edilecektir.

Örnek 1: Kurum (A)'nın iki yıldan uzun süre aktifinde bulunan taşınmazı 15/10/2006 tarihinde satılmış, satış sonrası oluşan kazancın %75'ide bir fon hesabına alınmıştır. İstisnadan yararlanılabilmesi için söz konusu hesapta bulunan tutarın 31/12/2011 tarihinden önce fon hesabından çekilmemesi ve aynı şekilde bu tarihten önce de işletmenin tasfiyeye girmemiş olması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca gerçekleşecek devir ve TAM BÖLÜNME HALLERİNDE, söz konusu fon hesabının, devralan kurumların bilançolarına aynen aktarılması gerekeceğinden, bu işlem işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyecektir.

Örnek 2: Kurum (A) iki yıldan uzun süre aktifinde bulunan taşınmazı 5/10/2006 tarihinde satmış ve satıştan doğan kazancın %75'i istisna uygulamasına konu edilmiştir. Kurum (A) tarafından özel bir fon hesabına alınan kazanç, 31/12/2011 tarihinden önce başka bir hesaba (sermayeye ilave hariç) nakledilemeyecek veya işletmeden çekilemeyecek ya da dar mükellef kurumlar tarafından yurt dışına transfer edilemeyecektir. Aynı şekilde bu süre içinde işletmenin tasfiyeye girmemiş olması da gerekmektedir.

Kurum {A}'nın 20/6/2009 tarihinde Kurum (B) ile devir suretiyle birleşmesi halinde fon hesabı, mukayyet değeri ile Kurum (B) ye devredileceğinden, Kurum {A} bünyesinde yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır. Kurum (B) tarafından söz konusu fon hesabının 31/12/2011 tarihinden önce sermayeye ilave dışında başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya kurumun tasfiyeye girmesi halinde bu işlemlere tabi tutulan kazanç kısmı için zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte alınacaktır.

Öte yandan, fon hesabında tutulan kazancın beş yıl içinde veya beş yıl geçtikten sonra işletmeden çekilmesinin kdr dağıtımı sayılacağı tabiidir."

İştirak Hissesi ve Gayrimenkul Satış Kazancının Sermayeye Eklenerек İşletmeden Çekilmesi

Öncelikli olarak kanunda yer alan başka bir hesaba nakil ve işletmeden çekilme kavramlarının neyi ifade ettiği hususu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Başka Bir Hesaba Nakil:

Bilindiği gibi nakil kavramı "Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarımı" ifade eder. Yasa hükmünde kastedilen nakil işlemi, işletmenin bilançosunun pasifinde yer alan fon hesaplarındaki tutarların, bulunduğu hesap dışındaki bir hesaba nakil işlemidir. Bu işleme örnek olarak; fon hesabının ortaklar cari hesabına, geçmiş yıl karları, olaganüstü yedekler veya diğer pasif karakterli hesaplara aktarılması gösterilebilir.

İşletmeden Çekilme:

Bilanço varlığının işletmeden çekilmesi ifadesi ise sözü edilen değerlerin başka hesaba nakledilme dışında hesabın azaltılması ve/veya hesabın tamamen tasfiyesi sonucunu doğuracak işlemleri ifade etmektedir. Bu işlemler; devir, temlik, tasfiye, trampa, takas, kar dağıtımı, satış, sermayeye eklenmesini de kavrayan geniş kapsamlı bir ifadedir.

Yukarıda yer alan yasa hükmünden anlaşılacağı üzere, bilançonun pasifinde, fon hesabında yer alan tutar, sermayeye ilave edilebilmektedir. Fon hesabının sermayeye ilave edilmesi tescile tabi bir işlemdir. Buna göre, fon hesabında tutulan istisna kaynaklı kazanç tutarı sadece sermayeye ilave işlemi için hesaptan çekilebilir. Bunun dışında başka bir işleme tabi tutulamaz.

KVK'da yer alan iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancı istisnasının temel amacı kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesi ve kurumların atıl durumdaki iktisadi kıymetlerinin likite dönüşünün teşvikidir. Bu amaçlar ile bu istisna KVK'da yer almaktadır. Kanun koyucu bu amacın gerçekleşmesi için de iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancından doğan karın 5 yıl süre ile işletmede tutulmasını şart koşturmuştur. Bu süre içinde bu kazanç ya özel bir fon hesabında tutulacak veya sermayeye eklenecektir. Buradaki temel amaç hiç bir şekilde 5 yıldan önce bu kazançların kurumların dışına çıkarılmamasıdır.

Tasfiye, devir ve tam bölünme hallerinde kurumların tüzel kişilikleri sona ermekte ve kurumlar hukuk aleminden silinmektedir. Kanun düzenlemesinde, tasfiye halinde bu kazancın işletmeden çekilmiş sayılacağı

açık şekilde ifade edilmiş, parantez içi hüküm ile devir ve bölünme hallerinde bu kaynakların işletmeden çekilmiş sayılmayacağı dOzcnlenmiştir.

Kısmi bölünme işlemini kanunda yer alan parantez içi hüküm kapsamında düşünmeye mahal yoktur. Çünkü kısmi bölünme halinde bir kurumun tüzel kişiliği sona ermez. Kurum hukuk alanında varlığını sürdürmeyi devam ettirir. Ayrıca kısmi bölünme halinde fon hesabının hareketini gerektirecek bir durum da yoktur. Parentez içi hükümde yer alan "bölünme" ifadesinin kısmi bölünme olarak anlaşılması gerektiği 1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde de belirtilmiştir. Zira, kısmi bölünme işlemi kanunda geçen anlamıyla bir tasfiye değildir. Çünkü kısmi bölünmeye konu olan kurumun tüzel kişiliği sona ermez.

Devir ve tam bölünme hallerinde kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesinin iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının vergileneceği anlamına gelmeyeceği 1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde açık şekilde belirtilmiştir. Kaldığı kısmi bölünme halinde bu hesapların zorunlu olarak aktarımını gerektirecek her hangi bir zorunluluk da bulunmamaktadır.

Mükelleflerin iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancını aynı yönetim kurulu ve genel kurul kararı ile eş zamanlı olarak hem sermayeye eklemesi hem de sermayesini azaltması özü itibarıyla işletmeden çekilmiştir. Mükelleflerin yapmış olduğu bu işlem ile KVK'da yer alan ve şekli unsur olan sermayeye ekleme şartı yerine gelmiştir. Ancak mükellefler eş zamanlı olarak sermayeyi azaltmakla bu kazancı işletmeden çekmiş olmaktadır.

Mükelleflerin yaptığı şekilde iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının önce sermayeye eklenip daha sonra sermayenin azaltılması durumunda da 5 yıllık sürenin tamamlanması gerektiği 1 Seri Nolu KVK Genel Tebliğinde açık şekilde düzenlenmiştir.

Dolayısı ile mükelleflerin iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancını önce sermayeye ekleyip daha sonra sermayeyi azaltması VUK'nun 3.maddesinde düzenlenen ekonomik yaklaşım ilkesi uyarınca iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının işletmeden çekilmesidir.

Nitekim kanun koyucu maddenin düzenleniş biçimi gereği, işletmeden çekilişi her durumda vergileyeceğini kanunun lafzına açık şekilde yazmıştır. Maddenin girişinde kanun koyucu 5 yıldan önce bu kazançların işletmeden çekilemeyeceğini kanun lafzına dercetmiştir.

Kanun koyucunun iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının sermayeye eklenebileceğini söylemekle sermayeye ekleyerek işletmeden çekilişi izin verdiğini kabul etmek akla ve mantığa kesinlikle

sığmaz. Çünkü kanun koyucu bir şeyi yasaklarken veya düzenlerken. söz konusu hükmün; kanuna karşı hile veya hakkın kötüye kullanılması yoluyla ıstevsiz hale getirilmesine izin verdiğini kabul etmek hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmaz.

Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkanlan "Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Ortak Tebliğ" (Ortak Tebliğ) de yer alan "*Sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin ii:erinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle sermaye artırımı yapılması da mümkündür*" şeklindeki düzenleme ile iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının sermayenin eş zamanlı olarak artırılması ve eksiltmesi yoluyla işletmeden çekilmesine izin verildiğini iddia etmek ise mümkün değildir.

Öncelikli olarak ortak tebliğde altı çizilmesi gereken husus, sermaye azaltımının kurumun serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanmasına izin verildiğidir. Dolayısı ile ortak tebliğde yer alan bu düzenleme, tüm kar ve sermaye yedeklerinin kurumlar tarafından serbestçe tasarruf edilemeyeceğinin, bazı sermaye ve kar yedeklerinin belli kısıtlamalara tabi olduğunun açık göstergesidir. Bir kurumun serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerine; 5 yıllık aktifte bulunma süresini doldurmuş iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancı fonu, geçmiş yıl karları gibi kalemleri örnek vermek mümkündür.

İşletmeden çekilmesi her durumda kanun ile yasaklanmış olan 5 yıllık yasal süresini doldurmamış iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancı fonunu serbestçe tasarrufta bulunulabilecek olan sennaye ve kar yedekleri arasında olduğunu söylemeye imkan yoktur.

İkinci olarak iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının işletmeden çekilmesi durumunda vergilemeye tabi olacağı kanunda açık şekilde düzenlendiğinden; ortak tebliğde yer alan bu hüküm bir tebliğ düzenlemesi ile kanuni düzenlemenin ortadan kaldırılması anlamına gelir ki, bu mantık hukuk kuralları hiyerarşisine de aykırıdır.

Değerlendirme ve Sonuç

Yukarıda vergi kanunlarının muhtelif hükümleri konusunda yapmış olduğumuz değerlendirmeleri vergi hukukunda yorum ve ko?m?k yaklaşım ve kanunların lafzi ve ruhi ile hüküm ifade edeceğine ilişkin

dilzenlcmeler kapsamında ele alırsak genel olarak aşağıdaki değerlendirmeleri yapmak mümkündür.

Önceki bölümlerde ifade ettiğimiz üzere, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda hükmolunan iştirak hissesi satış kazancı istisnasının getiriliş gerekçesinde; istisnanın temel amacı kurumların mali yapısının güçlendirilmesinin teşviki olduğu, fon hesabına alınan kazanç tutannın sermayeye ilave dışında, beş yıl içinde başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi halinde vergileme yapılacağı belirtilmiştir.

Dolayısıyla anılan maddede yer alan ve vergilendirmemeyi sağlayan "sennayeye ekleme" şartını kanun koyucu iktisadi bir içerik atfederek düzenlemiştir. Bu da sermayeye ekleme ile söz konusu kazançların işletme bünyesinde kalacağına olan güvendir.

"Sermayeye ek.leme" şartını, sadece lafzi yorum yöntemi kullanmak suretiyle, aynı anda sermayeye ekleme ve çıkarma işleminde "sermayeye ekleme şartı"nın gerçekleştiğini söylemek söz konusu düzenlemelerin ruhunun dikkate alınmadan uygulanması ve müesseselerin içinin boşaltılması sonucunu doğuracaktır ki bu durum VUK'un 3'üncü maddesi hükmüne aykırı bir durum olmasının yanı sıra, vergi hukukundaki "peçeleme işleri"ne birebir uymaktadır. Çünkü mükelleflerin eş zamanlı sermaye arttınını/eksiltimi yaparak kanun koyucunun iktisadi içerik atfederek düzenlemiş olduğu vergisel sonuçlu bir özel hukuk müessesesi olan iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancının sermayeye eklenmesini, nezdinde ortaya çıkacak olan kurumlar vergisi yükünü ortadan kaldırmak için kullanmaktadır ki, bu durum peçeleden başka bir şey değildir.

Çünkü yapılan bu eş zamanlı sermayeye ekleme ve çıkarma işlemi ile her ne kadar iştirak ve gayrimenkul satış kazancı istisnası için sermayeye ekleme şartı şekli olarak yerine getirilmiş olsa dahi, aynı anda yapılan sermaye azaltımı ile her iki tutar da işletmeden çekilmiş olmaktadır. Her iki hususu düzenleyen kanun maddelerinde bu tutarların işletmeden çekilmesi durumunda vergilendirileceği açık olarak yer aldığından, şekli olarak yapılan sermayeye ekleme işlemi söz konusu kanuni düzenlemeyi bertaraf edecek mahiyette değildir.

Hukuki olarak bizim görüşümüz bu şekilde olmasına karşın, vergi idaresi son dönemlerde vermiş olduğu muktezalarda bu kapsamda yapılan işlemlerin işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyeceği yönünde muktezalar vermiştir. Dolayısı konu pratik anlamda muktezalar ile çözülmüş durumdadır. Yani, kısmi bölünme nedeniyle yapılan sermaye azaltımı nedeniyle fonların belli koşulların yerine getirilmesi durumunda çekilme sayılmayacağı vergi idaresi tarafından kabul edilmiş durumdadır.

3.6.1.2.15. İştirak İlişkisi İçinde Olan Kurumlarda Kısmi Bölünme ve Sermaye Arttırımı

Genel Açıklama ve Örnekler

Kısmi bölünme halinde sermaye artışının nasıl yapılacağına ilişkin olarak KVK 1 Seri Nolu Tebliğ'de herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak devir konusunda açıklamaların yapıldığı 19.1 Notu bölümünde aynen; *"Bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu küll halinde devralması nedeniyle kurum bünyesinde yapacağı sermaye artışının söz konusu iştirak paylarına isabet eden tutarda daha az gerçekleşmesi Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların ihlali anlamına gelmemektedir."* düzenlemesi bulunmaktadır. Yani Tebliğ iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılacak devir işlemlerinde iştirak ilişkisi nedeniyle eksik sermaye artırımına gidilebileceğini kabul etmiş bulunmaktadır.

Ayrıca Tebliğ'in 19.3.1. Alınan Hisse Senetlerinin Durumu adlı bölümünde aynen; *"Devir veya bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devrolan veya bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devrolan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür."*

Ancak, yapılan işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılan devir veya bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, varlıklarını devreden şirketin ortaklarına, devreden veya bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir.

... Öte yandan, devir ve bölünme işlemi sonucunda devre konu şirketlerin gerçek değerleri üzerinden belirlenecek bir değişim oranına göre devralan şirketin sermaye paylarının ortaklara verilmesinde, ortakların servet değerlerinde meydana gelecek ve izah edilemeyecek farkların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı veya değer artış kazancı açısından tenkit edilebileceği tabiidir."

Düzenlemesi bulunmaktadır.

Dolayısı ile Tebliğ hükümlerinde, iştirak ilişkisi içinde olan kurumlarda yapılacak kısmi bölünme işlemine ilişkin olarak bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak devir konusunda yapılan düzenlemelerde eksik sermaye artışına gidilebileceği ifade edilmiştir.

Kısmi bölünme konusunda Tebliğ'de ifade edilen temel husus kısmi bölünme sonucunda alınacak hisse senetlerinin paylaşımının hiss; oranlarına göre olması ve bu durum sonucunda ortakların hisse oranlarında bir değişikliğin olmamasıdır.

Kısmi bölünme konusunda kurumlar vergisi kanununun temel kaygı noktaları şunlardır:

- Kısmi bölünmeye konu varlıkların kayıtlı değerleri ile devredilmesi,
- Kısmi bölünmede değişim oranının doğru tespit edilmiş olması,
- Kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda ortaklar arasında paylaşımın hisse oranlarına göre olması,

KVK'da ve Tebliğ'de yer alan düzenlemelerden çıkan sonuç budur.

İştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılan kısmi bölünme işlemlerinde alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda, kısmi bölünme sonucu varlık devralan şirket kısmi bölünme işlemi sonucunda aynı zamanda kendi hisse senetlerine sahip olacak ve daha sonra da bu hisse senetlerini iptal edecektir. Yani burada iki işlem olacaktır:

1. Öncelikli olarak iştirak eden kurum, iştirakine ihraç etmiş olduğu kendi hisse senetlerini verecektir.

İştirak almış olduğu ana kurum hisse senetlerini daha sonra ana kurumun da dahil olduğu ortaklarına dağıtacaktır.

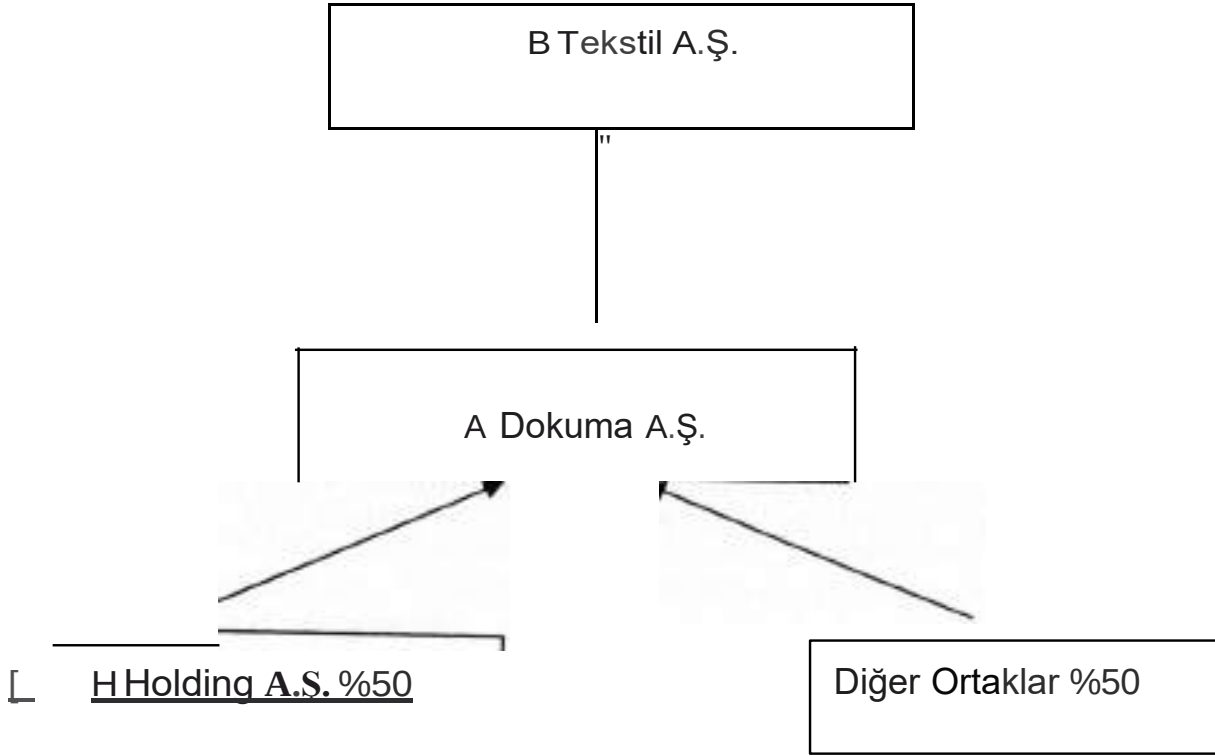
Ana kurum iştirakinden kendi hisse senetlerini alacaktır.

2. Ana kurum TTK uyarınca almış olduğu hisse senetlerini ya iptal edecek ya da derhal elden çıkaracaktır.

Burada temel sorun tüm bu işlemleri yapmadan ana kurumun sadece iştirak ilişkisi içinde olan kurumun diğer ortaklarının alacağı kadar hisseye isabet eden sermaye artırımının, KYK'da yer alan kısmi bölünme koşullarının ihlali olarak sayılıp sayılmayacağıdır.

Konuyu daha anlaşılır kılmak için örnek üzerinden gitmekte fayda vardır.

Örnekte değerlerin kayıtlı değerler ile aynı olduğu kabul edilmiştir.

H Holding A.Ş., A Dokuma A.Ş.'nin %50 ortağıdır.

H Holding A.Ş. aynı zamanda B Tekstil A.Ş.'nin de ortağıdır.

A Dokuma A.Ş.'nin aktifinde 500 liralık B Tekstil A.Ş. hisse senetleri bulunmaktadır.

A Dokuma A.Ş. aktifinde bulunan B Tekstil A.Ş. hisselerini H Holding A.Ş.'ye verecek ve H Holding A.Ş.'den almış olduğu hisse senetlerini de ortaklarına dağıtacaktır. Değişim oranının 1/2 olarak tespit edildiğini kabul edelim. Kısaca 500 liralık B Tekstil A.Ş. hissesine karşılık olarak H Holding A.Ş. 250 liralık sermaye artışına gidecektir.

Burada önce A Dokuma A.Ş.'nin hisse senetlerini iki aşamada ortaklarına dağıtması durumunda şu işlemler yapılacaktır.

- A Dokuma A.Ş. almış olduğu 250 liralık H Holding A.Ş. hisselerini ortaklarına dağıtması durumunda 125 liralık hisse H Holding A.Ş.'ye 125 liralık hisse de diğer ortaklara verilecektir.
- H Holding A.Ş. 125 liralık kendi hisse senetlerini aldığı için bunları iptal edecek ve sermayesini azaltacaktır.

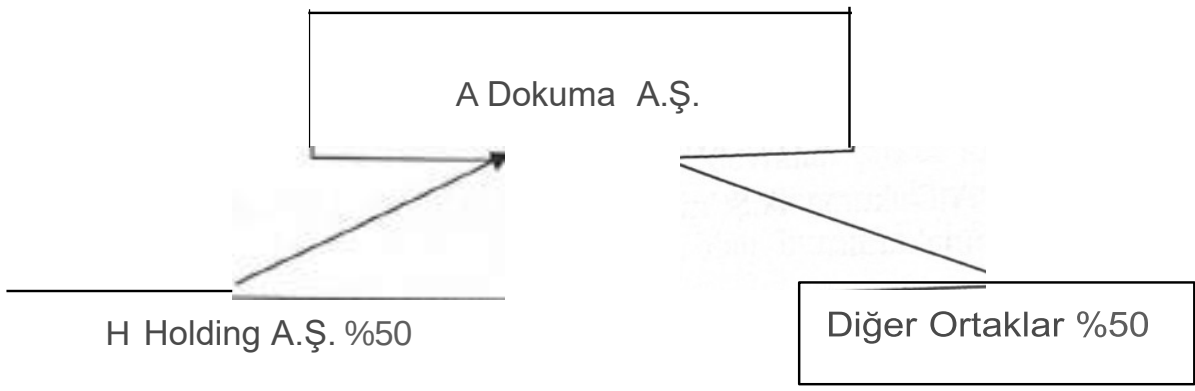
Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

- Bunun sonucunda H Holding A.Ş. sonuçta 1 25 liralık hır sermaye artışına gitmiş olacaktır.

İkinci ihtimalde ise bu iki işlemin tek bir işlem halinde yapılması durumunda, H Holding A.Ş. aynı zamanda A Dokuma A.Ş.'nin Ortağı olduğu için H Holding A.Ş. kendi elde edeceği hisse senetlerinin bedeli kadar daha az sermaye artışına gidecektir. Bizim örneğimizde H Holding A.Ş. 1 25 liralık sermaye artışına gidecektir. Bu sermaye artışı sonucu çıkarmış olduğu hisse senetlerini de A Dokuma A.Ş.'nin H Holding A.Ş. dışında yer alan ortaklarına dağıtacaktır.

Sonuç olarak iki işlemin sonucu da aynı olmaktadır. Değişim oranlarında ya da ortaklık yapılarında bir değişiklik olmamakta, kısmi bölünme sonucu da A Dokuma A.Ş.'nin ortaklarının payında bir değişiklik olmamaktadır. işlemlerin özü olarak her iki işlem de aynı sonucu vermektedir.

Yine ortaklık payı şöyle olmaktadır.

Bu işlemlerin sonucunda da A Dokuma A.Ş.'nin aktifinde yer alan B Tekstil A.Ş. hisseleri, H Holding A.Ş.'ye kayıtlı değerleriyle geçmekte ve A Dokuma A.Ş.'nin ortakları arasında bir değişiklik olmamakta, ortaklar arasında da birinden diğerine de bir servet transferi söz konusu olmamaktadır.

Konuya İlişkin Bir Mukteza

İstanbul Büyük Mükellefler Yergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen bir muktezada aynen;

"İlgide kayıtlı dilekçenizde, Başkanlığımız vergi **kimlik** 11,ımaralı mükellefi olduğunuzu, şirketiniz aktifinde iki yıldan fazla süreyle kayıtlı bulunan, iştirak hisselerinin, kısmi bölünme suretiyle ortağınız olan mevcut şirkete aynı sermaye olarak konulmasının düşünüldüğü, kısmi !Jö/ünme nedeniyle devralan şirkette aynı sermaye artırımını gerçekleştirileceği, sermaye artırım tutarının şirketinizin ana ortağı konumundaki devralan şirket dışındaki diğer ortaklarınızın paylarına isabet eden pay tutarı (%5) ile "sınırlanacağı belirtilerek, yapılacak işlemin kısmi bölünme olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ile yapılacak sermaye artışı nedeniyle çıkarılacak devralan şirket hisselerinin aynı sermaye devredilen şirket ortakları haricindeki ortaklara verilir verilmeyeceği J,ususunda başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde "Kısmi bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketi/inin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye 'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçım kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmi bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz re iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur."

hükmü yer almaktadır.

Konuya ilişkin olarak yayımlanan I Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin "I 9.2.2.3. İştirak hisselerinin ortaklara verilmesi" başlıklı bölümünde;

"Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirketle kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir Taşınmaz ve iştirak hisselerinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur"

denilmektedir.

Aynı Tebliğ'in "19.3.1." bölümünde,

"Devir veya bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devralan veya bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değer; kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devralan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür.

Ancak yapılan işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılan devir veya bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, varlıklarını devreden şirketin ortaklarına, devreden veya bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir." açıklamaları yapılmıştır.

Dilekçeniz ve eklerinin incelenmesinden, iki tam yıldan uzun bir süre şirketiniz aktifinde yer alan iştirak hisselerinin aynı zamanda hakim ortağınız tam mükellef sermaye şirketine devredileceği, bu devir neticesinde aynı zamanda hakim ortağınız olan devralan şirkette yapılacak sermaye artırım neticesinde edinilen bu şirkete ait hisselerin ise hakim ortağınız olan şirket dışındaki diğer azınlık payına sahip olan ortaklarınıza verileceği anlaşılmaktadır.

Do/ayısıyla, yapılacak bölünme işleminde devralan şirketin hisselerinin devreden şirketiniz ortaklarına verileceği anlaşılmakta olup bu durumda diğer ortaklarınız, hakim olan ortağınız durumunda bulunan şirketin ortakları durumuna gelirken, aynı zamanda hakim ortağınız olan devralan şirketin kendi hisse senetlerine sahip olması söz konusu olacaktır.

Ayrıca 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan kısmi bölünme işleminin amacının, dilekçenizde belirtilen işlem sonucunda bölünmeye konu kıymetlerin hakim ortağa devredilmesi suretiyle hakim ortağın sermaye yapısını güçlendirmek dolayısıyla grup şirketleri arasında vergisiz aktif kıymet devri gerçekleştirmek olmadığı açıktır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, şirketiniz aktifinde iki tam yıldan uzun süre bulunan iştirak hisselerinin ortağınız durumunda bulunan tam mükellef sermaye şirketine devredilmesi sonucu elde edilen hisse senetlerinin devralan şirket dışındaki diğer azınlık ortaklarına verilmesi

suretiyle gerçekleştirilecek işlemin kısmi bölünme olarak değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır. "

İfadeleri bulunmaktadır.

Öncelikli olarak ifade etmek gerekir ki; muktezada belirtildiği şekilde bir kısmi bölünme işlemi yapılması hem vergi hukukunda hem de ticaret hukukunda mümkün değildir. Yazımızın daha önceki bölümlerinde detaylı olarak belirtildiği üzere, kısmi bölünmeye konu olan kurumun ortaklarının pay oranlarında kısmi bölünme sonucu bir değişiklik olmaması gerekmektedir.

Kısmi bölünme sonucunda, varlık devralacak olan şirketin yapmış olduğu sermaye artırımını sonucu ihraç edeceği hisse senetlerinin sadece belli ortaklara dağıtılmasının mümkün olmadığı 1 Seri Nolu KVK Tebliğinde açık şekilde ifade edilmiştir. Kısmi bölünme sonucunda, kısmi bölünmeye konu olan şirketin ortaklarının pay oranlarında bir değişiklik olmaması gerekmektedir.

Dolayısı ile muktezada belirtildiği şekilde bir kısmi bölünme işlemi hukuken ve fiilen mümkün değildir.

İştirak İlişkisi İçinde Olan Kurumlar Arasındaki Kısmi Bölünmenin Değerlendirilmesi

Kısmi bölünme işleminin iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılması ve kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda devralan kurumda iştirak payı ile orantılı olarak eksik sermaye artırımına gidilmesi KVK'da yer alan kısmi bölünme koşullarının ihlali olarak değerlendirilemez.

Kısmi bölünme işleminde KYK'nın temel kaygı noktaları; kısmi bölünmeye konu varlıkların kayıtlı değerleri ile devredilmesi; kısmi bölünmede paylaşım oranının doğru tespit edilmiş olması, kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda ortaklar arasında paylaşımın hisse oranlarına göre olmasıdır.

Kısmi bölünme işleminin iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılması ve kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda devralan kurumda iştirak payı ile orantılı olarak eksik sermaye artırımına gidilmesi durumunda bu üç koşul da sağlanmış bulunmaktadır. Böyle bir işlemin yapılması durumunda ortakların paylarında bir değişiklik olmamaktadır. Ortaklardan birilerinin veya bir kısmının durumunun güçlenmesi veya zayıflaması söz konusu değildir.

Kaldı ki, kitabın önceki kısımlarında venniş olduğumuz örnekten de anlaşılacağı üzere, kısmi bölünme işleminin iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılması ve kısmi bölünme sonucu alınan hisse senetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda devralan kurumda iştirak pay, ile orantılı olarak eksik sermaye artırımına gidilmesi durumunda iki aşamada **❖**apılacak işlem tek bir seferde yapılmaktadır. İki işlem yapılması_ ile tek bir işlem yapılması arasında ekonomik sonuçları açısından da bir farklılık bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; kısmi bölünme işleminin iştirak ilişkisi içinde olan kurumlar arasında yapılması ve kısmi bölünme sonucu alınan hisse **❖**enetlerinin ortaklara dağıtılması durumunda devralan kurumda iştirak payı ile orantılı olarak eksik sennaye artırımına gidilmesinin KVK'da yer alan kısmi bölünme şartlarının ihlali olarak değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir.

3.7. VUK'UN MÜK.298 VE GEÇİCİ 25.MADJ?.ELERİNDE YER ALAN ENFLASYON DÜZELTMESİ HÜKÜMLERİNİN TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, VE BÖLÜNME HALLERİNDE UYGULANMASI

3.7.1. GENEL AÇIKLAMA

İşletmelerin mali durumları hakkındaki bilgiler, ilgililere finansal tabloları aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu bilgiler, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri doğrultusunda "*Para Ölçüsü*" kavramı ile finansal tablolara yansıtılır. Fakat enflasyon dönemlerinde tarihsel değerlerle ifade edilen mali tabloların, işletmelerin gerçek finansal durumunu tam olarak gösteremeyeceği aşıkardır. Mali tablolardaki değerlerin gerçek duruma yakınlaştırılması ise, Vergi Usul Kanunu'na 5024 sayılı Kanun ile getirilen enflasyon düzeltmesi müessesesi ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

Enflasyon düzeltmesi uygulaması (VUK Mük. Md.298, Geçici Md.25), "*paranın satın alma gücündeki değişmeler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların, gerçek durumu ifade eder hale gelmelerini sağlamak üzere*" varlıkların değerlerine yönelik yapılan bir değerlendirme ve muhasebe işlemleri sürecidir. Düzeltme, mali tablolarda görülen tarihi değerlerin, zaman içerisinde paranın satın alma gücündeki değişimle orantılı artırılarak işletme varlık ve borçlarının güncel (düzeltilmiş) değerlerinin hesaplanmasına dayanmaktadır. Düzeltme, parasal olmayan kıymetlerin değerlerinin (enflasyon endekslerine dayanan) düzeltme katsayılarıyla çarpılması suretiyle gerçekleştirilir. Düzeltme işlemi sonucunda ise bu kıymetlerin (güncellenmiş) düzeltilmiş değerleri bulunur.

3.7.2. ENFLASYON DÜZELTME FARKLARI

Enflasyon düzeltmesi, işletmelerin parasal olmayan tüm aktif ve pasif kalemlerine uygulanmaktadır. Bu anlamda, öz sennaye kalemleri de düzeltmeye tabi tutulur (YUK 328 sıra no.lu Genel Tebliği). Bilindiği gibi, öz sennaye kalemleri işletme sahiplerinin işletme varlıkları üzerindeki haklarını gösterir (VUK Md. 192, 1 sıra no.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Bölüm III/C-2). Bu hak, reel anlamda ancak işletmenin ticari faaliyetinin karlı olması halinde artabilir. Aslında, işletme içi bir takım değerlendirme işlemleriyle bazı varlıkların değerinde meydana gelen hesaben artışa paralel öz sermaye de artabilmektedir. Ancak, takdir edileceği üzere, sem1aye yedeği olan bu değerlendirme farkları ile öz sermayedeki (yani işletme sahiplerinin haklarındaki) artış fiktif niteliktedir (Gelir Vergisi Kanunu 191 sıra no.lu Genel Tebliği). Bu cümleden olarak, gerek ödenmiş sermaye, gerek sermaye ve kar yedekleri, gerekse geçmiş yıllar karlarının değerlerinde enflasyon düzeltmesi ile oluşan düzeltme farkları da varlıklarda reel karşılığı olan öz sermaye artışı değildir. Oysa, bu değerlendirme farklarının işletme dışına aktarılması, işletmeden vergisiz olarak reel kaynak çekilmesi sonucunu doğurur. Değerleme farklarının başka bir hesaba nakledilmesi ise hesaben takibi zorlaştırıp bu farkların gerçek mahiyetini kaybetmesine ve başka maksatlarla kullanılmasına yol açar. Kanun koyucu tarafından, tüm bu ihtimaller dolayısıyla, pasif kalemlerde enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan *düzeltilme farklarının* işletmeden çekilmesine veya bir başka hesaba aktarılmasına izin verilmemiştir. Buna göre, *"pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur."*

Öte yandan Kanun koyucu, pasif kalemlere ait enflasyon farklarının başka bir hesaba nakledilmesine iki istisna tanımıştır. Bu kapsamda *"öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kar dağıtımı sayılmaz"* (VUK Mükerrer Md.298, Geçici Md.25).

Kanun koyucunun bu iki istisna ile sınırlandırdığı durumlar haricinde bu farkların başka herhangi bir işleme konu edilmesi halinde ise, işlem kar dağıtımı addedilerek, bu farklar işlemin yapıldığı dönemin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin vergilendirilmektedir (VUK Mükerrer Md.298, Geçici Md.25).

Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) Mük.298'nci maddesinin 5.bendinde; *"Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu*

işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tâbi tutulur. (5228 sayılı Kanunun 9'uncu maddesiyle değiştirilen cümle) Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları d(Jzelime sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kar dağıtımı sayılmaz" düzenlemesi bulunmaktadır.

VUK'un Mük.298.maddesinde değişiklik yapan 5024 Sayılı Kanun gerekçesinde;

"Enflasyon döneminin sona ermesi halinde, izleyen dönemde mükellefler geçmiş nominal değerlere geri dönmeyecekler, enflasyon düzeltmesi yapılmış en son dönemdeki paranın cari satın alma gücüyle ifade edilmiş değerlerini esas alacaklardır.

Bu bentte yapılan düzenleme ile pasif kalemlere ait fark hesaplarının herhangi bir hesaba nakledilemeyeceği veya işletmeden çekilemeyeceği, şayet bu işlemler yapılırsa bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazançlarıyla ilişkilendirilmeksizin vergilendirileceği; ayrıca öz sermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesaplarının kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebileceği ve bu işlemlerin kar dağıtımı sayılmayacağı öngörülmektedir. Bu düzenleme ile enflasyon düzeltmesiyle gerçekleştirilmek istenen amaçlardan birisi olan işletmelerin öz sermayeleri ile çalışmaya teşvik edilmesi ve sermaye birikiminin sağlanarak uzun vadede istihdamın artırılması hedeflenmektedir.

Enflasyon düzeltmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, gerek kurumlar vergisi gerek gelir vergisi mükellefleri enflasyon düzeltme farklarını maliyet addedeceklerdir."

İfadelerine yer verilmiştir.

VUK'un Geçici 25.maddesinin g fıkrasında; "Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur. (5228 sayılı Kanunun 11'inci maddesiyle değiştirilen cümle) Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kar dağıtımı sayılmaz." düzenlenemesi bulunmaktadır.

3.7.3. KONUYA İLİŞKİN MUKTEZALAR

Öz sennaye kalemlerine ilişkin düzeltme farklarının tasfiye süreci sonunda ortaklara hisseleri nispetinde dağıtılan özkaynaklar içinde yer atmasının, söz konusu tutarın vergilendirilmesi sonucunu doğurup doğurmayacağına ilişkin tereddütler oluşmuştur. Söz konusu tereddütlere ilişkin verilen mukteza örneklerine aşağıda yer verilecektir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 01.02.2008 tarih ve B.07.1.GİB.0.02.29/... Sayılı Muktezasında aynen;

"Şirketinizin sermayesi içerisindeki dağıtılmayan karların sermaye azaltılması suretiyle işletmeden çekilerek ortaklara dağıtılması durumunda vergilendirilmesi hususu ile ilgili olarak tereddüt hasıl olduğu belirtilmektedir.

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesinin (A) fıkrasının 5. bendinde; "... Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur. Ancak öz sermaye kalemlerine ait enflasyon farkları düzeltme sonucu oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir; bu işlemler kdr dağıtımı sayılmaz." hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm ve açıklamalar uyarınca, daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması durumunda, kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması, sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kôr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulması gerekmektedir."

Yine İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün B.07.1.GİB.4.34.16.01/ GVK-94/6-sayı ve tasfiye sonu kar dağıtımı vergilendirilmesi hakkındaki görüşünde;

".. önceki yıllarda şirketin sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması durumunda.kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerekmektedir.

. Öte yandan, daha önce sermayeye eklenmiş olan Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebi ile ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulması gerekmektedir." denilmektedir.

Ayrıca; İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğünün B.07.1.GİB.4.35.16.01/176300-ÖZ/229 sayılı, Şirket sermayesi içerisindeki dağıtılmayan karların sermaye azaltılması suretiyle işletmeden çekilerek ortaklara dağıtılması durumunda vergilendirmenin nasıl olacağı konulu görüşünün sonuç bölümünde,

"Daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebi ile ortaklara dağıtılması durumunda, kar dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerekmektedir. Öte yandan daha önce sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı yapması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, işletmeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulması gerekmektedir" ifadesi yer almaktadır.

İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğünün 19.02.2008 tarih ve 8.07.1.GİB.4.34.16.01/GVK-94/6-b/12744 sayılı muktezası²⁰⁷ ile İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir ve Kurumlar Vergileri Grup Müdürlüğünün 14.02.2008 tarih ve 176300/öz/229 sayılı muktezasında²⁰⁸ Gelir İdaresi Başkanlığı'nın konuya ilişkin O1.02.2008 tarih ve B.07.01.GİB.0.02.29/.. sayılı yazılarına atıf yapılmış olup, tereddüt konusu husus söz konusu yazıda belirtilen çerçevede değerlendirilmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın anılan yazısında enflasyon düzeltmesi ve tasfiyeye ilişkin ilgili yasa hükümleri sıralandıktan sonra konuya ilişkin aşağıdaki değerlendirmede bulunulmuştur.

"

²⁰⁷ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 19.02.2008 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01/GVK-94/6-b/12744 sayılı muktezası, 12.07.2009. <http://www.ivdb.gov.tr/Mukteza/2008/gelirvergisi2008/3200.htm>

²⁰⁸ İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 14.02.2008 tarih ve 176300/öz/229 sayılı muktezası, 12.07.2009, <http://ozelge.izmirvdb.gov.tr/OzelgeRead.aspx?Ozgid=1472>.

Bu hüküm ve açıklamalar uyarınca, daha önceki yıllarda şirket sermayesine eklenmiş olan geçmiş yıl karlarının, şirketin sermaye azaltımı l'apması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması durumunda, kor dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması, sermayeye eklenmiş olan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının, şirketin sermaye azaltımı l'apması veya tasfiye edilmesi sebebiyle ortaklara dağıtılması halinde, iş/ermeden çekilen tutarların öncelikle kurumlar vergisine tabi tutulması, vergi sonrası dağıtılan kazancın da kar dağıtımına bağlı vergi kesintisine rabi tutulması gerekmektedir."

3.7.4. KONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda yer verilen enflasyon düzeltmesine ilişkin VUK'un hükümleri dikkate alındığında şu tespiti yapmak mümkündür: 31.12.2003 tarihli bilançolarını VUK'un Geç.25.maddesi hükümleri çerçevesinde düzeltmeye tabi tutan mükellefler düzeltme işlemlerinde VUK'nun Geç.25 maddesine istinaden Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 328 nolu VUK Genel Tebliği düzenlemelerini esas almışlardır.

2004 hesap dönemi düzeltme işlemlerini yapan mükellefler ise enflasyon düzeltmesini VUK'nun Mük.298.maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan 338 Nolu VUK Genel Tebliğine göre yapmışlardır. Maliye Bakanlığı tarafından Mük.298.madde hükümleri kapsamında çıkarılan 338 Nolu VUK Genel Tebliğinde enflasyon düzeltmesi olumlu farklarına ilişkin olarak herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısı ile VUK'un Mük.298.maddesine göre pasif kalemlere ilişkin olarak hesaplanan enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının kanuni düzenlemenin açık hükümleri nedeniyle işletmeden çekildiği anda vergilendirilmesi gerekmektedir.

VUK'un Mükerrer 298'inci ve Geçici 25.maddesinde yer alan *başka bir hesaba nakledilme ve işletmeden çekilme* hallerinin ne olması gerektiğinin tanımlanması gerekmektedir.

3.7.4.1. Başka Bir Hesaba Nakil:

Bilindiği gibi nakil kavramı "Bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma, taşıma, geçirme, aktarımı" ifade eder²⁰⁹. Yasa hükmünde kastedilen nakil işlemi, işletmenin bilançosunun pasifinde yer alan enflasyon fark hesaplarındaki tutarların bulunduğu hesap dışındaki bir hesaba nakil

❖ Büyük Türkçe Sözlük(14.07.2009),

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=nak.il&ayo=tam>

işlemdir. Bu işleme örnek olarak; sermaye düzeltmesi olumlu farklarının ortaklar cari hesabına, dönem karı veya diğer pasif karakterli hesaplara aktarılması gösterilebilir.

Bazı pasif kalemlere ilişkin fark hesaplarının doğası gereği başka hesaplara aktarılması gerekeceği tabiidir. Bunun en tipik örneği yıllara sari inşaat onarım işlerine ilişkin hakedişlere ait düzeltme farklarıdır. Bu farkların işin bitiminde maliyetle karşılaştırılarak kar/zarar hesabına aktarılması gerekmektedir. Benzer şekilde avansa ilişkin taahhüdün yerine getirilmesi ile parasal olmayan alınan avanslar da kapatılırken bu avansa ait düzeltme farkı da ilgili hesaba aktarılarak kapatılır. Bu nedenle VUK'un gerek Mükerrer 298'inci gerek Geçici 25'inci maddesindeki pasif kalemlere ait fark hesaplarının işletmeden çekilemeyeceği, başka hesaplara aktarılamayacağı şeklindeki hükümlerin, farkın ilişkin olduğu hesabın başka bir hesaba mahsup edilmek üzere aktarılması halinde uygulanmayacağı şeklinde anlaşılması gerektiği açıktır.

3.7.4.2. İşletmeden Çekilme:

Bilanço varlığının işletmeden çekilmesi ifadesi ise sözü edilen değerlerin başka hesaba nakledilme dışında hesabın azaltılması ve/veya tamamen tasfiyesi sonucunu doğuracak işlemleri ifade etmektedir. Bu işlemler; devir, temlik, tasfiye, trampa, takas, kar dağıtımı, satış, sermaye olarak konulmasını da kavrayan geniş kapsamlı bir ifadedir.²¹⁰

Yukarıda yer alan yasa hükmünden anlaşılacağı üzere, bilançonun pasifinde, "sermaye düzeltmesi olumlu farkları" hesabında yer alan tutar, sermayeye ilave edilebilmektedir. Bunun için varsa enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan geçmiş yıl zararları mahsup edilir. Kalan bakiye sermayeye ilave edilebilir. Sermaye düzeltmesi olumlu farklarının sermayeye ilave edilmesi tescile tabi bir işlemdir.

Buna göre, Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları ile ilgili şu sonuçlara ulaşılabilir:

- Zorunlu olmamakla birlikte varsa düzeltme sonucunda oluşan geçmiş yıl zararlarına mahsup edilebilir.
- Kurumlar vergisi mükelleflerince vergisiz sermayeye ilave edilebilirler.

²¹⁰ Bahar C.O. (2008), "Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farklarının Tasfiye-Birleşme-Devir-Bölünme Ve Tür Değiştirme Hallerinde Vergilendirme Olasılığı", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:31 7, s.120-124.

- Kurumlar vergisine tabi tutulmak suretiyle **işletmeden** çekilebilir
- 502 no.lu hesapta kısmen veya tamamen muhafaza edilebilirler.

Pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekilmesi konusunda şu değerlendirmelerde bulunmak mümkündür.

Pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının VUK'nda düzenlenmesinin temel nedeni bu hesapların özel niteliğinden kaynaklanmaktadır. VUK'un Mük. 298'inci ve Geçici 25.maddelerinde enflasyon düzeltmesi, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını ifade ettiği hükmolunmuştur. Konuya ilişkin olarak yayımlanan 328 Seri Nolu VUK Genel Tebliğinde aşağıdaki açıklamalara yer verilmiştir:

"Genel anlamda enflasyon düzeltmesi, paranın satın alma gücündeki değişimler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların, gerçek durumu ifade eder hale gelmelerini sağlamak üzere düzeltme işlemine tabi tutulmasıdır.

Vergi Usul Kanununun 5024 sayılı Kanunla değişik mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasında enflasyon düzeltmesi, "mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanması" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre enflasyon düzeltmesi, mali tablolarda yer alan kıymetlerin Türk Lirası değerlerinin tablonun ait olduğu tarihteki değerine yükseltilmesinden ibaret bir işlemdir. Düzeltme, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayıları ile çarpılması suretiyle gerçekleştirilecektir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere enflasyon düzeltmesinin amacı, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasıdır."

Bir başka ifade ile enflasyon düzeltmesi, mükelleflerin enflasyon nedeniyle oluşan zararlarının kazançlarından indirilmesini öngören bir müessese değildir. Nitekim mükellefler 31.12.2004 tarihli bilançolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutmak suretiyle parasal olmayan aktif kalemlere ilişkin enflasyon farkları hesaplamakta ve bu enflasyon farkları 2004 hesap dönemi kurum kazancına ilave edilmekte ancak VUK Mük. Md.298/5'te hükmolunduğu üzere enflasyon düzeltmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet addolunmaktadır. Dolayısıyla 31.12.2004 tarihinde parasal

olmayan aktiflerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucu oluşan enflasyon farkları 2004 hesap dönemi kurum kazancına ilave edilirken, söz konusu parasal olmayan aktif kalemler elden çıkarıldığında 2004 hesap döneminde kurum kazancına ilave edilen enflasyon farkları elden çıkarıldıkları dönemin kurum kazancından tenzil edilecektir.

Aynı şekilde 3 I .12.2004 tarihli enflasyon düzeltmesinde parasal olmayan pasifler de düzeltme işlemine tabi tutulmuş, bunlara ilişkin olarak oluşan enflasyon farkları 2004 hesap dönemi kurum kazancından tenzil edilmiştir. Parasal olmayan pasiflerden olan yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait hakedişlere ait enflasyon farkları VUK Mük. Md.298/5 hükmü uyarınca işin bitiminde kar hesabına intikal ettirililir. Dolayısıyla parasal olmayan pasiflerden olan yıllara sari inşaat ve onarma işlerine ait hakedişlere ait enflasyon farkları 2004 hesap döneminde kurum kazancından indirim konusu yapılırken işin bittiği hesap döneminin kazancına dahil edildiği için 31.12.2004 tarihli düzeltme yıllara sari inşaat ve onarma işine ait hakedişler için de vergisel yönden nötr durumdadır.

Yine parasal olmayan diğer pasif kalemler için de 31.12.2004 tarihli enflasyon düzeltmesi vergisel yönden nötr niteliktedir. Nitekim diğer parasal olmayan pasifler de (ödenmiş sermaye, kar yedekleri, geçmiş yıllar karları) 31.12.2004 tarihli düzeltmeye tabi tutulmakta, bunlar üzerinden oluşan enflasyon farkları 2004 hesap dönemi kurum kazancından indirim konusu yapılmaktadır.

Ancak yine VUK'un Mük.298'inci maddesinin aynı fıkrasında hükmolunduğu üzere parasal olmayan pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulur.

Dolayısıyla ödenmiş sermaye, kar yedekleri ve geçmiş yıllar karı gibi parasal olmayan pasif kalemlerin 31.12.2004 tarihli düzeltme işlemine tabi tutulması vergisel yönden yine nötr niteliktedir. Bu kalemlere ait enflasyon farkları 2004 hesap dönemi kurum kazancından tenzil edilmekte iken işletmeden çekilmeleri veya bir başka hesaba nakil halinde işlemin yapıldığı dönemde vergilendirilmektedir.

Sonuç olarak 31.12.2004 tarihli enflasyon düzeltmesi vergisel yönden nötr nitelikte bulunduğu için, 2004 hesap döneminde kurum kazancından tenzil edilen parasal olmayan pasif kalemlere ait enflasyon farkları işletmeden çekildikleri veya bir başka hesaba nakledikleri hesap döneminde ayrıca vergilendirilmeleri gerekmektedir.

Öte yandan bir işletme, 31.12.2003 ve 2004 bilançosunu enflasyon düzeltmesine tabi tuttuğunda hem aktifini hem de pasifini belirlenen taşıma katsayısı ile arttırmaktadır. Yapılan bu değerlendirme sonucunda da aktif kıymetlerin değerlerinde meydana gelen artış vergi idaresi tarafından maliyet olarak kabul edilmektedir. Yani aslında olmayan bir fiili maliyet, enflasyon nedeniyle varmış gibi kabul edilmekte ve vergi matrahının hesaplanmasında bu şekilde dikkate alınmaktadır. Enflasyon düzeltmesi sırasında yine pasif kalemler de taşıma katsayısı ile arttırılmaktadır. Eğer bir işletmede pasifte meydana gelen artışı aktifte meydana gelen artıştan daha yüksek ise ortaya çıkan miktar vergi idaresi tarafından gerçek bir zarar olarak kabul edilmektedir.

İşte bu nedenden dolayıdır ki; kanun koyucu vergi matrahının tespitinde bir maliyet veya zarar olarak dikkate alınan değerlerin karşılığını oluşturan ve işletme sahiplerince bizzat konan meblağların dışında yer alan pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletme içinde tutulmasını özel olarak düzenleyerek, işletmeleri öz kaynakları ile çalışmaya teşvik etmiştir. Bundan dolayı kanun koyucu VUK'nun Mük.298 ve Geç.25.maddelerini özel hükümler koyarak pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekişini yasaklamıştır. Sadece pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının sennayeye ilave edilmesine izin vermiştir.

Her iki maddenin düzenleniş biçimine bakıldığında kanun koyucu işletmeden çekiş işleminin her durumda vergileneceğini açık şekilde düzenlemiş bulunmaktadır. Dolayısıyla parasal olmayan pasif kalemlere ait enflasyon farkları ister doğrudan işletmeden çekilsin isterse önce sermayeye ilave edildikten sonra sermaye azaltımına gitmek suretiyle işletmeden çekilsin, işletmeden çekildiği hesap döneminde vergilendirilecektir.

Pratikte kısmi bölünme işlemi şu şekilde yapılmaktadır: Şirketler aynı yönetim kurulu ve genel kurul kararı ile kısmi bölünmeye konu varlıkların mukayyet değeri kadar bir sennayeye arttırımına gitmekte ve aynı anda da aynı tutarda sermayeyi azaltmaktadırlar. Netice itibarıyla aslında şirketin nominal sermayesi hiçbir şekilde değişmemekte, yapılan işlem ile şirketin aktifinden iştirakler hesabı, pasifinden ise enflasyon düzeltmesi olumlu farkları hesabı kaybolmaktadır.

Yapılan işlemler muhasebesel olarak şu şekilde özetlenebilir:

<u>Nominal Sermayenin Arttırılması</u>		
Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farkları	1.000	
Nominal Sennaye		1.000.

<u>Nominal Sermayenin Azaltılması</u>		
Nominal Sennaye	1.000	
Gayrimenkul/İştirakler/Üretim işletmesi Hesabı		1.000

Pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarını aynı yönetim kurulu ve genel kurul kararı ile eş zamanlı olarak hem sermayeye eklemek hem de sermayeyi azaltmak özü itibariyle pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekilmesidir. Yapılan bu işlem ile VUK'da yer alan ve şekli unsur olan sermayeye ekleme şartı yerine gelmiştir. Ancak eş zamanlı olarak sermayeyi azaltmakla pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farkları işletmeden çekilmiş olmaktadır.

Dolayısı ile mükelleflerin pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarını önce sermayeye ekleyip daha sonra sermayeyi azaltması VUK'un 3.maddesinde düzenlenen ekonomik yaklaşım ilkesi uyarınca pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekilmesidir.

Nitekim kanun koyucu VUK'un Mük.298 ve Geç.25. maddelerinin düzenleniş biçimi gereği, işletmeden çekişi her durumda vergileyeceğini kanunun lafzına açık şekilde yazmıştır. Maddenin girişinde kanun koyucu pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekilemeyeceğini kanun lafzına dercetmiştir. Daha sonra da sermayeye eklenmesinin işletmeden çekiş olarak kabul etmeyeceğini düzenlemiştir.

Kanun koyucunun pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının sermayeye eklenebileceğini söylemekle sermayeye ekleyerek işletmeden çekiş izni verdiğini kabul etmek akla ve mantığa kesinlikle sığmaz. Çünkü kanun koyucunun bir şeyi yasaklarken veya düzenlerken, söz konusu hükmün işlevsiz hale getirilmesine izin verdiğini kabul etmek hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmaz.

Maliye Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan "Anonim ve Limited Şirketlerin Kısmi Bölünme İşlemlerinin Usul ve Esaslarının Düzenlenmesi Hakkında Ortak Tebliğ" (Ortak Tebliğ)'de yer alan "*Sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak ve isteğe bağlı şekilde nakit olarak veya şirket bilançosunda yer alan hesapların müsait olması ve üçüncü şahısların haklarını zedelememesi şartıyla, öncelikle şirketin üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanması suretiyle sermaye artırımı yapılması da mümkündür*" şeklindeki düzenleme ile pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının sermayenin eş zamanlı olarak arttırılması ve eksilmesi yoluyla izin verildiğini iddia etmek ise mümkün değildir.

Öncelikli olarak ortak tebliğde altı çizilmesi gereken husus, sermaye azaltımının kurumun serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerinden karşılanmasına izin verildiğidir. Dolayısı ile ortak tebliğde yeralan bu düzenleme, tüm kar ve sermaye yedeklerinin kurumlar tarafından serbestçe tasarruf edilemeyeceğinin, bazı sermaye ve kar yedeklerinin belli kısıtlamalara tabi olduğunun açık göstergesidir. Bir kurumun serbestçe tasarruf edebileceği sermaye ve kar yedeklerine; 5 yıllık aktifte bulunma süresini doldurmuş iştirak hissesi ve gayrimenkul satış kazancı fonu, geçmiş yıl karları gibi kalemleri örnek vermek mümkündür.

İşletmeden çekilmesi her durumda kanun ile yasaklanmış olan pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarını serbestçe tasarrufta bulunabilecek olan sennaye ve kar yedekleri arasında olduğunu söylemeye imkan yoktur.

İkinci olarak pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının işletmeden çekilmesi durumunda vergilemeye tabi olacağı kanunda açık şekilde düzenlendiğinden, Ortak Tebliğ'de yer alan bu hüküm, bir tebliğ düzenlemesi ile kanuni düzenlemenin ortadan kaldırılması anlamına gelir ki, bu mantık da hukuk kuralları hiyerarşisine aykındır.

Önceki bölümlerde ifade edildiği üzere, pasif kalemlere ait enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının sermayeye ilavesi konusunda madde gerekçesinde, işletmelerin öz sermayeleri ile çalışmaya teşvik edilmesinin esas olduğu, enflasyon düzeltmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, gerek kurumlar vergisi gerek gelir vergisi mükelleflerinin enflasyon düzeltme farklarını maliyet kabul edecekleri ifade edilmiştir.

Dolayısıyla anılan maddelerde yer alan ve vergilendirmemeyi sağlayan "sermayeye ekleme" şartını kanun koyucu iktisadi bir içerik atfederek düzenlemiştir. Bu da sermayeye ekleme ile söz konusu kazançların işletme bünyesinde kalacağına olan güvendir.

"Sermayeye ekleme" şartını, sadece lafzi yorum yöntemi kullanmak suretiyle, aynı anda sermayeye ekleme ve çıkarma işleminde "sermayeye ekleme şartı"nın gerçekleştiğini söylemek söz konusu düzenlemelerin ruhunun dikkate alınmadan uygulanması ve müesseselerin içinin boşaltılması sonucunu doğuracaktır ki bu durum VUK'un 3'üncü maddesi hükmüne aykırı bir durum olmasının yanısıra, "peçeleme işlemi"ne birebir uymaktadır. Çünkü mükellefler eş zamanlı sermaye arttırımı/eksiltilimi yaparak kanun koyucunun iktisadi içerik atfederek düzenlemiş olduğu vergisel sonuçlu bir özel hukuk müessesesi olan sermaye arttırımını, (enflasyon düzeltmesi olumlu farklarının sermayeye eklenmesini) nezdinde ortaya çıkacak olan kurumlar vergisi yükünü ortadan

kaldırmak için kullanılmaktadır ki, bu durum peçeleden başka bir şey değildir.

Yapılan bu eş zamanlı sermayeye ekleme ve çıkarına işlemi ile her ne kadar pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplan için sermayeye ekleme şartı şekli olarak yerine getirilmiş olsa dahi, aynı anda yapılan sermaye azaltımı ile bu tutarlar işletmeden çekilmiş olmaktadır. Kanun maddelerinde öncelikle bu tutarların işletmeden çekilmesi durumunda vergilendirileceği açık olarak yer aldığından, şekli olarak yapılan sermayeye ekleme işlemi söz konusu kanuni düzenlemedeki hükmü ortadan kaldıracak mahiyette değildir.

Hukuki olarak bizim görüşümüz bu şekilde olmasına karşın vergi idaresi son dönemlerde vermiş olduğu muktezalarda bu kapsamda yapılan işlemlerin işletmeden çekiş olarak değerlendirilmeyeceği yönünde muktezalar vermiştir. Dolayısı konu pratik anlamda muktezalar ile çözülmüş durumdadır. Yani, kısmi bölünme nedeniyle yapılan sermaye azaltımı nedeniyle fonların belli koşulların yerine getirilmesi durumunda çekilme sayılmayacağı vergi idaresi tarafından kabul edilmiş durumdadır.

3.8. DEVİR VE BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİLENDİRME

Kurumların tüzel kişiliklerinde önemli değişiklikler meydana getiren devir ve bölünme hallerinde, tahakkuk eden vergilerin ödenmesi de önemli hale gelir. Bundan dolayı da Kanun'da bu hallerde vergilemenin nasıl yapılacağı da özel olarak düzenlenmiştir.

3.8.1. DEVİR VE TAM BÖLÜNME HALİNDE VERGİLEME VE BEYAN

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19.maddesi uyarınca yapılacak tam bölünmelerde, münfesi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek; bölünmeden doğan karlar ise hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Tam bölünme tarihi, şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Bölünme işlemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi, bölünmenin Ticaret Sicili gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünme suretiyle infisah eden (bölünen) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.

Beyanname, bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından bölünme tarihi itibarıyla hazırlanacak ve müştereken imzalanarak verilecektir.

Bölünme tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için bölünme tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kurumlara ait olacaktır.

Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de bölünmeye ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamenin de bölünen kurum ve bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından müştereken imzalanarak münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, bölünen kurumun bölünme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde verecekleri bir taahhütname ile taahhüt edeceklerdir.

Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan ayrıca teminat isteyebilecektir.

Bölünme beyannamesine, ayrıca bölünme bilançosu ve gelir tablosu, bölünme sözleşmesi ve bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumların yeni sermaye yapısını gösteren Ticaret Sicil Müdürlüğü yazısının birer örneği eklenecektir.

Geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak tam bölünme işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir.

3.8.2. KISMİ BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİLEME

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19.maddesine göre gerçekleşen kısmi bölünme ve hisse değişimi işlemlerinden doğan karlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından, bölünen kurumun

varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal **bedeli ile** sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olacaklardır.

3.8.3. BÖLÜNME HALLERİNDE VERGİNİN ÖDENMESİ

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 21.maddesi kurumlar vergisinin ödeme süresini hem genel hükümler itibarıyla, hem de tasfiye, birleşme, devir ve bölünme durumları ile muhtasar beyanname için ayn ayn düzenlemektedir.

3.8.3.1. Tam Bölünme İşlemlerinde Verginin Ödenmesi

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20.maddelerine göre gerçekleşen devir ve tam bölünmelerde, münfesi kurum adına kıst döneme (hesap dönemi başından devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süreye) ilişkin tahakkuk eden vergilerin, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan veya birleşilen kurumlarca ödenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu kurumların, münfesi kurumlara ait vergileri de kendi vergileri ile birlikte aynı sürede ödemeleri gerekecektir. Özel hesap dönemi tayin edilen kurumların ise kurumlar vergisi beyannamelerini verdikleri ayın sonuna kadar münfesi kuruma ait tahakkuk eden vergileri ödemeleri gerekmektedir.

Örneğin; hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd. Şti., 20/11/2006 tarihinde nevi değiştirerek (A) AŞ'ye devredilmiştir. (A) Ltd. Şti.'nin 1/1/2006 - 20/11/2006 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 30 gün içinde münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise (A) AŞ tarafından 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin verileceği 2007 yılı Nisan ayının sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, devir veya bölünme işlemlerinin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile devir veya bölünme işlemine ilişkin beyannamesinin, devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihi takip eden otuz gün içinde verilmesi ve önceki hesap dönemine ilişkin tahakkuk eden vergilerin de bu süre içinde ödenmesi, kıst döneme ilişkin tahakkuk eden vergilerin ise devralan veya birleşilen

kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Örneğin; bir önceki örnekte bahsi geçen devir işleminde, (A) Ltd. Şti.'nin 11/01/2007 tarihinde (A) AŞ'ye dönüşmesi halinde, münfer Limited Şirkete ait 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin 10/02/2007 tarihine kadar verilmesi ve bu süre içinde tahakkuk eden verginin devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir. 01/01/2007 - 11/01/2007 kıst dönemine ilişkin beyannamenin ise 10/02/2007 tarihine kadar verilmesi ve bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise 2008 yılı Nisan ayının sonuna kadar devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir.

3.9. HİSSE DEĞİŞİMİ

Bir anonim şirketin hisse senetlerinin diğer bir anonim şirketin hisse senetleri ile değişimi durumunda vergilemenin nasıl olacağı KVK'da belirtilmiştir.

Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vennesi, bu Kanun'un uygulanmasında hisse değişimi hükmündedir. Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir (KVK Md.19/3-c).

Bu müessese ile, tam mükellef bir sermaye şirketinin diğer bir sermaye şirketinin hisselerini vergisiz devralabilmesi ve karşılığında bu şirketin ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi öngörülmektedir.²¹¹

Hisse değişimi halinde KVK'da yer alan düzenlemeden yararlanabilmek için gerekli olan koşulları şu şekilde sıralayabiliriz:

²¹¹Mehmet Akif Özmen, Gelir, Vergi Usul, Katma Değer Vergisi Mevzuatlarıyla Zenginleştirilmiş 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Rehberi ve Revizyon, Yaklaşım Yayıncılık, 2007. s.613.

3.9.1. HİSSEYİ DEVRALACAK ŞİRKETİN TAM MÜKELLEF OLMASI

KVK'ya göre, aynı sermaye karşılığı hisseleri devralan şirket tam mükellef olmalıdır. Diğer yandan hisse değişimine konu olan, aynı sermaye karşılığı konan hisselerin ait olduğu şirketin mükellefiyet durumuyla ilgili bir sınırlamadan ise bahsedilmemektedir. Bu nedenle, tam mükellef bir kurum yabancı ülkede bulunan bir şirketin hisselerini hisse değişimine konu edebilecektir.²¹²

3.9.2. ŞİRKETİN YÖNETİMİ VE HİSSE SENEDİ ÇOĞUNLUĞUNU ELDE EDECEK ŞEKİLDE VE BELLİ BÜYÜKLÜKTE HİSSELERİN DEVRALINMASI

Hisse değişimi müessesesiyle, mevcut yöneticileri tarafından etkin idare edilemeyen şirketlerin, sahipliklerinin değiştirilmesiyle yeni bir yönetsel yapıya kavuşturulmaları teşvik edilmektedir. Böylece bu şirketlerin başka bir grup bünyesinde etkin yönetime kavuşturularak rehabilite edilmeleri amaçlanmaktadır. Bundan dolayı da bu müessesenin amacına ulaşabilmesi için değişime konu edilecek hisselerin, ait oldukları şirketin hisse çoğunluğunu ve yönetimini diğer tarafa aktaracak bir büyüklükte olması gerekmektedir.²¹³

3.9.3. DEVRALINAN HİSSE SENETLERİNİN KARŞILIĞINDA BU ŞİRKETİN ORTAKLARINA KENDİ ŞİRKETİNİN SERMAYESİNİ TEMSİL EDEN İŞTİRAK HİSSELERİNİN VERİLMESİ

Devir karşılığında bir hisse senedi dönüşümü söz konusudur. Bu hisse dönüşümü iki şirket arasında gerçekleşmemektedir. Kısmi bölünmede konulan aynı sermaye karşılığında devreden şirketin ortaklarına veya devreden şirkete, devralan şirketin iştirak hisseleri verilmekteydi. Ancak burada, verilecek iştirak hisselerinin doğrudan ortaklara verilmesi öngörülmüştür. Hisse değişimi devreden şirket ortaklarıyla, devralan şirket arasında gerçekleşmektedir. Devreden şirketin ortakları, devredilen şirketin hissesi yerine devralan şirketin senetlerini almaktadırlar.²¹⁴

²¹²T ara^k 1, a.g.e., s.540.

²¹³T ara^k 1, a.g.e., s.541.

²¹⁴B a^k 1rc1, a.g.e., s.126.

3.9.4. HİSSELERİ DEVRALANLA HİSSELERİ DEĞİŞİME KONU EDİLEN KURUMLAR SERMAYE ŞİRKETİ OLMALIDIR

Hisse değişimine konu olan kurumlar vergisi mükelleflerinin sermaye şirketi olması gerekmektedir. Bu gereklilik hem hisseleri devredilen hem de hisseleri devralan mükellef açısından geçerlidir.

KVK'nın 2.maddesinde sermaye şirketi kavramının neyi ifade ettiği açıklanmıştır. Buna göre; 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirkettir. Bu Kanun'un uygulanmasında, sermaye Piyasası Kurulu'nun düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılır.

Bu durumda hisse değişimi için her iki kurumun da anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olması gerekmektedir.

3.9.5. EN FAZLA YÜZDE ONLUK BİR NAKİT ÖDEME YAPILABİLİR

Nakit ödeme yapılmasının nedeni hisse değişimi işlemi sırasında bazı hesapların kapatılması sırasında yapılacak olan küçük ödemelerin müessesenin işleyişine engel olmamasını sağlamaktır. Tam bölünme işleminin ele alındığı kısımda %10' luk nakit ödeme konusunda yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.²¹⁵

²¹⁵ Bkz. 4.6.1.2.1 Tam Bölünmede %10'luk Nakit Ödeme Sınırı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİĞER VERGİ KANUNLARINDA YER ALAN DEVİR VE BÖLÜNMEYE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

4. DİĞER VERGİ KANUNLARINDA YER ALAN DEVİR VE BÖLÜNMEYE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

4.1. GELİR VERGİSİ KANUNU'NDA BİRLEŞTİRME VE BÖLÜNME İŞLEMLERİ

GVK'nın 81. maddesine göre belli şartları taşıyan ticari bir işletmenin aynı sermaye olarak bir sermaye şirketine konulması durumunda ortaya çıkacak ve ferdi işletme sahipleri tarafından elde edilecek olan gelir vergilendirilmeyecektir. Şartlar; kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devir alan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında ortaklık payı alması (Bu ortaklık payını temsil eden hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.) gerekmektedir. Buna göre buradaki devir küll halinde olacak ve ferdi işletmenin sahipleri devir ettikleri malvarlığıyla orantılı olarak pay alacaklardır ve bu paylar nama yazılı olacaktır. Burada herhangi bir nakit ödeme işleminin vergisiz yapılmasını önleyeceğinden doğrudan koşulların ihlali olarak yorumlanacaktır. Aynı şekilde hisse verilmesi yerine ayrılma akçesi gibi tamamı nakit olarak bir ödemenin yapılmış olması da koşulların ihlali anlamına gelecektir.

Ayrıca kollektif ve adi komandit şirketlerin yukarıda belirtilen şartlar dahilinde nev'i değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi (Kollektif ve adi komandit şirketlerin şekil değiştirerek anonim şirket haline dönüşmesi halinde şekil değiştiren kollektif ve adi komandit şirketlerin ortaklarının anonim şirketteki ortaklık paylarını gösteren hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.) durumunda da GVK'nın 81.maddesi uyarınca bir vergileme yapılmayacaktır.

4.2. KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME İŞLEMLERİ

KDV'nın 17/4-c maddesine göre, GVK'nın 81 inci maddesinde belirtilen işlemler ile Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan devir ve bölünme işlemleri KDV'den istisnadır. Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30 uncu maddesinin (a) bendi hükmünde yer alan indirim kısıtlaması uygulanmaz. Diğer bir deyişle, burada devir ve tam bölünme nedeniyle malvarlığını

devralan şirket devraldığı malvarlığı ile ilgili indirim KDV'yi, daha sonra indirim konusu yapabilecektir.

İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarının devralan mükellefler tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.

KDVK'nin 17.maddesinde düzenlenen istisnalar kısmi istisnadır. Diğer bir deyişle, bu işlemler nedeniyle yüklenilen vergileri mükellefler tarafından vergiye tabi işlemleri nedeniyle indirim konusu yapılamaz. Ancak yukarıdaki parantez içi hüküm ile buna imkan verilmiştir.

Bu istisnanın uygulanabilmesi için işlemin KVK'daki şartları taşıyor olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle KVK'daki şartların yerine gelmemesi durumunda burada yer alan istisnadan da yararlanılması mümkün değildir.

İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir ve bölünme sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarının devralan mükellefler tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılacağı kanunda ifade edilmiştir.

KDV'de düzenlenen bu istisna KVK'da yer alan devir ve bölünme işlemleri ile bağlı bir düzenlemedir. Bir kurumun KDV'de yer alan bu istisnadan yararlanabilmesi için KVK'da yer alan ve devir ve bölünme işlemleri için geçerli olan şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir. KVK'da yer alan şartlardan her hangi birisinin yerine getirilmemesi nedeniyle KVK'da yer alan istisna şartlarının ihlal edilmesi durumunda bu istisnadan yararlanılması mümkün değildir. Bu nedenledir ki, KDV'da yer alan bu istisnanın KVK'da yer alan istisnaya bitişik ve doğrudan onunla bağlı bir istisna olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

KDV'de yer alan bu istisnanın uygulanması sırasında devir işlemleri açısından her hangi bir özellikli durum bulunmamaktadır. Devralan kurum, devir alınan kurum bünyesinde bulunan ve devir tarihine kadar indirim mekanizması yoluyla giderilemeyen yüklenilen KDV'leri indirim konusu yapmaya devam edecektir.

KDV'nin 17/4-c maddesinde yer alan istisna uygulaması özellikle bölünme işlemleri sırasında yüklü miktarda devreden KDV'nin olması durumunda bölünen kurum bünyesinde bulunan devreden KDV'nin nasıl paylaşılacağı konusunda önem arz etmektedir. Konunun daha da

knırmaşıklıaşmasıın önlenmesi bakımından konu iki alt başlık halinde incelenecektir.

4.2.1. TAM BÖLÜNME HALİNDE DEVREDEN KDV'NİN BÖLEN KURUMLARDA PAYLAŞILMASI

Tam bölünme halinde bir kurumun birden fazla kurum tarafından paylaşılması söz.z k?nusudur. Tam bölünmede en önemli husus bölen kurumların en az iki adet olması ve bölünme işlemi sonrasında da bölünen kurumun tüzel kişiliğinin sona ermesidir.

Bölünen kurum bünyesinde devreden KDV'nin olması durumunda, bu devir KDV'nin bölen kurumlar arasında nasıl paylaştırılacağına ilişkin hem birincil vergi mevzuatında hem de ikincil vergi mevzuatımızda bir hüküm bulunmamaktadır. Böyle bir boşluk durumunda bunu bir serbestlik olarak mı almak gerekmektedir? Yoksa her olayın kendi özel durumunu göz önünde bulundurarak bir çözümemi ulaşmak gerekmektedir?

Kanaatimizce vergi hukuku alanında anayasa hukuku alanında olduğu gibi "yasaklanmamış alanda özgürlük vardır" fikrini uygulamak mümkün değildir. Her ne kadar vergi hukuku kamu hukukunun bir alt dalı olsa da, her vergisel işlemin arkasında da bir ekonomik gerekçe, bir işletme mantığı yer almaktadır. Dolayısı ile vergi hukuku alanında yasaklanmamış bir konuda yorum yaparken yapılan yorumun fiili olarak önümüzde yer alan konuyla bağlantılı ve onunla uygun bir yorum olması gerekmektedir.

Kanun koyucunun KVK'da yer alan devir ve bölünme işlemlerine KDV' istisnasını getirmesinin nedeni bu işlemlerin tamamen ekonomik olarak gerçekleşmesini teşvik ederek verginin neden olacağı dışsallıkları önlemektir. Ayrıca devir olan veya bölünen kurumlar bünyesinde yer alan devreden KDV'lerin devir alan ve bölen kurumlarda indirimine imkan tanıyarak da, devir ve bölünme tarihi itibarıyla devir olan ve bölünen kurumlarda bulunan KDV'nin ilgili kurumlar bünyesinde bir yük olarak kalmasını önlemektir. Bu durumda bulmuş olduğumuz çözümün kanun koyucunun bu iyiniyetine uygun olması gerekmektedir. Bir anlamda burada özel hukukta geçerli olan iyiniyet ve dürüstlük kurallarına bağlı kalmamız gerekmektedir.

Tam bölünme halinde daha önce ifade edildiği üzere birden fazla kurum, bölünen kurumun varlıklarını kendi aralarında paylaşmaktadırlar. Tam bölünme halinde bölen kurumların devir alabilecekleri indirim KDV tutarları devir aldıkları kıymetlerle orantılı ve onların mahiyetine uygun olması gerekmektedir. Burada konuyu açıklığa kavuşturmak için örnek üzerinden gitmek yararlı olacaktır.

Örneğin, A şirketinin faaliyet konusu bebek bezi üretimidir. A şirketi bu kapsamda sahibi olduğu 4 üretim tesisini B ve C şirketlerine, gençt merkezinin bulunduğu iş merkezi binasını ise D şirketine tam bölünme yoluyla devretmeyi planlamaktadır. Ayrıca A şirketinin ilgili tarihte yükü miktarda devreden KDV tutarı bulunmaktadır.

Bu olayda A şirketinin devreden KDV'sinin bu üç şirket arasında nasıl paylaşılacağı sorunu önem arz etmektedir. Burada ilgili kıymetlerin devir tarihi itibarıyla net aktif değerleri esas alınarak bir paylaşım yapılması bir yöntem olabilir. Ancak bunun söz konusu olaya uygun olması gerekmektedir. Örneğin A şirketinin binası yıllar önce alınmış veya söz konusu bina amortisman yoluyla itfa olmuş ise bölünme sırasında bu binayla devreden KDV'nin ilintilendirilmesi olayın özüne aykırı olur. Yine aynı şekilde her bir üretim hattı için farklı oranlarda yüklenilen KDV'nin tespit edilerek bu tutardaki bir devreden KDV'nin bölen şirkete geçmesi de olayın özüne ters olur.

Dolayısı ile yukarıda vermiş olduğumuz çok basit bir örnekte bile devreden KDV'nin bölen işletmeler arasında nasıl paylaşılacağı ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda olması gereken, mümkün olduğunca fiili durumu kavrayarak ve mantıklı, ekonomik gerekçelere dayanan bir devreden KDV' paylaşımının yapılmasıdır. Burada şu çözümler denenebilir:

- Bölünen kurum bünyesinde bulunan devreden KDV'nin kaynağı araştırılarak tam bölünme sırasında buna göre bir devreden KDV' paylaşımı yapılmalıdır.
- Devreden KDV' ile ilişki kurulması mümkün olmayan varlıklar için bölünme sırasında ilgili kıymete devreden KDV' yüklenmemelidir. Örneğin bir şirketten sadece iştirak hissesini devralan bölen kurum, bölünen kurumdan devreden KDV' almamalıdır.
- Devreden KDV'nin kaynağı belli değil ise, yapılan dağılımın gerekçelerini açıklayabilecek detaylı bir çalışma ve belgelendirme yapılarak gerektiğinde vergi idaresine ibraz edilmek üzere saklanmalıdır.
- Eğer devreden KDV'nin kaynağı bulunabiliyorsa hiç bir şekilde diğer varlıklar ile devreden KDV' ilişkilendirilmemelidir. Örneğin, devreden KDV'nin nedeni bölünen kurum bünyesinde bulunan stoklar ise stoklar hangi şirkete devredilmiş ise devreden KDV'de sadece o şirkete gitmelidir.

-Kısaca özetlemeye çalıştığımız bu olaylardan çıkan sonuç şudur: Tam bölünme halinde yapılacak KDV paylaşımının mutalaka mantıksal,

ırlı bir açıklamasının yapılması gerekmektedir. Bulunacak çözümün
?ınlaka ekonomik bir temeli de bulunmalıdır.

4.2.2. KISMİ BÖLÜNME HALİNDE DEVREDEN KDV'NİN DURUMU

Kısmi bölünme halinde bir şirket, mevcut şirketin bir kısmı "artıklarını devir almakta ancak bölünen kurumun tüzel kişiliği ve faaliyeti devam etmektedir. Burada yukarıda tam bölünme için söylemiş olduğumuz hususların tamamı geçerlidir. Dolayısı ile burada da mantıklı ve olayın gerçek durumuna uygun bir devreden KDV' paylaşımının yapılması gerekmektedir.

Sonuç olarak hem tam bölünme hem de kısmi bölünme halinde, bölünen kurum bünyesinde devreden KDV'nin olması durumunda uygun bir anahtar ve olayın gerçek mahiyeti göz önünde bulundurularak bir devreden KDV' paylaşımı yapılması gerekmektedir.

Tam bölünme halinde devreden KDV' olduğu halde paylaşımın yapılmaması ve/veya olayın gerçek mahiyetine uygun bir değerlendirmenin yapılmamış olması vergi idaresi açısından her zaman eleştirilebilir potansiyeli taşıyan bir husustur. Burada özellikle şu hususu ifade etmek gerekir: Tam bölünme halinde devreden KDV' olduğu halde mantıklı bir devreden KDV' paylaşımının mutlaka yapılması gerekir.

Aynı durum kısmi bölünme için de geçerlidir. Kısmi bölünme yoluyla devralan bölen şirket bu kıymetle doğrudan bağlantısı kurulabilen ve bölünen şirkette yer alan devreden KDV'yi de devir almak zorundadır.

Ancak kısmi bölünme halinde bağlantının net olarak ortaya konabiliyor olması gerekmektedir. Çünkü burada tam bölünmeden farklı olarak bölünen kurumun faaliyetine devam etmesi söz konusu olduğundan devreden KDV' ile devredilen kıymet arasında açık bir illiyet bağının kurulabilmesini zorunlu kılmaktadır. Aksi durumda yukarıda tam bölünme için söylemiş olduğumuz mutlak bir paylaşım yapılması zorunluluğunun kural olarak kısmi bölünme halinde geçerli olmadığını düşünmekteyiz. Ancak kısmi bölünme sonucunda alınan hisse senetleri bölen kurumun ortaklarına verilecek ise mutlak bir paylaşımın da yapılması gerekmektedir. Çünkü devreden KDV özünde mükellefin devletten alacağıdır. Devreden KDV'nin ortaya çıkmasına neden olan kıymetlerin kısmi bölünme yoluyla aynı sermaye olarak konulması durumunda bölünen kurum bünyesinde bu kıymetler ile doğrudan ilintili bir yük bırakılmış olacaktır ki, bu durum kısmi bölünmenin mantığı ile örtüşmemektedir.

Tüm bu durumlarda idareye başvurulması ve gerekli gö? alınmasında fayda vardır. İdarenin de yapacağı ikincil düzenlemeler ile bölünme ve devir halinde nasıl paylaşımın yapılacağı konusunu açıklığa kavuşturması, çıkması kuvvetle muhtemel uyuşmazlıklar da önleyecektir.

4.3. DAMGA VERGİSİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ

Damga Vergisi Kanunu'na göre ek 2 tabloda yer alan kağıtlar vergiden istisnadır. Bu 2 nolu tablonun IV 17.maddesine göre, Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kağıtlar damga vergisinden istisnadır.

Bu istisnanın uygulanabilmesi için işlemin KVK'daki şartları taşıyor olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle KVK'daki şartların yerine gelmemesi durumunda burada yer alan istisnadan da yararlanılması mümkün değildir. Ayrıca düzenlenen kağıtların bu işlemler ile ilgili olması gerekmektedir. Doğrudan yapılan işlem ile ilgisi olmayan sözleşmeleri bu istisnadan yararlanamaz.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 13.01.2010 tarih ve B.07.1.GİB.0.02.62/6202-3211-3281 sayılı "Hisse Değişimi Sözleşmesi" başlıklı kağıdın damga vergisinden istisna edilip edilemeyeceği hakkında" konulu muktezasında, "...buna göre, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda hisse değişimi işlemi birleşme, devir ya da bölünme işleminden ayrı olarak tanımlanmış olup mahiyet itibarıyla özel bir nitelik taşıdığından, bu işlemin birleşme, devir ya da bölünme olarak değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, ilgide kayıtlı yazınız eki "Hisse Değişimi Sözleşmesi" başlıklı kağıt Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kağıtlar arasında yer almadığından, söz konusu kağıdın Damga Vergisi Kanununa ekli (2) sayılı Tablonun JV/17 fıkrasına göre damga vergisinden istisna edilmesi mümkün bulunmamaktadır." Şeklinde görüş bildirmiştir.

4.4. HARÇLAR KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ

Harçlar Kanunu'nun özel kanunlardaki hükümler başlıklı 123. maddesi hükmü gereğince; Anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin

kuruluş, sermaye artışı, birleşme, devir, bölünme ve neşri değişiklikleri
edeniyle yapılacak işlemler ile bankalar, yurt dışı kredi kuruluşları ve
uluslararası kuruluşlara kullandırılacak kredilerin temini ve bunların
teminatları ile genel ödemelerine ilişkin işlemler harca tabi
tutulmayacaklardır.

4.5. GİDER VERGİLERİ KANUNU'NDA DEVİR VE BÖLÜNME HÜKÜMLERİ

Gider Vergileri Kanunu'nun Banka ve Sigorta Muameleleri
hükümlerinin düzenlendiği ikinci kısımda bulunan 29. maddede istisna
hükümleri yer almaktadır. 4684 sayılı Kanunun 20. maddesiyle eklenen
1,endiyle 03.07.2001 tarihinde yürürlüğe giren 29. maddesinin bendiyle
{(urumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan birleşme, devir, bölünme ve hisse
değişimi işlemlerinden doğan kazançlar banka ve sigorta muameleleri
vergisinden istisna edilmişlerdir. Görüldüğü üzere, burada yalnızca KVK
açısından vergisiz yapılanmalar değil, birleşme de istisna kapsamındadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KONUYA İLİŞKİN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ

5. BİRLEŞME VE BÖLÜNMEYE İLİŞKİN MEVZUAT DÜZENLEMELERİ

5.1. KURUMLAR VE GİSİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

5.1.1. KVK HÜKÜMLERİ

5.1.1.1. Tasfiye

MADDE 17- (1) Tasfiye dönemi: Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olur.

a) Tasfiye, kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona erer. Başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile bu dönemden sonraki her takvim yılı ve tasfiyenin sona erdiği dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönem bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır.

b) Tasfiyenin başladığı takvim yılı içinde sona ermesi halinde tasfiye dönemi, kurumun tasfiyeye girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder.

c) Tasfiyenin zararlar kapanması halinde tasfiye sonucu, önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilir ve anılan dönemlerde fazla ödenen vergi mükellefe iade edilir.

ç) Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde tarh zamanaşımı, tasfiyenin sona erdiği dönemi izleyen yıldan itibaren başlar.

d) Tasfiyeden vazgeçilmesi halinde, kurum hakkında tasfiye hükümleri uygulanmaz. Böyle bir durumda, tasfiyeden vazgeçme kararı, bu kararın alındığı dönemin başından itibaren geçerli olur. Tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihe kadar verilen tasfiye dönemi beyannameleri, normal faaliyet beyannamelerinin yerine geçer. Tasfiyesinden vazgeçilen kurumun geçici vergiyle ilgili yükümlülükleri, tasfiyeden vazgeçilmesine ilişkin kararın alındığı tarihi kapsayan geçici vergilendirme dönemi başından itibaren başlar.

(2) Tasfiye beyannameleri: Tasfiye beyannameleri, tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemlerinin sonundan itibaren Kanunun 14 üncü maddesinde yazılı sürelerde; tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

(3) Bu madde gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ve gelir tablosu ile tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralar ve diğer değerlerin ayrıntılı bir listesi eklenir.

(4) Tasfiye karı: Tasfiye halindeki kurumların vergi matrahı tasfiye kandır. Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

a) Tasfiye karı hesaplanırken;

1) Ortaklara veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

2) Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar tasfiye döneminin başındaki servet değerine,

eklenir.

b) Hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan iktisadi kıymetlerin değerleri, Kanunun 13 üncü maddesine göre ve dağıtımın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı gün itibarıyla belirlenir.

c) Bu maddeye göre tasfiye karının hesaplanması sırasında, Kanunun 8, 9, 10 ve 11 inci madde hükümleri de ayrıca dikkate alınır.

(5) Servet değeri: Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir. Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde izleyen tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir önceki dönemin son bilançosunda görülen servet değeridir.

(6) Aşağıda belirtilenler dışında kalan her çeşit karşılıklar ile dağıtılmamış kazançlar bu sermayeye dahildir:

a) Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik karşılıkları.

b) Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı.

(7) Tasfiye memurlarının sorumluluğu: Tasfiye memurları, kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar için, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 207 nci maddesine uygun bir karşılık ayırmadan aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklılara ödeme

Ortaklara paylaştırma yapamazlar. Aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamları ile vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

a) Yukarıda belirtilen vergiler ile sekizinci fıkra uyarınca tasfiye işlemlerinin incelenmesi sonucu tarh edilecek vergilerin asılları ve zamları, tasfiye sırasında dağıtım, devir, iade veya satış gibi yollarla kendisine bir iktisadi kıymet aktarılan ya da tasfiye kalanı üzerinden kendisine paylaştırma yapılan ortaklardan da aranabilir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları için ayrıca tasfiye memurlarına başvurulmaz.

b) Tasfiye memurları, bu madde gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, yukarıda belirtilen yollarla kendisine bir iktisadi kıymet aktarılan veya tasfiye kalanından pay alan ortaklara ya da ortakların aldıkları bu değerler vergileri karşılamaya yetmezse İcra ve İflas Kanununun 207 nci maddesine uygun oranlar dahilinde aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacaklarını tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara rücu edebilirler.

(8) Tasfiye işleminin incelenmesi: Tasfiye beyannamesinin verilmesiyle birlikte tasfiye memurları, işlemlerinin vergi kanunları yönünden incelenmesini bir dilekçe ile isterler. Dilekçenin verilmesinden itibaren en geç üç ay içinde vergi incelemelerine başlanarak aralıksız devam edilir. Vergi incelemesinin bitmesini izleyen otuz gün içinde vergi dairesi sonucu tasfiye memurlarına yazı ile bildirir. Buna göre kurumdan aranan vergilerin sonucu alınıncaya kadar tasfiye memurlarının, yedinci fıkarda yazılı sorumluluğu devam eder.

(9) (5904 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle eklenen fıkra. Yürürlük; 03.07.2009) Tasfiye edilerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiş olan mükelleflerin tasfiye öncesi ve tasfiye dönemlerine ilişkin olarak salınacak her türlü vergi tarhiyatı ve kesilecek cezalar, müteselsilen sorumlu olmak üzere; tasfiye öncesi dönemler için kanuni temsilcilerden, tasfiye dönemi için ise tasfiye memurlarından herhangi biri adına yapılır. Limited şirket ortakları, tasfiye öncesi dönemlerle ilgili bu kapsamda doğacak amme alacaklarından şirkete koydukları sermaye hisseleri oranında sorumlu olurlar. Şu kadar ki, bu fıkra uyarınca tasfiye memurlarının sorumluluğu, tasfiye sonucu dağıtılan tutarla sınırlıdır.

(5904 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle 9 uncu fıkrası iken 10 uncu fıkra olarak teselsül ettirilen fıkra. Yürürlük; 03.07.2009)(10) Maliye Bakanlığı, mükelleflerin hukuki statülerini, faaliyet gösterdikleri alanları ve tasfiyeye giriş tarihindeki aktif büyüklüklerini dikkate almak suretiyle tasfiye işlemlerine yönelik inceleme yaptırmamaya yetkilidir.

5.1.1.2. Birleşme

MADDE 18-(1) Bir veya birkaç kurumun diğcr bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından **tasfiye** hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kan yerine birleşme karı **vergiye** matrah olur.

(2) Tasfiye karının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme karının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesiğ kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdaki alınan değerler **Vergi Usul Kanununda** yazılı esaslara göre değerlendirilir.

(3) Kanunun 17 nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.

5.1.1.3. Devir, bölünme ve hisse değişimi

MADDE 19- (1) Bu Kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir:

a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunı veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması.

b) Münfesiğ kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi.

(2) Kurumların yukarıdaki şartlar dahilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

(3) Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

a) Tam bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin % 10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir.

b) Kısmi bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

Şeyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devredilmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmi bölünme hükümlerinde düzenlenmiştir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğünün korunması için faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin rümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünmede devredilen varlıklar karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

c) Hisse değişimi: Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, bu Kanunun uygulanmasında hisse değişimi hükmündedir. Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir.

(4) Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur.

(5) Maliye Bakanlığı devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usulleri belirlemeye yetkilidir

5.1.1.4. Devir, bölünme ve hisse değişimi hallerinde vergilendirme

MADDE 20(1) Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, münfesih kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; birleşmeden doğan karlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir. Münfesih kurum ile birleşilen kurum

1) Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesih kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde

yapılması halinde, münfesi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler.

b) Birleşilen kurum, münfesi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt eder. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdan ayrıca teminat isteyebilir.

(2) Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre gerçekleştirilen bölünmelerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde bölünme suretiyle münfesi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; bölünmeden doğan karlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihidir. Bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar,

1) Bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini,

bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verirler.

b) Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir.

(3) Bu Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde belirtilen işlemlerden doğan karlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez. 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre

gerçekleştirilen kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen irorumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıklann emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar.

5.1.1.5. Ödeme süresi

MADDE 21-(1) Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenir.

(2) Tasfiye ve birleşme halinde, tasfiye edilen veya birleşen kurumlar adına tasfiye veya birleşme karı üzerinden tarh olunan vergiler, tasfiye veya birleşme nedeniyle infisah eden kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içinde ödenir. Tasfiye edilen veya birleşen kurumların bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de ay.nı süre içinde ödenir.

(3) Kanunun 20 nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre gerçekleştirilen devir ve bölünmelerde münfesih kurum adına tahakkuk eden vergilerden;

a) Bu fıkraların (a) bentlerinin (1) numaralı alt bentlerine göre münfesih veya bölünen kurum adına tahakkuk edenler, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar,

b) Diğer hallerde ise beyanname verme süresi içerisinde,
devralan veya birleşilen kurumlarca ödenir.

(4) Muhtasar beyanname ile bildirilen vergiler, beyannamenin verildiği ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenir.

5.1.2. KVK TEBLİGLERİNDE YER ALAN DÜZENLEMELER

17. Tasfiye

17.1. Tasfiye dönemi

Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi geçerli olacaktır.

Tasfiye, kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona erer.

Başlangıç tarihinden aynı takvim yılı sonuna kadar olan dönem ile ?u.❖önemden sonraki her takvim yılı ve tasfiyenin sona erdiği dönem için ilgili takvim yılı başından tasfiyenin bitiş tarihine kadar olan dönem bağımsız bir tasfiye dönemi sayılır.

Tasfiyenin aynı takvim yılı içinde sona ermesi halinde tasfiye dönemi, kurumun tasfiye haline girdiği tarihte başlayacak ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam edecektir.

5.1.2.1. Örnek 1:

Tasfiyenin aynı yıl içinde sonuçlanması hali:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi	18/1/2006
Tasfiyenin bitiş tarihi	12/12/2006
Tasfiye dönemi	18/1/2006-12/12/2006

5.1.2.2. Örnek 2:

Tasfiyenin bir yıldan fazla devam etmesi hali:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi	15/4/2006
Tasfiyenin bitiş tarihi	4/6/2008
I. Tasfiye dönemi	15/4/2006-31/12/2006
II. Tasfiye dönemi	1/1/2007-31/12/2007
III. Tasfiye dönemi	1/1/2008-4/6/2008

5.1.2.3. 17.1.1. Tasfiyenin zararlarla kapanması halinde düzeltme

Tasfiyenin zararlarla kapanması halinde tasfiye sonucu, önceki tasfiye dönemlerine doğru düzeltilir ve önceki dönemlerde fazla ödenen vergiler mükellefe iade edilir. Nihai tasfiye sonucunda matrah beyan edilmesi halinde önceki tasfiye dönemlerinin düzeltilmesi söz konusu olmaz.

Tasfiye işlemleri sürerken vergi oranında meydana gelecek değişimler söz konusu düzeltme işleminin yapılmasını gerektirmeyecektir. Düzeltme işlemleri ancak son tasfiye döneminin zararlarla sonuçlanması halinde yapılacaktır.

Örnek3

3/6/2006 tarihinde tasfiyeye giren bir kurumda tasfiye 15/4/2009 tarihinde tamamlanmıştır. Bu kurumda 3/6/2006 - 31/12/2006 tarihleri arasındaki dönem birinci tasfiye dönemini, 2007 ve 2008 yılları ikinci ve üçüncü tasfiye dönemlerini, 1/1/2009 - 15/4/2009 tarihleri arasındaki dönem dördüncü ve son tasfiye dönemini oluşturacaktır.

Kurum;

I. Tasfiye döneminde 20.000.- TL..... Kazanç,
II. Tasfiye döneminde 150.000.- TL..... Kazanç,
III. Tasfiye döneminde 50.000.- TL.....Zarar,
Son tasfiye döneminde ise 25.000.- TL.....Zarar,
bildirmiştir.

Bu beyanlara göre ilk iki dönemde $(4.000 + 30.000 =)$ 34.000.- TL kurumlar vergisi ödenmiştir.

Oysa tasfiyenin kesin ve nihai sonucuna göre kar; $[(20.000 + 150.000) - (50.000 + 25.000) =]$ 95.000.- TL'dir. Bu matrah üzerinden ödenmesi gereken kurumlar vergisi ise 19.000.- TL olacaktır.

Bu durumda $(34.000 - 19.000 =)$ 15.000.- TL kuruma iade olunacaktır.

5.1.2.4. 17.1.2. Tasfiyede Zamanaşımı

Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde tarh zamanaşımı, tasfiyenin sona erdiği dönemi izleyen yıldan başlar.

Örnek4

1 1/2/2002 tarihinde tasfiyeye giren bir kurumda tasfiyenin 4/6/2006 tarihinde sonuçlanmış olması halinde tarh zamanaşımı 1/1/2007 tarihinden itibaren başlar ve 31/12/2011 tarihine kadar 11/2/2002 - 4/6/2006 tarihlerini kapsayan tasfiye dönemleri için tarhiyat yapılabilir.

5.1.2.5. 17.2. Tasfiyeden Vazgeçilmesi

Tasfiyeden vazgeçilmesi halinde, kurum hakkında tasfiye hükümleri uygulanmaz. Bu durumda tasfiyeden vazgeçme kararı, bu kararın alındığı tasfiye döneminin başından itibaren geçerli olacak, tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihe kadar verilen tasfiye dönemi beyannameleri, normal faaliyet beyannamelerinin yerine geçecektir.

Tasfiyesinden vazgeçilen kurumun geçici vergiyle ilgili yükümlülükleri de tasfiyeden vazgeçilmesine ilişkin kararın alındığı tarihi kapsayan geçici vergilendirme dönemi başından itibaren başlayacaktır.

Örnek 5:

Kurumun tasfiyeye giriş tarihi..... :	14/2/2006
Tasfiyeden vazgeçme tarihi..... :	15/4/2008
I. Tasfiye dönemi..... :	14/2/2006-31/12/2006
II. Tasfiye dönemi	1/1/2007-31/12/2007
Normal beyan dönemi	1/1/2008-31/12/2008

Örnekten de anlaşılacağı üzere, tasfiyeden vazgeçme kararının alındığı tarihin içinde bulunduğu yıl başı itibarıyla normal beyan dönemine geçilmekte ve söz konusu tasfiyeden vazgeçme kararına ilişkin tarihin (15/4/2008) içinde bulunduğu üç aylık geçici vergi döneminin başından (1/4/2008) itibaren geçici vergi yükümlülüğü başlamaktadır.

5.1.2.6. 17.3. Tasfiye Beyannameleri

Tasfiye beyannamesi, tasfiyenin aynı takvim yılı içinde başlayıp sonuçlanması halinde, tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.

Tasfiyeye giriş tarihi ile tasfiyenin sonuçlanma tarihinin farklı takvim yıllarında gerçekleşmesi durumunda, her bir tasfiye dönemine ilişkin tasfiye beyannamesi, tasfiye memuru tarafından tasfiye döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir. Tasfiyenin sona erdiği döneme ilişkin tasfiye beyannamesi ise tasfiyenin sonuçlandığı

ırihten itibaren otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine
„enecektir.

Örnek 6:

J(unımın tasfiyeye giriş tarihi.....	4/6/2006
Tasfiyenin sonuçlandığı tarih.....	15/4/2008
f(ıst dönem için beyanname verme süresi (tıl/2006 - 3/6/2006)	1-25/10/2006
1.Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi (4/6/2006-31/12/2006).....	1-25/4/2007
11.Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi (tıl/2007-31/ 1 2/2007).....	1-25/4/2008
III.Tasfiye dönemi için beyanname verme süresi (tıl/2008- 15/4/2008)	15/5/2008

Bu şekilde verilecek olan beyannamelere, bilanço ve gelir tablosu ile tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralar ve diğer değerlerin ayrıntılı bir listesi de eklenecektir.

5.1.2.7. 17.4. Tasfiye Karı

Tasfiye halindeki kurumların vergi matrahı tasfiye karıdır. Tasfiye karı, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır.

Tasfiye karı hesaplanırken;

- Ortaklar veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

- Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar da tasfiye döneminin başındaki servet değerine

eklenecektir.

Bununla birlikte, hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan iktisadi kıymetlerin değerleri

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

dağıtımın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı gün itibarıyla Kurumlar Vergisi Kanununun transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirlenecektir.

Ayrıca, tasfiye karının hesaplanması sırasında, Kanunun indirilecek giderler, zarar mahsubu, diğer indirimler ve kabul edilmeyen indirimlerle ilgili madde hükümleri de dikkate alınacaktır.

Özel kanunlarında tasfiye işlemlerine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmayan iktisadi kamu kuruluşları ile demek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerden tüzel kişiliği haiz olmayanların mükellefiyeti, şahıs işletmelerinde olduğu gibi işin bırakılmasıyla sona erecektir. Bu tür işletmelerde tasfiye, mevcut iktisadi kıymetler, ya satılmak ya da bağlı olduğu kurum, dernek veya vakfa fatura edilerek işletmeden çekilmek suretiyle sonuçlandırılacaktır. Bu kapsamda işi bırakan mükelleflerin ilgili döneme ait kurumlar vergisi beyannameleri ise Kurumlar Vergisi Kanununun 14 üncü maddesinde belirtilen sürede verilecektir.

5.1.2.8. 17.5. Servet Değeri

Tasfiye döneminin başındaki ve sonundaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki ve sonundaki bilançosunda görülen öz sermayesidir. Bir yıldan fazla süren tasfiyelerde; izleyen tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir önceki dönemin son bilançosunda görülen servet değeridir.

Aşağıda belirtilenler dışında kalan her çeşit karşılıklar ile dağıtılmamış kazançlar bu sermayeye dahildir:

- Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik karşılıkları,
- Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı.

5.1.2.9. 17.6. Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu

Tasfiye memurları, kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergiler ve diğer itirazlı tarhiyatlar için

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

,n04 snyılı fcrn ve iflas Kanununun 207 nci maddesine uygun bir karşılık ;"ımından aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sı?asınd? yazılı ,Jl1Caklıltıra ödeme ve ortaklara paylaşırma yapamazlar. Aksı takdirde, bu „rrgılcırcın asıl ve zamları ile vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen <0rumlu olurlar.

Yukarıda belirtilen vergiler ile tasfiye işleminin incelenmesi sonucu ıarh edilecek vergilerin asılları ve zamları, tasfiye kalanı üzerinden kendisine psylaş?nna yapılan ort??ardan aranaca?ı_ gibi_ t?sfi_ ye ?ırasında dağıtım, de'ir, iade veya satış gibi yollarla kendisine hır ıktıadı kıymet aktarılan ortaklardan da aranabilecektir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları içınaynca tasfiye memurlarına başvurulmayacaktır.

Tasfiye memurları, Kanunun 17 nci maddesi gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, tasfiye sırasında kendisine bir ıktıadı kıymet aktarılan veya tasfiye kalanından pay alan ortaklara rücu edebilirler. Ortakların aldığı bu değerlerin vergileri karşılamaya yetmemesi durumunda ise İcra ve İflas Kanununun 207 nci maddesine uygun oranlar dahilinde aynı Kanunun 206 ncı maddesinin dördüncü sırasında yazılı alacakları tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara da rücu edebileceklerdir.

5.1.2.10. 17.7. Tasfiye İşlemlerinin İncelenmesi

Tasfiye işlemlerinin incelenmesi talebini içeren dilekçenin vergi dairesine verilmesinden itibaren en geç üç ay içinde vergi incelemelerine başlanacak, vergi incelemesinin bitmesini takip eden otuz gün içinde de vergi dairesi, söz konusu vergi incelemesinin sonucunu tasfiye memurlarına bildireceklerdir. Buna göre, kurumdan aranan vergilerin sonucu alınıncaya kadar tasfiye memurlarının Kanunun 17 nci maddesine göre varolan sorumlulukları devam edecektir.

Maliye Bakanlığı; mükelleflerin hukuki statülerini, faaliyet gösterdikleri alanları ve tasfiyeye giriş tarihindeki aktif büyüklüklerini dikkate almak suretiyle tasfiye işlemlerine yönelik inceleme yaptırmamaya yetkilidir.

(4 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 2. maddesiyle eklenen bölüm)

**5.1.2.1 1. 17.8. Tasfiye Edilerek Ticaret Sicilinde Tüzel
Kişiliği Sona Eren Kurumlar Vergisi Mükellefleri
Hakkında Yapılacak Tarhiyatlar**

5904 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanununun 17 nci maddesine eklenen dokuzuncu fıkra uyarınca, tasfiye edilerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiş olan mükelleflerin, tasfiye öncesi ve tasfiye dönemlerine ilişkin olarak yapılacak her türlü vergi tarhiyatı ve kesilecek cezalar, müteselsilen sorumlu olmak üzere; tasfiye öncesi dönemler için kanuni temsilcilerden, tasfiye dönemi için ise tasfiye memurlarından herhangi biri adına yapılacaktır. Limited şirket ortakları, tasfiye öncesi dönemlerle ilgili bu kapsamda doğacak amme alacaklarından şirkete koydukları sermaye hisseleri oranında sorumlu olacaklardır. Tasfiye dönemi için tasfiye memurlarının sorumluluğu, tasfiye sonucu dağıtılan tasfiye artığı tutarıyla sınırlı olacaktır.

Anılan hüküm, maddenin yürürlüğe girdiği 3/7/2009 tarihinden itibaren konu ile ilgili olarak yapılan her türlü vergi tarhiyatı ve kesilen cezalar hakkında uygulanacaktır.

5.1.2.12. 18. Birleşme

Bir veya daha fazla kurumun diğer bir kurumla birleşmesi durumunda, birleşme sebebiyle infisah eden kurumların birleşme kan için tasfiye hükümleri geçerli olacaktır. Ancak, birleşmede tasfiye karı yerine birleşme karı vergiye matrah olur. Dolayısıyla, birleşme tarihine kadar, birleşen kurumda ortaya çıkan faaliyet karları ile birlikte değer artışlarının da vergilendirilmesi gerekecektir.

Birleşme karının hesaplanması sırasında, birleşen kurumların ortaklarına birleşilen kurum tarafından verilen değerlerin, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirlenmesi gerekeceği tabiidir.

Vergili birleşme olarak da ifade edilebilen bu tür birleşmelerde, tasfiye karının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme karının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki; münfesih kurumun veya kurumların, ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçecektir.

Konuyla İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

Öte yandan, birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilecektir.

Ayrıca, tasfiye hükümlerine göre tasfiye memurlarına düşen -inamluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olacaktır.

19. Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi

19.1. Devir

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrası, birleşmenin özel bir türünü devir olarak tanımlamakta, tam mükellef kurumlar arasında kayıtlı değerler üzerinden ve kül halinde devralma suretiyle gerçekleştirilen işlemler devir olarak nitelendirilmektedir.

Buna göre, aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir:

- Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması,
- Müfesihi kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi.

Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Kurumların yukarıdaki şartlar dahilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

Bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu kül halinde devralması nedeniyle kurum bünyesinde yapacağı sermaye artışının söz konusu iştirak paylarına isabet eden tutarda daha az gerçekleşmesi Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların ihlali anlamına gelmemektedir.

iştirakler hesnmda yer alan değerin, iştirak hisselerinin itibarı değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya menfi **farkın** kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır.

19.2. Bölünme

19.2.1 Tam bölünme

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devreden sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanmasında tam bölünme olarak tanımlanmıştır.

Bu durumda, bölünen şirketin tüm mal varlığı iki veya daha fazla şirkete geçmekte ve bölünen şirketin ortakları devralan şirketlerin ortaklık paylarını iktisap etmektedir.

Ayrıca, bölünme işlemi sonucu devreden şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesine imkan verilmiştir. Böylelikle hesapların kapatılması amacıyla yapılacak küçük miktarlardaki nakit ödemelerin, işlemin bölünme sayılmasını engellememesi sağlanmaktadır.

Bölünen şirketin varlıkları, kayıtlı değer üzerinden devralan şirketlere aktarılacaktır. Vergi Usul Kanununun 265 inci maddesinde bu değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında yer alan hesap değeri olarak tanımlanmıştır.

Bu varlıklar, devralan şirket tarafından da kayıtlı değerleriyle kendi kayıtlarına intikal ettirilecektir. Böylece, bölünme işlemiyle gerçekte bir vergi erteleme yapılmış olmaktadır. Zira, varlıkları devralan şirket ileride bunları elden çıkardığında satış bedeliyle kayıtlı bedel arasındaki fark kurum kazancına dahil edilecektir. Tam bölünme işleminde, aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunacaktır.

19.2.2. Kısmi Bölünme

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin Üçüncü fıkrasının (b) bendinde, tam mükellef bir sermaye şirketi veya sermaye şirketi niteliğindeki yabancı bir kurumun Türkiye'deki işyeri ya da daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile bilançoda yer alan ve en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları netim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçının mevcut veya yem kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulması kısmi bölünme olarak kabul edilmiştir.

Bu düzenleme ile iştirak hisselerinin kısmi bölünme kapsamında aynı sermaye olarak konulabilmesi için aktifte yer alan bu kıymetlerin en az iki tam yıl süreyle elde tutulması şarttır. Kısmi bölünme işleminde, aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla **birlikte** devrolunmak zorundadır.

19.2.2.1. Üretim ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulması

Üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünme sonucu hem bölünen işletmenin hem de bölünme sonucunda varlıkları devralan işletmenin faaliyetine devam etmesi esastır. Bu kapsamda, söz konusu işletmelerin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayrimaddi haklar ile hammadde, mamul, yarı mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif kıymetlerin tümünün devredilmesi zorunludur.

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinde, devir ve tam bölünme işlemlerinde maddede belirlenen sınır dahilinde devralınan kurumların zararlarının indirimi kabul edilmiş ancak, kısmi bölünme işlemlerinde zarar mahsubuna ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle kısmi bölünmede, bölünen kurumdaki devralınan kuruma zarar intikali öngörülmediğinden, geçmiş yıl zararlarının hiçbir şekilde devredilmesi mümkün değildir.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Öte yandan, kurum bilançosunda yer alan devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan ilgili olan nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların da devri zorunludur.

Bu kıymetlerden nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devredilen işletme ile doğrudan bağının kurulamaması halinde ise bu kıymetlerin devri ihtiyaridir. Devredilecek söz konusu kıymetlerin tutarının mükellefçe belirlenmesi esastır. Mevcut kayıtlardan bu kıymetlerin devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilebilmesi halinde, bu tutar; kayıtlardan devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilememesi halinde ise mükellefin belirleyeceği uygun dağıtım anahtarlarına göre hesaplanan tutar dikkate alınacaktır.

Devredilen üretim ve hizmet işletmeleriyle doğrudan ilgili olan borçların mükellef tarafından tespit edilememesi halinde, devredilecek işletmenin aktif içerisindeki payı üzerinden bir dağıtım anahtarı tespit edilmesi ve buna göre devredilecek borçların tutarının hesaplanması mümkündür.

Örneğin; aktif toplamı 2000 birim olan şirketin aktif içindeki payı 500 birim olan cam üretim işletmesinin kısmi bölünme kapsamında devredilmesi ancak, mevcut kayıtlardan da bu işletme ile doğrudan ilgili nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların tutarlarının gerçek durumunun tespitinin mümkün olamaması halinde, dağıtım anahtarı %25 olarak dikkate alınacak ve buna isabet eden borç tutarı devre konu olacaktır.

Bununla birlikte, kısmi bölünmede borçların da devredilmesi halinde aynı sermaye tutarının devredilen borç tutarı kadar eksik gerçekleşeceği tabiidir.

Örnek: (A) Kurumunun cam ve porselen üretimi yapan iki üretim işletmesi bulunmaktadır. İşletmenin mevcut bilançosu aşağıdaki gibidir.

Konuyla İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

AKTİF		PASİF	
Kasa	100	Borçlar	100
Alacaklar	130	Sermaye	300
Devreden KD_V	20	Yedekler	150
İştirakler	100	Geçmiş Yıl Zararları	(50)
Porselen İşletmesi			
Makine	20		
Tasınmaz	50		
Hammadde	30		
TOPLAM	500	TOPLAM	500

(A) Kurumu, cam işletmesini kısmi bölünme yoluyla yeni kurulacak (B) Kurumuna aynı sermaye olarak devretmek istemektedir.

a) İşletme kayıtlarından borç toplamının 50 biriminin, kasa ve alacaklardan da 20'ser birimin cam işletmesi ile doğrudan ilgili olduğunun dikkatlenmesi durumunda, cam işletmesinin kısmi bölünme suretiyle devredilmesi sonucunda $[(100+20+20)-50=]$ 90 birim aynı sermaye konulmuş olacaktır.

Kısmi bölünme sonrası (A) Kurumunun bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

AKTİF		PASİF	
Kasa	80	Borçlar	50
Alacaklar	110	Sermaye	300
Devreden KDV	20	Yedekler	150
İştirakler	90	Geçmiş Yıl Zararları	(50)
Porselen İşletmesi	150		
Makine	50		
Tasınmaz	80		
Hammadde	20		
TOPLAM	500	TOPLAM	500

b) İşletme kayıtlarından nakit ve alacaklar ile borç toplamının ne kadarının cam işletmesi ile ilgili olduğunun belirlenememesi durumunda, cam işletmesinin aktif toplamı içerisindeki %20'lik payı dik.kate alınacak ve buna ilişkin $(100 \times \%20 =)$ 20 birim nakit, $(130 \times \%20 =)$ 26 birim alacak ile $(100 \times \%20 =)$ 20 birim borç tutarı devre konu olacaktır. Bu durumda $(100 + 20 + 26 - 20 =)$ 126 birim aynı sermaye konulmuş olacaktır.

c) Kurum, cam işletmesine ait taşınmaz ve hammadenin tamamı ile makinelerin 10 birimlik kısmını devretmek istemektedir. Kısmi bölünmede, üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir. Bu nedenle, cam işletmesini devrederken cam işletmesine ait makine, taşınmaz ve hammadde kalemlerinin tamamının devredilmesi gerekmektedir.

19.2.2.1.1. Devredilen iktisadi kıymetlerle birlikte bunlara ait borçların da devredilmesi halinde devre konu net değerin sıfır veya negatif olması durumu

Kısmi bölünmeye konu olan iktisadi kıymetlerle birlikte bunlara bağlı borçların da devredilmesi sonucu devre konu iktisadi kıymetlerin kayıtlı değerlerinin sıfır veya negatif olması durumunda, devredilen iktisadi kıymetler defter değerleri üzerinden devredilecek, ancak devredilen iktisadi kıymetler karşılığında alınan iştirak hisselerinin bilançoda iz bedeli ile takip edilmesi gerekecektir.

Örnek 1: Bir üretim ve bir de hizmet işletmesi bulunan Kurum (A), aktifinde kayıtlı değeri 100 birim olan üretim işletmesi ile bu işletmeyle ilgili 100 birimlik borcunu kayıtlı değeri üzerinden kısmi bölünme suretiyle Kurum (B)'ye aynı sermaye olarak koymuştur. Devre konu üretim işletmesinin gerçek değeri 1000 birim olup karşılığında gerçek değeri 900 birimlik iştirak hissesi alınmış olması söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın aktifine bu değer üzerinden kaydedilmesini gerektirmeyecektir. Söz konusu iştirak hisseleri kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek, elden çıkartılması halinde kar realize edilmiş olacaktır.

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

Kısmi bölünme öncesi durum :

A	Kurum (A)	P	A	Kurum (B)	P
Kasa.....100	Sermaye 150		Kasa..... 30	Sermaye.50	
Hizmet İşi ____ 50	Borç 100		Ahalar20		
Üretim İşt100					

Kısmi bölünme sonrası durumu:

[+]

A	Kurum (A)	P	A	Kurum(B)	P
Kasa,.... 100	Sermaye... 150		Kasa,..... 30	Borç 100	
İştirakler _ 0.01			Ahalar..... 20	Sermaye 50	
Hizmet İşt.....50			Üretim İşt..... 100		

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif değerli bir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum (A)'nın devrettiği üretim işletmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile bilançoda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması durumunda ise bu negatif farkın geçici bir hesaba izlenmesi gerekmektedir. İktisadi kıymetler karşılığında alınan ve kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek iştirak hisselerinin, elden çıkartılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek karlar hesabına aktarılacaktır.

Örnek 2: Kurum (A)'nın, aktifinde kayıtlı değeri 50 birim, gerçek değeri 500 birim olan hizmet işletmesini devrettiğini ve 100 birimlik borcun hizmet işletmesi ile ilgili olduğu varsayıldığında ise kısmi bölünme öncesi ve sonrasındaki durum aşağıdaki gibi olacaktır.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Kısmi bölünme öncesi durum :

A Kurum (A)		P	A Kurum (B)		P
Kasa.....'00	Sermaye.....150		Kasa..... 30	Sermaye...- 50	
Hizmet İŞL50	Borç 100		Ahalar..... 20		
Üretim İŞt. .._.100					

Kısmi bölünme sonucunda

A Kurum (A)		P	A Kurum (B)		P
Kasa....._ 100	Sermaye... 150		Kasa..... 30	Borç ...- 100	
İştirakler0,01	Geçici Hesap..50		Ahalar..... 20	Sermaye.. 50	
Üretim İŞt100			Hizmet İŞl..... 50		
			Geçici Hesap. _..50		

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif değerli bir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum (A)'nın devrettiği hizmet işletmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile Kurum (A)'nın bilançosunda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması nedeniyle de bu fark gerek Kurum (A)'nın gerekse Kurum (B)'nin bilançosunda geçici bir hesapta izlenecektir. Kurum (A)'nın kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek söz konusu iştirak hisselerinin elden çıkarılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek karlar hesabına aktarılacaktır.

Kurum (A)'nın hizmet işletmesinin devir kaydı aşağıdaki gibidir.

BORÇLARHS	100,00	
İŞTİRAKLER HS	0,01	
-(Kurum B)		
HİZMET İŞLETMESİ		50,00
GEÇİCİ HESAP		50,01

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

Kayıtlarda iz bedeliyle takip edilen iştirak hisselerinin satış kaydı ise aşağıdaki gibidir.

----- / -----		
KASA HESABI	400,00	
GEÇİCİ HESAP	50,01	
İŞTİRAKLER H		0,01
(Kurum B)		
MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI		450,00
----- / -----		

Aynı sermaye konulması sonucu elde edilen söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi halinde de pasifte oluşan geçici hesabın vergilendirilecek karlar hesabına aktarılarak kapatılması gerekecektir.

Kısmi bölünme sonucu elde edilen iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi durumunda muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

----- / -----		
GEÇİCİ HESAP	50,01	
İŞTİRAKLER H.		0,01
- (Kurum B)		
DÖNEMK/Z		50,00
----- / -----		

19.2.2.1.2. Üretim ve hizmet işletmelerine bağlı taşınmazların durumu

Üretim ve hizmet işletmeleri ile fiziki veya teknik bütünlük arz eden ve bu işletmelerden ayrılması mümkün olmayan binalar, arsa ve araziler de bu işletmelere dahil taşınmazlar olarak kabul edilecektir. Ancak, bir fabrika binasının içinde iki ayrı üretim işletmesi bulunması halinde üretim işletmelerinden birinin devri fabrika binasının da bölünüp devredilmesini gerektirmeyecektir.

Örneğin; sahip olduğu taşınmazda un ve yem imal eden bir şirketin, un imaline ilişkin üretim işletmesini mevcut veya yeni kurulacak bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak koyması halinde, bu işletmeye bağlı aktif ve pasif kıymetlerin işletme bütünlüğü oluşturacak şekilde devredilmesi zorunlu olup un üretim işletmesinin bulunduğu taşınmazın,

üretim işletmesi ile birlikte kısmi bölünmeye konu edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır.

19.2.2.1.3. Üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının kısmi bölünmeye konu edilmesi

Üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir.

Örneğin; kısmi bölünme kapsamında bir şirketin cam işletmesini devrederken bu işletmeye ait makine, taşınmaz ve hammadde kalemlerinin tamamını devretmesi gerekmektedir. Cam işletmesine ait üç üretim bandının bulunması halinde ise bunların birbirinden bağımsız olarak ticari faaliyeti devam ettirebilecek niteliği haiz olması halinde, bu üretim bantlarının sadece ikisinin kısmi bölünme kapsamında diğer işletmeye devredilmesi, bir adet üretim bandının cam işletmesinde bırakılması mümkün olup bu üretim bantlarında kullanılan makinelerin bir kısmının devredilmesi bir kısmının ise işletmede bırakılması söz konusu olamayacaktır.

Tek bir üretim veya hizmet işletmesi bulunan kurumun, taşınmazlar ve iştirak hisselerini kısmi bölünmeye konu etmesi mümkün olup anılan işletmeyi ise kısmi bölünme kapsamında devretmesi mümkün değildir.

Birbirinden ayrı varlık ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte olan varlıklardan oluşan işletmelerin, bu varlıkları kısmi bölünmeye konu edilebilecektir.

Örneğin; iplik ve kumaş üretiminden konfeksiyon imalatına kadar tüm aşamaları ihtiva eden üretim işletmesinin, iplik veya kumaş üretimi ya da konfeksiyon imalatına ait bölümlerinin ayrı ayrı bölünebilmesi mümkünken, kumaş üretimine ilişkin kasarlama veya apre bölümlerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün olmayacaktır.

5.1.2.12.1. 19.2.2.2. Bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar bölünen varlıkların değerinde meydana gelecek değişikliklerin durumu

Şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında, işletmelerin faaliyetlerini devam ettirmeleri neticesinde, stoklarda meydana gelecek eksilmeler, devralan şirketin kabul etmesi halinde nakit ile tamamlanabilecektir.

Stoklarda fazlalık meydana gelmesi halinde ise bunların devredilebilmesi mümkün olduğu gibi işletmede bırakılması da kısmi bölünmeye engel teşkil etmeyecektir.

5.1.2.12.2. 19.2.2.3. İştirak Hisselerinin Ortaklara Verilmesi

Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

Örneğin; Ortakları (A) ve (B) olan (R) Limited Şirketi aktifinde kayıtlı olan ve banka kredisi kullanılarak satın alınmış olup henüz ödenmemiş 50.000.- TL borcu bulunan taşınmazı, kayıtlı değeri olan 100.000.- TL üzerinden (Y) A.Ş.'ye kısmi bölünme kapsamında devretmiş ve bu devir karşılığında (Y) A.Ş.'den alınan hisse senetleri Ortak (A) ve (B)'ye verilmiştir.

Buna göre, (Y) A.Ş. aynı sermaye olarak konulan taşınmaz nedeniyle 50.000.- TL'lik sermaye artırımında bulunacak, bu sermaye artırımına ilişkin hisse senetlerinin (R) Limited Şirketinin ortaklarına verilmesi nedeniyle, (R) Limited Şirketi de 50.000.- TL'lik sermaye azaltımında bulunacaktır.

Örnekten de anlaşılacağı üzere, devredilen kıymetlere karşılık edinilen devralan şirket hisselerinin ortaklara verilmesi halinde, bölünen şirkette sermaye azaltımına gidileceği tabiidir.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

Öte yandan, devralan şirketin hisselerinin devreden şirkete kalması halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin pasif kıymetlerin (borçların) devri ihtiyaridir.

(4 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 3. maddesiyle eklenen bölüm)

5.1.2.13. 19.2.3. Bölünme işlemlerinde hisse devri

5904 sayılı Kanunla 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 404 üncü maddesine eklenen fıkra ile Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine göre yapılacak bölünmelerde anılan 404 üncü madde hükmünün uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Bu düzenleme ile birlikte, 6762 sayılı Kanunun 404 üncü maddesinde yer alan ayın karşılığı olan hisse senetlerinin şirketin tescilinden itibaren iki yıl geçmeden başkalarına devrine izin vermeyen sınırlama, 5904 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 3/7/2009 tarihinden itibaren Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine göre yapılacak bölünmelerde uygulanmayacaktır.

5.1.2.14. 19.3. Devir Ve Bölünmeye İlişkin Ortak Hususlar

5.1.2.15. 19.3.1. Alınan hisse senetlerinin durumu

Devir veya bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devrolan veya bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devrolan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür.

Ancak, yapılan işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılan devir veya bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, varlıklarını devreden şirketin ortaklarına, devreden veya bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir.

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

örneğin; sennayesi 1.000.000.- TL olan ve aktifinde 200.000.- TL ,1c800.000.- TL'lik iki adet taşınmazı bulunan {Z} Ltd. Şti.'nin %60 hissesi Ortak (A)'ya % 20 hissesi Ortak (B)'ye, %10 hissesi Ortak {C}'ye ve %10 hissesi de Ortak (D)'ye ait bulunmaktadır. (Şirketin aktifinde yer alan taşınmazların cari değerlerinin de aynı olduğu varsayılmıştır.)

(Z) Ltd. Şti.'nin tasfiyesiz infisah etmek suretiyle bölünmesi sonucu;

200.000.- TL'lik taşınmazı aynı sennaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamı Ortak (B)'ye verilmiştir.

800.000.- TL'lik taşınmaz aynı sennaye olarak konularak (K) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin iştirak hisselerinin %75'i Ortak (A)'ya, %12,5'u Ortak (C)'ye ve %12,5'u da Ortak (D)'ye verilmiştir.

Bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmış ve ortakların servet değerlerinde bir artış meydana gelmemiştir. Bu çerçevede, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Anılan örnekte;

- 200.000.- TL'lik taşınmaz aynı sennaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti.'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamının Ortak (A)'ya verilmiş olması ve/veya

- 800.000.- TL'lik taşınmazın aynı sennaye olarak konularak (K) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin hisselerinin %50'sinin Ortak (A)'ya, %45'inin Ortak (C)'ye ve %5'inin de Ortak (D)'ye verilmiş olması halinde,

bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmadığından, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Öte yandan, devir ve bölünme işlemi sonucunda devre konu şirketlerin gerçek değerleri üzerinden belirlenecek bir değişim oranına göre devralan şirketin sermaye paylarının ortaklara verilmesinde, ortakların servet değerlerinde meydana gelecek ve izah edilemeyecek farkların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı veya değer artış kazancı açısından tenkit edilebileceği tabiidir.

5.1.2.16. 19.3.2. Amortisman uygulaması

Devir ve bölünme neticesinde devre konu iktisadi kıymetler, mukayyet değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolunacağından, söz konusu iktisadi kıymetlerin devir işleminin amortisman uygulamaları bakımından ilk iktisap olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle devralan kurumda devir ve bölünme işlemi nedeniyle devrolan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayrılmaya devam edilecektir.

5.1.2.17. 19.3.3. Devir ve bölünmelerde elde edilen hisselerin iktisap tarihi

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 ve 20 nci maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir ve bölünme (kısmi bölünme dahil) hallerinde, devir olan veya bölünen şirketin ortaklarına verilen hisselerin iktisap tarihi olarak, bu yeni hisselerin verilmesine neden olan devri olan veya bölünen şirketin hisselerinin iktisap edildiği tarihin esas alınması gerekmektedir.

5.1.2.18. 19.4. Hisse Değişimi

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinde, tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, hisse değişimi olarak tanımlanmıştır.

Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin % 1 O'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel teşkil etmeyecektir.

Konuya Itiskin Mevzuat DOzenlemeled

Bu hükmeye göre yapılan işlemin hisse değişimi olarak kabul edilebilmesi için aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir:

- Devralan kurumun sermaye şirketi olması,
- İştirak hisseleri devredilen kurumun sermaye şirketi olması,
- Devralan kurumun tam mükellef olması,
- Devralan kurumun diğer şirketin hisselerini yönetim ve hisse senedi çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması,
- İştirak hisseleri devredilen kurumun ortaklarına devralan kurumun kendi sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesi

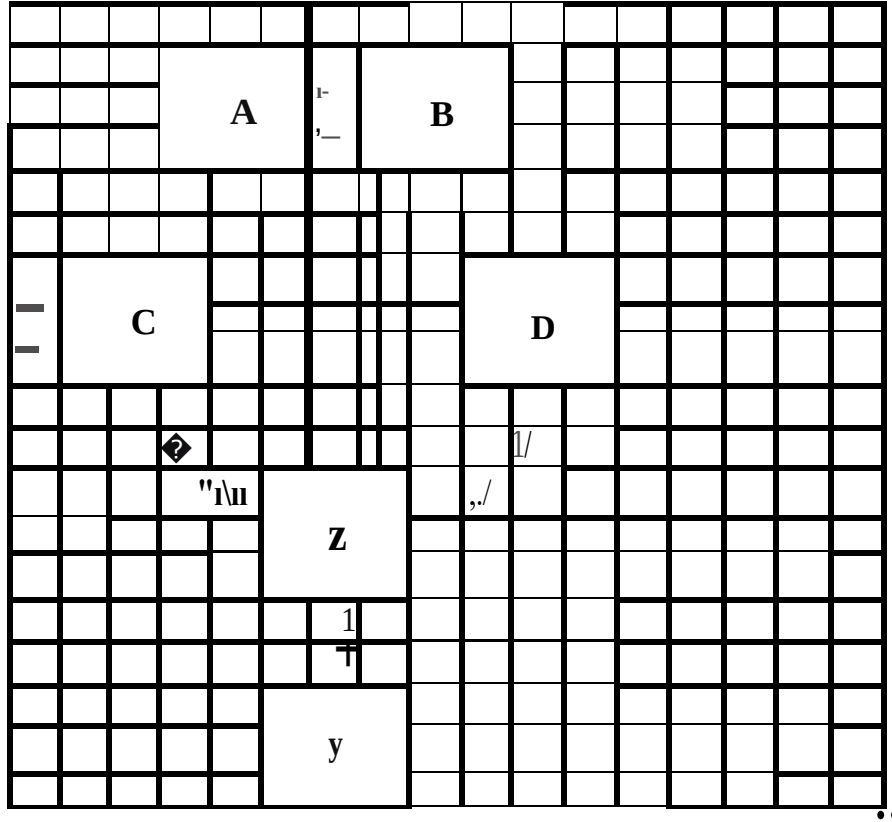
gerekmektedir.

Örnek:

Hisse değişiminden önce:

Hisse değişiminden sonra (Y) Şirketinin ortakları olan {A) ve (B), bu şirketteki ortaklık paylarını (Z) Şirketine bu şirketin hisse senetleri karşılığında devretmektedir. Bunun karşılığında (A) ve (B), (Z) şirketinin

iştirak hisselerini alarak (C) ve (D) ile birlikte (Z) Şirketinin ortağı haline gelmektedir.

Yukarıdaki örnekte, (A) ve (B)'nin (Y) şirketindeki ortaklık paylarının tamamını (Z) Şirketine devrettikleri varsayılmıştır. Aynı işlemin, (Y) Şirketinin yönetim ve hisse çoğunluğu elde edilecek şekilde gerçekleştirilmesi de mümkündür.

Bu durumda, (Z) Şirketinin devraldığı (Y) Şirketi hisseleri karşılığında, sermaye artırımı yapması gerekecektir. Artırdığı sennayeyi temsil eden hisse senetleri ise (Y) Şirketinin ortakları olan (A) ve (B)'ye verilecektir.

5.1.2.19. 20. Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergilendirme

5.1.2.20. 20.1. Devir Halinde Vergilendirme ve Beyan

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine uygun olarak yapılacak devirlerde, aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde münfesi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek, birleşmeden doğan karlar ise hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Devre ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilecektir.

Beyanname, münfesi kurum ile birleşilen kurum tarafından devir tarihi itibarıyla hazırlanacak ve müştereken imzalanacaktır.

Devir tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için devir tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kuruma ait olacaktır.

Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de devre ilişkin kurumlar beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamelerin de münfesi kurum ve birleşen kurum tarafından müştereken imzalanarak münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Örnek 1: Hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd. Şti. 4/6/2007 tarihinde nev'i değiştirerek (A) A.Ş.'ye devredilmiştir. Bu durumda, (A) Ltd. Şti.'nin 1/1/2007 - 4/6/2007 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 4/7/2007 tarihi mesai saati sonuna kadar münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Örnek 2: (A) Ltd. Şti.'nin 11/2/2007 tarihinde (A) A.Ş.'ye dönüşmesi halinde ise münfesi (A) Ltd. Şti.'nin 1/1/2007 - 11/2/2007 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyanname ile 2006 hesap dönemine ilişkin

beyannamenin 13/3/2007 tarihi mesai saati sonuna kadar münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Birleşilen kurum, münfesi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt edecektir. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdaki ayrıca teminat isteyebilecektir. Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanmasında, mahallin en büyük mal memuru vergi dairesi başkanlığının bulunduğu illerde vergi dairesi başkanları, diğer illerde ise defterdarlardır.

Verilecek beyannamelerin ekine söz konusu taahhütname ile devre ilişkin bilançonun ve gelir tablosunun bağlanması gerekmektedir.

Öte yandan, geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak devir işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir. Devir nedeniyle münfesi hale gelen kurumun, devir tarihine kadar ödediği geçici vergiler, devir dolayısıyla vergilenecek devir öncesi kazanç üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir. Mahsup edilemeyen tutarın kalması halinde, bu tutar birleşilen kurumun kurumlar vergisinden mahsup edilecektir.

5.1.2.21. 20.2. Tam bölünme halinde vergileme ve beyan

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi uyarınca yapılacak tam bölünmelerde, aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde münfesi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek; bölünmeden doğan karlar ise hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Tam bölünme tarihi, şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Bölünme işlemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi, bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünme suretiyle infisah eden (bölünen) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.

Beyanname, bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından bölünme tarihi itibarıyla hazırlanacak ve müştereken imzalanarak verilecektir.

Bölünme tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için bölünme tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kurumlara ait olacaktır.

Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de bölünmeye ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamenin de bölünen kurum ve bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından müştereken imzalanarak münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, bölünen kurumun bölünme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde verecekleri bir taahhütname ile taahhüt edeceklerdir.

Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan ayrıca teminat isteyebilecektir.

Bölünme beyannamesine, ayrıca bölünme bilançosu ve gelir tablosu, bölünme sözleşmesi ve bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumların yeni sermaye yapısını gösteren Ticaret Sicil Müdürlüğü yazısının birer örneği eklenecektir.

Geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak tam bölünme işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir.

5.1.2.22. 20.3. Kısmi bölünme ve hisse değişimi hallerinde vergileme

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine göre gerçekleşen kısmi bölünme ve hisse değişimi işlemlerinden doğan karlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından, bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olacaklardır.

5.1.2.23. 21. Verginin Ödenmesi

Kurumlar Vergisi Kanununun 21 inci maddesi kurumlar vergisinin ödeme süresini hem genel hükümler itibarıyla, hem de tasfiye, birleşme, devir ve bölünme durumları ile muhtasar beyanname için ayn ayn düzenlemektedir.

5.1.2.24. 21.1. Ödeme süresi

Kurumlar vergisi beyannamesi, Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilmektedir.

Kurumlar vergisinin de beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir. Buna göre, beyannamenin verilmesi gereken ayın sonuna kadar herhangi bir günde ödeme yapılabilecektir.

5.1.2.25. 21.2. Tasfiye ve birleşme işlemlerinde verginin ödenmesi

Tasfiye ve birleşme hallerinde, tasfiye edilen veya birleşen kurumlara ait beyannameler tasfiyenin sona erdiği tarihi takip eden otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verileceğinden, bu

beyannamelere göre tahakkuk eden vergilerin beyanname verme 9tiresi içinde ödenmesi gerekmektedir.

Tasfiye edilen veya birleşen kurumların bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenecektir.

Öte yandan, tasfiyesi devam eden kurumlarda, müstakil tasfiye dönemlerine ait beyannamelerin hesap dönemini takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar verileceği ve tahakkuk eden vergilerin de bu ayın sonuna kadar ödeneceği tabiidir.

5.1.2.26. 21.3. Devir ve tam bölünme işlemlerinde verginin ödenmesi

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 ve 20 nci maddelerine göre gerçekleşen devir ve tam bölünmelerde, münfesi kurum adına kıst döneme (hesap dönemi başından devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süreye) ilişkin tahakkuk eden vergilerin, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan veya birleşilen kurumlarca ödenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu kurumların, münfesi kurumlara ait vergileri de kendi vergileri ile birlikte aynı sürede ödemeleri gerekecektir. Özel hesap dönemi tayin edilen kurumların ise kurumlar vergisi beyannamelerini verdikleri ayın sonuna kadar münfesi kuruma ait tahakkuk eden vergileri ödemeleri gerektiği tabiidir.

Örneğin; hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd. Şti., 20/11/2006 tarihinde nev'i değiştirerek (A) A.Ş.'ye devredilmiştir. (A) Ltd. Şti.'nin 1/1/2006 - 20/11/2006 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 30 gün içinde münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise (A) A.Ş. tarafından 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin verileceği 2007 yılı Nisan ayının sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, devir veya bölünme işlemlerinin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna

kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesi kurumun **önceki** hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile devir veya bölünme işlemine ilişkin beyannamesinin, devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihi takip eden otuz gün içinde verilmesi ve önceki hesap dönemine ilişkin tahakkuk eden vergilerin de bu süre içinde ödenmesi, kıst dönemine ilişkin tahakkuk eden vergilerin ise devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine **ilişkin** kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar **ödenmesi** gerekmektedir.

Örneğin; bir önceki örnekte bahsi geçen devir işleminde, (A) Ltd. Şti.'nin 11/1/2007 tarihinde (A) A.Ş.'ye dönüşmesi halinde, münfesi Limited Şirkete ait 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin 10/2/2007 tarihine kadar verilmesi ve bu süre içinde tahakkuk eden verginin devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir. 1/1/2007 - 11/1/2007 kıst dönemine ilişkin beyannamenin ise 10/2/2007 tarihine kadar verilmesi ve bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise 2008 yılı Nisan ayının sonuna kadar devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir.

5.1.2.27. 21.4. Muhtasar beyannameler üzerinden tahakkuk eden vergilerin ödenmesi

Muhtasar beyanname ile beyan edilen vergilerin, muhtasar beyannamenin verildiği ayın yirmialtıncı günü akşamına kadar ödenmesi gerekmektedir.

5.2. TÜRK TİCARET KANUNU HÜKÜMLERİ

5.2.1. F) BİRLEŞME, BÖLÜNME VE TÜR DEĞİŞTİRME

5.2.1.1. I - Uygulama alanı ve kavramlar

5.2.1.1.1. 1. Uygulama alanı

MADDE 134- (1) Ticaret şirketlerinin birleşmelerine, bölünmelerine ve tür değiştirmelerine 134 ila 194 üncü maddeler uygulanır.

(2) Diğer kanunların, bu Kanunun 135 ila 194 üncü maddelerine aykırı olmayan hükümleri saklıdır.

2. Kavramlar

MADDE 135- (1) 134 ita 194 üncü maddelerin uygulanmasında "şirket". ticaret şirketlerini; "ortak", anonim şirketlerin pay sahiplerini. limited şirketler ile şahıs şirketlerinin ve kooperatiflerin ortaklarını; "ortaklık payı". şahıs şirketlerindeki ortaklık payını, anonim şirketteki payı, limited şirketteki esas sennaye payını, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketteki ortaklık payını; "genel kurul", anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerle kooperatiflerdeki genel kurulu, şahıs şirketlerindeki ortaklar kurulunu ve gereğinde ortakların tümünü; "yönetim organı", anonim şirketler ve kooperatiflerde yönetim kurulunu, limited şirketlerde müdürü veya müdürleri, şahıs şirketleriyle sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticiyi; "şirket sözleşmesi", anonim şirketlerde esas sözleşmeyi, şahıs şirketleriyle limited şirketlerde şirket sözleşmesini ve kooperatifte ana sözleşmeyi ifade eder.

(2) Küçük ve orta ölçekli şirketler belirlenirken, şahıs şirketleri için 1522, sermaye şirketleri hakkında ise 1523 üncü maddelerde öngörülen ölçütler uygulanır.

5.2.1.2. II - Birleşme

1. Genel hükümler

a) İlke

MADDE 136- (1) Şirketler;

a) Bir şirketin diğerini devralması, teknik terimle "devralma şeklinde birleşme" veya

b) Yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle "yeni kuruluş şeklinde birleşme",

yoluyla birleşebilirler.

(2) 136 ila 158 inci maddelerin uygulamasında, kabul eden şirket "devralan", katılan şirket "devrolunan" diye adlandırılır.

(3) Birleşme, devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının, devrolunan şirketin ortaklarınca

kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir. Birleşme sözleşmesi 141 inci maddenin ikinci fıkrası anlamında ayrılma akçesini de öngörebilir.

(4) Birleşmeyle, devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün halinde devralır. Birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir.

b) Geçerli birleşmeler

MADDE 137- (1) Sermaye şirketleri;

a) Sermaye şirketleriyle,

b) Kooperatiflerle ve

c) Devralan şirket olmaları şartıyla, kollektif ve komandit şirketlerle, birleşebilirler.

(2) Şahıs şirketleri;

a) Şahıs şirketleriyle,

b) Devrolunan şirket olmaları şartıyla, sermaye şirketleriyle,

c) Devrolunan şirket olmaları şartıyla, kooperatiflerle, birleşebilirler.

(3) Kooperatifler;

a) Kooperatiflerle,

b) Sermaye şirketleriyle ve

c) Devralan şirket olmaları şartıyla, şahıs şirketleriyle, birleşebilirler.

c) Tasfiye halindeki bir şirketin birleşmeye katılması

MADDE 138- (1) Tasfiye halindeki bir şirket, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devrolunan şirket olması şartıyla, birleşmeye katılabilir.

(2) Birinci fıkradaki şartların varlığı, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulan belgelerle ispatlanır.

d) Sermayenin kaybı veya borca batıklık halinde birleşmeye katılma

MADDE 139- (1) Sermayesiyle kanuni yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla kaybolan veya borca batık durumda bulunan bir şirket, kaybolan sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe, tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir şirket ile birleşebilir.

(2) Birinci fıkradaki şartın gerçekleşmiş olduğunu ispatlayan hıdgclerin. devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdirilrlilğüne sunulması şarttır.

2. Ortaklık payları ve hakları

a) Ortaklık payının ve haklarının korunması

MADDE 140- (1) Devrolunan şirketin ortaklarının, mevcut ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakları vardır. Bu istem hakkı, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarının değeri, oy haklarının dağılımı ve önem taşıyan diğer hususlar dikkate alınarak hesaplanır.

(2) Ortaklık paylarının değişim oranları belirlenirken, devrolunan şirketin ortaklarına tahsis olunan ortaklık paylarının gerçek değerlerinin onda birini aşmaması şartıyla, bir denkleştirme ödenmesi öngörülebilir.

(3) Devrolunan şirketin oydan yoksun paylarına sahip ortaklarına aynı değerde, oydan yoksun veya oy hakkını haiz paylar verilir.

(4) Devrolunan şirkette mevcut bulunan paylara bağlı imtiyaz hakları karşılığında, devralan şirkette eş değerde haklar veya uygun bir karşılık verilir.

(5) Devralan şirket, devrolunan şirketin intifa senedi sahiplerine, eş değerli haklar tanımak veya intifa senetlerini, birleşme sözleşmesinin yapıldığı tarihteki gerçek değeriyle satın almak zorundadır.

b) Ayrılma akçesi

MADDE 141- (1) Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler.

(2) Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler.

3. Sermaye artırımı, yeni kuruluş ve ara bilanço

a) Sermaye artırımı

MADDE 142- (1) Devralma yoluyla birleşmede, devralan şirket, sermayesini, devrolunan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi için gerekli olan düzeyde, artırmak zorundadır.

(2) Birleşmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin düzenlemelerle, halka açık anonim şirketlerde, yeni payların halka arzına dair hükümler, Sermaye Piyasası Kurulu kaydına alınmasına ilişkin olanlar müstesna, uygulanmaz.

b) Yeni kuruluş

MADDE 143- (1) Yeni kuruluş yolu ile birleşmede, bu Kanun ile 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun, aynı sermaye konulmasına dair düzenlemeleri ve asgari ortak sayısına ilişkin hükümleri dışındaki maddeleri yeni şirketin kuruluşuna uygulanır.

c) Ara bilanço

MADDE 144- (1) Birleşme sözleşmesinin imzalandığı tarih ile bilanço günü arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarılmasından sonra, birleşmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmişse, birleşmeye katılan şirketler bir ara bilanço çıkarmak zorundadır.

(2) Aşağıdaki hükümler saklı olmak kaydı ile, ara bilançooya yıllık bilançooya ilişkin hüküm ve ilkeler uygulanır. Ara bilanço için;

a) Fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir;

b) Son bilançoda kabul edilen değerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

4. Birleşme sözleşmesi, birleşme raporu ve denetleme

a) Birleşme sözleşmesi

aa) Birleşme sözleşmesinin yapılması

MADDE 145- (1) Birleşme sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Sözleşme, birleşmeye katılan şirketlerin, yönetim organlarınca imzalanır ve genel kurulları tarafından onaylanır.

bb) Birleşme sözleşmesinin içeriği

MADDE 146- (1) Birleşme sözleşmesinin;

a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,

b) Şirket paylarının değişim oranını, öngörülmüşse denkleştirme tutarını; devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,

c) Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,

d) Şirket paylarının değiştirilmesinin şeklini,

e) Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço karına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,

f) Gereğinde 141 inci madde uyarınca ayrılma akçesini,

g) Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,

h) Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,

i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini,

içermesi zorunludur.

b) Birleşme raporu

MADDE 147- (1) Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organları, ayn ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlarlar.

(2) Raporda;

a) Birleşmenin amacı ve sonuçları,

b) Birleşme sözleşmesi,

c) Şirket paylarının değişim oranı ve öngörölmüşse denkleştirme akçesi; devrolunan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde tanınan ortaklık hakları,

d) Gereğinde ayrılma akçesinin tutarı ve şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin sebepleri,

e) Değişim oranının belirlenmesi yönünden payların değerlemesine ilişkin özellikler,

f) Gereğinde devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı,

g) Öngörölmüşse, devrolunan şirketin ortaklarına, birleşme dolayısıyla yüklenecek olan, ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlölükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,

h) Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yem tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlölükler,

i) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,

j) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,

k) Gerekliyorsa, ilgili makamlardan alınan onaylar,

hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri belirtilir.

(3) Yeni kuruluş yoluyla birleşmede birleşme raporuna yeni şirketin sözleşmesinin de eklenmesi şarttır.

(4) Tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ölçekli şirketler birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.

c) Birleşme sözleşmesinin ve birleşme raporunun denetlenmesi MADDE 148- (Mülga Madde)

5. İnceleme hakkı ve malvarlığında değişiklikler

a) İnceleme hakkı

MADDE 149- (1) Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, merkezleriyle şubelerinde ve halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kurulunun öngöreceği yerlerde, genel kurul kararından önceki otuz gün içinde;

- a) Birleşme sözleşmesini,
- b) Birleşme raporunu,
- c) (Mülga),
- d) Son üç yılın yılsonu finansal tablolarıyla yıllık faaliyet raporlarını, gereğinde ara bilançolarını,

ortakların, intifa senedi sahipleriyle şirket tarafından ihraç edilmiş bulunan menkul kıymet hamillerinin, menfaati bulunan kişilerin ve diğer ilgililerin incelemesine sunmakla yükümlüdür. Bunlar ilgili sermaye şirketlerinin İnternet sitelerinde de yayımlanır.

(2) Ortaklar ile birinci fıkrada sayılan kişiler, aynı fıkrada anılan belgelerin suretlerinin ve varsa basılı şekillerinin kendilerine verilmesini isteyebilirler. Bunlar için, herhangi bir bedel veya gider karşılığı istenilemez.

(3) Birleşmeye katılan şirketlerden her biri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ve İnternet sitelerine de konulan ilanda, inceleme yapma hakkına işaret eder.

(4) Birleşmeye katılan her şirket, birinci fıkrada anılan belgelerin nereye tevdi edildiklerini ve nerelerde incelemeye hazır tutulduklarını, tevdiden en az üç iş günü önce, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile şirket sözleşmesinde öngörülen gazetelerde ve sermaye şirketleri de İnternet sitelerinde ilan eder.

(5) Tüm ortakların onaylaması halinde, küçük ölçekli şirketler inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçebilirler.

b) Malvarlığındaki değişikliklerle ilgili bilgiler

MADDE 150- (1) Birleşmeye katılan şirketlerden birinin aktif ve pasif varlıklarında, birleşme sözleşmesinin imzası tarihiyle, bu sözleşmenin genel kurulda onaya sunulacağı tarih arasında, önemli değişiklik meydana gelmişse, yönetim organı, bu durumu kendi genel kuruluna ve birleşmeye katılan diğer şirketlerin yönetim organlarına yazılı olarak bildirir.

(2) Birleşmeye katılan tüm şirketlerin yönetim organları, bu durumda birleşme sözleşmesinin değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçmeye gerek olup olmadığını incelerler; böyle bir sonuca vardıkları takdirde, onaya sunma önerisi geri çekilir. Diğer halde, yönetim organı genel kurulda birleşme sözleşmesinde uyarlamaya gerek bulunmadığının gerekçeSını açıklar.

c) Birleşme kararı

MADDE 151- (1) Yönetim organı, genel kurula birleşme sözleşmesini sunar. Birleşme sözleşmesi genel kurulda;

a) Bu Kanunun 421 inci maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendi saklı olmak üzere, anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,

b) Bir kooperatif tarafından devralınacak sermaye şirketlerinde, sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, genel kurulda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle,

c) Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçünü temsil eden paylara sahip bulunmaları şartıyla, tüm ortakların dörtte üçünün oylarıyla,

d) Kooperatiflerde, verilen oyların üçte ikisinin çoğunluğuyla; ana sözleşmede ek ödeme ve başka edim yükümlülükleri ya da sınırsız sorumluluk kabul edilmiş veya bunlar mevcut olup da genişletilmişse kooperatife kayıtlı tüm ortakların dörtte üçünün kararıyla,

onaylanmalıdır.

Konuya ilişkin Mevzuat Düzenlemeleri

(2) Kollektif ve komandit şirketlerde birleşme sözleşmesinin oybirliğiyle onaylanması gerekir. Ancak, şirket sözleşmesinde birleşme sözleşmesinin bütün ortakların dörtte üçünün kararıyla onaylanması öngörülebilir.

(3) Bir sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin, başka bir şirketi devralması halinde, birinci fıkranın (a) bendindeki nisaba ek olarak, komanditelerin tamamının birleşmeyi yazılı olarak onaylamaları gereklidir.

(4) Bir limited şirket tarafından devralınan anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, devralma ile ek yükümlülük ve kişisel edim yükümlülükleri de öngörülüyorsa veya bunlar mevcut olup da genişletiliyorsa, bütün ortakların oybirliğine gerek vardır.

(5) Birleşme sözleşmesi bir ayrılma akçesini öngörüyorsa bunun, devreden şirket şahıs şirketiye oy hakkını haiz ortaklarının, sermaye şirketiye şirkette mevcut oy haklarının yüzde doksanın olumlu oylarıyla onaylanması şarttır.

(6) Birleşme sözleşmesinde devrolunan şirketin işletme konusunda değişiklik öngörülmüşse, birleşme sözleşmesinin ayrıca, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi için gerekli nisapla onaylanmış olması zorunludur.

6. Kesinleşmeye ilişkin hükümler

a) Ticaret siciline tescil

MADDE 152- (1) Birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim organları, birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurur.

(2) Devralan şirket, birleşmenin gereği olarak sermayesini artırmışsa, ek olarak esas sözleşme değişiklikleri de ticaret siciline sunulur.

(3) Devrolunan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescili ile infisah eder.

b) Hukuki sonuçlar

MADDE 153- (1) Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer.

(2) Devrolunan şirketin ortakları devralan şirketin ortağı olur. Ancak bu sonuç, devralan şirketin kendi adına fakat bu şirket hesabına hareket eden kişinin elinde bulunan paylar ile devrolunan şirketin kendi adına fakat bu şirket hesabına hareket eden kişinin elinde bulunan paylar için doğmaz.

(3) 7/12/1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri saklıdır.

c) İlan

MADDE 154- (1) Birleşme kararı, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur.

7• Sermaye şirketlerinin kolaylaştırılmış şekilde birleşmesi

a) Uygulama alanı

MADDE 155- (1) a) Devralan sermaye şirketi devrolunan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına veya

b) Bir şirket ya da bir gerçek kişi veya kanun yahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları, birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren tüm paylarına,

sahiplerse sermaye şirketleri kolaylaştırılmış düzene göre birleşebilirler.

(2) Devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin tüm paylarına değil de oy hakkı veren paylarının en az yüzde doksanına sahipse, azınlıkta kalan pay sahipleri için;

a) Devralan şirkette bu payların denk karşılığı olan paylar verilmesi şirket payları yanında, 141 inci maddeye göre, şirket paylarının gerçek değerinin tam dengi olan nakdi bir karşılık verilmesinin önerilmiş olması ve

b) Birleşme dolayısıyla ek ödeme borcunun veya herhangi bir kişisel edim yükümlülüğünün yahut kişisel sorumluluğun doğmaması,

halinde birleşme kolaylaştırılmış usulde gerçekleştirilir.

b) Kolaylıklar

MADDE 156- (1) Birleşmeye katılan ve 155 inci maddenin birinci fıkrasında öngörülen şartlara uyan sermaye şirketleri, birleşme sözleşmesinde, 146 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) ve (f) ita (i) bentlerinde gösterilmiş bulunan kayıtlara yer verirler. Bu sermaye şirketleri, 147 nci maddede öngörülen birleşme raporunu düzenlemeye, 148 inci

maddede yer alan birleşme sözleşmesini denetleme hakkı ile 149 uncu maddede düzenlenen inceleme hakkını sağlamakla yükümlü olmadıktan gibi. birleşme sözleşmesini 151 inci madde uyarınca genel kurulun onayına da sunmayabilirler.

(2) Birleşmeye katılan ve 155 inci maddenin ikinci fıkrasında öngörülen şartlara uyan sennaye şirketleri, birleşme sözleşmesinde, sadece, 147 nci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (f) ita (i) bentlerinde gösterilmiş bulunan kayıtlara yer verirler. Bu şirketler 147 nci maddede öngörülen birleşme raporunu düzenlemeye ve birleşme sözleşmesini 151 inci madde gereğince genel kurula sunmaya da zorunlu değildirler. 149 uncu maddede öngörülen inceleme hakkının, birleşmenin tescili için ticaret siciline yapılan başvurudan otuz gün önce sağlanmış olması gerekir.

8. Alacaklıların ve çalışanların korunması

a) Alacakların teminat altına alınması

MADDE 157- (1) Birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları birleşmenin hukuken geçerlilik kazanmasından itibaren üç ay içinde istemde bulunurlarsa, devralan şirket bunların alacaklarını teminat altına alır.

(2) Birleşmeye katılan şirketler; alacaklılarına, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, yedişer gün aralıklarla üç defa yapacakları ilanla ve ayrıca internet sitelerine konulacak ilanla haklarını bildirirler..

(3) (Mülga).

(4) Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması halinde, yükümlü şirket teminat göstermek yerine borcu ödeyebilir.

b) Ortakların kişisel sorumlulukları ve iş ilişkilerinin geçmesi

MADDE 158- (1) Devrolunan şirketin borçlarından birleşmeden önce sorumlu olan ortakların sorumlulukları birleşmeden sonra da devam eder. Şu şartla ki, bu borçlar birleşme kararının ilanından önce doğmuş olmalı veya borçları doğuran sebepler bu tarihten önce oluşmuş bulunmalıdır.

(2) Devrolunan şirketin borçlarından doğan, ortakların kişisel sorumluluğuna ilişkin istemler, birleşme kararının ilanı tarihinden itibaren üç yıl geçince zamanaşımına uğrar. Alacak ilan tarihinden sonra muaccel

olursa, zamanaşımı süresi muacceliyet tarihinden başlar. Bu sınırlama, devralan şirketin borçları dolayısıyla şahsen sorumlu olan ortakların sorumluluklarına uygulanmaz.

(3) Kamuya arz edilmiş olan tahvil ve diğer borç senetlerinde sorumluluk itfa tarihine kadar devam eder; meğerki, izahname başka bir düzenleme içersin.

(4) İş ilişkileri hakkında 178 inci madde hükmü uygulanır.

5.2.1.3. 111 - Bölünme

1. Genel hükümler

a) İlke

MADDE 159- (1) Bir şirket tam veya kısmi bölünebilir.

a) Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir.

b) Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur.

b) Geçerli bölünmeler

MADDE 160- (1) Sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilirler.

c) Şirket paylarının ve haklarının korunması

MADDE 161- (1) Tam ve kısmi bölünmede şirket payları ve hakları 140 ıncı madde uyarınca korunur.

(2) Devreden şirketin ortaklarına;

a) Bölünmeye katılan tüm şirketlerde, mevcut payları oranında şirket payları veya

Konuya İlişkin Mevzuat Düzenlemeleri

b) Bölünmeye katılan bazı veya tüm şirketlerde, mevcut paylarının oranına göre değişik oranda şirket payları,

tahsis edilebilir. (a) bendindeki bölünme "oranların korunduğu", (b) bendindeki bölünme ise "oranların korunmadığı bölünme"dir.

2. Bölünmenin uygulanmasına ilişkin hükümler

a) Sermayenin azaltılması

MADDE 162- (1) Bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılması halinde 473, 474 ve 592 nci maddeler ile kooperatiflerde Kooperatifler Kanununun 98 inci maddesine dayanılarak bu Kanunun 473 ve 474 üncü maddeleri uygulanmaz.

b) Sermaye artırımı

MADDE 163- (1) Devralan şirket sermayesini, devreden şirketin ortaklarının haklarını koruyacak miktarda artırır.

(2) Bölünmede, aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Bölünme sebebiyle, kayıtlı sermaye sisteminde müsait olmasa bile, tavan değiştirilmeden sermaye artırılabilir.

c) Yeni kuruluş

MADDE 164- (1) Bölünme çerçevesinde yeni bir şirketin kurulmasına bu Kanun ile Kooperatifler Kanununun kuruluşu ilişkin hükümleri uygulanır. Sermaye şirketlerinin kurulmasında, kurucuların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

d) Ara bilanço

MADDE 165- (1) Bilanço günüyle, bölünme sözleşmesinin imzası veya bölünme planının düzenlenmesi tarihi arasında, altı aydan fazla bir zaman bulunduğu veya son bilançonun çıkarılmasından itibaren, bölünmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında önemli değişiklikler meydana gelmiş olduğu takdirde, bir ara bilanço çıkarılır.

(2) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla, ara bilançoya yıllık bilançoya ilişkin hüküm ve standartlar uygulanır. Ara bilanço için;

a) Fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir.

b) Son bilançoda kabul edilmiş bulunan değerlemeler, sadece ticari defterlerdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

3. Bölünme belgelerini denetleme ve inceleme hakkı

a) Bölünme sözleşmesi ve bölünme planı

aa) Genel olarak

MADDE 166- (1) Bir şirket, bölünme yoluyla, malvarlığının bölümlerini var olan şirketlere devredecekse, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları tarafından bir bölünme sözleşmesi yapılır.

(2) Bir şirket, bölünme yoluyla, malvarlığının bölümlerini yeni kurulacak şirketlere devredecekse, yönetim organı bir bölünme planı düzenler.

(3) Hem bölünme sözleşmesinin hem de bölünme planının yazılı şekilde yapılması ve bunların genel kurul tarafından 173 üncü madde hükümlerine göre onaylanması şarttır.

bb) Bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının içeriği

MADDE 167- (1) Bölünme sözleşmesi ve bölünme planı özellikle;

a) Bölünmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, merkezlerini ve türlerini,

b) Aktif ve pasif malvarlığı konularının devir amacıyla bölümlere ayrılmasını ve tahsisini; açık tanımlamayla, bu bölümlere ilişkin envanteri; taşınmazları, kıymetli evrakı ve maddi olmayan malvarlığını teker teker gösteren listeyi,

c) Payların değişim oranını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını ve devreden şirketin ortaklarının, devralan şirketteki ortaklık haklarına ilişkin açıklamaları,

d) Devralan şirketin; intifa senedi, oydan yoksun pay ve özel hak sahiplerine tahsis ettiği hakları,

- e) Şirket paylarının değişim tarzlarını,
- f) Şirket paylarının bilanço karına hangi tarihten itibaren hak ıca1,anacaklanm ve bu istem hakkının özelliklerini,
- g) Devreden şirketin işlemlerinin hangi tarihten itibaren devralan şirketin hesabına yapılmış kabul edildiğini,
- h) Yönetim organlarının üyelerine, müdürlere, yönetim hakkına sahip kişilere ve denetçilere tanınan özel menfaatleri,
- i) Bölünme sonucu devralan şirketlere geçen iş ilişkilerinin listesini,içerir.

b) Bölünmenin dışında kalan malvarhğı

MADDE 168- (1) Bölünme sözleşmesinde veya bölünme planında tahsisi yapılmayan malvarlığı konuları üzerinde;

a) Tam bölünmede, devralan tüm şirketlerin, bölünme sözleşmesi veya planına göre kendilerine geçen net aktif malvarlığının oranına göre, devralan tüm şirketlere paylı mülkiyet hakkı düşer.

b) Kısmi bölünmede söz konusu malvarlığı, devreden şirkette kalır.

(2) Birinci fıkra hükmü kıyas yoluyla alacaklara ve maddi olmayan malvarlığı haklarına da uygulanır.

(3) Tam bölünmeye katılan şirketler, bölünme sözleşmesi veya bölünme planına göre herhangi bir şirkete tahsis edilmeyen borçlardan müteselsilen sorumludurlar.

c) Bölünme raporu

aa) İçerik

MADDE 169- (1) Bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları, bölünme hakkında ayrı rapor hazırlarlar; ortak rapor da geçerlidir.

(2) Rapor;

a) Bölünmenin amacını ve sonuçlarını,

b) Bölünme sözleşmesini veya bölünme planını,

c) Payların değişim oranlarını ve gereğinde ödenecek denkleştirme tutarını, özellikle devreden şirketin ortaklarının devralan şirketteki haklarına ilişkin açıklamaları,

d) Değişim oranının saptanmasında, payların değerlemesine ilişkin özellikleri,

e) Gereğinde, bölünme dolayısıyla ortaklar için doğacak olan ek ödeme yükümlülüklerini, diğer kişisel edim yükümlülüklerini ve sınırsız sorumluluğu,

f) Bölünmeye katılan şirketlerin türlerinin farklı olması halinde, ortakların yeni tür sebebiyle söz konusu olan yükümlülüklerini,

g) Bölünmenin işçiler üzerindeki etkileri ile içeriğini; varsa sosyal planın içeriğini,

h) Bölünmenin, bölünmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkilerini,

hukuki ve ekonomik yönleri ile açıklar ve gerekçelerini gösterir.

(3) Yeni kuruluşun varlığı halinde, bölünme planına yeni şirketin sözleşmesi de eklenir.

(4) Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler bölünme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.

bb) Bölünme sözleşmesinin veya bölünme planının ve bölünme raporunun denetlenmesi

MADDE 170- (Mülga).

d) İnceleme hakkı

MADDE 171- (1) Bölünmeye katılan şirketlerden her biri, genel kurulun kararından iki ay önce, merkezlerinde, halka açık anonim şirketler ayrıca Sermaye Piyasası Kurulunun uygun gördüğü yerlerde;

a) Bölünme sözleşmesini veya bölünme planını,

b) Bölünme raporunu,

c) (MOlga),

d) Son Oç yılın finansal tabloları ile faaliyet raporlarını ve varsa ara bilançolan,

bölünmeye katılan şirketlerin ortaklarının incelemesine sunar.

(2) Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler birinci fıkroda öngörülen inceleme hakkından vazgeçebilirler.

(3) Ortaklar, bölünmeye katılan şirketlerden, birinci fıkroda sayılan belgelerin kopyalarının kendilerine verilmesini isteyebilirler. Suretler için bedel veya herhangi bir gider karşılığı istenemez.

(4) Bölünmeye katılan şirketlerden her biri, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, sermaye şirketleri ayrıca İnternet sitesinde, inceleme yapma haklarına işaret eden bir ilan yayımlarlar.

e) Malvarlığındaki değişikJiklerle ilgili bilgiler

MADDE 172- (1) Bölünmeye katılan şirketlerin malvarlıklarında meydana gelen değişikliklere 150 nci madde kıyas yoluyla uygulanır.

4. Bölünme kararı

MADDE 173- (1) 175 inci maddede öngörülen teminatın sağlanmasından sonra, bölünmeye katılan şirketlerin yönetim organları, bölünme sözleşmesini veya bölünme planını genel kurula sunar.

(2) Onama kararı 151 inci maddenin birinci, üçüncü, dördüncü ve altıncı fıkralarında öngörülen nisaplara uyularak alınır.

(3) Oranın korunmadığı bölünmede onama kararı, devreden şirkette oy hakkını haiz ortakların en az yüzde doksanıyla alınır.

5. Korunmaya ilişkin hükümler

a) Alacaklıların korunması

aa) Çağrı

MADDE 174- (1) Bölünmeye katılan şirketlerin alacaklıları, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde, tirajı ellibinin üstünde olan ve yurt düzeyinde

dağıtımını yapılan en az üç gazetede yedişer gün aralıklarla üç defa yapılacak ilanla ve sennaye şirketlerinde ayrıca İnternet sitesine de konulacak ilanla, alacaklarını bildinmeye ve teminat verilmesi için istemde bulunmaya çağrılırlar.

bb) Alacakların teminat altına alınması

MADDE 175- (1) Bölünmeye katılan şirketler, 174 üncü maddede öngörülen ilanların yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde, istemde bulunan alacaklıların alacaklarını teminat altına almak zorundadırlar.

(2) Bölünme ile, alacaklıların alacaklarının tehlikeye düşmediğinin, bir işlem denetçisinin raporuyla ispatı halinde, teminat altına almak yükümü ortadan kalkar.

(3) Diğer alacaklıların zarara uğramayacaklarının anlaşılması halinde, şirket, teminat göstermek yerine borcu ödeyebilir.

b) Sorumluluk

aa) Bölünmeye katılan şirketlerin ikinci derecede sorumluluğu

MADDE 176- (1) Bölünme sözleşmesi veya bölünme planıyla kendisine borç tahsis edilen şirket, bu suretle birinci derecede sorumlu bulunan şirket, alacaklıların alacaklarını ifa etmezse, bölünmeye katılan diğer şirketler, ikinci derecede sorumlu şirketler, müteselsilen sorumlu olurlar.

(2) İkinci derecede sorumlu olan şirketlerin takip edilebilmeleri için, alacağın teminat altına alınmamış ve birinci derecede sorumlu şirketin;

a) İflas etmiş,

b) Konkordato süresi almış,

c) Aleyhinde yapılan bir icra takibinde kesin aciz vesikası alınmasının şartları doğmuş,

d) Merkezi yurt dışına taşınmış ve artık Türkiye'de takip edilemez duruma gelmiş veya

c) Yurt dışındaki merkezinin yeri değiştirilmiş ve bu sebeple hukuken 1:11.11i önemli derecede güçleşmiş,

olması gerekir.

bb) Ortakların kişisel sorumluluğu

MADDE 177- (1) Ortakların kişisel sorumlulukları hakkında 158 inci madde hükmü uygulanır.

6. İş ilişkilerinin geçmesi

MADDE 178- (1) Tam veya kısmi bölünmede, işçilerle yapılan hizmet sözleşmeleri, işçi itiraz etmediği takdirde, devir gününe kadar bu sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlarla devralana geçer.

(2) İşçi itiraz ederse, hizmet sözleşmesi kanuni işten çıkarma süresinin sonunda sona erer; devralan ve işçi o tarihe kadar sözleşmeyi yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Eski işveren ile devralan, işçinin bölünmeden evvel muaccel olmuş alacakları ile hizmet sözleşmesinin normal olarak sona ereceği veya işçinin itirazı sebebiyle sona erdiği tarihe kadar geçen sürede muaccel olacak alacaklarından müteselsilen sorumludur.

(4) Aksi kararlaştırılmadıkça veya halin gereğinden anlaşılmadıkça, işveren hizmet sözleşmesinden doğan hakları üçüncü bir kişiye devredemez.

(5) İşçiler muaccel olan ve birinci fıkrada öngörüldüğü şekilde muaccel olacak alacaklarının teminat altına alınmasını isteyebilirler.

(6) Devreden şirketin bölünmeden önce şirket borçlarından dolayı sorumlu olan ortakları, hizmet sözleşmesinden doğan ve intikal gününe kadar muaccel olan borçlarla, hizmet sözleşmesi normal olarak sona ermiş olsaydı muaccel hale gelecek olan veya işçinin itirazı sebebiyle hizmet

sö lleşmesinin sona erdiği ana kadar doğacak olan borçlardan müteselsilen sorumlu olmakta devam ederler.

7. Ticaret iciline tescil ve geçerlilik

MADDE 179- (1) Bölünme onaylanınca, yönetim organı bölünmenin tescilini ister.

(2) Kısmi bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesının azaltılması gerekiyorsa buna ilişkin esas sözleşme değişikliği de tescil ettirilir.

(3) Tam bölünme halinde devreden şirket ticaret siciline tescil ile birlikte infisah eder.

(4) Bölünme ticaret siciline tescille geçerlilik kazanır. Tescil i le tescil anında envanterde yer alan bütün aktifler ve pasifler devralan şirketlere geçer.

5.2.1.4. IV - Tür değiştirme

1. Genel hükümler

a) İlke

MADDE 180- (1) Bir şirket hukuki şeklini değiştirebilir. Yeni türe dönüştürülen şirket eskisinin devamıdır.

b) Geçerli tür değiştirmeler

MADDE 181- (1) a) Bir sermaye şirketi;

1. Başka türde bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

b) Bir kollektif şirket;

1. Bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

3. Bir komandit şirkete;

c) Bir komandit şirket;

1. Bir sermaye şirketine;

2. Bir kooperatife;

3. Bir kollektif şirkete;

d) Bir kooperatif bir sermaye şirketine, dönüşebilir.

c) Kollektif ve komandit şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin özel düzenleme

MADDE 182 - (1) Bir kollektif şirket bir komandit şirkete;

- a) Kollektif şirkete bir komanditerin girmesi,
 - b) Bir ortağın komanditer olması,
- halinde dönüşebilir.

(2) Bir komandit şirket kollektif şirkete;

- a) Tüm komanditerlerin şirketten çıkması,
 - b) Tüm komanditerlerin komandite olması,
- suretiyle dönüşebilir.

(3) Bir kollektif veya komandit şirketin tek kişi işletmesi olarak faaliyetine devam etmesine ilişkin 257 nci madde hükmü saklıdır.

(4) Bu madde uyarınca yapılacak tür değiştirmelerine 180 ila 190 ıncı madde hükümleri uygulanmaz.

2. Şirket payının ve haklarının korunması

MADDE 183- (1) Tür değiştirmede ortakların şirket payları ve hakları korunur. Oydan yoksun paylar için sahiplerine eşit değerde paylar veya oy hakkını haiz paylar verilir.

(2) İmtiyazlı payların karşılığında aynı değerde paylar verilir veya uygun bir tazminat ödenir.

(3) İntifa senetleri karşılığında aynı değerde haklar verilir veya tür değiştirme planının düzenlendiği tarihte gerçek değer ödenir.

3. Kuruluş ve ara bilanço

MADDE 184- (1) Tür değiştirmede, yeni türün kuruluşuna ilişkin hükümler uygulanır; ancak, sermaye şirketlerinde ortakların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

(2) Bilanço günüyle tür değiştirme raporunun düzenlendiği tarih arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarıldığı tarihten itibaren şirketin malvarlığında önemli değişiklikler meydana gelmişse ara bilanço çıkarılır.

(3) Aşağıdaki hükümler saklı olmak kaydı ile ara bilançoya yıllık bilançoya ilişkin hüküm ve ilkeler uygulanır. Ara bilanço için;

- a) Fiziki envanter çıkarılması gerekli değildir;

b) Son bilançoda kabul edilen değerlemeler, sadece ticari defterdeki hareketler ölçüsünde değiştirilir; amortismanlar, değer düzeltmeleri ve karşılıklar ile ticari defterlerden anlaşılmayan işletme için önemli değer değişiklikleri de dikkate alınır.

4. Tür değiştirme planı

MADDE 185- (1) Yönetim organı bir tür değiştirme planı düzenler. Plan yazılı şekle ve 189 uncu madde uyarınca genel kurulun onayına tabidir. Tür değiştirme planı;

a) Şirketin tür değiştirmeden önceki ve sonraki ticaret unvanını, merkezini ve yeni türe ilişkin ibareyi,

b) Yeni türün şirket sözleşmesini,

c) Ortakların tür değiştirmeden sonra sahip olacakları payların sayısını, cinsini ve tutarını veya tür değiştirmeden sonra ortakların paylarına ilişkin açıklamaları,

içerir.

5. Tür değiştirme raporu

MADDE 186- (1) Yönetim organı tür değiştirme hakkında yazılı bir rapor hazırlar.

(2) Raporda;

a) Tür değiştirmenin amacı ve sonuçları,

b) Yeni türe ilişkin kuruluş hükümlerinin yerine getirilmiş bulunduğu,

c) Yeni şirket sözleşmesi,

d) Tür değiştirmeden sonra ortakların sahip olacakları paylara dair değişim oranı,

e) Varsa ortaklar ile ilgili olarak tür değiştirmeden kaynaklanan ek ödeme ile diğer kişisel edim yükümlülükleri ve kişisel sorumluluklar,

f) Ortaklar için yeni tür dolayısıyla doğan yükümlülükler

hukuki ve ekonomik yönden açıklanır ve gerekçeleri gösterilir.

(3) Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler tür değiştirme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.

6. Tür değiştirme planının ve tür değiştirme raporunun denetlenmesi

MADDE 187- (Mülga).

7. İnceleme hakkı

MADDE 188 - (1) Şirket;

a) Tür değiştirme planını,

b) Tür değiştirme raporunu,

c) (Mülga),

d) Son üç yılın finansal tablolarını, varsa ara bilançoğu,

genel kurulda karar alınmasından otuz gün önce merkezinde ve halka açık anonim şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulunun istediğı yerlerde ortakların incelemesine sunar.

(2) İsteyen ortaklara anılan belgelerin kopyaları bedelsiz verilir. Şirket, ortakları, uygun bir şekilde inceleme haklarının bulunduğı hususunda bilgilendirir.

8. Tür değıştirme kararı ve tescil

MADDE 189- (1) Yönetim organı tür değıştirme planını genel kurula sunar. Tür değıştirme kararı aşağıdaki nisaplarla alınır:

a) Kanunun 421 inci maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendi hükmü saklı olmak şartıyla anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin üçte ikisini karşılaması şartıyla, genel kurulda mevcut oyların üçte ikisiyle; limited şirkete dönüştürme halinde, ek ödeme veya kişisel edim yükümlülüğü doğacaksa tüm ortakların onayıyla;

b) Bir sermaye şirketinin bir kooperatife dönüşmesi halinde tüm ortakların onayıyla;

c) Limited şirketlerde, sermayenin en az dörtte üçüne sahip bulunmaları şartıyla, ortakların dörtte üçünün kararıyla;

d) Kooperatiflerde;

1. Ortakların en az üçte ikisinin temsil edilmeleri şartı ile, genel kurulda mevcut oyların çoğunluğuyla,

2. Ek ödeme, diğer kişisel edim yükümlülükleri veya kişisel sorumluluk getiriliyorsa veya bu yükümlülükler veya sorumluluklar genişletiliyorsa, kooperatifte kayıtlı ortaklarının üçte ikisinin olumlu oyuyla,

e) Kollektif ve komandit şirketlerde tür değıştirme planı bütün ortakların oybirliğiyle onanır. Ancak, şirket sözleşmesinde ortakların tümünün üçte ikisinin olumlu oyuyla bu kararın alınabileceğı öngörülebilir.

(2) Yönetim organı tür değıştirmeyi ve yeni şirketin sözleşmesini tescil ettirir. Tür değıştirme tescil ile hukuki geçerlilik kazanır. Tür değıştirme karar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir.

9. Alacaklıların ve çalışanların korunması

MADDE 190- (1) Ortakların kişisel sorumlulukları hakkında 158 inci ve iş sözleşmelerinden doğan borçlar hakkında 178 inci madde uygulanır.

5.2.1.5. V - Ortak hükümler

1. Ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının incelenmesi

MADDE 191- (1) Birleşmede, bölünmede ve tür değiştirmede ortaklık paylarının ve ortaklık haklarının gereğince korunmamış veya ayrılma karşılığının uygun belirlenmemiş olması halinde, her ortak, birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde, söz konusu işlemlere katılan şirketlerden birinin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden, uygun bir denkleştirme akçesinin saptanmasını isteyebilir. Denkleştirme akçesinin belirlenmesinde 140 ıncı maddenin ikinci fıkrası uygulanmaz.

(2) Davacı ile aynı hukuki durumda bulunmaları halinde, mahkeme kararı, birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan şirketlerin tüm ortakları hakkında da hüküm doğurur.

(3) Davanın giderleri devralan şirkete aittir. Özel durumların haklı göstermesi halinde, mahkeme giderleri kısmen veya tamamen davacıya yükletilebilir.

(4) Ortaklık paylarının veya ortaklık haklarının korunmasını inceleme davası birleşme, bölünme veya tür değiştirme kararının geçerliliğini etkilemez.

2. Birleşmenin, bölünmenin ve tür değiştirmenin iptali ve eksikliklerin sonuçları

MADDE 192- (1) 134 ila 190 ıncı maddelerin ihlali halinde, birleşme, bölünme ve tür değiştirme kararına olumlu oy vermemiş ve bunu tutanağa geçirmiş bulunan birleşmeye, bölünmeye veya tür değiştirmeye katılan şirketlerin ortakları; bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren iki ay içinde iptal davası açabilirler. İlanın gerekmediği hallerde süre tescil tarihinden başlar.

(2) Kararın bir yönetim organı tarafından verilmesi halinde de bu dava açılabilir.

(3) Birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin işlemlerde herhangi bir eksikliğin varlığı halinde, mahkeme taraflara bunun giderilmesi için süre verir. Hukuki sakatlık, verilen süre içinde giderilemiyorsa veya giderilememişse mahkeme kararı iptal eder ve gerekli önlemleri alır.

3. Sorumluluk

MADDE 193- (1) Birleşme, bölünme veya tür değiştirme işlemlerine herhangi bir şekilde katılmış bulunan bütün kişiler şirketlere, ortaklara ve alacaklılara karşı kusurları ile verdikleri zararlardan sorumludurlar. Kurucuların sorumlulukları saklıdır.

(2) (Mülga).

(3) 202 ila 208, 555, 557, 560 ıncı madde hükümleri saklıdır. Bir sennaye şirketinin veya kooperatifin iflası halinde 556 ve 570 inci maddeler ile Kooperatifler Kanununun 98 inci maddesi kıyas yoluyla uygulanır.

5.2.1.6. VI - Ticari işletme ile ilgili birleşme ve tür değiştirme

MADDE 194- (1) Bir ticari işletme, bir ticaret şirketiyle, onun tarafından devralınmak suretiyle birleşebilir. Bu halde devralan ticaret şirketinin türüne göre 138 ila 140, 142 ila 158 ve ortak hükümlere ilişkin 191 ila 193 üncü madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

(2) Bir ticari işletmenin bir ticaret şirketine dönüşmesi halinde 182 ila 193 üncü maddeler kıyas yoluyla uygulanabilir.

(3) Bir ticaret şirketinin bir ticari işletmeye dönüştürülebilmesi için, söz konusu ticaret şirketinin paylarının tümü, ticari işletmeyi işletecek kişi veya kişiler tarafından devralınmalı ve ticari işletme bu kişi veya kişiler adına ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Bu halde, ticari işletmeye dönüştürülen ticaret şirketi, bir kollektif veya komandit şirket ise mezkur ticaret şirketinin borçlarından, ticari işletmeyi işletecek kişi ve kişiler ile ticaret şirketinin eski ortakları da 264 üncü maddedeki zamanaşımı süresince sıfatlarına göre müteselsilen sorumlu olurlar. Dönüştürmeye bu Kanunun 264 ila 266 ncı maddeleri de uygulanır.

(4) 182 nci maddenin üçüncü fıkrası hükmü saklıdır.

5.3. BAKANLIK TARAFINDAN ÇIKARILAN GENELGE VE TASLAKLAR

5.3.1. TÜR DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME ÖRNEĞİ LİMİTED ŞİRKETİN ANONİM ŞİRKET TÜRÜNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ İÇİN GEREKLİ OLAN İŞLEMLER

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 181 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre bir limited şirket, anonim şirkete dönüşebilecektir. Bu tür değişikliklerinde yeni kurulacak olan anonim şirketin kuruluş hükümleri uygulanır. Ancak, sermaye şirketlerinde ortakların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Tür değiştirmede ortakların şirket payları ve hakları korunur. İmtiyazlı payların karşılığında aynı değerde paylar verilir veya uygun bir tazmfaat ödenir. İntifa senetleri karşılığında aynı değerde haklar verilir veya tür değiştirme planının düzenlendiği tarihte gerçek değer ödenir.

Tür değişikliğine ilişkin işlemler aşağıda belirtilmiştir:

1- Tür değiştirme planı (md. 185)

Şirketin müdür veya müdürleri tarafından yazılı şekilde **tür değiştirme planı** hazırlanır.

Tür değiştirme planının;

- a) Şirketin tür değiştirmeden önceki ve sonraki ticaretunvanını, merkezini ve yeni türe ilişkin bilgileri,
- b) Anonim şirketin sözleşmesini,
- c) Ortakların tür değiştirmeden sonra anonim şirketteki sahip olacakları payların sayısına, cinsine ve tutarına ilişkin açıklamaları, içermesi gerekir.

2- Tür değiştirme raporu (md. 186)

Şirketin müdür veya müdürleri tür değiştirme hakkında yazılı bir rapor hazırlar.

Raporda;

- a) Anonim şirkete dönüşmenin amacı ve sonuçlarına,
- b) Anonim şirkete ilişkin kuruluş hükümlerinin yerine getirilmiş bulunduğuna,
- c) Anonim şirketin sözleşmesine,
- d) Anonim şirkette ortakların sahip olacakları paylara dair değişim oranına,
- e) Varsa ortaklar ile ilgili olarak anonim şirkete dönüşmesinden kaynaklanan ek ödeme ile diğer kişisel edim yükümlülükleri ve kişisel sorumluluklara,
- f) Ortaklar için tür değiştirmeden ötürü doğan yükümlülükler, ilişkin hususlar, gerekçeleri gösterilmek suretiyle hukuki ve ekonomik yönden açıklanır.

(Tüm ortakların kararı ile küçük ve orta ölçekli şirketler tür değiştirme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.)

3- Aşağıdaki hususlar genel kurulda karar alınmasından otuz gün önce ortakların incelemesine sunulur: (md. 188)

- a) Tür değiştirme planı,
- b) Tür değiştirme raporu,
- c) Son üç yılın finansal tabloları,

d) Bilanço günüyle tür değıştirme raporunun düzenlendiğı tarih arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarıldığı tarihten itibaren şirketin malvarlığında önemli değışiklikler meydana gelmesi halinde ara bilanço,

isteyen ortaklara anılan belgelerin kopyaları bedelsiz verilir. Şirket, ortakları, uygun bir şekilde inceleme haklarının bulunduğı hususunda bilgilendirir.

4- Genel kurulun onayı ve nisaplar (md. 189)

Şirketin müdür veya müdürleri, yukarıdaki işlemler tamamlandıktan ve ortaklara incelenme hakkı tanınmasından itibaren otuz gün sonra, tür değıştirme planını genel kurulun onayına sunar. Tür değıştirme kararı aşağıdaki nisaplarla alınır:

Limited şirketlerde, tür değıştirme planı sermayenin **en az dörtte üçüne sahip** bulunmaları şartıyla, ortakların **dörtte üçünün** kararıyla alınır.

5- Tescil (md. 189/2)

Şirketin müdür veya müdürleri **tür değıştirmeyi ve yeni şirketin sözleşmesini tescil ettirir**. Tür değıştirme tescil ile hukuki geçerlilik kazanır. Tür değıştirme karar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir.

Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri

BİR LİMİTED ŞİRKET TÜRÜNÜN ANONİM ŞİRKET TÜRÜNE ÇEVİRİLMESİNDE ESAS SÖZLEŞMENİN HURULUŞ İLE SERMAYE VE PAY SENETLERİNİN TÜRÜ" BAŞLIKLİ MADDELERİNE İLİŞKİN ÖRNEK

Kuruluş

Madde 1Ticaret Sicili Müdürlüğünün sayısında kayıtlı
Limited Şirketinin Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştirmesi suretiyle; aşağıda, adları, soyadları, yerleşim yerleri ve uyrukları yazılı kurucular arasında bir anonim şirket kurulmuştur.

Sıra no	Kurucunun Adı ve Soyadı	Yerleşim Yeri	Uyruğu	T.C. Kimlik No
.....				,0,00000

Sermaye ve Pay Senetlerinin Türü

Madde 6- Şirketin sermayesi Türk lirası değerindedir. Bu sermaye, her biriKuruş/Türk lirası değerinde..... paya ayrılmıştır.

Bundan paya karşılık Türk Lirası,

Bundan Paya karşılık Türk lirası,

Bundan Paya karşılık Türk lirası,

tarafından tamamı taahhüt edilmiştir. Taahhüt edilen sermayenin tamamı Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştiren..... limited Şirketinin özvarlığından/ödenmiş sermayesinden karşılanmıştır.

(Tür değiştiren şirketin özvarlığının/ödenmiş sermayesinin dışında nakdi sermaye taahhüdünde bulunulması durumunda)

tarafından tamamı taahhüt edilmiştir. Taahhüt edilen sermayenin.....kısmı Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştiren..... limited Şirketinin özvarlığından/ödenmiş sermayesinden karşılanmıştır. Geri kalan..... Türk lirası ise nakden taahhüt edilmiş ve payların itibari değerlerinin ¼ ü tescilden önce nakden ödenmiş olup, kalan ¾'ü ise yönetim kurulunun alacağı kararlara göre şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenecektir.

ANONİM ŞİRKET TÜRÜNÜN LİMİTED ŞİRKET TÜRÜNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ İÇİN GEREKLİ OLAN İŞLEMLER

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre bir anonim şirket, limited şirkete dönüşebilecektir. Bu tür değişikliklerinde yeni kurulacak olan limited şirketin kuruluş hükümleri uygulanır. Ancak, ortakların asgari sayısına ve aynı sermaye konulmasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Tür değiştirmede ortakların şirket payları ve hakları korunur. Oydan yoksun paylar için sahiplerine eşit değerde paylar veya oy hakkını haiz paylar verilir. İmtiyazlı payların karşılığında aynı değerde paylar verilir veya uygun bir tazminat ödenir. İntifa senetleri karşılığında aynı değerde haklar verilir veya tür değiştirme planının düzenlendiği tarihte gerçek değer ödenir.

Tür değişikliğine ilişkin işlemler aşağıda belirtilmiştir:

1- Tür değiştirme planı (md. 185)

Şirketin yönetim kurulu tarafından yazılı şekilde **tür değiştirme planı** hazırlanır.

Tür değiştirme planının;

- a) Şirketin tür değiştirmeden önceki ve sonraki ticaret unvanını, merkezini ve yeni türe ilişkin bilgileri,
- b) Limited şirketin sözleşmesini,
- c) Ortakların tür değiştirmeden sonra limited şirketteki sahip olacakları paylara ve tutarlarına ilişkin açıklamaları, içermesi gerekir.

2- Tür değiştirme raporu (md. 186)

Şirketin yönetim kurulu tür değiştirme hakkında yazılı bir rapor hazırlar.

Raporda;

- a) Limited şirkete dönüşmenin amacı ve sonuçlarına,
- b) Limited şirkete ilişkin kuruluş hükümlerinin yerine getirilmiş bulunduğu,
- c) Limited şirketin sözleşmesine,
- d) Limited şirkette ortakların sahip olacakları paylara dair değişim oranına,

c)Varsn ortaklnr ile ilgili olarak limited şirkete dönüşmesinden kaynaklnnan ek ödeme ile diğr kişisel edim yükümlölükleri ve kişisel sorumluluklara

f) Ortaklar için tür değıştirmeden ötUrU doğan yükümlölüklere, ilişkin hususlar, gerekçeleri gösterilmek suretiyle hukuki ve ekonomik yönden açıklanır.

(Tüm ortakların kararı ile küçük ve orta ölçekli şirketler tür değıştinne raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.)

3-Aşağıdaki hususlar genel kurulda karar alınmasından otuz gün önce ortakların incelemesine sunulur: (md. 188)

- a) Tür değıştirme planı,
- b) Tür değıştirme raporu,
- c) Son üç yılın finansal tabloları,
- d) Bilanço günüyle tür değıştirme raporunun düzenlendiğı tarih arasında altı aydan fazla zaman geçmişse veya son bilançonun çıkarıldığı tarihten itibaren şirketin malvarlığında önemli değışiklikler meydana gelmesi halinde ara bilanço,

İsteyen ortaklara anılan belgelerin kopyaları bedelsiz verilir. Şirket, ortakları, uygun bir şekilde inceleme haklarının bulunduğu hususunda bilgilendirir.

4- Genel kurulun onayı ve nisaplar (md. 189) (md. 418,421)

Şirketin yönetim kurulu yukarıdaki işlemler tamamlandıktan ve ortaklara incelenme hakkı tanınmasından itibaren otuz gün sonra, tür değıştirme planını genel kurulun onayına sunar. Tür değıştirme kararı aşağıdaki nisaplarla alınır:

Anonim şirketlerde, tür değıştirme planı, esas veya çıkarılmış **sermayenin üçte ikisini** karşılaması şartıyla, genel kurulda **mevcut oyların üçte ikisinin** ayrıca ek ödeme veya kişisel edim yükümlölüğü doğacaksa tüm ortakların onayıyla kararıyla alınır.

5- Tescil (md. 189/2)

Şirketin yönetim kurulu tür değışikliğine ilişkin genel kurul karar ile birlikte **limited şirketin sözleşmesini tescil ettirir**. Tür değıştirme tescil ile hukuki geçerlilik kazanır. Tür değıştirme kararı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilir.

BİR ANONİM ŞİRKET TÜRÜNÜN LİMİTED ŞİRKET TÜRÜNE ÇEVİRİLMESİNDE ŞİRKET SÖZLEŞMESİNİN "KURULUŞ İLE SERMAYE VE PAY SENETLERİNİN TÜRÜ" BAŞLIKLİ MADDELERİNE İLİŞKİN ÖRNEK

Kuruluş

Madde 1Ticaret Sicili Müdürlüğünün sayısında kayıtlı Anonim Şirketinin Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştirmesi suretiyle; aşağıda, adları, soyadları, yerleşim yerleri ve uyrukları yazılı kurucular arasında bir limited şirket kurulmuştur.

Sıra no	Kurucunun Adı ve Soyadı	Yerleşim Yeri	Uyruğu	T.C. Kimlik No
---------	-------------------------	---------------	--------	----------------

Sermaye

Madde 6- Şirketin sermayesi Türk Lirası değerindedir. Bu sermaye, her biriTürk Lirası değerinde paya ayrılmıştır.

Bundan paya karşılık Türk Lirası,
Bundan Paya karşılık Türk Lirası,
Bundan Paya karşılık Türk Lirası,

tarafından tamamı taahhüt edilmiştir. Taahhüt edilen sermayenin tamamı Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştirenAnonim Şirketinin özvarlığından/ödenmiş sermayesinden karşılanmıştır.

(Tür değiştiren şirketin özvarlığının/ödenmiş sermayesinin dışında nakdi sermaye taahhüdünde bulunulması durumunda)

tarafından tamamı taahhüt edilmiştir. Taahhüt edilen sermayenin.....kısmı Türk Ticaret Kanununun 180 ila 193 üncü maddelerine göre tür değiştirenAnonim Şirketinin özvarlığından/ödenmiş sermayesinden karşılanmıştır. Geri kalanTürk Lirası ise nakden taahhüt edilmiş ve payların itibari değerlerinin $\frac{1}{4}$ ü tescilden önce nakden ödenmiş olup, kalan $\frac{3}{4}$ 'ü ise yönetim kurulunun alacağı kararlara göre şirketin tescilini izleyen yirmidört ay içinde ödenecektir.

KAYNAKÇA

!.KİTAPLAR

- Akay, Hüseyin: **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul, 1997
- Akgüç, Öztin: **Finansal Yönetim**, İstanbul, Muhasebe Enstitüsü Yayını, No.63
- Aksoy, Şerafettin: **Vergi Yargısı ve Türk Vergi Yargı Sistemi**, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1999
- Aksoy, Şerafettin: **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1999
- Akuğur, Mehmet: **Türk Hukukunda Anonim Ortaklıkların Bölünmesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005
- Arpacı, Altar Ömer: **Kurum Matrahının Tespitinde Giderler**, Yaklaşım, 2007
- Arslan, İbrahim: **Şirketler Hukuku Bilgisi**, 10.Baskı, Konya, Mimoza, 2005
- Aşıkoğlu, Rıza: **Yatırım ve Proje Değerlemesi**, 2.Fasikül, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:827 Eskişehir, 1997
- Aydın, Nurhan: **İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**, Ankara, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, 1990
- Berk, Niyazi: **Finansal Yönetim**, 2. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1995
- Beyanname Düzenleme Kılavuzu**, Hesap Uzmanları Derneği (HUD), 2007
- Brealy, Richard A.; **İşletme Finansmanının Temelleri**, İstanbul, Myers, Stewart C.; 1997
- Marcus Alan J.:

- Bıyık. Recep- Kıratlı, Aydın: **Son Değişiklikler Çerçevesinde Gelir ve Kurumlar Vergisi Matrahlarının Tespitinde Giderler ve İndirimler**, Yaklaşım, 2005
- Çelik, Orhan: **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999
- Çoştan, Hülya: **Anonim Ortaklıklarda Bölünme**, Ankara, Turhan, 2004
- Domaniç, Hayri: **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması-TTK Şerhi** il, İstanbul, 1988
- Esin, G. İsmail; Lokmanhekim, Tunç: **Uygulamada Birleşme ve Devralmalar**, İstanbul, Beta, 2003
- Görgülü, M.Refik: **Açıklama ve Uygulamaları İle Anonim Limited ve Holding Şirketlerin Kuruluşu Ve Faaliyet Rehberi**, Maliye Seri No: 10, İstanbul, 1991
- Güneş Hakkı İsmail; Akbıyık Ali Aslan: **İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları**, İSMMMO Yayın No:35, İstanbul, 2002
- Gür, Mehmet: **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, 2.Baskı, Ankara, 1986
- Kavak, Ahmet: **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ağustos 2005
- Kızılot, Şükrü: **Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili Danıştay Kararları ve Özelgeler**, Cilt:6, Ankara, Yaklaşım Yayınları, 2002
- Kiper, Osman: **Uygulamada Ticaret Şirketleri**, İstanbul, Beta, 1996
- Kocahanoğlu, Osman Selim: **Türk Vergilendirme Hukukunda Vergi Suçları, Vergi Cezaları ve İhtilaflar Sistemi**, İstanbul, 1977

- Kumkale, Rukııettin: Anonim Şirketler, Seçkin, Ankara, 2003
- Maç, Mehmet: Kurumlar Vergisi, 3. Baskı, İstanbul, Denet Yayıncılık
- Moroğlu, Erdoğan: Kurumların Yeniden Yapılandırılmasında Vergisiz Alternatifler, TÜSİAD Vergi Çalışma Komisyonu, 24.10.2002, Ceylan Intercontinental
- Oktar, S.Ateş: Vergi Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2006
- Özbalcı, Yılmaz: 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ankara, Oluş Yayıncılık, 2006
- Özmen, Mehmet Akif: Gelir, Vergi Usul, Katma Değer Vergisi Mevzuatlarıyla Zenginleştirilmiş 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Rehberi ve Revizyon, Ankara, Yaklaşım Yayıncılık, 2007
- Özyer, Mehmet Ali: Açıklama ve Örneklerle Vergi Usul Kanunu Uygulaması, Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 2004
- Parlar, Selahattin: Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Uygulaması, 2. Baskı, 1987
- Poroy, Reha; Tekinalp, Ünal; Çamoğlu, Ersin: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 8.Baskı, İstanbul, Beta, 2000
- Savaş, M.Arif: Ticaret Şirketleri Uygulaması ve Muhasebesi, İstanbul, Temel Yayınları, 1992
- Sumer, Haluk; Pemsteiner, Helmut: Şirket Birleşmeleri, İstanbul, Alfa, 2004
- Şanver, Salih: Gelir ve Kurumlar Vergisi, İstanbul, Nihat Sayar Yardım Vakfı Yayınevi, No:227
- Şirin, Şerafettin: Ticaet Hukukunda Şirketler ve Özel Statülü Kurumlar, İstanbul, Alfa, 1992
- Tarakçı, Hızır: Vergi ve Sermaye Piyasası Mevzuatı ile Türk

- Ticaret Kanunu Açıklarından Kurumlarda Sonar Erme Tasfiye-Birleşme-Devir-Nevi Değişirme Tam Bölünme Kısmi Bölünme Hisse Değişimi**, İstanbul, Polaris Yayınları
- Türk, Hikmet Sami: **Ticaret Ortaklarının Birleşmesi**, Ankara, Banka ve Tic. Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 185, 1986
- Türk, Hikmet Sami: **Ticaret Ortaklarının Birleşmesinde 'Nevilerin Aynı Olması' Koşulu**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü yayın No: 186, Ankara, Olgaç Matbaası, 1986
- Ulusoy, Metin: **Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara, Yaklaşım, 2004
- Uysal, Ali; Eroğlu, Nurettin: **Açıklamalı ve İctihadlı Kurumlar Vergisi Rehberi**, 1985
- Yalçın, Hasan; Yücel, Selçuk: **Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Giderler**, İstanbul, Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1996
- Yasaman, Hamdi: **Anonim Ortaklıkların Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No.205, Ankara, Olgaç Matbaası, 1987
- Yıldırım, Ali Haydar; Kolotoğlu, Olcay: **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003

2. TEZLER VE MAKELELER

- Akbıyık, Ali Aslan: "İşletmelerde Birleşme İşlemlerinin Hukuki Yönden İncelenmesi Ve Tek Düzen Hesap Planına Göre Muhasebeleştirilmesi",Yüksek **Lisans Tezi**, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim dalı Muhasebe- Finansman Bilim Dalı, İstanbul 1998
- Altundal, Fuat: "Şirket Birleşmelerinde Özellik Arzedenden Konular", **Vergi Sorunları**, Sayı:175, Nisan 2003
- Arpacı, Altar Ömer: "Kurumların Avantajlı Birleşme Şekli: Devir Müessesesi", **Vergi Sorunları**, Sayı:178, Temmuz 2003
- Arpacı, Altar Ömer: "5228 Sayılı Kanun Sonrası Bölünme Müessesesi", **Vergi Sorunları**, Sayı:193, Ekim 2004
- Bahar, Cevdet Okan: "Tasfiye Halindeki Ticaret Şirketlerinde Hesap Dönemi ve Beyanname Verilme Zamanı", **Yaklaşım**, Sayı:168, Aralık 2006
- Bakırcı, Aykut: "Tam Bölünme", **Vergi Dünyası**, Sayı: 257, Ocak 2003
- Bingöl, Mehmet: "Limited Şirketin Anonim Şirkete Dönüşümü", **Vergi Dünyası**, Sayı:160, Aralık 1994
- Bulut, Mustafa; Diril, Melih: "Tasfiye Memurlarının Sorumluluk Sınırı", **Yaklaşım**, Sayı:186, Haziran 2008
- Büyükkışık, Emre: "Holdinglerde Dönem sonu İşlemleri ve Konsolide Mali Tablolar", **Vergi Dünyası**, Sayı:225, Mayıs 2000
- Çakmak, Şefik: "Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan 4684 sayılı Yasa Hakkında Not", **Oluş Mali Hukuku Bürosu Vergi Mevzuatı Yorum Seti**, Cilt, 04.07.2001 tarih ve XXVI sayılı Etüd-Değerleme

- Çavuş, Mehmet: "Tasfiyesi Tamamlanmış Olan Sermaye Şirketleri Adına Re'sen veya İkmalen Vergi Tarh Edilebilir mi? Vergi Cezası Kesilebilir mi?", **Yaklaşım**, Sayı: 186, Aralık 2006
- Doğrusöz, Bumin: "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi (1-Tam Bölünme)", **Yaklaşım**, Sayı:107, Kasım 2001
- Doğrusöz, Bumin: "Türk Vergi Hukukunda Şirket Bölünmesi ve Hisse Değişimi (il-Kısmi Bölünme)", **Yaklaşım**, Sayı:108, Aralık 2001
- Gökmen, Selahattin: "İşletmelerin Devir Veya Birleşmesi Halinde KVK'nın Geçici 28. Maddesinin Uygulaması", **Vergi Sorunları**, Sayı:161, Şubat 2002
- Gönülaçan, Pınar: "İşletmelerde Birleşme Yöntemleri ve Bir Uygulama Örneği", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Tezi**, İzmir
- Güneş,İsmail Hakkı; Akbıyık, Ali Aslan: "Birleşmelerde Arttırılacak Sermaye Tutarının Ve Birleşme Priminin Hesaplanması", **Vergi Sorunları**, Sayı:175, Nisan 2003
- Güvemli, Oktay: "Kurum Bölünmeleri ile İlgili Avrupa Topluluğu Konseyinin 6 Sayılı Yönergesi ve Türkiye'deki Gelişmeler", **Vergi Dünyası**, Sayı:123, Kasım 1991
- Koca, Hakan: "Tasfiyesine Başlanılan Kurumlarda Hesap Döneminin Başlangıcından Tasfiyeye Giriş Tarihine Kadar Olan Kazancın Vergilendirilmesi ve Bir Sorun", **Vergi Sorunları**, Sayı:119, Ağustos 1998
- Konar, Vedat: "Anonim Şirketlerde Birleşme ve Devir", **Mükellefin Dergisi**, Sayı:54, Haziran 1997

- Maç. Mehmet: İYMMO, Aylık Toplantısı (27.09.2001), Mali Platform Dergisi, S.2001/72
- Özen. ecet: "Anonim ve Limited Şirketlerde Kısmi Bölünme Usul ve Esasları", **Vergi Sorunları**, Sayı:182, Kasım 2003
- Özen, ecati: "Devralınan Kurumlara Ait Zararların Kurum Kazancından İndirilmesi Esasları", **Vergi Sorunları**, Sayı: 65, Mart-Nisan 1993
- Şahin, Kürşat: "Birleşme Devir Bölünme ve Hisse Değişimi", **Vergi Sorunları**, Sayı:158, Kasım 2001
- Şener, Yavuz Selim: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticari Ortaklıkların Bölünmesi", **Legal Mali Hukuk Dergisi**, Haziran 2005
- Taş, Bülent: "Şirket Yeniden Yapılandırmaları ile İlgili Olarak Yapılan Son Vergi Düzenlemeleri", **Vergi Dünyası**, Sayı:247, Mart 2002
- Tekin, Selçuk: "Kurumlar Vergisi Kanunu Tasarısında Yer Alan Tasfiye Hükümleri", **Vergi Sorunları**, Sayı:210, Mart 2006
- Tek.inalp, Ünal: "Ticaret Hukuku Yönünden Şirketlerin Bölünmesi, Hisse Değişimi ve 4684 Sayılı Kanunun İşlerliği", **Mükellefin Dergisi**, Sayı:106, Ekim 2001
- Yatlı, Billur Serap: "Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nevi Değiştirme", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 1987
- Yılmaz, Muhittin: "Sermaye Şirketlerinin Tasfiyesi Esnasında Ortaklarına Verilen Para ve Ayni Değerlerin Örtülü Kazanç Karşısındaki Durumu", **Vergi Sorunları**, Sayı:172, Ocak 2003